

Yennɛle yɔn sɛnrɛ yofɔ
EZAYI
wi sɛwɛ wɛ
Sɛwɛ wi nawa sɛnrɛ

Ezayi wila pye Yennɛle yɔn sɛnrɛ yofɔ gbɔɔ wa, ɲa wila wi yinwege ki pye wa Zheruzalemu ca. Wi mɛgɛ ko pɛ taga ki sɛwɛ ɲa wi na. Wi mɛgɛ ki kɔrɔ wowi ɲa fɔ Yawe Yennɛle li maa leele shoo. Yennɛle lɛa wi yeri wila li yɔn sɛnrɛ ti yuun, a ki yeɛ cɛnmɛ kolɔshyɛn naa nafa shyɛn (740) yɔn ko tin Zhezu Kirisi wi sege ki yege. Wila wi Yennɛle yɔn sɛnrɛ ti yo yeɛ nafa shyɛn ni. Eɛn fɔ kagala ɲgele ke yɛn ma yɔnlɔgɔ laga sɛwɛ wi ni, koro wagati wo tɔnlɔ ma wɛ, ke yɛn na kee yeɛ cɛnmɛ shyɛn (200) yeri. Sɛwɛ wi kɔɔnlɔ ma yiri kɔnsara tugbɔrɔ taanri. Ki kɔnsara ti ni fuun nunɲba nunɲba ti yɛn na para kagala ɲgele na, ke wagati wi yɛn wi ye wi ye.

Wa wi kɔnsaga kɔɲɲbanɲa ki ni, mbege lɛ go nunɲba sa gbɔn go nafa ma yiri kɛ ma yiri kolɔjɛrɛ (1-39), Ezayi wi yɛn naga yuun leele pe kan fɔ Yawe Yennɛle li nawa ɲɲban leweɛwɛ kapyere, naa kambasinnde konaa java kapyere nda ti yɛn na piin wa tara ti ni ti kala na. Yennɛle li yɛn kpoyi, li si yɛn tara lombondo ti wunluwo. Li se li woolo pe kapere to naa cɛngɛle sanɲgala ke kapere ti kala yaga, na lii pe jɔlɔ. Yennɛle li yaa Asiri tara woolo naa Babilɔni tara woolo pe yirige mbe pe wa li woolo pe na. Ali mbege ta Yennɛle lɛa ki sɛnɲɲbanra ti yo, Yennɛle li yo

li woolo pe mbe ya songoro mbe pan li korogo. Wagati wa yen wa na paan, leele pe ni fuun pe yaa ka pye yeyinnye na.

Sewe wi go nafa shyen mbe sa gbon nafa shyen ma yiri ke ma yiri kanjurugo (40-55), ko yen na para wagati na Zhuda tara woolo paa pe gboo yigi kasopiile ma kari pe ni wa Babiloni tara. Pe jigi wila kon pe na, a pe fannga ki ko pe ni. A Yennele yon senre yofa wi sigi yo pe kan ma yo Yennele li yaa poro mbele li woolo pe sho mbe songoro pe ni wa Zheruzalemu ca. Kagala ngele ke pye ma toro faa konaa ngele ke yen na piin, Yennele lo li yen ke fo we. Li yaa Izirayeli woolo poro tere mbe duwaw cengele sanngala ke na. Wa ki konsaga shyen wogo nga ki ni, lara ta yen wa ti yen na para «Yawe Yennele li tunmbyee» senre na. Ki lara ti yen ma jen jenge wa Yon folo lele sewe wi ni.

Sewe wi go nafa shyen ma yiri ke ma yiri kogoloni mbe sa gbon nafa taanri ma yiri kogoloni (56-66), ko yen na para mbele paa yigi kasopiile ma kari tara ta yere ni, wagati na pe gboo la songoro ma pan wa pe tara wo senre na. Yennele yon senre yofa wi yen naga nari ma yo mbaa cenpilige ki cen, naa saara womo konaa Yennele yenrewe pi ni, ti yen kagbogo yon. Yennele ligi yo maga filige li woolo pe kan ma yo fo na paga koro sinmbele li kan, li yaa duwaw pe na. Ee fo Yennele yon senre yofa wi sila wi senre ti yo Zhuda tara to ce kan, wila ti yo fun cengele ngele fuun ke yen laga tara na ke kan. Koro fun ke yaa ka ke tasaga ta wa naayeri fonjo

wo naa tara fɔnndo nda Yennɛle li yaa ka da ti ni. Ki yen ma yonlogo fɔ:

Yawe Yennɛle lo li yo ma fɔ:

Naayeri fɔnɔ naa tara fɔnndo nda mi yaa ka da, ti yaa mɔ na yege sɔgɔwɔ yege nɔga na, pa ye setirige piile konaa ye mege ki ni, ti yaa koro mbe mɔ na yege sɔgɔwɔ ma fun.

Yevɔnɔgɔ o yevɔnɔgɔ, naa cɛnpilige o cɛnpilige, sɛnwee piile pe ni fuun pe yaa kaa paan mbaa foli na yege sɔgɔwɔ mbaa na gbogo (Eza 66.22-23).

Sɛwɛ wi yen ma kɔɔnɔ yege nɔga na

Sɛwɛ wi konsaga kɔnɔbanɔga 1-39

Yennɛle li yen na Zhuda tara woolo konaa Zheruzalemu ca woolo pe jɛrɛgi 1-5

Yennɛle lɔa Ezayi wi yeri wi pye li yɔn sɛnrɛ yofɔ 6.1-13

Zhuda tara ti yaa ka tɔngɔ konaa pe yaa ka sɔngɔrɔ mberi kan naa fɔnɔ 7-12

Yennɛle li yaa jɔlogo wa cɛngɛle sanɔgala ke na 13-23

Yennɛle li yaa ka cew ta 24-27

Yennɛle li yaa ka kiti kɔn li woolo pe na 28-31

Yennɛle li yaa Edɔmu cɛnle woolo pe le jɔlogo, mbe duwaw Zheruzalemu ca woolo pe na 32-35

Pɔa Ezekiyasi wi tɛge wunluwɔ 36-39

Sɛwɛ wi konsaga shyɛn wogo 40-55

Yennɛle li yaa li woolo pe sho 40-48

Yennɛle li yaa tunmbyee wa kan 49-53

Yennɛle li yɔn folo na le, li yaa li tɔn 54-55

Sɛwɛ wi konsaga taanri wogo 56-66

Cengɛle sanngala ke yaa ka pye Yenɲele li
woolo pele fun 56.1-8

Tara ti yekeele pe yaa ka jɔɔɔ ta 56.9-59.21
Zheruzalemu ca ki yaa ka gbɔɔɔ ta 60-62
Yenɲele li yaa ka dunruya fɔnɲɔ da 63-66

SƐWƐ WI KƆNSAGA KƆNGBANŊGA

1-39

¹ Yariyanra nda to Amɔzi pinambyɔ Ezayi wila
yan Zhuda tara naa Zheruzalemu ca ki wogo na;
kila pye Zhuda tara wunlumbolo Oziyasi, naa
Yotamu, naa Ahazi, konaa Ezekiyasi pe wagati
wi na ma tagala pe yee na†.

Yenɲele woolo pe kambajenme we

² Mboro naayeri, ta nuru. Mboro tara,
nunɲbogolo jan ma logo†!

Katugu Yawe Yenɲele li yen na para fɔ:

«Mì piile gbegele ma pe koro, ɛɛn fɔ pè yiri ma
je na na.

³ Nege kigi tafɔ wi jen,
sofile wùu kayaraga ki jen wa wi tafɔ wi laga.
Ɛɛn fɔ Izirayeli woolo pee yaraga ka kpe jen,
na woolo pee kala la kɔɔ jen.»

*Yarijɲɲɛ ka si koro naa
wa Zhuda tara*

---

† **1:1 1.1:** 2 Wunlu 15.1-7; 15.32-16.20; 18.1-20; 2 Kuro 26.1-3;
27.1-9; 28.1-27; 29.1-32.33 † **1:2 1.2:** Ki senre nda Yenɲele li
mari yo mbe naayeri wo naa tara ti pye paa serɛfenne shyen
yen, mbeli woolo pe jeregi pe kapere ti wogo na. Ki senre ti yen
fun wa Dete 4.26; 30.19; 31.28; 32.1lara ti ni.

4 Yoro cɛnlɛ woolo mbele kapere pyefɛnnɛ, jɔlogɔ
     yɛn yɛ wogo!
 Yɛ kajɔgɔɔ ti yɛn ma lɛgɛ!
 Yoro cɛnlɛ woolo mbele tipeele!
 Yoro pijɔgɔmbɔlɔ wele!
 Yɛ jɛ Yawe Yɛnɛlɛ li na,
 yɛ Izirayɛli Yɛnɛlɛ kpoyi li tifaga,
 yɛ pɔngɔ le li ni.

5 Mi yaa yɛ gbɔn laga kikiin ni naa?
 Naa yɛ koro na yinrigi na jɛgɛ suyi wɛ?
 Yɛ go ki yɛn sagbanra ni lagapyew,
 yɛ nawa pi yɛn ma tanga yɛ na.

6 Mbege lɛ wa yɛ tɔndanra ti na fɔ sa gbɔn wa yɛ
     go ki na,
 nɔgbanwa laga ka kpɛ si koro;
 lagapyew wɛlɛgɛsaga, naa gbɔnrɔ tuuro, naa
     sagbanra nda tì kɔɔnlɔ pɔyi pɔyi;
 pee ti fɔ, sinmɛ si taga ti na, mberɛ pɔpɔ.

7 Yɛ tara tì tɔngɔ ma koro waga,
 kasɔn yɛ cara ti sogo;
 nambanmbala pele pɛ pan na yɛ tara ti tɔnli wi
     nii yɛ yɛgɛ sɔgɔwɔ.

Tì tɔngɔ ma koro waga,
 paa nambanmbala ma kaa laga nɔga jɔgɔ wɛ.

8 Siyɔn ca kì koro ki yɛ
 paa segbaga yɛn ɛrɛzɛn kɛrɛ ta nawa,
 paa gbata yɛn kɔnkɔnmburu kɛrɛ ta nawa,
 paa ca yɛn nɔga pɛ malingbɔɔnlɔ cɛnsaga kan ki
     tanla maga yɔn tɔn.

9 Ndɛɛ Yawe Yɛnɛlɛ na yawa pi ni fuun fɔ li sila
     leele pele jɛnri yaga wɛ ni yinwege na,
 anmɛ wɛ tɔngɔ paa Sodomu ca ki yɛn,

anme we pye paa Gomori ca ki yen†.

*Yenjele li gbogolomo
mba pi sili ndanla*

¹⁰ Yoro Sodomu ca teele ye Yawe Yenjele li senre ti logo!

Yoro Gomori ca woolo†, ye nungbolo jan ye Yenjele li lasiri senre ti logo!

¹¹ Ye saara legere nda ye yen na woo, ti yaa yingi yon na kan?

Yawe Yenjele lo li yo ma.

Mi tin ye simbarene saara sogoworo ti na, naa ye napire saara yanlaga ki na.

Ye napene, naa ye simbapiile konaa ye sikapene pe kasanwa pi la ko na na.

¹² Ye ma pan ma yere na yege sogowo, ambu wi maga konu kan ye yeri yaa tanri wa na sherigo gbogo laga nawa pi ni?

¹³ Ye kayongo fu yarikanra nda ye yen na kaan na yeri, yege yaga;

ye wusuna nuwo taan wi yen mala mben.

Ye yevonndo fetiye, naa ye cenpilige sherege konaa ye gbogolomo gboco mba ye ma pye mbanla gbogo, mi se yenle ti na naa;

ye sherege gbogolomo mba ye maa piin na pinlele ye kapere tugboro ti ni, mi woro nari jaa.

---

† **1:9 1:9:** Sodomu ca fenne naa Gomori ca fenne pa kapere legere pye faa, ki kala na, Yenjele laa ki cara ti tongo. Ki senre ti yen wa Zhene 19.24-25 laga ki ni. † **1:10 1:10:** Laga ki laga nga ki ni, Ezayi wila Zhuda tara naa Izirayeli tara teelee pe taanla Sodomu naa Gomori cara teelee pe ni; Sodomu naa Gomori tila pye cara shyen ta, nda tila tipege pye fo ma saa toro.

14 Ye yevonndo fetiye sanmbala pe yen mala mben.

Pe yen paa tugugboro yen na go na, mi se ya mberi kun na yee ni naa.

15 Na yaga ye keyen yi yirige mbaa na yenri, mi yaa na yege ki lara ye na, janngo mi ka ka ye yan.

Ali na ye kaa yenri lari lege yege o yege, mi se logo ye yeri, katugu ye keyen yi yen ma fa legbogo kasanwa pi ni.

16 Ye ye yee woli ye pye fyongɔ fu, ye ye kapyere tijangara ti ko yeri wo na yege sogowo, ye kapere pyege ki yaga.

17 Yaa kajeŋge pyege ki forogi, yaa kasinŋge ki lagajaa. Pe yen na mbele jolo, yaa pe shoo, yaa pijiriwele pe kiti wi koon kasinŋge ni. Ye yere nangunjaala pe ni.

18 Yawe Yenŋele lo li yo ma fo:
«Koni, ye pan we yo we yan we yee yeri. Ali na kaa pye ye kapere ti yanlaga kpanyi, ti yaa filige pow paa nezhi yen.

Ali na kaa pye ti yanlaga fo ma saa na woo, ti yaa filige pow paa simbasifire yen.

19 Na yaga yenle mbaa nuru na yeri, tara ti yarilire ti ni fuun tiyonro to ye yaa la kaa.

20 Een fo na yaga je mbe yo ye se logo, na yaga yiri mbe je na na, kona tokobi wo wi yaa ye tongo mbe ye ko, katugu Yawe Yenŋele lo li para wa li yon.»

Zheruzalemu ca ki kapere re

21 Ki cɛn mɛlɛ? Ca ŋga kila pye ma sin,
 ko kɪ sɔŋɔɔ ma pye paa nanjaa yɛn.
 Kila pye ma yin kaselege ki ni,
 kasinŋge la pye na piin wa ki ni.
 Ɛɛn fɔ koni, kɪ kanŋga ma pye legboleele
 cɛnsaga.

22 Zheruzalemu ca woolo, ye warifuwe wɪ
 kanŋga ma pye tugurɔn fire;
 tɔnmɔ ye wa ye duvɛn taan wi ni maa pɛn.

23 Ye yɛkeele pe yɛn leele mbele pɛ yiri ma je;
 yoolo poro pe yɛn pe pinleyɛɛnlɛ wele.
 Yarikanra nda ti maa leele go jogo, to ti yɛn ma
 pe ni fuun pe ndanla,
 boyan yaara to pe maa fee ti puŋgo na.
 Paa kiti wi kɔn mbe pijiriwe wi tanga ki kan wi
 yeri;
 nanŋunjo wi go kala lii pe jori.

24 Ki kala na, we Fɔ, Yawe Yɛnŋɛlɛ na yawa pi ni
 fuun fɔ,
 Izirayɛli woolo Yɛnŋɛlɛ na fanŋga gbɔgɔfɔ, lo li
 yo ma fɔ:
 «E, mi yaa na kayanŋa ki fɔgɔ tɔn na winfenne
 pe na;
 mi yaa na kayanŋa ki wɔ na juguye pe ni.

25 Mi yaa na kɛɛ ki yirige mboro Zheruzalemu ca
 ma na naa,
 mi yaa kasɔn tɛgɛ mbɔɔn pye kpoyi, mbɔɔn
 tugurɔn ti yan mberi fire ti wɔ wa ma ni,
 paa yɛgɛ ŋga na gbanŋga maga pye we;
 mi yaa fyɔngɔ pyew ki wɔ ma ni, mbɔɔn pye
 kpoyi.

26 Mi yaa kiti kɔnfenne kan ma yeri naa, paa yege
 nga na kila pye faa we,
 mbe yerifenne kan ma yeri naa, paa wagati na
 wi toro faa wi yen.

Ko punɔgo na, pa pe yaa loon yinri <kasinɔge ca>
 konaa <ca nga ki yen sinɔge mi Yenɔɔle
 na ni.> »

27 Siyɔn ca ki yaa go shɔsaga ta kaselege ko
 fanɔga na,
 ca woolo na paga pe kapere ti jen mberi yaga, pe
 yaa go shɔsaga ta kasinɔge ko fanɔga na.

28 Eɛn fɔ mbele pɛ yiri ma je konaa kapere
 pyefenne pe ni, poro yaa ka tɔngɔ,
 mbele pɛ je Yawe Yenɔɔle li na, pe yaa ka kɔ mbe
 wɔ wa.

29 Pa kona terebenti tire nda ti ye ndanla, a yaa
 sunnu wa ti nɔgɔ,
 ye yaa fere sho ti kala na;
 nanɔgo kɔɔɔɔ nda yaa wele ma wɔ na sunnu wa
 ti nɔgɔ,
 fere yaa ye ta ti kala na.

30 Katugu ye yaa ka pye paa terebenti tige yen,
 nga ki were ti fanla;
 mbe pye paa nanɔgo kɔlɔgɔ yen, nga tɔnmɔ woro
 wa mbaa yaara ti suguru.

31 Nana na wi yen ma nɔgan, wi yaa ka pye paa
 kanɔgewaga fɔɔngɔ yen,
 wi kapyegele ke yaa ka pye paa kason njaanra
 yen.

Pe ni fuun shyen pe yaa ka pinle mbe sogo,
 lere kpe se ka ta mbege kason ki figi.

2

*Cengele ke ni fuun ke yaa ka kari
wa Zheruzalemu*

¹ Kagala ngele koro Yenñele làa naga Amōzi pinambyo Ezayi wi na Zhuda tara naa Zheruzalemu ca ki wogo na.

² Wagati wa yen wa na paan, Yawe Yenñele li sherigo gbogo ki yen ma kan yanwiga nga na,

ko ki yaa ka pye yanwira ti ni fuun ti go na;
ki yaa ka yagara tinndiye pe ni fuun pe na.

Cengele ke ni fuun ke yaa kaa gbinri mbaa paan wa ki na.

³ Tara legere woolo yaa kaa paan wa, mbaa yuun fo:

«Ye pan we lugu we kari wa Yawe Yenñele li yanwiga ki na,

wa lo na Zhakobu Yenñele li sherigo gbogo ki ni,
janngo li we naga li kongolo ke ni,

waa tanri li kongolo ke na.

Katugu pa lasiri senre ti yaa ka yiri wa Siyon ca ki ni,

pa Yawe Yenñele li senre ti yaa ka yiri wa ko nga Zheruzalemu ca ki ni.»

⁴ Yenñele li yaa kaa kiti wi koon cengele ke sogowo,

li yaa kaa cengele legere woolo kagala yege woo.

Kona pe yaa ka pe tokobiye pe gbɔn mbe pe pye falinere capire,

mbe pe njaanra ti gbɔn mberi pye mali kongbengele.

Cenle la se ka yiri cenle la yege korogo malaga ni naa,

pe se kaa malaga gbongo ki forogi naa†.

⁵ Yoro Zhakobu setirige piile,
ye pan waa tanri wa Yawe Yenḡele li yanwa pi
ni.

*Yenḡele li kiti konpilige
ki yen na paan*

⁶ Kaselege ko na, Yawe Yenḡele, mà je ma woolo,
Zhakobu setirige piile pe na,
katugu pe tara ti yen ma yin yonlo yirisaga kee
woolo pe kaleḡele ke ni;
pe maa jeere kapyere piin paa Filisiti tara fenne
pe yen;
pè pye tara ta yeḡe woolo pinleyeenle.

⁷ Pe tara ti yen ma yin warifuwe naa te wi ni,
yon woro pe yarijende teḡesara yarijende ti na.
Pe tara ti yen ma yin shonye pe ni,
yon woro pe malaga gbɔn wotoroye pe na.

⁸ Pe tara ti yen ma yin yarisunndo ti ni.
Pe maa foli yaara nda poro yeere jate pè gbegele
ti yeḡe sɔḡowɔ nari gbogo;
pe maa foli pe yeera kee tunndo ti yeḡe sɔḡowɔ
nari gbogo.

⁹ Ki kala na, senwee piile pe yaa ka go sogo,
senweele pe yaa ka fere sho.
Een fo Yawe Yenḡele, maga ka pe kala yaga!

¹⁰ Ye sa ye wa waliwere ti ni,
ye lara wa tara ti nɔḡo†,
Yawe Yenḡele li yen na sunndo kongɔ nga waa,
ye lali ki ni,
konaa li gbɔḡowɔ yanwa pi ni.

† 2:4 2.4: Zhoue 4.10 † 2:10 2.10: 2 Tesa 1.9; Naga 6.15

11 Lere ṅa wi maa yege tungu leele na, wi yaa ka go sogo,

lere ṅa wi maa wi yeε mbonrɔgi leele na, wi yaa ka fere sho;

Yawe Yenṅele lo nunḡba pe lo li yaa ka gbogowo ta ko pilige ko ni.

12 Kaselege ko na, Yawe Yenṅele na yawa pi ni fuun fo, li pilige ka kon ma tege,

mbe yiri mbele fuun pe maa yege tungu leele na konaa mbele pe maa pe yeε gbogo pe korogo;

janḡo mbe pe tirige.

13 Li yaa ka yiri Liban tara sediri tire nda ti tonlonlonlo ma yagara ti ni fuun ti korogo,

naa Bazan tara tigboro ti ni fuun ti korogo.

14 Li yaa ka yiri yanwira titonro ti ni fuun ti korogo,

konaa tinndiye mbele fuun pe yagara pe korogo;

15 mbe yiri malaga sigesanngazoye titonlombolo pe korogo,

konaa malaga sigemboro nda ti liri ti ni fuun ti korogo;

16 mbe yiri Tarisisi tonmokoro tugboro ti ni fuun ti korogo,

konaa tonmokoro tiyoro sonḡbanga woro ti ni fuun ti korogo.

17 Senwee pyo ṅa wi maa yege tungu leele na, wi yaa ka go sogo,

lere ṅa wi maa wi yeε mbonrɔgi leele na, wi yaa ka fere sho.

Yawe Yenṅele lo nunḡba pe lo li yaa ka gbogowo ta ko pilige ko ni.

18 Yarisunndo ti ni fuun ti yaa ka kɔ mbe wɔ wa.

19 Leele pe yaa ka ye wa waliwere ti ni,
mbe ye fɔ wa tara ti nɔgɔ,
mbe lara Yawe Yenɲele li yen na sunndo kɔngɔ
ɲga waa ki yege,
konaa li gbɔgɔwɔ yanwa pi yege,
na liga ka yiri mbe fyere wa tara woolo pe na
sanga ɲa ni we.

20 Ko pilige ko ni, warifuwe yarisunndo konaa tɛ
yarisunndo nda senwee piile pɛ gbegele,
na foli ti yege sɔgɔwɔ nari gbogo,
pe yaa kari wa ndagasene naa ndiire ti kan.

21 Leele pe yaa ka ye wa waliwere ti ni,
mbe ye fɔ wa yanwira were ti ni,
mbe lara Yawe Yenɲele li yen na sunndo kɔngɔ
ɲga waa ki yege,
konaa li gbɔgɔwɔ yanwa pi yege,
na liga ka yiri mbe fyere wa tara woolo pe na
sanga ɲa ni we.

22 Yaga ka ye jigi wi taga senwee pyɔ na,
katugu na wi yinwege wɔnwɔn po ka ya yere, wi
wogo ki ma kɔ.

Yiŋgi wi mbe ya yɔn naa?

3

*Zhuda tara naa Zheruzalemu
ca kagala kɛ gbɔn ma piri*

1 Ye wele, we Fɔ, Yawe Yenɲele na yawa pi ni
fuun fɔ,
li yaa Zheruzalemu ca woolo naa Zhuda tara
woolo pe sagawa pi yirisaga ki ni fuun ki

sho pe yeri konaa pe keendagaserege ki ni
 fuun ki ni,
 li yaa pe yaakara tasara ti ni fuun konaa pe
 tonmo tasara ti ni fuun ti ko mberi wo wa;
² naa nambala kotogofenne konaa malingboonlo
 pe ni,
 naa kiti konfenne konaa Yenhele yon senre
 yofenne pe ni,
 naa jefenne konaa lelele pe ni;
³ naa malingboonlo teele mbele pe yen nambala
 nafa shyen ma yiri ke ke go na
 konaa legboolo pe ni,
 naa yerifenne konaa kapyo jenfenne pe ni,
 naa lekara jenfenne jembele pe ni.
⁴ Mi yaa lefonmbolo kan pe yeri pe pye pe teele;
 piile pe yaa ka cen pe go na.
⁵ Tara woolo pe yaa kaa pe yee jolo,
 wa yaa yiri wa korogo,
 cenyenle wa yaa yiri wi cenyenle wa korogo,
 lefonho wi yaa yiri mbe je lelegbaraga ki na,
 lejaga wi yaa yiri mbe je legbo wi na.
⁶ Ko wagati wo ni, lere wa yaa ka saa nosepyo
 lenana wa yigi
 wa wi tosee wi go ki ni, mboo pye fo:
 «Derigogo nungba yen mboro yeri, pan ma pye
 we to!
 Cen tegere ti na, maa ki katara nda ti yee sinni!»
⁷ Een fo ko pilige ko ni, ki lerefo wi yaa kaa yon
 sogo mbe yo fo:
 «Mi woro logotoro mbe ye yama pi gbara!
 Yarikara kpe woro wa na go, yariporo si woro
 wa;
 yaga kanla tege tara woolo pe to!»

⁸ Ee, Zheruzalemu ca teelee pè kurugo,
 Zhuda tara teelee pè toori,
 katugu pè yiri ma je Yawe Yennêê li na wa pe
 senyoro to naa pe kapyere ti ni;
 pè je li gbogwo pi na.

⁹ Poro jate pe yegge cenwe pi yen na pe jeregi,
 pe yen na pe kapere ti piin kpengebelengebe paa
 Sodomu† ca ki yen,
 pe yere woro nari lara.
 Jologo yen pe wogo,
 katugu pe yen na jologo gbegele pe yee kan.

¹⁰ Ye mbe ya mbaa ki yuun fo lesinje wi wogo ki
 yon,

katugu wi yaa kaa kapyere jende ti tonli wi ta.

¹¹ Een fo lepee wo na, jologo ki yen wi wogo,
 kapege ki yaa kaa ta,
 katugu kapyere nda wi pye, ko sara wo wi yaa
 ta.

¹² Piile pe yen nala woolo pe jolo,

jele pe yen ma cen pe go na.

Na woolo, ye yeketele pe yen na ye punngu,
 pe yen na ye nii kombele.

Yennêê li yaa kiti kon

li woolo pe na

¹³ Yawe Yennêê li yiri mbe leele pe jeregi,
 li yiri ma yere mbe kiti kon li woolo pe na.

¹⁴ Yawe Yennêê li yen na li woolo pe lelele poro
 naa teelee pe yinri kiti na,

---

† **3:9 3:9:** Ye Sodomu ca woolo pe kala li wele wa Eza 1.9laga ki ni.

li yo fɔ: «Yoro yè ɛɛZEN kɛɛ† ti jɔɔ; yè fyɔnwɔ fɛnnɛ pe kɛɛ yaara ti shɔ ma ye yinɛ ti yin.

¹⁵ Yinɔgi na, ye nɛɛ na woolo pe jɔɔ?

Yinɔgi na, ye nɛɛ fyɔnwɔ fɛnnɛ pe tege?

We Fɔ, Yawe Yɛnnɛɛ na yawa pi ni fuun fɔ lo li yo ma.»

*Yɛnnɛɛ làa yɛɛwɛ kan
Zheruzalemɔ ca jɛɛɛ pe wogo na*

¹⁶ Yawe Yɛnnɛɛ li yo fɔ:

«Siyɔn ca jɛɛɛ pe maa yɛɛ tungu leele na, pe ma pe yɔɔɔ ki yirige caw na tanri, na nambala pe nɛɛnɛɛ pe welelɔmɔ pi ni. Pe maa sumborowo tangala li tanri yɔɔɔ, na pe tɔɔɔ wenjanra ti tinni.

¹⁷ Ki kala na, we Fɔ wi yaa Siyɔn ca jɛɛɛ pe yinɛ ti kulu;

Yawe Yɛnnɛɛ li yaa pe fɛɛ ti yirige funwa na.»

¹⁸ Ko pilige ko ni, we Fɔ wi yaa ka pe fereyaara ti ni fuun ti wɔ pe na, to ti yɛn pe tɔɔɔ wenjanra, naa gbatoye, naa yɔɔɔ somu kiiri kiiri wi ni,

¹⁹ naa nunɔgbogolo, naa kɛɛ kannjɛɛgele, naa pe go tɔnmbɔɔɔ ke ni,

²⁰ naa wunluwɔ njagala nɛɛle pè fere ke ni, naa pe tɔɔɔ yɔngɔwɔ pi ni, naa kurusijaraye, naa latikɔɔ nuwɔ taan kugbogolo ke ni, naa tafoolo pe ni,

²¹ naa vegembele, naa numala kannjɛɛgele,

²² naa fɛti yaripɔɔɔ, naa bunduye, naa derigbɔɔɔ, naa kɛɛ kashara,

---

† **3:14 3:14:** ɛɛZEN kɛɛ nda ti sɛnɛ ti yo, ti yɛn ma taanla Izirayeli tara to ni, Yawe Yɛnnɛɛ li woolo wele; Eza 5.1-7.

²³ naa duwaleele, naa yariporo nda ti yen milenmilēn, naa gbogowo njagala, konaa langanaye pe ni.

²⁴ Pe sinme nuwo taan pi yaa ka kannga mbe pye yarifongo nuwo,
 manda ti yaa ka pye pe na kurusijaraye pe yonlo,
 go yinzire nda ti kologi kologi, to ti yaa ka pye pe
 na yinre nda ti ti ma yon ti yonlo,
 kunwo yariporo ti yaa ka pye pe na derigboro
 tiyonro ti yonlo,
 pe witire tiyonwo pi yaa kannga mbe tijanga.

Zheruzalemu ca jeele pe kolomo

²⁵ Mboro Siyon ca, tokobi wi yaa ma malingbocinlo pe gbo,
 ma malingbocinlo kotogofenne pe yaa ku malaga.

²⁶ Kona, ca woolo pe yaa kaa jeen mbaa kunwo gbelege gbele,
 pe yaa ka koro kewara mbe cen tara.

4

¹ Ko pilige ko ni, jeele koloshyen yaa ka gbogolo nana nungba na mboo pye fo:

«We yaa yere we yon suro ti ni, mbe yere we yariporo wogo ki ni,
 een fo ki yaga ma we le ma jeele,
 jango mbe we fere ti laga we na.»

Yennele li yaa ka Zheruzalemu ca woolo pele yaga go na

² Ko wagati wo ni, Yawe Yennele li yaa ka vile na yirige wa tara ti ni, li yaa ka pye tiyonwo naa gbogowo ni; li yaa ka tonli na lenge wa tara ti

ni, wi yaa ka gbogowo naa ferewe kan Izirayeli woolo mbele pe yaa ka koro yinwege na pe yeri.

³ Ko wagati wo ni, mbele pe yaa ka koro yinwege na wa Siyon ca ki ni, poro mbele pe yaa ka koro go na wa ko nga Zheruzalemu ca ki ni, pe yaa kaa pe yinri leele mbele pe yen kpoyi; poro pe ni fuun poro mere to ti yaa yonlogo, mbaa pe yinwege ki piin wa Zheruzalemu ca.

⁴ We Fo wi yaa ka Siyon ca jele pe fyongo ki jogo mbege laga pe na; leele pe leele mbele gbo wa ki Zheruzalemu ca ki ni, mbe pe kasanwa pi jogo mboo wo wa ki ni wi kiti sinne kongo konaa wi tifelege kason nga ki maa jogowo piin ki fannga na.

⁵ Ko sanga wo ni, Yawe Yennele li yaa ka kambaaga naa wirige yirige wa Siyon yanwiga ki lagapyew ki ni, konaa janwa na fuun wi ma gbogolo wa ki na wi go na yonlo na, mbe kason yinne gbolo yanwa yirige wa ki go na yembinne; li gbogowo yanwa po pi yaa ka ton yaara ti ni fuun ti na[†].

⁶ Ki yaa ka pye paa segbaga yen, mbaa yinne kaan yonlo tufunwo sanga ni, mbe pye larasaga naa gona tonyaraga tisaga tifejingboro to naa tisara ti na.

5

Yawe Yennele li erzen kere kala

¹ Yege yaga mbe yurugo ko na wonlo wi kan, mi yen na jaa mbege yurugo ki ko na ndanlafa wi kan wi erzen kere ti wogo na.

[†] 4:5 4.5: Eki 13.21-22; 16.10; 24.17; 40.34-35

Ɛrezen kere tà la pye na ndanlafa wi yeri
yanwiga tigiwen pa na, tara tanra ta na.

² A wì sigi laga ki tugu maga sinndæere ti wɔ,
mæe ɛrezen tiire jende sanri wa ki ni.

A wì si kere sigewe gbata titonlowo wa kan wa
kere ti nandogomo,
ma wege wɔ ma ɛrezen pire ti tonmo wosaga ki
gbegele wa.

Wila pye naga sonri ndæe kere ti yaa ɛrezen pire
jende se wi kan,
ɛen fo, a ti si kaa ɛrezen pire tijangara se†.

³ Koni, yoro Zheruzalemu ca woolo naa Zhuda
tara woolo,
mi yen na ye yenri fo ye kiti wi kon mi naa na
ɛrezen kere ti ni we sogowo.

⁴ Yingi ki koro mbe pye na ɛrezen kere ti kan,
nga mi si pye ti kan?
Mila pye naga sonri ma yo tila pire jende seni,
yingi na, a ti si pire tijangara se?

⁵ Koni nga mi yaa pye na ɛrezen kere ti na,
mi yaa ki yo ye kan.
Jasa na mila le mari maga, mi yaa wi kologi,
jango yaayoro tiri ka.
Mbogo nga ki yen mari maga, mi yaa ki jan,
jango leele paa ti tangala.

⁶ Mi yaa ti jogo mberi yaga waga;
lere se ka ta mberi yaanla, mberi nogo ki fali naa.
Yantiire naa wuuro ti yaa fi wa ti ni.

† 5:2 5.2: Mati 21.33; Maki 12.1; Luki 20.9

Mi yaa kaga yo kambaara ti kan fo tiga ka ti tisaga mbe pan ti na.

⁷ Yawe Yenḡele na yawa pi ni fuun fo li ɛezen kere to ti yen Izirayeli woolo wele;

Zhuda tara woolo poro pe yen ɛezen kere nda ti yen mali ndanla we.

Laa pye naga sonri pe yaa la tanri kaselege na, ɛen fo kambasinnde to paa pye na piin,

laa pye naga sonri pe yaa la tanri kasinḡe na, ɛen fo pe yen na mbele tege, pe gbeere to ti yen na yinrigi wa†.

*Jɔlɔḡo yen kambasinnde pyefenne
pe wogo*

⁸ Jɔlɔḡo yen ye wogo, yoro mbele ye maa yinre kanni nari tagala yinre na,

na keere shoo nari tagala keere na,

fo laga ka kpe si koro naa,

mbe ti yoro ce mbe cen laga tara ti ni.

⁹ Wuguro senre nda to Yawe Yenḡele na yawa pi ni fuun fo li le na nunḡbolo ma yo fo:

«Ki woro nala koon shyen, ki yinre legerɛ nda ti yaa ka tongo mbe wo wa,

ki yinre tugbooro tiyoro nda ti yaa ka koro waga,

lere se ka pye mbe cen wa ti ni.

¹⁰ ɛezen kere ekitari taanri, ki ɛezen pire tonmo pe kaa wo, pi se toro litiri nafa shyen ma yiri ke na,

---

† 5:7 5.1-7: ɛezen kere senre nda ti yo ti yen na para Yenḡele li woolo poro senre na; Eza 3.14; 27.2-7; Zhere 12.10; Eze 17.6; Oze 10.1; Yuuro 80.9-17; Mati 20.1; 21.33; Zhan 15

yariluguro ti culo cenme pe kaa lugu, ki yarilire
tiga ka kon, ti se toro culo ke na.»

11 Mbele pe ma yiri yirifaga na,
na fee sinme welewe pi punjo na,
jologo yen pe wogo;
poro mbele yige ki ma saa le mbe pe ta pe yen
ma tin duven wi ni we.

12 Pe maa pe sinndire ti piin na ngoni, naa juru
konaa pimbigile gboon, na wegele wiin,
na duven wi woo wa pe liwen gboo lara ti ni.
Een fo paa la Yawe Yenhele li kapyegele ke jate,
paa la li kee yonlo tunngo ki yaan.

13 Ki kala na, pe yaa na woolo pe yigi mbe kari
pe ni kulowo ni,
pe kambajenme pi kala na.

Pe legboolo pe yaa kaa kuun funjo ki kee,
wogo ki yaa kaa pe janwa woolo pe kuun.

14 Ki kala na, kuulo tara tiri yon ki yenge
gbegbenje,

tiri yon ki yenge maga piyele konlo fu,
pe legboolo poro naa ca ki janwa woolo pe yaa
tigi wa ti ni,

mbe pinle pe tinme gboo naa pe yogorimo pi ni.

15 Ki kala na, senwee pyo wi yaa ka go sogo,
senwee wi yaa ka tirige,

mbele pe maa yege tungu leele na, pe yaa ka go
sogo.

16 Yawe Yenhele na yawa pi ni fuun fo li yaa ka
gbogowo ta li kaselege ki fannga na,
Yenhele na li yen kpoyi, li yaa kaga naga fo li yen
kpoyi kasinje ki fannga na.

17 Simbaala pele yaa ka saa kaa wa ca ki kataga
ki ni paa yaayoro kasaga yen;
penjagboro fenne pe lara nda ti tongo, to ti yaa
pye sikapire ti kasara.

18 Leele mbele fuun pe ma yagbogowo pi pye paa
manga yen ma po kambasinnye ki na,
na kapege ki tile pe yee pungo na, paa pe ma kaa
wotoro po shon na mangala ngbangala ni,
jologo yen pe wogo.

19 Pe maa yuun fo: «Yennele ligi pye fyaw ye,
lili kapyegele ke pye fyaw, jango we ke yan.
Izirayeli Yennele kpoyi li kagala ngele kon ma
tege mbe pye,
li ke pye li ke yon fili fyaw,
jango wege jen.»

20 Leele mbele pe maa kapege ki yinri kajenge,
na kajenge ki yinri kapege, jologo yen pe wogo!
Poron mbele pe ma yanwa pi pye diwi
mbe diwi wi pye yanwa,
mbe yaritorogo ki pye mbe yo ki tanla,
mbe yaritanga ki pye mbe yo ki sori.

21 Leele mbele pe maa pe yee jate kajenmbele,
konaa na pe yee yaan tijinliwe fenne, jologo yen
pe wogo!

22 Leele mbele pe maa pe yee jate pe yongo woro
wa duven wogo ki na,
mbele pe maa sinme welewe pi pinlele pi yee ni,
mbe pe yee weri, jologo yen pe wogo!

23 Pe ma tanga ki kan jɔgɔfɔ wi yeri yarikanga na,

mbe tanga ki shɔ lesinɲe wi yeri.

24 Ki kala na, kason yinne li ma yan waga ki sogo yege ɲga na,

kason yinne li ma yan sigire ti sogo mberi kɔ yege ɲga na,

ki pyelɔmɔ nuɲgba pi na fun, pè ndire nda kan ti yaa ka fɔngɔ,

tifelege yaa ka pe yarifyeenre ti le mbe kari ti ni paa gbanɲban yen;

katugu pè je Yawe Yenɲele na yawa pi ni fuun fɔ li lasiri wi na,

pè Izirayeli Yenɲele na kpoyi li senre ti tifaga.

25 Ki kala na, Yawe Yenɲele li nawa ɲban li woolo pe ni fɔ jɛɲge,

lili keɛ ki yirige pe na ma pe gbɔn.

Yanwira tì tigile;

pe gboolo pe yen na tuunri wa ca nawa koɲgolo ke ni paa kayangara yen.

Konaa ki ni fuun, li nanɲbanwa pi fa sogo li na gben,

li keɛ ki yen ma yirige pe na bere.

*Yenɲele li cɛngɛle kele yege yeri
ma wa Izirayeli woolo pe na*

26 Yawe Yenɲele li yaa dirapo wa yirige mboo naga taleere woolo pele na;

li yaa wofele win mbe pe yeri, mbe yiri fɔ wa dunruya wi go ka na.

Pe mbele pe yen na fyɛɛɛ na paan.

27 Pe ni, wa kpe si te, wa kpe si kurugo mbe to,

wa kpe woro na wonlo na tingi, wa kpe woro na
wonlo,

wa kpe suu kurusijara wi sanga,
wa kpe sawira manda si sangala.

²⁸ Pè pe wangala ke yonro ti wowa,
ma pe sandira ti ni fuun ti wangala ke taga mbe
won;

pe shonye pe yenjoro ti sheli paa sinndæere yen,
pe malaga gbɔnwotoroye pe ngeere ti wege paa
tifejinjolo yen.

²⁹ Ti yen na tinme yinrigi paa jara no ma kaa na
kuunru we,

pe yen na gbele paa jara yirifonmbolo yen;
pe yen na jengeri, ma pe kagboro ti yigi na kee
ti ni,

lere se ya mberi sho pe yeri.

³⁰ Ko pilige ko ni, tinme gbɔɔ pa yaa yiri ki tara
nda ti go na,

paa kogɔje tinme gbɔɔ pi yen.

Na maga ka tara ti wele, diwi naa jologo ma yaa
yan;

kambaara woro ta yaa ka pan, mbe yanwa pi ton,
mbe laga ki pye diwi.

6

Yenɲele laa Ezayi wi yeri

¹ Wunlunaɲa Oziyasi wi kuyele li ni, a mi si we
Fo wi yan wi yen ma cen wunluwo jongo ka na,
nga ki yaraga wa naayeri fo jenge. Wi wunluwo
derege yonro tila sherigo gbogo ki yin†.

† **6:1 6:1:** Oziyasi wo nunɲba wo paa pye na yinri fun Azariya;
2 Wunlu 15.7.

² Mérégɛye mbele pe yinri Serafenye pèle la pye ma yere wa wi go na. Kanwira kɔgɔlɔni kɔgɔlɔni tɪla pye pe ni fuun nuɔgba nuɔgba pe na. Pe ma shyen tɛgɛ ma pe yere ti tɔn, mbe shyen tɛgɛ mbe pe tɔɔɔ ti tɔn, mbe si shyen tɛgɛ mbaa yinrigi sire na.

³ Pàa pye na para pe yeɛ ni na yuun fɔ:
«Yawe Yenɲele na yawa pi ni fuun fɔ,
li yen kpoyi, kpoyi, kpoyi;
tara ti ni fuun ti yen ma yin li gbɔgɔwɔ yanwa
pi ni.»

⁴ Pe jɔɔgɔmɔ pi kala na, sherigo gbɔgɔ yeyɔnrɔ ti nɔgɔ leyaara tɪla pye na tigile, a wirige si sherigo gbɔgɔ ki yin.

⁵ Kona, a m̀ sho fɔ: «E! Jɔlɔgɔ yen na wogo, na wogo k̀ kɔ†, katugu mi yen lere ɲa wi yɔn senre ti yen fyɔngɔ ni. Mi yen ma cɛn leelee mbele sɔgɔwɔ pe yɔn senre ti yen fyɔngɔ ni fun, ma si yala, m̀ wunlunaɲa, Yawe Yenɲele na yawa pi ni fuun fɔ li yan yenle ni.»

⁶ Eɛn fɔ mérégɛye mbele pe yinri Serafenye, a nuɔgba si yiri sire na ma pan na kɔɔgɔ kason nanɲanga ni wi keɛ; wɪla ki wɔ wa saraga wɔsaga ki na kamilan ni.

⁷ A ẁ sigi jiri na yɔn ki na, mɛɛ yo fɔ:
«Koni naa ɲa k̀ jiri ma yɔngbasɛɛɛɛ ti na,
ma kajɔgɔ k̀ laga ma na,
ma kapege k̀ kala yaga ma na.»

⁸ Ko punɲo na, a m̀ si we Fɔ wi magala li logo ma yo fɔ:

---

† 6:5 6:5: Yenɲele senre sɛwɛɛle pele yeɛ ni, ɲa k̀ yo fɔ: *Na wogo k̀ kɔ*, ki yen ma yɔnlɔgɔ wa ma yo fɔ: *Mi punɲo*.

«Ambo fɔ mi yaa tun?

Ambo wi yaa kari we tunngo ki na?»

A m̀i sigi sho ma yo fɔ: «Mi ɲa, na tun!»

⁹ Kona, a ẁi sho fɔ:

«Kari ma saga yo ki leele mbele pe kan fɔ:

«Ye yaa kaa nuru jɛɲɛ, ɛɛn fɔ ye se kaa ti kɔrɔ
jenni,

ye yaa kaa wele jɛɲɛ, ɛɛn fɔ ye se kaa yaan!»

¹⁰ Ma ti ki leele mbele pe kotogo ki ɲɔɲɔn pe na,

ma pe pye nuɲɔɲɔɲɔnla fɛnnɛ,

ma pe yɛɲɛɛ ke tɔn pe na,

janɔɲo paga kaa yaan pe yɛɲɛɛ ke ni,

paga kaa nuru pe nuɲɔɲɔɲo ke ni,

paga kaa kagala kɔrɔ jenni wa pe kotogo na,

janɔɲo paga ka kanɲa mbe pan mi Yɛɲɛɛ na
kɔrɔɲo mbe ta mbe sagala†.»

¹¹ A m̀i si yewe ma yo fɔ: «Ko yaa pye ma fɔ

sa gbɔn wagati wiwiin?» A ẁi sho fɔ: «Ki yaa

pye ma fɔ cara ti sa tɔngo, lere ka ka pye wa ti

ni naa,

senwee pyo kpɛ ka ka pye go ka ni naa,

fɔ pe tara ti sa tɔngo ti koro waga.

¹² «Yawe Yɛɲɛɛ li yaa ka senwee piile pe puro

mbe kari pe ni fɔ lege,

lalegere yaa ka koro waga wa tara ti ni.

¹³ Ali na tara woolo pe konsaga kɛwogo ki leele

paga koro wa tara ti ni,

poro fun pe yaa ka tɔngo;

---

† **6:10 6:10:** Mbege le kono kolɔjere mbe gbɔn ke (9-10), ki senre ti yo wa Mati 13.14-15; Maki 4.12; Luki 8.10; Zhan 12.40; Kapye 28.26-27lara ti ni.

εεν fɔ yεγε ηγα na pe ka terebenti tige kɔn
 nakoma pe ka tigbɔgɔ kɔn, ki yunηgɔngɔ
 ki ma koro wa tara,
 ki pyelɔmɔ nunηba pi na, ki leele pe yunηgɔngɔ
 ki yaa setirige piile yirige, mbele pe yaa
 pye kpoyi.»

7

*Yεηηελε λaa Ezayi wi tun
 wa wunlunaηa Akazi wi yeri*

¹ Oziyasi pinambyɔ Yotamu wi pinambyɔ
 Ahazi wi wunluwɔ sanga wi ni wa Zhuda tara
 ti ni, a Siri tara wunlunaηa Erezεn wo naa Ere-
 maliya pinambyɔ Peka ηa wila pye Izirayeli tara
 wunlunaηa wi ni, pε si kari sa to Zheruzalemu
 ca ki na, mbe malaga gbɔn ki ni, εεν fɔ pe sila ya
 mbe ca ki shɔ.

² A pε si saa ki senre ti yo Davidi wi go woolo
 pe kan, ma yo fɔ: «Siri tara fenne malingbɔɔnlɔ
 pε pan ma pe malingbɔɔnlɔ censaga ki kan wa
 Efrayimu tara†.» A wunlunaηa Akazi wo naa wi
 woolo pe ni pe sunndo wi nεε suun pe na fyere
 ti kala na, paa yεγε ηγα na tifelege ma kaa na
 kɔlogɔ tire fingi we.

³ Kona, a Yawe Yεηηελε li si Ezayi wi pye fɔ:
 «Yiri mboro naa ma pinambyɔ Sheyari Yashubu†

† **7:2 7.2:** Efrayimu tara tila pye Izirayeli tara ti laga ηγα wa yonloparawa kamεηε keε ki na; ki laga ki sila lali Zheruzalemu ca ki ni. † **7:3 7.3:** *Sheyari Yashubu mεγε ki kɔrɔ wowi ηa fɔ leele pele jεnri yaa ka koro, mbe sɔngɔrɔ mbe pan (10.21). Pinambiile shyεn Ezayi wila se. Nηa ki mbaa pye Izirayeli woolo pe na, pe mεre tila pye na ko kɔrɔ wo nari.*

wi ni, ma sa Ahazi wi fili wa tɔnmɔ fɔngologo ki kɔsaga ki na, ko ŋga ki ma saa ye wa tɔnmɔ wege ŋga wa ca ki go na ki ni we, wa konɔ na li maa kee wa paara jogofenne pe paara jogosaga ki ni.

⁴ Maga yo wi kan fɔ: <Ma jatere wi tɛgɛ laga nunɗba, maga ka fye. Ma sunndo wiga ka kɔn ma na, ma wire tige ka fanla ma na Siri tara fenne naŋa Ezen wo naa Eremaliya pinambyɔ pe nanɗbanwa pi kala na, poro mbele pe yen paa sumboyuro shyen yen, nda ti yen na wirige yinrigi.

⁵ Ki yen kaselege fɔ Siri tara fenne, naa Efrayimu tara fenne konaa Eremaliya pinambyɔ wi ni, pɛge kɔn maga tɛgɛ mbe kapege pye ma na. Pe yen na yuun fɔ:

⁶ Yoo kari we sa to Zhuda tara ti na, we sunndo kɔngɔ wa ca woolo pe na, we pe tara ti shɔ, we Tabeyeli pinambyɔ wi tɛgɛ pe go na wunluwɔ.

⁷ Ɛɛn fɔ, pa we Fɔ, Yawe Yɛnɲɛlɛ li yo yɛɛn fɔ:
Ki kala li se yere,
li se si pye.

⁸ Katugu Damasi ca ko ki yen Siri tara ti cagbɔgɔ ye,

a Ezen wo pye Damasi ca ki to we;
sanni sa gbɔn yeɛ nafa taanri ma yiri
kanɗurugo Efrayimu cenle woolo pe
yaa tɔngɔ,
pe se pye naa cenle.

⁹ Samari ca ko ki yen Efrayimu tara ti cagbɔgɔ ye,
a Eremaliya pinambyɔ wo pye Samari ca ki to we.

Na yee yeresaga ta wa tagawa pi ni, pa ye se fannga ta mbe yere.> »

*Pyo na pe yaa ka se
mboo mege taga Emanuweli*

¹⁰ A Yawe Yenḡeḡe li si para naa Ahazi wi ni, maa pye fɔ:

¹¹ «Kacɛn wa yenri Yawe Yenḡeḡe, ma Yenḡeḡe li yeri luu naga ma na, mbe yiri wa tara ti nɔḡɔna, wa kuulo tara, nakoma mbe yiri wa naayeri, wa yenḡeḡe na.»

¹² A Ahazi wì sho fɔ: «Mi se yaraga ko ka kpe yenri, mi se si Yawe Yenḡeḡe li wa mbe wele.»

¹³ Kona, a Ezayi wì sho fɔ: «Yaa nuru, yoro Davidi go woolo wele! Naa ye yen na leele pe tege, ko si ye bɔ bere, fɔ a yaa jaa mbaa na Yenḡeḡe li tege!

¹⁴ Ki kala na, we Fɔ wo jate wi yaa ka kacɛn wa naga ye na, wo yen fɔ sumboro na wii nana kala jɛn, wi yaa ka kugbɔ lɛ mbe pinambyɔ se, mboo mege taga mbaa wi yinri Emanuweli†.

¹⁵ Nɔnɔ nara naa senrege wi yaa kaa kaa, fɔ wi sa kala jɛn, mbe je kapege ki na, mbe kajɛnḡe ki jɛn mbaa ki piin.

¹⁶ Eɛn fɔ sanni pyo wi sa kapege ki jɛn mbe je ki na, mbe kajɛnḡe ki jɛn mbaa ki piin, ki wunlumbolo shyɛn mbele maa fyɛ pe yɛge, pe tara ti yaa jɔḡɔ mbe koro waga.

¹⁷ Eɛn fɔ Yawe Yenḡeḡe li yaa ka ti jɔlɔḡɔ wagati wa mbe gbɔn mboro naa ma tara woolo konaa ma go woolo ye na; ki wagati wi yɔnḡɔ fa pan

† **7:14 7.14:** Emanuweli mege ki kɔrɔ wowi na fɔ Yenḡeḡe li yen we ni. Ki senre ti yo wa Mati 1.23laga ki ni.

gben, maga le Efrayimu tara ti wali ma laga Zhuda tara ti na†. Ki senre ti yen na para Asiri tara wunlunana wi sanga wo na.»

Asiri tara fenne pe yaa ka nga pye Zhuda tara ti na

¹⁸ Ko pilige ko ni, Yawe Yenjele li yaa ka tishonro nda wa Ezipiti tara Nili gbaan wi lago ki na ti yeri wofele ni, mbe pan ti ni konaa senrimbire† nda wa Asiri tara ti ni.

¹⁹ Ti ni fuun ti yaa ka pan mbe cencen wa yanwira tigiwen lawere tjangara ti ni, naa wa waliwere ti ni, naa wa kombigile ke ni fuun ke ni, konaa wa tonmo lara ti ni fuun ti ni.

²⁰ Ko pilige ko ni, we Fo wi yaa ka yunguluwo wa le sara na mbe yiri wa Efirati gbaan wi kee sannga ki na. Wo wi yen Asiri tara wunlunana we. Wi yaa ka ye yinre ti kulu, naa ye toooro sire to naa ye siyoolo pe ni†.

²¹ Ko pilige ko ni, lere nungba nungba pyew wi yaa kaa nasumboro nungba naa simbaneele shyen koro.

²² Nono legere yaa kaa taa wa ki yaayoro ti ni, fo nono nara wo wi yaa ka pye leele pe yaakara.

---

† **7:17 7:17:** Ki laga nga ki yen na para wagati na senre na, ki kala laa pye yegele cenme shyen (200) koro la toro Ezayi sanga wi yege. † **7:18 7:18:** Tishonro to naa senrimbire kacen wi yen na para tara shyen nda tila pye fannga ni ki sanga wi ni to senre na; ki tara shyen, Yenjele li yaa ti torogo ti sa to Zhuda tara ti na.

† **7:20 7:20:** Wi yaa ka ye yinre ti kulu, naa ye toooro sire to naa ye siyoolo pe ni: Ki kapyege kila pye kacen wa, na wila pye naga nari fo fere nakoma kunwo to leele mbele pa kulu pe na, naga nari fun fo pe pe yigi malaga kasopiile.

Mbele pe yaa ka koro go na wa tara ti ni, nono nara naa senrege ki yaa ka pye pe yaakara†.

²³ Ko pilige ko ni, erenzen tiire wagakele (1 000) ka ka pye kere nda ni, kere nda ti sonngo ki mbe ya mbe warifuwe pyo wagakele (1 000) bo, ti yaa ka koro wa yantiire to naa wuuro ti sogowo.

²⁴ Leele pe yaa kaa kee mbe saa yanri wa sandira naa wangala ni, katugu tara ti lagapyew ki yaa ka pye yantiire naa wuuro ni.

²⁵ Yanwira tigiwen lara nda leele paa pye na fali ti na capire ni, leele pe se ka ya mbaa yiin wa ti ni, yantiire to naa wuuro ti fyere ti kala na. Pe yaa ka nere ti wa tila kaa wa, mbe simbaala naa sikaala pe yaga paa yanri wa.

8

Kapege nga Asiri tara fenne pe yaa ka pye

¹ Yawe Yenjele laa na pye fo: «Yiri ma walaga gbenje wa lagaja, ma yonro tugboro ta yonlogo wi na, ma yo fo: <Maheri Shalali Hashi Bazi>, ko koro wo na fo: <Ye fyeele ye yaara ti koli, ye gbinri ye yarijende ti sho†!> »

---

† **7:22 7.21-22:** Nono, naa nono nara konaa senrege ki ni, ti yen naga nari fo Yenjele li woolo jenri mbele pe yaa ka koro, li yaa ka kagbaraga pye pe kan, mbe yaakara legera kan pe yeri. † **8:1 8.1:** Senre nda ti yo fo: Ye fyeele ye yaara ti koli, ye gbinri ye yarijende ti sho, ki senre ti yen na para Asiri tara fenne poro senre na. Pe yaa ka pan mbe to Izirayeli tara ti na mberi sho, mbe pe yarijende ti koli mbe kari ti ni.

² A mì si leele pele le ma pe pye na serɛfenne jɛmbele. Poro pàa pye saraga wofɔ Uri konaa Yeberekiya pinambyɔ Zakari.

³ Ko punɔgo na, a mì si ye Yenɛɛle yɔn senre yofɔ jɛle wi kɔrɔɔ, wo ɲa wi yen na jɔ we. A wì si kugbɔ le ma pinambyɔ se. A Yawe Yenɛɛle lì silan pye fɔ: «Wi mɛge ki taga maa wi yinri: <Maheri Shalali Hashi Bazi,> ko kɔrɔ wo yen fɔ: <Ye fyɛɛle ye yaara ti koli, ye gbinri ye yarijende ti shɔ!>

⁴ Katugu sanni pyɔ wi sa ya wi yo fɔ: <Baba> nakoma <Nɔ,> Asiri tara wunlunaɲa wi yaa pan mbe Damasi ca yarijende naa Samari ca fenne pe keɛ yaara ti koli mbe kari ti ni.»

⁵ A Yawe Yenɛɛle lì si para na ni naa, ma yo fɔ:

⁶ «Kì kaa pye ki tara nda ti woolo pè je Silowe lawege tɔnmɔ pi na,

po mba pi ma yege to na fuun yɔrɔ,

ma saa na yɔgɔri Ezezen wo naa Eremaliya pinambyɔ pe kala na†,

⁷ ki kala na, ye wele, we Fɔ wi yaa Efirati gbaan tɔnɲgbɔɔ mba pi yen fanɲga ni pi yirige mboo wa pe na;

po pi yen Asiri tara wunlunaɲa wo naa wi fanɲga ki ni fuun.

Gbaan wi yaa yin fɔ mbe toro wi yɔn kɔngo ki na, mbe jaraga mboo kanɲgara lara ti ni fuun ti yin.

⁸ Wi yaa ka fo mbe ye wa Zhuda tara ti ni, wi yaa ka yin mbe fo mbe lagapyew ki shɔ,

---

† 8:6 8.6: Ezezen wila pye Siri tara to wunlunaɲa konaa ma pye Eremeliya wi pinambyɔ; Peka wila pye Izirayeli tara ti wunlunaɲa; Eza 7.1.

tonmo pi yaa ka leele pe yigi yologo†.
 Pi yaa jaraga mbe kari fo lege, mboon tara ti
 lagapyew ki yin, Emanuweli.»

Emanuweli wi cew tawa kacen

⁹ Yoro cengele woolo wele, yaa malaga kongolo
 waa;

fyere gboro yaa ka ye yigi.

Ye ni fuun ye nungbogolo jan,

yoro taleere fenne wele.

Ye ye yee gbegele malaga ki na;

fyere gboro yaa ka ye yigi.

Ye ye yee gbegele malaga ki na;

fyere gboro yaa ka ye yigi.

¹⁰ Ye kagala keke kon ye teger mbe pye;

ke yaa ka jogo.

Ye yo ye ye yon ki wa nungba;

ki kala li se yon,

katugu Yenhele li yen we ni.

We daga mbaa fye Yenhele lo yegē

¹¹ Pa Yawe Yenhele ligi yo na kan yeen, sanga
 nga ni laa na yigi li kee ki ni, mala yeri ma yo mi
 ka kaa tanri ki tara woolo pe tangalom pi na.

¹² Li yo fo: «Yaraga nga ki leele mbele pe maa
 yinri yonleme,

yaga kaa ki yinri yonleme.

Pe maa fye yaraga nga yegē, yaga kaa fye ki yegē;

ki ka kaa ye sunndo wi kon ye na fun.

† **8:8 8:8:** Tonmo pi ka leele pe yigi yologo, go nga ki koro, ko
 yen ma taanla Zheruzalemu ca ko ni, Zhuda tara cagbogo ye; ko
 nungba ki yaa ka koro juguye pe se ya mbege sho. Ki kala laa
 kaa pye ki yele cenme kolshyen ma yiri nungba (701), na Zhezu
 wi fa se. Ye sewe wi yinre 36-37 lara ti wele.

13 Yawe Yenñele na yawa pi ni fuun fo lo ye daga mbaa jate Yenñele na li yen kpoyi,

lo ye daga mbaa gbogo,
lo ye daga mbaa fyε li yege.

14 Li yen larasaga nga ki yen kpoyi,
εen fo li yaa ka pye sinndelege nga leele pe yaa kaa kunrugu ki na;

li yaa ka pye walaga nga Izirayeli tara wunluwo shyen woolo pe yaa kaa kunrugu ki na mbaa tuunri,

mbe pye paa mere naa penε yen Zheruzalemu ca woolo pe na.

15 Lelegerε yaa ka kurugo ki na,
pe yaa ka toori mbe pe yeε kaari;
pe yaa ka pe yigi penε ni, na pe se ya wo wa li ni.»

*Yenñele yon senre yofɔ wi daga
mbaa Yenñele li singi*

16 Ki serεya senre nda ti gbegele mari tege, ki nagawa senre nda ti tɔn ma tege tege ti na, mari tege na forɔgɔfenne pe kan.

17 Mi yen na wele Yawe Yenñele lo yeri, lo na lili yeε lara Zhakɔbu setirige piile pe na we; milan jigi wi taga lo na.

18 Piile mbele Yawe Yenñele li kan na yeri, mi na pe ni. We yen kagala ngele ke yen na paan ke kacεn konaa ma pye yaraga nga ki ma lere nungbolo kan laga Izirayeli tara ti ni; pa ki wogo kɪ yiri wa Yawe Yenñele na yawa pi ni fuun fo li yeri, lo na li censaga ki yen wa Siyon yanwiga ki na we.

19 Na leele pele ka ye pye mbe yo fo leele mbele pe maa kuulo pe yewe, ye kari ye sa pe yewe konaa jefenne pe ni, poro mbele pe maa kalegere senre yuun, na kongori; na paga yo fo: «Naga yen ma, cengele kee daga mbaa ke yarisunndo ti gbogo wi le? Konaa mbaa kuulo pe yewe weele pe kan wi le?» Kona ye pe yon sogo fo:

20 «Yengele li lasiri naa li sereya senre to we daga mbaa tanri ti na.» Na lere na si para mbe yala ko senre to ni, wo se ka lalaaga yanwa pi yan.

21 Pe yaa ka tara ti pari mbe toro, tege naa fungo ki ni; na fungo ki ka ka weri pe na, pe yaa ka nawa ngban mbaa pe wunlunana wi dangi konaa mbaa pe yengengele ke dangi. Pe yaa ka pe yere ti yirige wa naayeri,

22 ko punjo na, mbe yere ti sogo mbaa tara ti wele. Pe se ka yaraga ko ka yan, kaawo jatere piriwen, naa diwi konaa laworo ndorogo. Pe Yaa ka pye wa diwi wolo li ni.

Pè pyo se we kan

23 Een fo koni, laworo ti yen leele pe na laga tara nda ni, diwi wi se koro wa ki tara ti ni sanga pyew. Ali mbege ta Zabulon tara naa Nefitali tara tila tifagawa ta wagati na wi toro faa wi ni, een fo wa wagati na wila paan wi ni, gbogowo yaa ka pye ki kogojje konjo yon tara ti na, Zhuriden gbaan wi yonlo yirisaga kee tara ti na, konaa Galile tara nda ti yen cengele sanngala ke tara ti na.

9

¹ Leele mbele pe yen na tanri wa diwi wi ni,
pè yanwa gbɔɔ yan.

Mbele pàa pye ma cɛn wa kunwɔ ca ki diwi wi
ni,
yanwa yiri pe kan†.

² We Fɔ, mà nayinmɛ gbɔɔ kan cɛnlɛ woolo pe
yeri,

ma yɔgɔrimɔ lɛgɛrɛ kan pe yeri.

Pe yen na yɔgɔri ma yɛgɛ sɔgɔwɔ

paa yɛgɛ nga na leele ma kaa na yɔgɔri yarilire
kɔnsanga ni we,

nakoma paa yɛgɛ nga na malingbɔɔnlɔ ma kaa
na yɔgɔri yaara nda pè koli ti yɛɛlesanga
ni we.

³ Katugu nɛrɛ tunŋgo pyetige nga kila pye na
yiin pe ni,

naa gbɔnrɔ kanŋgala na làa tɛgɛ na pe gbɔɔn wa
pe pɔgɔlɔ,

naa pe jɔlɔfɛnnɛ pàa pye na pe gbɔɔn sanwiga
nga ni,

màri kaari

paa yɛgɛ nga na màa ki pye Madiyan tara fɛnnɛ
pe sɔnlɔ ki na, ma ya pe ni†.

⁴ Sawira nda fuun leele paa le ma kari wa malaga
gbɔnsaga,

derigbɔrɔ nda fuun pè piligi wa kasanwa pi ni,

to ti ni fuun to yaa ka wa wa kason ki ni,

mbe sogo mbe kɔ.

---

† 9:1 9.1: Ki senrɛ nda ti yo Zhezu Kirisi wi wogo na wa Mati 4.16naa Luki 1.79lara ti ni. † 9:3 9.3: Yawe Yenŋɛlɛ làa ti, a Zhedewɔn wì ya Madiyan tara fɛnnɛ pe ni ko pilige ko ni (Kiti 6-7).

5 Katugu pè pyo wa se we kan,
 pinambyo kan we yeri.
 Tegere ti yaa ka kan wi yeri,
 pe yaa kaa mege taga mbaa wi yinri
 «Yerifo ɲa wi yen kafonno pyefo,
 Yenɲele na li yen yafɔ,
 To Yenɲele na li yen kosaga fu, Yeyinɲge wun-
 luwo.»

6 Wi fanɲga ki yaa ka gbogo mbe kari yege,
 wi yaa ka yeyinɲge mbakogo kan Davidi wun-
 luwo pi yeri konna wi wunluwo tara ti yeri.
 Wi yaa ka yeresaga kan pi yeri, mboo gbegele
 mboo tenge kaselege naa kasinɲge ki
 fanɲga na,
 mbege le yinɲgo fo sanga pyew.
 Yawe Yenɲele na yawa pi ni fuun fo li yaa ko kala
 lo pye li ndanlawa gbɔɔ pi kala na.

*Yenɲele li yaa jɔlɔgo wa
 Izirayeli wunluwo pi na*

7 We Fo wi senre ta yo Zhakobu setirige piile pe
 na,

ki senre ti to Izirayeli tara ti na.

8 Leele pe ni fuun pe yaa ka ki kala li jen,
 Efrayimu tara woolo naa Samari ca fenne wele,
 poro mbele pe maa pe yee gbogo na pe yee nari
 na yuun fo:

9 «Tofa mboro ti toori,
 en fo we yaa ti wa naa sinndere nda pe tete to
 ta ni.
 Sikomori tire tiyapaara ti kaari,
 en fo sediri tire tiyapaara we yaa tege wa ti
 yonlo.»

10 Yawe Yennεε li yaa cew kan Erezεn wi juguye pe yeri mbe pe yirige mbe pe wa Izirayeli woolo pe na, mbe poro mbele pe winfenne pe sun mbe pe wa pe na†.

11 Siri tara fenne mbe yiri wa yonlo yirisaga keε yeri, Filisiti tara fenne mbe yiri wa yonlo tosaga keε yeri; pe yaa pan mbe Izirayeli tara ti tongo. Eεn fɔ konaa ki ni fuun, li nanɣbanwa pi woro na sogo li na, li yen mali keε ki yirige pe na bere.

12 Izirayeli woolo pee songoro mbe pan pe gbɔnfɔ wi korogo, pee songoro mbe pan Yawe Yennεε na yawa pi ni fuun fɔ li korogo.

13 Ki kala na, Yawe Yennεε li yaa Izirayeli tara ti go naa ti naga ki kon mberi wo wa, mbe sengembanra to naa gbagara wi ni, ti kon mberi wo wa pilige nunɣba ki ni†.

14 Leleεε poro naa megbogo fenne pe ni, poro pe yen go ye, Yennεε yon senre yofenne yagboyoolo poro pe yen nɔgona we.

15 Ki leele mbele pe yekeele pe yen na pe punɣu,

---

† 9:10 9.10: Wunlunaja Erezεn wi juguye poro paa pye Asiri tara fenne wele (2 Wunlu 16.8-9; Eza 7.1). † 9:13 9.13: Mbege le konɔ 13 mbe gbɔn 16, ki laga ki yen na para tara woolo pe yekeele poro senre na. Sengembanra to naa gbagara wi ni, ti yen yaara ta nda ti yen ma taanla legbɔɔlo poro naa Yennεε yon senre yofenne pe ni (Eza 19.15; Dete 28.13,44).

mbele pè pe yεε yaga pe yεn na pe yεγε sinni,
poro fun pè wa ma la.

16 Ki kala na, we Fɔ wi nawa pi woro ma yinᅅgi
pe lefɔnmbɔlo pe ni,
wi se pe pijiriwele poro naa pe nanᅅnᅅjaala pe
yinriwe ta;
katugu pe ni fuun pe yεn mbasinmbele ma pye
lepeele,
senfaara ti maa yinrigi wa pe ni fuun pe yɔn.
Eεn fɔ konaa ki ni fuun, wi nanᅅbanwa pi woro
na sogo wi na, wi yεn maa keε ki yirige pe
na bere.

17 Kaselege ko na, nambewe pi maa jɔgɔwɔ piin
paa kasɔn yεn;
ki ma yantiire naa wuuro ti sogo mari kɔ,
ki ma wirige gbɔgɔ yirige ma kari wa naayeri
pya.

18 Yawe Yεnᅅεle na yawa pi ni fuun fɔ li
nanᅅbanwa gbɔɔ pi kala na,
tara ti yεn na sori.

Leele pe yεn ndεε kasɔn yεn na pe sori,
lere kpε woro naa nɔsepyɔ wi yinriwe taa.

19 Pe ma wa yigi pe kalige keε ki na mbe ka,
εεn fɔ konaa ki ni fuun, funᅅgo yεn pe na bere;
pe ma wa yigi pe kameᅅᅅge keε ki na mbe ka,
εεn fɔ pe se si tin.

Pe ni fuun nunᅅba nunᅅba pe yεn na pe lewee
yεenle pe kaa.

20 Manase cεnle woolo pe yεn na Efirayimu cεnle
woolo pe kaa,
Efirayimu cεnle woolo pe yεn na Manase cεnle
woolo pe kaa;

poro pe ni fuun shyen poro gbogolo ma saa to
 Zhuda cɛnlɛ woolo pe na.
 Ɛɛn fɔ konaa ki ni fuun, li nanɔbanwa pi woro
 na sogo li na,
 li yen mali kɛɛ ki yirige pe na bere.

10

*Zhuda tara yɛkeele mbele
 pe Yennɛɛ li nanɔbanwa pi yirige*

¹ Leele mbele pe ma kondɛɛɛɛɛ mbasinɛgele
 tɛɛtɛɛ,
 poro mbele pe ma kakɔndɛɛɛɛɛ tɛɛɛ ma ke
 yɔnlɔɔ,
 jɔlɔɔ yen pe wogo!

² Pe ma ko pye ma, janɔ mbe mbele pe yen tege
 ni pe tanga ki shɔ pe yeri,
 na woolo mbele pe yen fyɔnwɔ fɛnnɛ, mbe nɔa
 ki daga pe ni ki shɔ pe yeri.
 Pe ma nanɔnɔjaala pe pye paa yarijɛndɛ nda pɛ
 koli ti yen,
 mbe pijiriwele pe san mbe pe kɛɛ yaara ti shɔ pe
 yeri.

³ Na ye kapere ti fɔɔ tɔnpilige ki ka ka gbɔn,
 yinɔi ye yaa ka pye san?
 Na jɔlɔɔ ki ka ka yiri wa lege mbe pan mbe to ye
 na pilige nɔa ni, yinɔi ye yaa ka pye san?
 Ye yaa ka fe mbe kari ambɔ fɔ kɔɔɔ mbe yo wi
 ye shɔ?

Ye yaa ka ye yarijɛndɛ ti tɛɛɛ se yeri?

⁴ Ye se ka ya mbe kala la yɛɛɛ pye, kaawɔ mbe
 gbɔw wa kasopiile sanmbala pe sɔɔwɔ,
 mbe to tara leele mbele pe yaa gbo pe ni.

Ɛɛn fɔ konaa ki ni fuun, we Fɔ wi nanɗbanwa pi
woro na sogo wi na,
wi yen maa keɛ ki yirige pe na bere.

*Jɔlɔɔ yɛn Asiri tara fɛnnɛ
pe wogo*

⁵ We Fɔ wì yo fɔ: «Jɔlɔɔ yɛn Asiri tara fɛnnɛ pe
wogo,
poro mbele pe yen paa na nanɗbanwa kanɗgaga
yɛn.

Ngɓologo nga ki yen pe keɛ,
ko yen nala kɔnrɔ tendorogo ki nari.

⁶ Mi ma pe yirige mbe pe wa cɛnlɛ na li woro na
fyɛ mi ɲa Yɛnɲɛlɛ na yɛɣɛ li na,
cɛnlɛ na kanla nawa pi ɲɓan, mi ma pe yeri
mbe pe wa ki cɛnlɛ woolo pe na,
janɗo pe sa pe keɛ yaara ti koli, pe pe san pe pe
yarijɛndɛ ti shɔ pe yeri,
mbe pe tangala paa ca nawa koɗgolo fɛnrɛɣɛ
yɛn.

⁷ «Ɛɛn fɔ Asiri tara fɛnnɛ pe sigi jɛn mbe wali ki
na ma,
pee jatere pye ki na ma.

Ɛɛn fɔ poro jatere wo yen mbaa jɔɗɔwɔ piin,
mbe cɛngɛlɛ lɛɣɛrɛ tɔngɔ.

⁸ Katugu pè yo fɔ: «Naga yɛn ma, we kundigile
pe ni fuun pe woro wunlumbolo wi le?

⁹ Naga yɛn ma, we sila Kalino ca ki pye paa yɛɣɛ
ɲga na wàa Karikemishi ca ki pye wi le?
Ma Hamati ca ki pye paa yɛɣɛ ɲga na wàa
Aripadi ca ki pye wi le,

ma Samari ca ki pye paa yεε nga na wàa Damasi
ca ki pye wi le†?

10 Kì kaa pye wè ya ma kεε taga wunluwo tara
nda ti maa yarisunndo gbogo ti na mari
sho,

ma si yala, ki yarisunndo tì lεε ma wε
Zheruzalemu ca naa Samari ca woro ti na,

11 kona nga wè pye Samari ca naa ki yarisunndo
ti na,

naga yεn ma, we se ya mbege nungba ki pye
Zheruzalemu ca naa ki yarisunndo yanlεε
ti na wi le? »

12 Εεν fo na we Fɔ wi ka ka wi kapyegele ke pye
mbe ke yon fili sanga na ni wa Siyon yanwiga ki
na, konaa wa Zheruzalemu ca ki ni, wi yaa yo fo:
«Mi yaa yiri Asiri tara wunlunana wi korogo wi
yεε gbogowo jatere konaa wi yεε nagawa mba wi
maa piin na yεε tungu pi kala na.

13 Katugu Asiri tara wunlunana wi yo fo:
<Mi ki ni fuun ki pye na yεera fannga ki ni,
konaa na yεera kajenme pi ni, katugu mi jilige;
mi cengele sannjala ke tara kongolo ke wo wa
ke yongolo ke ni, ma ka taga na tara ti na,
mi pe yarijende ti sho pe yeri.
Mi wunlumbolo tirige ma pe laga wa pe jonro ti
na,

paa lenana kotogofɔ yεn.

14 Mi leele pe yarijende ti sho pe yeri na kεε ki
ni,

paa yεε nga na lere ma kaa sannjesere laga we;

---

† 10:9 10:9: Asiri tara fenne paa malaga gbɔn ki cara ti ni, ma
ya ti ni.

mì tara woolo pe ni fuun pe yarijende ti koli pe
 yeri,
 paa yege nga na lere ma kaa sannjele jenrewe
 koli we.
 Yaraga ka kpe si kanwiga gbɔn,
 nakoma mbe yɔn yenge, nakoma mbe senpyɔ
 yo.> »

15 Naga yen ma, gbɔnlɔgɔ ki maa ki yee gbogo na
 wila kɔɔn ki ni wi na wi le?
 Naga yen ma, tire kɔnsi wi maa yee mbɔnrɔ na
 wila kɔɔn wi ni wi na wi le?
 Ki yen ndee kanngaga ko ki yen na ki yigifo wi
 kee ki yinrigi,
 ki yen ndee ngbologo ko ki yen na ki yigifo wi
 kee ki yinrigi.

16 Ki kala na, we Fɔ, Yawe Yenjele na yawa pi ni
 fuun fɔ li yaa cɔgɔrɔ yama wa Asiri tara
 malɔngbɔɔnlɔ mbele pe yen fannga ni pe
 na;
 pe gbɔgɔwɔ kala li yaa ka sogo paa yege nga na
 kason ma kaa na yiin ma yaara sogo.

17 Yenjele na li yen Izirayeli woolo pe yanwa, li
 yaa ka pye paa kason yen;
 Izirayeli woolo pe Yenjele kpoyi li yaa ka pye
 paa kason yinne yen,
 na li yaa yantiire naa wuuro pyew ti sogo,
 mberi kɔ pilige nungba ki ni.

18 Li yaa ka pe kɔɔrɔ tiyɔnrɔ naa pe tire keere
 tiyɔnrɔ ti sogo mberi kɔ pew,
 ki yaa ka pye paa yanja yen, na yama pɔu fannga
 ki kɔ.

19 Pe kɔɔrɔ tire nda ti yaa ka koro, ti yaa ka pye
 jεgele,

fɔ pyɔ jɛɛ mbe ka ya mberi jiri mberi yɔn jɛn.

*Izirayeli woolo mbele
pe yaa ka koro go na pe kala*

²⁰ Ko sanga wo ni, Izirayeli woolo sanmbala mbele pe yaa ka koro go na, poro Zhakɔbu setirige piile mbele pe yaa ka shɔ mbe koro yinwege na, pe se ka kɛɛ kan mbele paa pe gbɔɔn pe na naa. Ɛɛn fɔ pe yaa ka kɛɛ kan Yawe Yɛnɛɛ, Izirayeli woolo Yɛnɛɛ kpoyi lo na kaselege ni.

²¹ Pe sanmbala mbele pe yaa ka koro, pe yaa ka sɔngɔɔ mbe pan, poro Zhakɔbu setirige piile mbele pe yaa ka koro, pe yaa ka sɔngɔɔ mbe pan Yɛnɛɛ na fannɔga fɔ li kɔɔɔɔ.

²² E, Izirayeli woolo, ali na yaga lɛɛ paa kɔɔɔje yɔn taambugɔ ki yɛn, ye jɛnri ye yaa ka sɔngɔɔ mbe pan. Ye tɔngɔ kala li kɔn ma tɛɛ makɔ. Ko yaa ti kasinɛɛ ki yaa la kee yɛɛ.

²³ We Fɔ, Yawe Yɛnɛɛ na yawa pi ni fuun fɔ, li tɔngɔɔ kala na kɔn ma tɛɛ, li yaa li pye mbeli yɔn fili tara ti lagapyew ki ni[†].

*Yɛnɛɛ li yaa jɔɔɔ wa
Asiri tara fɛnɛ pe na*

²⁴ Ki kala na, we Fɔ, Yawe Yɛnɛɛ na yawa pi ni fuun fɔ, pa li yo yɛn fɔ: «Na woolo, yoro mbele ye yɛn ma cɛn wa Siyɔn ca, yaga kaa fyɛ Asiri tara fɛnɛ pe yɛɛ. Pe yɛn na ye gbɔɔn kanɔgaga ni, ma pe nɔɔbologo ki yirige ye na paa yɛɛ nɔga na Ezhɛpiti tara fɛnɛ paa pye naga piin we.

[†] 10:23 10:23: Ɔromu 9.27-28

25 Εεν ƒo sanni wagati jenri ni, na nanɗbanwa gbɔɔ pi yaa kɔ ye ni, εεν ƒo na kɔnrɔ tendorogo ki yaa pye poro Asiri tara fenne poro ni mbe pe tongɔ.»

26 Yawe Yennεε na yawa pi ni fuun ƒo li yaa yiri pe kɔrɔɔ sapige ni, paa yεε nga na lɔa ki pye Madiyan tara fenne pe na wa Orebu walaga ki tanla we. Li yaa ka li kanɗgala li yirige wa kɔɔje wi go na, paa yεε nga lɔa li yirige Ezhipiti tara ti na we†.

27 Kɔ pilige ko ni, Asiri tara fenne pe tugugbɔrɔ nda wa ye pajoro ti na, ti yaa laga wa ti na; pe nεre tunɗgo pyetige nga pɛ taga wa ye yɔlɔɔ ki na kila yiin ye ni, ki yaa ka laga wa; ye yaa ka tugbɔlɔ, ƒo mbege kaari mbege laga wa†.

*Juguye pɛ yɔngɔ
Zheruzalemu ca ki ni*

28 Juguye pɛ gbɔn wa Ayati ca ki na, pɛ Migirɔn ca ki kɔn ma yiri, pɛ saa pe tuguro ti tεge wa Mikimashi ca.

29 Ye wele, pe yen na tooro wa yanwira ti sɔɔwɔ kombile li ni.

Pɛ yo ƒo: «Ye pan we sa wɔnlɔ wa Geba ca!» Arama ca woolo pe yen na seri fyεε ti kala na; Gibeya ca woolo, ko nga ki yen Sawuli ca ye, pe yen na fee.

30 Yoro Galimu ca woolo, yaa jɔrɔgi!

† 10:26 10:26: Kiti 7.25; Eki 14.15-28 † 10:27 10:27: Nga ki yo ƒo: Ye yaa ka tugbɔlɔ, ƒo mbege kaari mbege laga wa, ki senre ti woro ma filige Eburuye senre ti ni.

Yoro Layisha ca woolo, yaa ye yεε kōrosi!
Yoro Anatōti ca woolo, jōlogō yēn ye wogo!

³¹ Madimena ca woolo pè gbōn ma jaraga,
Gebimu ca woolo pe yēn na fee na larasaga jaa!

³² Nala yεε, juguye pe yaa sa yere wa Nōbu ca;
pe yaa pe kεε ki yirige Siyōn ca woolo pe yanwiga
ki mεε ni,

ko ŋga ki yēn Zheruzalemu ca tinndi we.

³³ Ye wele, we Fō, Yawe Yēnŋele na yawa pi ni
fuun fō,

li yēn na tige njere ti yaanla fanŋga gbōgō ni;
li yēn na tire tugbōōrō ti kōōnlō,
na tire titōōnrō tugbōōrō ti kōōnlō nari jaanri.

³⁴ Li yēn na kōlogō tire ti kōōnlō gbōnlogō ni nari
jaanri,

paa yεε ŋga na Liban tara sēdiri tire tiyōnrō ti
yēn na tuunri tara we†.

11

*Zhese setirige pyo
wi wunluwo fōnmbō*

¹ Koni, tige njege fōnŋgō yaa yiri wa Zhese wi
tige yuŋgōngō ki na,

vile fōnno yaa ka fi mbe yiri wa wi ndire ti na†.

² Yawe Yēnŋele li yinnε li yaa ka pye wi ni;

† **10:34 10:34:** Eza 37.24; Nawu 1.1-4; Sofō 2.13-15 † **11:1 11.1:** Zhese wila pye wunlunaŋa Davidi wo to. Ki verise ŋa wi kōrō wo yēn fō Yēnŋele li yaa ka lere wa yirige wa pe setirige piile pe sogōwō, mboō pye Yēnŋele lere. Ki Yēnŋele yōn sēnrε nda tila yo ma yεε sin we Fō Zhezu wo sēnrε na (1 Sami 16.18-19; Naga 5.5; 22.16).

li yen yinne na li yaa kajenme naa tijinliwe kan
 wi yeri,
 yinne na li yaa yerewe kajenme naa fannga kan
 wi yeri,
 yinne na li yaa Yennele jenne naa li yegge fyere
 ti kan wi yeri.

³ Mbaa fyere Yawe Yennele li yegge ko ki yaa ka pye
 wi kandanlaga gbogbo ye.

Wi se kaa kiti wi koon mbaa leele yegge wele;
 wi se kaa kagala ke yegge woo, mbaa yala
 nungbolo li yen na nda nuru to ni.

⁴ E'en fo wi yaa kaa fyonwo fenne pe kiti wi koon
 mbe yala kasingge ko ni;

wi yaa kaa tara woolo mbele pe yen tege ni pe
 kagala ke yegge woo, mbaa yala kaselege ko
 ni.

Wi yon senre ti yaa kaa dunruya woolo pe gbcon
 paa kanngaga yen,

wi yon senyoro tifelege ki yaa la lepeele pe kuun†.

⁵ Kasingge ki yaa ka pye paa kurusijara yen wa
 wi senne;

mbe pye senre nungba yofa ki yaa ka pye paa
 kurusijara yen wa wi nandogom†.

⁶ Kona, kombokaga konaa simbapyo wi ni, ti yaa
 ka pinle mbe cen laga nungba,
 kamalo wo naa sikapile li ni, pe yaa ka sinle pe
 yee tanla.

Napige ko naa jara yirifonho wi ni, naa yaayoro
 nda pe gbegele ti toro ti ni, ti yaa ka pye
 laga nungba;

---

† 11:4 11.4: 2 Tesa 2.8 † 11:5 11.5: Efe 6.14

lenambile lali li yaa kaa ti kɔnri.

⁷ Nana wo naa cenge urusi ki ni, pe yaa ka pinle
mbaa kaa laga nunɔba,
pe piile pe yaa kaa sinlele pe yee tanla;
jara wi yaa kaa yan ki kaa paa nege yen.

⁸ Piyenle li yaa kaa jinrigi wa merege ki wege ki
yon na,

pyo na wi laga yinne na, wi yaa kaa kee ki le wa
firisho wi wege ki ni kanɔbanga fu.

⁹ Pe se ka tipege nakoma jogowo pye wa Yenɔlele
li yanwiga kpoyi ki na;

katugu Yawe Yenɔlele li jenme pi yaa ka tara ti
yin, paa yeege nga na tonmo pi ma kogoje
wi yin we†.

*Yenɔlele li woolo
pe yaa ka yeresaga ta*

¹⁰ Ko pilige ko ni, Zhese setirige pyo wi yaa
ka yiri mbe yere, mbe pye paa kacɛn yaraga
yen, nga pe yirige tara sannda ti woolo pe kan.
Cengele ke yaa ka songoro mbe pan wi korogo.
Wi yaa ka pye mbe cen laga nga na, Yenɔlele li
gbogowo yanwa pi yaa kaa yiin wa†.

¹¹ Ko pilige ko ni, we Fo wi yaa kaa kee ki sanga
naa ki shyen wogo na, mboo woolo mbele pe
koro yinwege na pe go sho, poro mbele pe yaa
koro go na wa Asiri tara, naa wa Eshipiti tara,
naa wa Patirɔsi tara, naa wa Etiyopi tara, naa wa
Elamu tara, naa wa Sineyari tara, naa wa Hamati
ca konaa wa logo furo nda wa kogoje wi ni ti ni.

¹² We Fo wi yaa kacɛn yaraga ka yirige wa
naayeri cengele sanɔgala ke kan;

---

† 11:9 11:9: Aba 2.14 † 11:10 11:10: Orɔmu 15.12

wi yaa ka Izirayeli woolo mbele pè yigi malaga
kasopiile pe gbogolo naa,
mbe Zhuda tara woolo mbele pè gbɔn ma jaraga
tara ti go tijere ki na pe gbogolo pe yeɛ na
naa.

¹³ Efirayimu cenle woolo pe yenjaga ki yaa ka kɔ
Zhuda tara woolo pe ni,
Zhuda tara woolo pe yaa ka pe tipewe pi yaga
Efirayimu cenle woolo pe ni.

¹⁴ Pe yaa ka gbogolo mbe gbinri sa to Filisiti tara
fenne pe na wa yɔnlɔ tosaga keɛ yeri,
mbe gbogolo mbe sa yɔnlɔ yirisaga keɛ tara
woolo pe keɛ yaara ti koli pe yeri.
Pe yaa ka Edomu tara naa Mowabu tara ti sho
mberi ta;
Amo cenle woolo pe yaa ka go sogo pe kan.

¹⁵ Yawe Yenɲele li yaa ka Ezhipiti tara kɔgɔje wi
waga;
li yaa ka li keɛ ki yirige mbege fige Efirati gbaan
wi go na,
mbe tifelingbɔgɔ ka yirige kila gbɔɔn wi na,
mboo gbɔn mboo kɔɔnlɔ wi yiri lopigile
koloshyen,
ɲegele lere mbe ya mbe ke kɔn mbe yiri wi sawira
ti ni wi tɔɔɔ na.

¹⁶ Li woolo sanmbala mbele pe yaa ka koro wa
Asiri tara,
pe yaa ka kono ta mbe pan,
paa yege nga na fafafa Izirayeli woolo paa kono
ta ma pan,
pilige nga ni paa yiri wa Ezhipiti tara we.

12

*Yurugo nga kɛ kɔ
mbe Yennɛle na shɔfo li sɔn*

¹ Ko pilige ko ni, ma yaa kaga yo fɔ:

«Yawe Yennɛle mi yen nɔɔ sɔnni;

katugu maa nawa ngban na ni.

Ɛen fɔ ma nanɔɔbanwa pɛ kɔ na ni,

a maa kotogo ki sogo na na.

² Ee, Yennɛle lo li yen na shɔfo we,

na jigi wi yen li na, mi woro na fyɛ yaraga ko ka
na;

katugu Yawe Yennɛle le, Yawe Yennɛle lo li yen
na fannga ye,

mi yaa la yurugo koo mbaa li sɔnni;

lo li yen na shɔfo we†.

³ Ye yaa kaa yɔgɔri mbe saa kori wa showo
pulugo ki ni.»

⁴ Ko pilige ko ni, ye yaa kaa yuun fɔ:

«Yaa Yawe Yennɛle li sɔnni, yaa li mɛɛɛ ki gbogo!

Yaa li kagbɔɔɔ ke yari wa cɛngɛle ke sɔgɔwɔ,

yaa ke nawa tuun ki na fɔ li mɛɛɛ ki yen ma
gbɔɔ.

⁵ Yaa yuuro koo Yawe Yennɛle li kan,

katugu li katiyɔngɔɔ tugbɔngɔɔ pye.

Tara woolo pe ni fuun pe daga mbe ke jɛn.»

⁶ Yoro Siyɔn ca woolo, yaa yɔgɔrimɔ kɔngɔɔ
waa, yaa jɔrɔgi nayinmɛ ni,

katugu Izirayeli woolo Yennɛle kpoyi na wa ye
sɔgɔwɔ, li yen ma gbɔɔ.

† 12:2 12.2: Ɛki 15.2; Yuuro 118.14

13

Babiloni tara ti tɔngɔkala

¹ Yɛnɛɛ yɔn sɛnrɛ nda Yɛnɛɛ l̄aa naga Amɔzi pinambyɔ Ezayi wi na Babiloni tara ti wogo n̄a.

² We Fɔ w̄i yo fɔ: «Ye kacɛn yaraga ka yirige wa naayeri yanwiga ka go na, n̄ga ki yɛn waga!

Ye ye magala li yirige ye leele pe yeri!

Ye kɛɛ wa pe yeri,

pe pan pe ye wa legboɔɔ pe yeyɔngɔ ki ni.

³ Nambala mbele p̄ɛ tɛɛ pe ye na kan, m̄i kono kan pe yeri,

m̄ilan malingboɔɔnɔ kotogofennɛ pe yeri,

poro mbele mi yaa ti panla nanɔbanwa pi kayan̄ga wɔ we;

poro mbele na gbɔgɔwɔ kala li yɛn ma pe ndanla we.»

⁴ Tinmɛ gbɔɔ pa yɛn na yinrigi wa yanwira ti go na,

paa janwa gbɔɔ tinmɛ yɛn!

Wunluwɔ tara woolo poro tinmɛ gbɔɔ wi,

cɛngɛɛ n̄gele k̄ɛ gbogolo koro tinmɛ gbɔɔ wi!

Yawe Yɛnɛɛ na yawa pi ni fuun fɔ li yɛn nali malingboɔɔnɔ pe jinri malaga ki mɛɛ ni.

⁵ Pe yɛn na paan ma yiri taleere ta ni,

ma yiri fɔ wa dunruya wi kɔsaga ki na.

Yawe Yɛnɛɛ lo naa li nanɔbanwa pi kayan̄ga wɔfennɛ pe ni,

pe yaa ka ki tara nda ti ni fuun ti tɔngɔ.

⁶ Yaa kunwɔ gbelege gbele,

katugu Yawe Yenḡeḡe li pilige kì yongo;
 ki yen na paan, ko ki yen yawa pi ni fuun fɔ wi
 jɔgɔwɔ pyepilige gbɔgɔ ye†.

⁷ Ki kala na, leele pe ni fuun pe keyen yì fanla pe
 na,

lere pyew wi sunndo wila koon wi na.

⁸ Fyere gbɔrɔ pe yigi,
 jɔlɔgɔ naa tege yen pe na.

Pe yen na nagala jɔlɔgɔ ki kala na paa jeḡe selara
 ma kaa yiri wi ni we.

Pe ni fuun nunḡba nunḡba pe yen na pe yeḡ wele
 lawɔrɔ ni;

pe yenḡe lì yanlaga pe na.

⁹ Ye wele, Yawe Yenḡeḡe li pilige ki yen na paan,
 ki yen pilipege, naa kɔnrɔ tandorogo konaa
 nanḡbanwa gbɔɔ pilige.

Li yaa ka tara ti tongo ti koro waga,
 mbe kapere pyefenne pe kɔ mbe pe wɔ wa.

¹⁰ Naayeri wɔnḡɔlɔ koro naa ke wɔnḡɔlɔ
 gbogolomɔ pi ni, ke se kaa yanwa yinrigi
 naa.

Yɔnlɔ ki yaa ka kanḡa diwi ki yirisanga wi ni,
 yenḡe ki se ka ki yanwa pi yirige†.

¹¹ We Fɔ wì yo fɔ: «Mi yaa ka jɔlɔgɔ wa dunruya
 woolo pe na pe tipewe pi kala na,

mbe lepeele pe jɔlɔ pe kapere ti kala na.

Mi yaa ka mbele pe maa yeḡe tungu leele na pe
 yeḡ gbɔgɔwɔ pi kɔ,

mbe lewɛlimbɛḡe pe yeḡ nagawa pi kɔ.

---

† **13:6 13:6:** Zhoue 1.5 † **13:10 13:10:** Eze 32.7; Mati 24.29;
 Maki 13.24-25; Luki 21.25; Naga 6.12-13; 8.12

12 Mbe senwee yan, mi yaa ka ti ki ngban mbe
we te piiri wi yanga na,
mbe ti senwee piile pe yanga ki ngban mbe we
Ofiri tara te wi na.»

13 Ki kala na, mi yaa naayeri wi tigile,
mbe tara ti yege mberi fenge wa ti nɔgona
cɛnyaara ti na.

Mi na Yawe Yenɲele na yawa pi ni fuun fo na
nanɲbanwa gbɔɔ pi kala na,
pilige nga ni na konro tandorogo ki yaa yiri we.

14 Kona, pe yaa pye paa lufaa yen, na pe yen na
puro,
paa simbaala yen, mbele konrifo woro pe na mbe
pe gbogolo.

Pe ni fuun nunɲba nunɲba pe yaa ka songoro
wa pe cenle woolo pe yeri,
pe ni fuun nunɲba nunɲba pe yaa ka fe mbe kari
pe tara.

15 Na paga ka mbele fuun yan, pe yaa ka pe
furugu wangala ni;
na paga ka mbele fuun yigi, pe yaa ka poro gbo
tokobi ni.

16 Pe yaa ka pe piile tunmɔmbolo pe wa tara, mbe
pe tongolo pe yege sɔgowo;
pe yaa ka pe go nawa yaara ti koli,
mbe pe jeele pe yigi mbe sinle pe ni fannga na.

17 Wele, mi yaa Medi tara fenne pe sun mbe pe
wa Babiloni tara fenne pe na.

Pororo woro na warifuwe wi jate,
pee si jori te kala.

18 Pe yaa ka pe lefonmbolo pe won pe wangala
ke ni, mbe pe jaanri tara;

piile pe yunḡbɔḡɔ se ka pye pe na,
pe se ka piile tunmɔmbɔlɔ pe yinriwe ta.

19 Kona, Babilɔni ca ḡga kila pye wunluwɔ tara
pyew ti ca tiyɔḡɔ ye,
ko ḡga kila pye Babilɔni tara fenne pe yee
fereyaraga konaa pe yee ḡbɔḡɔwɔ pi go ye,
ki yaa pye paa Sodomu naa Gomori cara nda
Yennele laa tɔḡɔ ti yen†.

20 Lere se ka pye mbe cen wa ki ni,
ki yaa ka koro waga sanga pyew fo tetete.
Ali mbele pe maa yanri na cen pe yaayoro ti ni
na toro, pe se ka pe paara yinre ti kan wa,
yaayoro konrifenne pe se ka cen wa pe yaayoro
ti ni tila wogo wa.

21 Een fo yanyaara nda wa ḡbinri wi ni to ti yaa
kaga pye ti sinlesaga,
kuwere to ti yaa ka ye wa pe yinre ti ni mberi
yin.

Konrosogoloye pe yaa kaga pye pe censaga,
sikapene pe yaa kaa yeni mbaa kanni wa†.

22 Komboolo poro pe yaa kaa gbele wa pe
wunluwɔ yinre ti ni,
dabaala poro pe yaa kaa gbele wa pe yunḡbɔḡɔ
ḡbɔḡɔ tiyɔḡɔ ti ni.

Babilɔni ca ki kosanga wi ḡbon,
ka se taga wa ki piliye yon ki na naa.

14

*Izirayeli woolo pe yaa yiri
wa kulowo pi ni
mbe songɔɔ wa pe tara*

† 13:19 13:19: Zhene 19.24 † 13:21 13:21: Naga 18.2

¹ Ki yɛn ma filige fɔ Yawe Yɛnɛɛ li yaa Zhakɔbu setirige piile pe yinriwɛ ta naa, li yaa ka poro Izirayeli woolo pe wɔ naa. Li yaa ka songɔɔ pe ni wa pe tara ti ni naa. Nambanmbala yaa ka pan mbe taga pe na, pe yaa ka pinlɛ mbe cɛn poro Zhakɔbu setirige piile pe ni.

² Cɛngɛɛ kele yɛgɛ woolo yaa ka pe lɛ mbe kari pe ni wa Izirayeli tara. Izirayeli woolo pe yaa ka ki cɛngɛɛ woolo pe pye pe kulonambala naa pe kulojaala wa Yawe Yɛnɛɛ li tara ti ni. Cɛngɛɛ woolo mbele pàa Izirayeli woolo pe yigi malaga kasopiile, Izirayeli woolo pe yaa ka poro fun pe yigi malaga kasopiile, mbele pàa pye ma cɛn Izirayeli woolo pe go na, Izirayeli woolo poro pe yaa ka cɛn poro go na.

*Babilɔni tara wunlunaɲa
wi kunwɔ sɛnrɛ*

³ Na Yawe Yɛnɛɛ liga ka wogosaga kan yoro Izirayeli woolo ye yeri sanga ɲa ni, ye tege naa ye jɔlɔgɔ ki punɲo na, konaa kulowo tunɲɲanra nda tila taga ye na ti punɲo na,

⁴ pa kona yege yurugo ɲa ki le Babilɔni tara wunlunaɲa wi na, ye yo fɔ:

E, kɪ pye mɛɛ, leele jɔlɔfɔ wɪ wogo kɪ si kɔ yɛɛn?
Wi fanɲga ɲa wɪla taga leele pe na kɪ kɔ.

⁵ Yawe Yɛnɛɛ lɪ lepeepe pe fanɲga kanɲgala li kaari,
ma fanɲga fɛnnɛ tipeele pe wunluwɔ kanɲgala li kaari.

⁶ Wo wɪla koro na tara sannda ti woolo pe kuun wa wi nanɲbanwa gbɔɔ pi ni, na pe kuun kɔnlɔ fu;

wa wi kónrɔ tandorogo ki ni, wìla cengɛɛ
 sanɲgala ke go sogo fanɲga na,
 ma jɔlɔgɔ gbɔgɔ wa pe na, ɲga kɔsaga woro ki
 na.

⁷ Koni tara ti ni fuun ti yen yeyinɲge na na wogo;
 leele pe yen na yɔgɔrimɔ yuuro koo.

⁸ Ali yere sipiresi tire to naa Liban tara sɛdiri tire
 ti yen na yɔgɔri ma tolo li kala na.

Ti yo fɔ: «Maga ɛ mà to,
 tire kɔnfenne pe woro na paan mbaa we kɔɔn.»

⁹ Kuulo tara ti yen na tinni wa nɔgɔna, nɔɔ panga
 ki singi mbɔɔn fili;

ti yen na kuulo pe yenni ma kala na,
 mbele fuun pàa pye legbɔɔlɔ laga dunruya wi ni
 we.

Ti yen na cengɛɛ ke wunlumbolo pe ni fuun pe
 yinrigi wa pe wunluwɔ jɔnrɔ ti na ma kala
 na.

¹⁰ Pe ni fuun pe yaa ka senre ti ɛ mbɔɔn pye fɔ:
 «Mboro fun ma pye fanɲga fu fɔ paa we yen,
 mboro fun mà pye paa we yen.»

¹¹ Ma yee gbɔgɔwɔ pì tigi wa kuulo tara ti ni,
 konna ma juruye maganɲgala ke ni;
 fanga fyenre to ti pye ma sinleyaraga ye,
 fyenre tunmɔɔrɔ to ti pye ma paritɔnɲgɔ ye.

¹² E, yindogo wɔnnɔ, lalaaga wɔnnɔ!
 Mboro mà yiri wa yenɲele na ma to yeen?

Pòɔn wa tara,
 mboro ɲa màa fanɲga ta cengɛɛ sanɲgala ke na
 we†.

¹³ Màa pye naga yuun wa ma nawa fɔ:
 «Mi yaa lugu mbe kari fɔ wa yenɲele na,

† 14:12 14.12: Naga 8.10; 9.1

mi yaa sanla wunluwo jongo ki tege fo wa
Yenhele li wonngolo ke go na;

mi yaa sa cen fo wa yanwiga nga yengengele ke
maa ke yee gbogolo wa ki na,

fo wa yonloparawa kamege kee ki pungo na†.

14 Mi yaa lugu mbe kari fo wa kambaara ti go na,
mi yaa pye paa Yenhele na yaara ti ni fuun ti go
na li yen†.»

15 Een fo pòon wonrogo moo tirige wa kuulo tara
ti ni,

fo wa wegbugo tijugo ki nogona.

16 Leele mbele koon yan, poro yaa pe yengele ke
kan ma na loon wele,

pe yaa loon korosi jenge mbe yo fo:

«E, nana na wila pye na tara ti tigile, wowi yeen
gbari?

Wo na wila pye na wunluwo tara sannda ti
yegyeyege we.

17 Wo na wila pye na tara ti kanngi nari piin
gbinri na kee,

na cara ti tonri;

kila pye, mbele wi yigi malaga kasopiile, wila
yenle mbe wa wa fyew.»

18 Cengele sanngala ke wunlumbolo pe ni fuun,
ee, pe ni fuun pe yen ma sinle na wogo wa pe
fanra ti ni gbogowo ni.

19 Een fo mboro wo na, pòon wa wa funwa na,
moo laga lali ma fanga ki ni.

---

† 14:13 14.13: Fafafa Kana tara fenne paa pye naga sonri ndee
pe yengengele kaa pye na ke finliwe pi piin yanwiga ka na, fo
wa yonloparawa kamege kee ki pungo na, na dunruya kagala
ke koon na ke teri. † 14:14 14.14: Mati 11.23; Luki 10.15

Mà pye paa pyo ña wì ku wa wi nò lara, a pè suu se;

ña wi kala li lako leele pe na.

Pòon yon tòn wa leele mbele pè gbo pe sògòwò, poro mbele pè pe gbo tokobi ni, ma pe gboolo pe wa waliwege ka ni wa sinndæere ti na.

Mà pye paa gboo yen, ña leele pòo tangala.

²⁰ Pe se koon le fanga ni paa wunlumbolo sanmbala pe yen,

katugu mòò tara ti jògò,

mòò tara woolo pe gbo.

Lepee wi cænle li mæge ki se ka yeri naa fyew.

²¹ Ye pe piile pe gbo kala li gbægele,

pe teele pe kambasinnde ti kala na,

janngo paga ka yiri pilige ka mbe tara ti sho mberita,

mbe pe cara ti kan lagapyew ki ni.

²² Yawe Yenñele na yawa pi ni fuun fo lo li yo ma fo: «Mi yaa ka yiri pe kòrògò. Mi yaa ka Babiloni ca ki tongo mbege mæge ki kò mbege wò wa, naa leele jenri mbele pe yaa ka koro wa ki ni pe ni, naa ki piile konaa ki setirige piile pe ni. Yawe Yenñele lo li yo ma.

²³ Mi yaa kaga pye njuguniye pe cænsaga konaa mbege pye lanjòrògò. Mi yaa kaga pe kambere nda ti maa jògòwò piin ta ni.» Yawe Yenñele na yawa pi ni fuun fo lo li yo ma†.

*Yenñele yon senre nda tila yo
Asiri tara ti wogo na*

† 14:23 13.1-14.23: Eza 47.1-15; Zhere 50.1-51.64

24 Yawe Yenñeɛ na yawa pi ni fuun fɔ̀ lì wugu
ma yo fɔ̀:

«Ŋga mì sɔ̀nri mbe pye, ko ki yaa pye.
Nga mì kɔ̀n ma tɛge mbe pye, ki yaa pye mbe
yɔ̀n fili!

25 Mi yaa ka Asiri tara fɛnnɛ pe tɔ̀ngɔ̀ laga na tara
ti ni,
mi yaa ka pe tangala wa na yanwira ti na.
Nɛrɛ tunngɔ̀ pyetige nga pè taga na woolo pe na
na pe tege, mi yaa ki laga pe na,
tuguro nda pè taga pe na, mi yaa ti laga wa pe
pajoro ti na.»

26 Kala na we Fɔ̀ wì kɔ̀n ma tɛge dunruya
lombɔ̀nɔ̀ wi wogo na, loli na;
lìli kɛɛ ki yirige cɛngɛɛ ke ni fuun ke na, mbe
kala na pye ke na, loli na.

27 Yawe Yenñeɛ na yawa pi ni fuun fɔ̀ lo lìgi kala
na li kɔ̀n ma li tɛge;
ambɔ̀ wi mbe ya mbeli sa?
Lìli kɛɛ ki yirige mbeli pye,
ambɔ̀ wi mbe ya mbege yerege†?

*Yenñeɛ yɔ̀n sɛnrɛ nda tila yo
Filisiti tara ti wogo na*

28 Wunlunaɲa Ahazi wìla ku yeɛ na ni ko ki
Yenñeɛ yɔ̀n sɛnrɛ nda tila yo, ma yo fɔ̀†:

29 Yoro Filisiti tara lombondo, yaga kaa yɔ̀gɔ̀ri
mbe yo fɔ̀ ye gbɔ̀nkannɲaga kì kaari;
katugu firisho yaa yiri wa wɔ̀ɔ̀gɔ̀ kugo ki ni,

---

† 14:27 14.27: Eza 10.5-34; Nawu 1.1-13; Sofo 2.13-15 † 14:28
14.28: 2 Wunlu 16.20; 2 Kuro 28.27

ko yaa pyo ña se, wo yaa pye wɔɔgo pege, ñga ki
yɛn kanwira wogo†.

30 Pa kona, mbele pe yɛn tege na ma wɛ pe ni
fuun na, pe yaa la yaakara taa mbaa kaa,
fyɔnwɔ fɛnnɛ pe yaa wogosaga ta mbe pye
yeyinngɛ na pɔw.

Ɛɛn fɔ yoro Filisiti tara fɛnnɛ, mi yaa ye setirige
piile pe gbo fungo ni,
ye woolo mbele fuun pe yaa ka koro yinwege na,
mi yaa ka pe gbo.

31 Mboro ca yeyɔngɔ, ta gbele!

Mboro cagbɔgo, ta jɔrɔgi;
yoro Filisiti tara lombondo, yaa seri fyɛrɛ ti na,
katugu wirige ka yɛn na yinrigi wa yɔnlɔparawa
kamɛngɛ kɛɛ yeri na paan,
wa ki leele pe malingbɔɔnlɔ ñgbelege ki ni, lere
wa kpɛ si koro pungo na†.

32 Ki cɛnlɛ na li pitunmbolo, we yaa pe yɔn sogo
yɛngi ni?

Fɔ Yawe Yɛnnɛlɛ lo li Siyɔn ca ki kan,
fɔ wa li woolo pe ni, mbele pe yɛn fyɔnwɔ fɛnnɛ
pe yaa larasaga ta wa.

15

*Yɛnnɛlɛ yɔn sɛnrɛ nda tila yo
Mowabu tara fɛnnɛ pe wogo na*

† 14:29 14:29: Nga ki yo fɔ: *Ye gbɔnkannɔgaga konaa wɔɔgo pege
ña ki yɛn kanwira wogo*, ki sɛnrɛ ti yɛn na para Asiri tara to
naa ti wunlunaña wo sɛnrɛ na, poro mbele pe yɛn juguye wele.

† 14:31 14:29-31: Zhere 47.1-7; Eze 25.15-17; Zhouwɛ 3.4-5; Amɔ
1.6-8; Sofɔ 2.4-7; Zaka 9.5-7

¹ Senṅbanra nda tila yo Mowabu tara ti wogo na.

Ee, Ari ca ṅga wa Mowabu tara kì tongo yembinε
nungba li ni!

Ee, Kiri ca ṅga wa Mowabu tara kì tongo
yembinε nungba li ni[†]!

² Dibon ca woolo pè kari wa pe yarisunṅgo
gbogogo ki ni,

pè kari wa pe sunzara nda wa tinndiye pe na ti
na, mbe sa gbele wa.

Mowabu cenle woolo pe yen na kunwo gbelege
gbele Nebo ca naa Medeba ca ki kala na.

Pe ni fuun pè pe yinre ti kulu, ma pe siyoolo pe
kulu.

³ Pè jatere piriwen yariporo le pe yeε na wa ca
nawa koṅgolo ke ni;

pe ni fuun nungba nungba pe yen na gbele,
pe yen na yentunwo woo

wa pe biriyinre ti go na konna wa pe katoro ti ni.

⁴ Eshibon ca woolo naa Eleyale ca woolo pe yen
na jorogi na sagawa jaa.

Pe jorogomo pi yen na gboun fo wa Yahazi ca.

Ki kala na, Mowabu cenle woolo pe
malingbounlo pe yen na koṅgolo waa,

pe sunndo wila koon pe na fo jεṅε.

⁵ Na nawa pì tanga na na Mowabu cenle woolo
pe wogo na;

pe woolo mbele pe yen na fee malaga ki yeε, pè
saa gbou wa Sowari ca,

[†] **15:1 15.1-16.14:** Eza 25.10-12; Zhere 48.1-47; Eze 25.8-11; Amo 2.1-3; Sofu 2.8-11

fɔ ma saa gbɔn wa Egilati Shelishiya ca.
 Pe yɛn na gbele na nuru na kee wa Luhiti ca ki
 yeri;
 ma pe ta wa Horonayimu ca konɔ li na paa kee,
 pe yɛn na kɔngɔɔ waa jɔgɔwɔ mba pì pye
 pe na pi kala na.

⁶ Nimirimu ca tɔnmɔ lara tì waga,
 yan kì waga,
 wasege yan kì kɔ,
 yan tipirige woro laga ka kpɛ ni.

⁷ Ki kala na, pe kɛɛ yaara nda tì koro pe yeri,
 konaa tɛgɛwɛ mba fuun pàa ya ma tɛgɛ,
 soli tire ti yɛn yanwira lafogo nga ni, pe yɛn nari
 koli na kee ti ni wa ki pɔngɔ na.

⁸ Katugu gbeere yɛn na yinrigi Mowabu tara ti
 kɛɛ ki ni fuun ki na,
 pe gbelege ki yɛn na gbɔɔn fɔ wa Egilayimu ca
 ki na,
 na gbɔɔn fɔ wa Beri Elimu ca ki na.

⁹ Dimɔ ca lɔrɔ tɔnmɔ pi ni fuun pì kannga
 kasanwa;
 ɛɛn fɔ mi yaa ka jɔlɔgɔ kagala kele yɛgɛ taga
 Dimɔ ca wogolo ke na naa.
 Mowabu cɛnlɛ woolo mbele pè shɔ ma koro go
 na, mbele pè koro wa tara ti ni,
 mi yaa ti jara mbe yiri pe kɔrɔgɔ mbe to pe na.

16

*Mowabu cɛnlɛ woolo pe yɛn
 na Zheruzalɛmu ca woolo pe yɛnri
 pe pe saga*

¹ Ye simbapɔɔ yirifonɔ wa torogo tara ti wunlunaɔa wi kan yarikanga,
 mbe yiri wi ni wa Sela ca mbe toro wa gbinri
 konɔ li ni,
 mbe saa kan wi yeri fɔ wa Siyon yanwiga ki na.

² Mowabu tara jɛɛɛ pe yaa ka pye wa laga nga
 pe maa Arinɔ lafogo ki kɔɔn tɔɔrɔ na we,
 paa yɛɛɛ nga na pe ma kaa sannjɛɛ purɔ mali
 yirige li sere ni, li maa mari na toro faa.

³ Pe yen naga yuun Zheruzalemu ca woolo pe kan
 fɔ: «Yaa yerewɛ kaan we yeri,
 ye kala la kɔn ye tɛɛɛ we wogo na;
 ye pye yinmɛ ye ton we na yɔnlɔ fungbanga na,
 paa yɛɛɛ nga na diwi ma kaa ye laga ni
 we.
 We woolo mbele pe yen na fee mbe sho, ye pe
 lara;
 mbele pe yen na fee malaga ki yɛɛɛ, yaga ka pe
 java.

⁴ Yege yaga Mowabu cɛnlɛ woolo mbele pɛ purɔ,
 pe sa karafa wa ye yeri,
 ye pye pe larasaga mbe pe sho jɔɔɔwɔ pyefɔ wi
 kɛɛ.»

Katugu pilige ka, lepee wi yaa ka kɔ mbe wɔ wa,
 jɔɔɔɔ ki yaa ka kɔ,
 jɔɔɔwɔ pyefɔ wi yaa kɔ mbe wɔ wa tara ti ni.

⁵ Ko punɔgo na, wunlunaɔa wa yaa ka yiri mbe
 cɛn wunluwɔ pi na Davidi wi yɔnlɔ.
 Wi wunluwɔ pi yaa ka yeresaga ta,
 katugu wi yaa kaa leele pe yɛɛɛ sinni kajɛɛɛ ni
 konaa mbe pye sɛnrɛ nunɔba yofɔ;

wi yaa kaa kiti wi koon kaselege ni,
mbaa fyeele kasinŋge pyege ki na.

*Zheruzalemu woolo pe se ya
mbe Mowabu cenle woolo pe saga*

⁶ Wè Mowabu cenle woolo pe yee gbogowo pi
senre logo,
naa pe yee gbogowo ndorogo ki ni,
naa pe yee nagawa po naa pe yee gbogowo pi ni,
naa pe yon gbogowo senyoro ti ni konaa pe maa
pe yee mbonrogi leele na, na senwara nda
yuun ti ni.

⁷ Ki kala na, Mowabu cenle woolo pe yen na gbele
Mowabu tara ti wogo na,
pe ni fuun pe yen na gbele.
Yaa yungbogo gbelege gbele, ye jatere wi piri
ye na,
katugu pe se ka ezezen gato gbegele wa Kiri
Hareseti ca naa.

⁸ Eshibon ca keere ti waga,
naa Sibima ca ezezen keere ti ni.
Cengele sanngala ke teele pe ki ezezen tiire njere
ti kaari kaari,
to nda tila jaraga ma kari fo wa Yayeri ca,
ma saa gbon fo wa gbinri wi ni.
Ti njere tila fun ma tonlonlon ma gbon fo wa
Kogje kuwo wi pungo na.

⁹ Ki kala na, mi yen na gbele ja Yayeri ca fenne
pe ni
Sibima ezezen keere ti wogo na;
e, Eshibon ca woolo! E, Eleyale ca woolo!
Mi yen na yentunwo legeri woo na ye yinŋi;
katugu malaga konjolo kele yen na yinrigi

ma ye yarilire kongo yogorimo po naa ye ɛɛzen
pire cogo yogorimo pi ko.

¹⁰ Yogorimo po naa nayinme pi ni, ti ko wa ye
tire keere ti ni,
nayinme yuuro woro na shoo wa ɛɛzen keere ti
ni,
yogorimo tinme woro wa naa.

Lere kpe woro na ɛɛzen pire ti tangala mbaa ti
tonmo pi woo wa ti pire tonmo wosaga ki
ni naa,

katugu mi ti, a pe nayinme gbeere ti ko.

¹¹ Ki kala na, na nawa pi tanga na na Mowabu
cenle woolo pe wogo na,
paa ngoni yen, na pe yen na gboon na
yungbogoro yuuro koo wi ni;
na jaterɛ wi piri na na Kiri Hareseti ca ki wogo
na.

¹² Mowabu cenle woolo pe yen na pe yee tege na
kee wa pe sunzara nda wa tinndiye pe na
ti na,
pe yen na kee wa pe yarisunndo gbogoyinre ti ni,
ma saa nari yenri wa,
ɛɛn fo ko se ya yaraga ka kpe yon.

¹³ Senre nda to Yawe Yenjele laa yo Mowabu
cenle woolo pe wogo na, maga le wa wagati
titonlowo ni.

¹⁴ Koni, Yawe Yenjele li yo fo: «Sanni yele
taanri ni, mbe yala tunmbyee na pe maa sara wi
maa yele yon ki jinri yege nga na ki ni, Mowabu
tara gbogowo pi yaa ko, ali mbege ta janwa gbolo
yen wa tara ti ni; leele jenri mbele pe yaa ka koro
yinwege na, pe yaa ka kologo, pe se ka fannga
ta.»

17

*Yenñele yon senre nda tila yo
Damasi ca naa Izirayeli woolo
pe wogo na*

¹ Senngbanra nda tila yo Damasi ca ki wogo na.

Wele, Damasi ca ki se ka pye ca naa;
ki yaa ka tongo mbe pye kataga†.

² Aroyeri ca ki kanngara na cara ti yaa ka koro waga,

ti yaa ka pye yaayoro ngbeleye yi censaga,
ti yaa ka pye ti sinlesara,
lere kpe se kaa ti maga wa.

³ Malaga sigecara ti yaa ka ko mbe wo wa Efirayimu tara ti ni,

Damasi ca tara wunluwo pi yaa ka ko mbe wo wa,

Siri tara fenne, jenri mbele pe yaa ka koro pe ni,
pe yaa ka ko mbe wo wa, paa yege nga na
Izirayeli tara woolo pe gbogwo pi ko ma
wo wa we.

Yawe Yenñele na yawa pi ni fuun fo lo li yo ma.

⁴ Ko pilige ko ni, Zhakobu setirige piile pe gbogwo pi yaa ka kologo;

pe yaa ka cogo cogo, yanlaga ki ko ki wo wa pe witire ti ni.

⁵ Yarilire nda ti ma pye yere na, yarilire konfenne pe maa ti yinri keyen ni nari kon yege nga na,

pa Izirayeli woolo pe yaa ka pye ma;

† **17:1 17.1:** Damasi ca ko kila pye Siri tara ti cagbogo ye (Eza 10.9). Damasi ca ki tongowo senre ti yo wa 2 Wunlu 16.9laga ki ni.

pe yaa ka pye paa yege nga na pe maa yarilire sheshegele wulowulo wa Erefayi gbunlundεge ki ni.

⁶ Izirayeli woolo jenri mbele pe yaa ka koro go na, pe yaa ka pye paa yege nga na pe ma oliviye tige yangara mbege pire ti wo tara; pe yaa ka pye paa tige pire shyen, nakoma taanri yen, nda ti koro wa tige namunjo wi na, nakoma paa tige pire tijere nakoma kangurugo yen, nda ti koro wa njere nda ti maa seni jεnge ti na.

Yawe Yenjele, Izirayeli woolo Yenjele lo li yo ma.

⁷ Ko pilige ko ni, senwee piile pe yaa ka kannga mbe yege wa pe Dafɔ wi yeri, pe yaa kaa wele Izirayeli woolo Yenjele kpoyi li yeri.

⁸ Pe se ka yege wa saara wɔsara nda pe gbegele pe keyen yi ni to yeri naa; yaara nda pe gbegele pe yeera keyen yi ni, yarisunngo jelege Ashera ki tiyagala koro naa saara wɔsara nda pe maa wusuna nuwo taan wi sori ti na, pe se kaa to wele naa.

⁹ Ko pilige ko ni, Izirayeli woolo pe malaga sigecara ti yaa ka koro waga, paa yege nga na cara nda tila pye katara wa kɔɔɔ ti sɔɔɔwɔ konaa wa yanwira ti go na[†] fafafa ti yen, to nda leele paa fe mari yaga waga, sanga na ni Izirayeli woolo paa pan ma to pe na mari sho we. Pa Izirayeli woolo pe cara ti yaa ka koro waga ma.

[†] **17:9 17:9:** Nga ki yo: Wa kɔɔɔ ti sɔɔɔwɔ konaa wa yanwira ti go na, Yenjele senre seweele pele ni, ki yen ma yonlogo ma yo fo: Hevi cenle woolo konaa Amori cenle woolo pe cara.

- 10 Katugu yoro Izirayeli woolo, yè fεge ye shɔfo
 Yennεle li na,
 yee nawa to ɲa wi yen paa ye walaga yen na
 fanɲga kaan ye yeri wi na.
 Ki kala na yè tire kere tiyɔnrɔ kɔn,
 ma εrezεn njere luguworo ti lugu yarisunndo
 nambannda ta mεge ni mbaa ti gbogo.
- 11 Pilige ɲga ni yèri lugu, ki pilige nunɲba ki ni,
 a yè siri yan tì fi ma yiri;
 ki goto pinliwε pi ni, a yè siri yan tì fyenwε.
 Eεn fɔ yarilire konsanga ni, yaraga ka kpε se ta
 wa,
 were woro ki jɔlɔgɔ ɲga ki na.

*Yennεle li yen ma yere
 li woolo pe ni*

- 12 E, cεngele legerε tinmε yen na yinrigi!
 Ki tinmε pi yen paa kɔgoje tinmε yen.
 Cεngele tugbɔɲgɔlɔ kunluwɔ yen na yinrigi,
 ki kunluwɔ pi yen paa tɔɲɲgbɔɔ ma kaa na
 kunlu.
- 13 Cεngele tugbɔɲgɔlɔ kele yen na kunlu paa yege
 ɲga na tɔɲɲgbɔɔ ma kaa na kunlu we;
 εεn fɔ Yennεle li yaa ka pe figiri,
 pe yaa ka fe mbe kari fɔ lege.
 Li yaa ka pe gbɔn mbe pe jaraga paa yege ɲga
 na tifelege ma kaa yiri yanwira go na ma
 yan waga fe ma kari ki ni we;
 paa yege ɲga na tisaga tifelege ma kaa
 gbannɲban yirige tifeɲjolo ni we.
- 14 Yɔnlɔkɔgɔ yege ni, fyere gbɔrɔ ma pe yigi,
 εεn fɔ sanni lalaaga yege ni, pe ma kɔ saw ma
 wɔ wa.

Mbele pe yen na we keε yaara ti koli we yeri, ko
 ki yen pe tasaga ye;
 mbele pe yen na we sanni na we yaara ti shoo,
 ko ki yen pe tasaga ye.

18

*Yenŋele yon senre nda tila yo
 Etiyopi tara ti wogo na*

¹ E, jologo yaa to mboro tara nda ma na, tara nda
 kanwira tinme yen na yinrigi wa ti ni†,
 tara nda ti yen wa Kushi† tara gbaanla pe pungo
 na we.

² Mboro tara nda ma yen na pitunmbolo
 tugbambolo pe torogi tonngboro pi na,
 poro mbele pe ma ye tonmokooro ni, nda pe
 gbegele gbagara kanngire ni we.

Yoro pitunmbolo mbele ye yen ma wege,
 yaa kee ki cenle woolo mbele pe korogo,
 poro mbele pe yen ma tonlonlonlo, a pe wire ti
 wologo pe na;

poro cenle woolo mbele pe maa fyere waa leele
 mbele pe yen ton

konaa mbele pe yen wa lege pe na.

Cenle woolo mbele pe yen fannga ni,

poro mbele pe ma yaraga pyew ki tongolo tooro
 ni we.

Gbaanla pe pe tara ti pari ma yiri.

---

† **18:1 18.1:** Tinme mba pi senre ti yen na yuun laga ki laga nga
 ki ni, pi mbe ya pye gbato tinme nakoma tonmokooro tugboro
 nda parigboro ma pye ma po ti na to ta tinme. † **18:1 18.1:**
 Kushi tara, Lewolo tara laga ko kayi. Kila Eshipiti tara laga ka
 le ma saa pinle Sudan tara laga ka ni.

³ Yoro dunruya woolo ye ni fuun,
 yoro mbele ye yen ma cen laga tara ti na,
 na paga ka dirapo wi yirige wa yanwira ti na
 sanga ŋa ni, yaa wi wele!

Na paga ka mbanlaga ki win sanga ŋa ni, yege
 logo!

⁴ Katugu Yawe Yenŋele ligi yo na kan ma yo fo:
 «Mi yaa koro wa na censaga mbaa wele;
 mi yaa cen yew

paa yege ŋga na kafugo ma kaa na wuun
 yonlofunngbanga na tinme fu,
 paa yege ŋga na kambaaga ma kaa foongo wo
 yarilire konsanga ni kafugo wagati ni.»

⁵ Ma si yala, na ezen wi ka ka fyenwe mbe ko,
 ezen wi cosanga wi yege,
 na wi fyenre tiga ka kanŋga mbe pye shashara
 nda ti pire ti le,

pe ma njere tunmoro fonndo ti yaanla mari wo
 wa mali kongbengele ni,
 mbe njewara ti konlo mberi wo wa.

⁶ Pe yaa ka malingbonlo pe gboolo[†] pe ni fuun
 pe yaga wa,

pe yaa ka pye kara kasannjere nda ti ma pye wa
 yanwira ti na to woro,
 mbe pye yan wongaala pe yaakara.

Kara kasannjere ti yaa ka kafugbogo sanga wi
 pye wa pe na,

yan wongaala pe ni fuun pe yaa ka weresanga
 wi pye wa pe na.

[†] **18:6 18.6:** Gboolo mbele pe senre ti yo laga ki laga ki ni, pe
 mbe ya pye Asiri tara malingbonlo pe gboolo poro pele.

⁷ Ko wagati wo ni, leele pe yaa kaa paan yarikanra ni Yawe Yenɲele na yawa pi ni fuun fo li kan, mbaa yinrigi wa cenle woolo mbele pe tonlonɔnɔ, a pe wire ti wologo pe na pe yeri. Cenle woolo mbele pe maa fyere waa leele mbele pe yen toon konna leele mbele pe yen wa lege pe na. Cenle woolo mbele pe yen fannga ni, poro mbele pe ma yaraga pyew ki tongolo tooro ni we. Poro mbele gbaanla pe pe tara ti pari ma yiri we. Pe yaa kaa paan yarikanra ni Yawe Yenɲele na yawa pi ni fuun fo li kan, wa laga nga li mege ki yen na yinri ki na, wa Siyon yanwiga ki na.

19

*Yenɲele yon senre nda tila yo
Ezhipiti tara ti wogo na*

¹ Senngbanra nda tila yo Ezhipiti tara ti wogo na.

Ye wele, Yawe Yenɲele li lugu kambaaga nga ki wege ka na,

li yen na paan wa Ezhipiti tara.

Ezhipiti tara fenne pe yarisunndo ti yen na seri li yege sɔgowo fyere ti kala na.

Ezhipiti tara fenne pe sunndo wi yen na koon pe na.

² We Fo wi yo fo:

«Mi yaa Ezhipiti tara fenne pe sun mbe pe wa pe ye na.

Nosepiile nambala pe yaa ka wiin pe ye ni,

wenne pe yaa kaa wiin pe ye ni,

cara ti yaa kaa wiin ti ye ni, wunluwo tara ti yaa kaa wiin ti ye ni.

³ Ezhipiti tara fenne pe yaa ka kotogo la,

kagala ngele pè kòn ma tɛgɛ mbe pye mi yaa ka ke jɔgɔ.

Pa kona pe yaa ka saa jɛlɛ pe yarisunndo fenne pe yeri, naa kajenme pyefenne pe yeri naa kuulo yewefenne konaa jɛlɛfenne pe yeri.

⁴ Mi yaa Ezhipiti tara fenne pe le tafɔ wɛlɛwɛ wa kɛɛ,

wunlunana tipee wɛlɛwɛ wa wi yaa ka cɛn pe go na.

We Fɔ, Yawe Yenɲɛle na yawa pi ni fuun fɔ lo li yo ma.»

⁵ Kɔgɔje tɔnmɔ pi yaa ka waga,

Nili gbaan tɔnmɔ pi yaa ka kɔ.

⁶ Gbaanla tɔnmɔ pi yaa ka jɔgɔ,

Ezhipiti tara Nili gbaan njere tɔnmɔ pi yaa ka tigi mbe waga;

gbagara wo naa yan ki ni, ti yaa ka waga.

⁷ Yan nɔga fuun ki yen Nili gbaan wi yɔn ki na ma kari, konaa wa gbaan wi yesaga wa kɔgɔje wi ni,

yaraga o yaraga pe ma lugu Nili gbaan wi yɔn na, ki ni fuun ki yaa ka waga,

tifɛlɛgɛ ki yaa kaga lɛ mbe kari ki ni, mbege kɔ pew.

⁸ Nɔgbanra wɔfenne pe yen na jɛɛn,

mbele pe maa njegengele ke waa wa Nili gbaan wi ni, pe yaa kaa kunwɔ gbelege gbele,

mbele pe yen na mɛrɛ ti waa wa Nili gbaan wi ni, pe jigi wi yaa ka kòn pe na.

⁹ Mbele pe maa lɛn jese tiyɔɔn wi tunɲgo piin, pe jatere wi yaa piri pe na;

jεεle mbele pe maa jese wi cōnri kōnaa nambala
mbele pe maa parisanyεεre fire fire ti tiin,
pe yaa ka fere sho.

¹⁰ Pe gberε tifene pe jigi wi yaa ka kōn pe na,
mbele pe yen na tunngo piin sara na, pe jatere
wi yaa ka piri pe na.

¹¹ Zowan† ca teele pe yen lembire,
Farawōn wi kajenmbεle mbele pe yen wi
yerifenne, pe yen tijinliwe fu fenne.
Ye mbe ya saga yo Farawōn wi kan mεle mbe yo
fo:

«We yen kajenmbεle piile,
we yen wunlumbolo lεle piile?»

¹² Ye kajenmbεle pe yen se san?

Yawe Yenηεle na yawa pi ni fuun fo li kagala
ηgele kōn ma tεge Ezhipiti tara ti wogo na,
ye ti pe ke yo ye kan ye ke jen yingō ye!

¹³ Zowan ca teele pe jatere wi jōgō pe na,
Mefisi† ca teele pe yen na pe yεε fanla;
Ezhipiti tara cεngεle teele paa Ezhipiti tara fenne
pe fanla na pe punngu.

¹⁴ Yawe Yenηεle li yekanηguwa yama wa pe na,
ma ti Ezhipiti tara fenne pe yen na punngu wa
pe kapyere ti ni fuun ti ni,
paa yεge ηga na sinwōō ma kaa gbali ma to wa
wi yεera tuguro ti ni we.

---

† **19:11 19.11:** Zowan ca kila pye Ezhipiti tara ca ko ka; kila pye wa Nili gbaan wi yōnlo yirisaga keε yeri. Paa pye naga ca ki yinri fun Tanisi. † **19:13 19.13:** Mefisi ca kila pye Ezhipiti tara cagbōgō ko ka; paa pye naga yinri fun Nofu.

15 Lere kpe se ka ta wa Ezhipiti tara mbe kala la yon tara ti kan naa; yekelewe se ka ya, punḡofɔ se ka ya, legboɔ se ka ya, lepile se ka ya†.

16 Ko pilige ko ni, Ezhipiti tara fenne pe yaa ka pye paa jeele yen. Yawe Yenḡele na yawa pi ni fuun fɔ, na liga kali kee ki yirige pe na mbege fige pe go na, pe yaa kaa seri fyere ti kala na.

17 Zhuda tara ti yaa ka pye sunndo kongo yaraga Ezhipiti tara fenne pe yeri. Na lere wa ka ka Zhuda tara mege ki yeri pe yegge na sanga o sanga, pe yaa la fye kagala ngele Yawe Yenḡele na yawa pi ni fuun fɔ li kon ma tēge mbe pye pe na ke kala na.

18 Ko pilige ko ni, cara kangurugo yaa ka ta wa Ezhipiti tara, nda ti woolo pe yaa kaa Eburuye senre ti yuun. Pe yaa kaa wungu Yawe Yenḡele na yawa pi ni fuun fɔ li mege ki na. Wa ki cara ti ni, pe yaa kaa nunḡba yinri Yonlo ca†.

19 Ko pilige ko ni, saraga wosaga ka yaa ka pye wa Ezhipiti tara ti nandogomo Yawe Yenḡele li mege ni; pe yaa ka sinndelege titonlogo ka yerege wa tara ti konlo li na Yawe Yenḡele li mege ni, mbege pye nadowo yaraga.

20 Ki yaa ka pye kacen naa sereya yaraga Yawe Yenḡele na yawa pi ni fuun fɔ li wogo na, mbege naga fɔ li yen wa Ezhipiti tara ti ni; na paga kaa

---

† 19:15 19:15: Eburuye senre ti ni, yekelewe wo wi yen go ye, punḡofɔ wo wi yen naga ye; legboɔ wo wi yen sengembanra re; lepile lo li yen gbagara we. † 19:18 19:18: Yenḡele senre seweele pele ni, nga ki yo fɔ Yonlo ca, pege yonlogo ma yo fɔ: Tongowo ca.

gbele mbaa Yawe Yennɛɛ li yinri pe jɔlofenne pe kɛɛ sanga ɲa ni, pa li yaa ka shɔfo torogo pe kan, ɲa wi yaa ka yere pe go kala li ni, mbe pe shɔ pe juguye pe kɛɛ.

²¹ Yawe Yennɛɛ li yaa ka li yɛɛ naga Ezhipiti tara fenne pe na; Ezhipiti tara fenne pe yaa ka Yawe Yennɛɛ li jɛn pe Yennɛɛ ko pilige ko ni. Pe yaa kaa li gbogo saara wɔgɔ naa yarikanra ni. Pe yaa ka yɔn fɔgɔlɔ kɔn Yawe Yennɛɛ li yeri, mbe ke yɔn fili.

²² Yawe Yennɛɛ li yaa ka Ezhipiti tara fenne pe jɔlɔ; li yaa ka pe jɔlɔ, ɛɛn fɔ li yaa ka pe sagala. Poro jate pe yaa ka sɔnrɔgɔ mbe pan Yawe Yennɛɛ li kɔrɔgɔ. Li yaa ka yenle pe yenrɛwɛ pi na, mbe pe sagala.

²³ Ko pilige ko ni, kɔngbɔgɔ ka yaa ka yiri wa Ezhipiti tara mbe kari wa Asiri tara. Asiri tara fenne pe yaa kaa kee wa Ezhipiti tara, Ezhipiti tara fenne paa paan wa Asiri tara. Ezhipiti tara fenne poro naa Asiri tara fenne pe ni, pe yaa ka pinle mbaa tunɲgo piin Yawe Yennɛɛ li kan.

²⁴ Ko pilige ko ni, Izirayeli tara to ti yaa ka pye tara taanri woro mbe taga Ezhipiti tara naa Asiri tara ti na; ki tara taanri ti kala na, Yawe Yennɛɛ li yaa ka duwaw dunruya woolo pe na.

²⁵ Yawe Yennɛɛ na yawa pi ni fuun fɔ li yaa ka duwaw pe na, mbe yo fɔ: «Fɛrɛwɛ yen Ezhipiti tara fenne pe woo, poro mbele pe yen na woolo; fɛrɛwɛ yen Asiri tara fenne pe woo, poro mbele mi da na kɛɛ ki ni we; fɛrɛwɛ yen Izirayeli woolo pe woo, poro mbele pe yen na kɔrɔgɔ ye.»

20

*Ezayi kala làa pye Ezhipiti
tara fenne naa Etiyopi tara fenne
pe tege ki kacen*

¹ Yele na ni Asiri tara wunlunana Sarigon wila wi malingboonlo ngbeleye togboo wi torogo, a wi saa malaga gbɔn Asidodi ca ki ni maga sho,

² ki wagati wi ni, Yawe Yenhele làa para Amazi pinambyo Ezayi wi ni ma yo fo: «Jatere piriwen yariporo nda ti yen ma na, kari ma sari wo mari tege, moo sawira ti wo wa ma tooro ti na.» A Ezayi wi sigi pye ma, nee yanri witiwaga naa towara†.

³ Kona, a Yawe Yenhele li sho fo: «Na tunmbyee Ezayi wi tanga witiwaga naa towara fo ma saa gbɔn yele taanri, a ki pye kacen konaa na kagala ngele ke yen na paan ke yege nari Ezhipiti tara naa Etiyopi tara ti wogo na yege nga na,

⁴ ki pyelomo nungba pi na, Asiri tara wunlunana wi yaa Ezhipiti tara fenne pe yigi malaga kasopiile, mbe Etiyopi tara fenne pe koli mbe kari pe ni kulowo ni. Wi yaa kari lefonmbolo naa lelele pe ni witiwaga naa towara, konaa nawewara; ko yaa pye fere gboro Ezhipiti tara fenne pe yeri.

⁵ «Kona, mbele paà pe jigi wi taga Etiyopi tara ti na, na pe yee gbogo Ezhipiti tara ti sagawa pi kala na, sunndo kongoo naa fere yaa pe ta.

⁶ Ko pilige ko ni, ki kogoje yon tara fenne pe yaa kaa yuun fo: <Ye wele, waa we jigi wi taga leele

† **20:2 20.2:** Kila pye pe ka lere wa yigi malaga kasopyo, wi maa yanri witiwaga naa towara; Eza 3.24; 2 Kuro 28.15.

mbele na, poro mbele wàa pye we larasaga ma yo pe we saga, mbe we sho Asiri tara wunlunaŋa wi keε, ŋga k̀i poro ta koyi yeεn; woro wo yaa sho mele koni?> »

21

Babiloni tara ti tolo kala

¹ Senŋbanra nda tila yo koŋoje yon tara gbinri wi wogo na, fɔ:

Yege ŋga na tifeŋgbogo ma yiri ma pan ma Negevu tara ti pari ma toro, pa juguye pe yen na paan ma, ma yiri wa gbinri wi ni,

ma yiri wa tara nda ti yen fyere ni ti ni.

² Kanŋbanga kayi k̀i naga na na yariyanga ni.

Leele javafo wi yen na java wi piin,

joŋowo pyefo wi yen na joŋowo pi piin.

Elamu tara malingboonlo, ye yiri ye sa to malaga ki na!

Medi tara† malingboonlo ye sa malingboonlo censaga kan ye ca ki yon ton!

We Fɔ ẁi yo fɔ: «Leele pe yen na jenge ŋga jeεn, mi yaa ki ni fuun ki ko.»

³ Ki kala na, na senne li yen nala yaa jenge, lara ti yen nala yaa paa yege ŋga na jele selara ma kaa yiri wi ni.

Na jigi ẁi kon na na fɔ mi woro na nuru naa, sunndo koŋo ki kala na, mi woro na yaan naa.

⁴ Na jatere ẁi piri na na, fyere gboro na yigi.

† **21:2 21.2:** Elamu tara fenne naa Medi tara fenne pe tara to tila pye nala pilige Iran tara re.

Mila pye na yembinε li singi, mbe ta mbe tifene
tanla ta,
εen fɔ li kannga ma pye fyere ni na yeri.

⁵ Pe yen na lisaga ki gbegεε, na paara ti jaan,
pe yen na nii, pe yen na woo.
εen fɔ pe yaa ka fɔ mbege logo fɔ:
«Yoro malingbɔɔnɔ teele, ye yiri!
Ye sinmε fa ye tuguron sigeyaara ti na!»

⁶ Katugu we Fɔ wigi yo na kan fɔ:
«Kari ma sa korɔsiri pyefɔ wa tεge wila laga ki
korɔsi,
fɔ na wi ka yaraga nga yan wigi yo.»

⁷ Na wi ka malaga gbɔnwoto ro yan shɔnye shyen
na tilele,
na wi ka leele pele yan pε lugu sofilele na,
mbe pele yan pε lugu yɔngomεye na,
wila korɔsiri piin jεnge,
wila korɔsiri piin jεnge tiyɔngɔ.

⁸ A korɔsiri pyefɔ wì si kaa gbele ngbanga paa
jara yen, ma yo fɔ:
«Na tafɔ, sanngazo na pe maa korɔsiri piin wi
na mì yere wa wì go na, na korɔsiri piin
pilige lombɔngo ki ni;
mì koro ma yere wa na yeresaga na wele
yembinε li ni fuun li ni.

⁹ Ye wele, nana wa yen na paan wa, malaga
gbɔnwoto ro na,
na shɔnye shyen na tilele.
Wì senre ti le na yuun fɔ:
«Kì to, Babiloni ca kì to!
Pe yarisunndo yanlere tì toori tara, ma yaari.» »

10 E, na woolo, yoro mbele pè ye sun paa yarilire yèn, wa na yarilire sunsaga ki ni, nga mì logo Yawe Yennèlè na yawa pi ni fuun fò, Izirayeli woolo Yennèlè li yeri, koyi nga mì yo ye kan we.

*Yennèlè yòn senrè nda tila yo
Duma tara ti wogo na*

11 Senngbanra nda tila yo Duma† tara ti wogo na. Lere wa koro wa Seyiri† tara ma gbele ngbanga mala yeri, ma yo fò:

«Kòròsiri pyefò, yembine li yèn mèlè?
Kòròsiri pyefò, yembine li yèn mèlè?»

12 A kòròsiri pyefò wì suu yòn sogo ma yo fò:
«Lalaaga ki ma pan, yembine fun li ma wò.
Na kaa pye ye yèn na jaa mbe yewe, ye yewe;
ko pungo na, ye songoro ye pan naa fòngò.»

*Yennèlè yòn senrè nda tila yo
Larabu tara ti wogo na*

13 Senngbanra nda tila yo Larabu tara ti wogo na.

Yoro Dedan ca yòngòme fenne mbele tangafenne, ye yaa sa wònlò wa Larabu tara yan nawa pi ni.

14 Yoro Tema tara fenne,
ye sa mbele wògò yèn pe na pe fili, ye tònmo kan pe yeri.

Ye sa yaakara kan mbele paa fee mbe sho pe yeri.

15 Katugu pe yèn na fee tokobi wi yegè,

---

† 21:11 21:11: Duma tara ti yèn wa Larabuye tara ti yònlòparawa kamejge kèe yeri, wa Babiloni tara naa Siri tara ti shyen ti sògòwò pi ni. Leele pele maa ki sònrì ma yo Duma tara to ti yèn Edomu tara re. Duma kòrò wowi ña fò «pyerege.» † 21:11 21:11: Seyiri tara to pe maa yinri fun Edomu.

tokobi ña pè kow wa wi wofogo ki ni, pe yen na
 fee wi yege,
 naa sandiga ñga pe yen na tile pe na ki yege,
 naa malaga ki jologo ki yege.

¹⁶ Katugu pa we Fɔ wìgi yo na kan yeen fo:
 «Sanni yeɛ nunɔba, mbe yala tunmbyee ña pe
 maa sara wi tunɔgo pyeyɛɛ li ni, mi yaa Kedari
 tara ti gbogwo pi kɔ pew.

¹⁷ Kedari tara malingboonlo mbele pe yen
 sandira wonfenne jembɛɛ, pe yaa ka koro jegɛɛ.
 Katugu Yawe Yenɔɛɛ, Izirayeli woolo Yenɔɛɛ lo
 li yo ma.»

22

*Yenɔɛɛ yon senre nda tila yo Zheruzalɛmu ca
 ki wogo na*

¹ Senɔɔbanra nda tila yo yariyanra gbun-
 lundɛɛ ki wogo na.

Zheruzalɛmu ca, ki cɛn mɛɛ?

Yinɔgi na, a ca woolo pe ni fuun pè si lugu wa
 biriyinre ti go na?

² Mboro ca ñga tinmɛ gbɔɔ maa yinrigi wa ma
 ni,

ca ñga ki yen ma yin tinmɛ lɛgere naa yɔgɔrimɔ
 ni we.

Ma woolo mbele pè ku, tokobi ma wi pe gbo,
 pee pe gbo malaga gbɔnsaga na.

³ Ma malingboonlo teeɛ pe ni fuun pè pinɛ ma
 fe,

sandiga wonfenne pè pe yigi malaga kasopiile.

Pɔon ca woolo mbele fuun pe yan pe yigi malaga
 kasopiile,

ali mbele pàa fe ma kari lege pè pe yigi malaga kasopiile.

⁴ Ki kala na, mi yèn naga yuun ye kan fɔ:

«Ye ye yɛɛ ti laga na na,
yanla yaga mbe gbele jɛŋɛ.

Yaga kaa ye yɛɛ tege mbe yo fɔ ye yaa na kotogo
ki sogo na na,

na woolo pe tɔngɔwɔ pi kala na.

⁵ Katugu ki nala pilige ŋga ki yèn yɛwɛɛɛ pilige,
naa jatere piriwɛn pilige konaa lawɔɔ pilige.»

We fɔ, Yawe Yɛŋɛɛ, Yɛŋɛɛ na yawa pi ni
fuun fɔ lo li ko wa we na wa yariyanra
gbunlundɛɛ ki ni.

Pe yèn na ca ki malaga sigembogo ki jaanri,
jɔlogɔ gbeere yèn na yinrigi wa yanwira kɛɛ yeri
na sagawa jaa.

⁶ Elamu tara malingbɔɔnɔ pè pe sanŋgbɔye pe
ɛ;

malingbɔɔnɔ yèn wa pe malaga gbɔnwotoroye
pe ni, a pèle lugu shɔnye na.

Kiri ca malingbɔɔnɔ pè pe tugurɔn sigeyaara ti
yirige funwa na.

⁷ E, Zheruzalɛmu ca fɛnnɛ, ye gbunlundɛɛ nda
tì yɔn ti ni fuun ti na, ti yèn ma yin malaga
gbɔnwotoroye pe ni!

Malingbɔɔnɔ mbele pe yèn shɔn lugufɛnnɛ, pè
pan ma yere malinjɛ wi na wa ye ca mbogo
yeyɔngɔ ki na.

⁸ Pè Zhuda tara woolo pe go sigeyaara ti shɔ pe
yeri.

Ko pilige ko ni, go nga pàa pye na yinri Kòlògò go pa pe jigi wìla pye ki malìngbònyaara ti na.

⁹ Mbogo nga ki yen ma Davidi ca ki maga, ki jèenri sara lègere yèri yan; yàa tònmo yetegewe tège ye yèe kan wa nògona tònmo wege ki ni.

¹⁰ Yàa Zheruzalèmu ca yinre ti jiri mari yon jen, ma yinre ta jaanri ti ni, mbe ta mbe ka taga ca ki malaga sigembogo ki liriwen pi na.

¹¹ Yàa tònmo wege ka wò wa mboro shyen ti sògòwò pi ni, jango mbe tònmo wege lègè ki tònmo pi tile mboo le wa ki ni.

Èen fò ña wi yen ki kagala ngele ke pyefò, ye sila pye na wo wele.

Ña wìgi kagala ke gbègèlè maga lè wa fafafa, ye sila wi jate.

¹² Ko pilige ko ni, we Fò, Yawe Yènñèlè na yawa pi ni fuun fò làa ye yeri, ma yo fò yaa gbele, yaa yungbògòrò senre yuun, ye ye yinre ti kulu, ye jatere piriwen yaripòrò le ye yèe na.

¹³ Èen fò, ye wele, ye yen nayinme na, na yògòri! Ye yen na nère kuun, na simbaala kònlògi, na kara ti kaa, na duven woo. Ye yen na yuun fò: «Ye ti waa nii waa woo, katugu goto we yaa ku[†]!»

¹⁴ Yawe Yènñèlè na yawa pi ni fuun fò lègi senre nda ti le na nungbolo ma yo fò:

[†] **22:13 22:13:** Pòli wìla ki senre nda ti yo wa 1 Kòren 15.32laga ki ni.

«Ki kajooḡo ḡa ki se kala yaga ye na fɔ ye sa ku.»

We Fɔ, Yawe Yenḡele na yawa pi ni fuun fɔ lo li yo ma.

*Yenḡele yɔn senre nda tila yo
Shebina wi wogo na*

¹⁵ We Fɔ, Yawe Yenḡele na yawa pi ni fuun fɔ, pa li yo yeɛn fɔ: «Yiri ma kari wa Shebina wi yeri, wo ḡa wi yen ma cen wunluwo go ki go na, maga yo wi kan fɔ:

¹⁶ «Yiḡi yaraga ki yen ma yeri lagame, ma sege woo wiwiin wi yen ma yeri lagame, fɔ a maa fanga woo ma yeɛ kan lagame? Ma yen na fanga woo ma yeɛ kan wa yanwira ti go na, nɔɔ gboo wi sinlesaga ki teni wa walaga ki ni mbege tege.

¹⁷ Wele, mboro ḡa nana fanḡa fɔ, Yawe Yenḡele li yaa ma yigi mboon kunnu jeḡge, mboon wa fanḡa ni fɔ lege.

¹⁸ Li yaa koon wa maa koḡi, maa koḡi paa funḡoroḡo yen, mbe kari tara ta ni, nda ti nawa pi gbogɔ. Pa ma yaa ka sa ku wa, ma malaga gbɔnwotoroye mbele pe yen gbogowo ni, pa pe yaa ka koro wa, mboro ḡa ma fere wa ma tafɔ wi go woolo pe na we.

¹⁹ Mi yaa koon puro mboon laga wa ma tunḡo ki na, we Fɔ wo wi yo ma, fɔ mi yaa koon tile mboon laga wa ma censaga ki na.

²⁰ Ko pilige ko ni, mi yaa kanla tunmbyee wi yeri,

Hilikiya pinambyo Eliyakimu we.

²¹ Mi yaa koon legboolo derigboɔ go ki le wi kan, mboon kurusijara wi po wa wi sennε, mboon fannga ki le wi keε.

Wi yaa ka pye Zheruzalemu ca woolo pe to, mbe pye Zhuda tara wunluwo pi to.

²² Mi yaa ka Davidi wi wunluwo go lakile wi le wi keε.

Wi ka go nga yenge, lere kpe se ya mbege ton.

Wi ka go nga ton, lere kpe se ya mbege yenge†.

²³ Mi yaa kaa kan mboo yerege wa tara ti na, paa tugumbolo yen lashelege ka na;

wi wunluwo jongo ki yaa ka gbogowo ta, mbe megbogo kan wi to go woolo pe yeri.>

²⁴ «Wi go woolo pe ni fuun pe yaa ka pye mbe yanna yanna wi na, legboolo mbe pinle lepigile ke ni, paa yege nga na pe ma kaa yaapire yanna tugumbolo na, mbege le wojengele ke na mbe saga wa cogboro ti na.»

²⁵ Yawe Yengele na yawa pi ni fuun fo lo li yo ma fo: «Ko pilige ko ni, ki tugumbolo na pa kan mali yerege lashelege ka na, li yaa ka kow mbe wo wa. Pe yaa kali kaari mbeli jaanri. Tuguro nda fuun tila pye ma yanna yanna li na, ti yaa ka toori mbe jongo.» Yawe Yengele lo li yo ma.

23

*Yengele yon senre nda tila yo
Tiri naa Sidon cara ti wogo na*

† 22:22 22.22: Mati 16.19; Naga 1.18; 3.7

¹ Senḡbanra nda tìla yo Tiri† ca ki wogo na.
 Yoro Tarisisi ca tònṁkòòró tugbòòró, yaa
 yunḡbògòró gbelege gbele,
 katugu Tiri ca kì tòngò!

Yinre woro wa naa, tònṁkòòró yeresaga woro
 wa naa!

Pe yirisanga wi ni wa Shipiri lógò fugo tara ti ni
 ma pan, pàa ki senre ti yo pe kan.

² Yoro kògòje yòn tara fenne, ye pyeri fyere ti kala
 na,

yoro Sidon ca safari wafenne, ye pyeri,
 yoro mbele ye pitunmbolo pe maa yanri na kee
 na paan wa kògòje wì na.

³ Yariluguro nda pàa pye na nuru wa Nili gbaan
 wì yòn na,

ki yarilire nda pàa pye na kòon wa gbaan wì yòn
 na,
 to tìla pye Sidon ca fenne pe yarijende tawa pi
 gò ye.

Pe ca ko kila pye cengele sanḡgala ke safari
 wasaga ye.

⁴ Mboro Sidon ca, ki yala fere mbòon yigi,
 mboro ḡa ma yen kògòje yòn tara cagbògò ḡa
 ki yen fanḡga ni we;

katugu pa kògòje wì yo yeen fò:

«Mi si selara yama jen, mi fa pyò se;

mi si pinambiile koro,

---

† **23:1 23:1:** Tiri naa Sidon cara tìla pye Fenesi tara ti cagbòró shyen to ta. Ki cara tìla pye wa kògòje wì yòn na. Tònṁkòòró yeresara la pye wa ki cara ti ni fun. Lelegere tònṁkòòró tugbòòró la pye na paan wa yarilegere ni.

nakoma mbe sumborombiile gbegele†.»

⁵ Na Ezhipiti tara fenne paga ki senre ti logo,
na paga Tiri ca tolo wogo ki logo,
pe yaa la seri fyere ti kala na.

⁶ Ye kogoje wi kon ye kari wa Tarisisi ca,
yoro kogoje yon tara woolo, yaa yungbogo
gbelege gbele!

⁷ Ye ca nga kila pye yogorimo ni, ko ki cen yeen
gbari?

Ki ca nga ki kan maga le wa fafafa wa;
ca nga ki woolo paa pye na tanri na kee fo lege,
ma saa yinre kan ma cen wa cengele kele yege
go na fannga na.

⁸ Amba wigi kala na li kon mali tege Tiri ca ki
mege ni ma?

Ca nga kila pye na wunluwo njagala ke kaan we,
ko nga ki safari wafenne paa pye na jate paa
fannga fenne yen,
ko nga ki perefenne paa pye megbogo fenne laga
dunruya wi ni we.

⁹ Yawe Yenjele na yawa pi ni fuun fo lo ligi kala
na li kon mali tege,
janjo mbe leele mbele pe maa pe yee gbogo, mbe
pe yee gbogowo pi ko,
mbe legboolo mbele fuun pe yen laga dunruya
wi ni pe tirige.

---

† **23:4 23.4:** Ki senre nda ti koru wo yen fo Fenesi tara fenne pe se ka yarijende ta naa tunngo nga paa piin wa kogoje wi ni ki fannga na. Lagame pe kogoje wi taanla jele na pe pori wa ni, katugu ki leele paa pye naga sonri ndee kogoje wi yen pe cenle woolo pe jo.

10 Yoro Tarisisi ca fenne, ye yiri yaa ye tara ti fali,
paa yege nga na Ezhipiti tara fenne pe maa Nili
gbaan yon tara ti fali we;
katugu tonmokoro yeresaga woro wa ye yeri
naa.

11 Yawe Yennele li li kee ki yirige kogojе wi na,
li yen na wunluwo tara pyew ti tigile.
Li konо kan leele pele yeri ma yo pe Kana tara
fenne† pe malaga sigeyinre ti jaanri.

12 Li yo fo: «Yoro Sidon ca woolo, ye se ka yogori
naa,
yoro mbele ye yen paa sumboro nanambajeen
yen, na pe sinle wi ni fannga na.
Ye yiri ye kogojе wi kon ye kari wa Shipiri logo
fugo tara ti ni, ye sa cen wa,
een fo ali mbe ye ta wa ki laga ki na, ye se
wogosaga fa.»

13 Ye Kalide tara fenne pe tara ti wele,
pe cenle li ko ma wo wa.
Asiri tara fenne pege laga ki sho maga pye
yanyaara ti censaga.
Pe lugusara gbegele ma Babiloni ca mbogo ki
maga,

ma pe wunluwo yinre ti jaanri, mari pye kataga.
14 Yoro Tarisisi ca tonmokoro tugboro, yaa
yungbogo gbelege gbele,
katugu pe ye malaga sigeca ki jaanri.

15 Ko wagati wo ni, leele pe yaa ka fegе Tiri ca
ki na, fo sa gbon yele nafa taanri ma yiri ke; ko
yen wunlunaja nungba yinwege yegele yon. Na

---

† 23:11 23.11: Fenisi tara fenne paa pye Kana tara fenne poro
pele (Zhene 10.15), wagati wa ni, paa pye na safari wafenne pe
yinri fun Kana tara fenne.

ki yegele nafa taanri ma yiri ke ke ka ke ye
yon fili, Tiri ca kala li yaa ka pye paa nanjaa na
wi senre ti yo wa yurugo ki ni, ma yo fo:

¹⁶ «Mboro nanjaa na leele pe fege ma kala,
ngoni wa le maa ca ki mari.

Maa ngoni wi gboon jenge, maa yuuro legere
koo,

janngo nambala pe ta pe nawa to ma na naa.»

¹⁷ Na yegele nafa taanri ma yiri ke ke ka ka
toro mbe ko, pa Yawe Yenjele li yaa jatere pye
Tiri ca ki na naa. Pa ca ki yaa songoro naa, mbaa
ki penjara mbasinde woro ti taa; ki yaa ka koro
mbaa nanjara piin wunluwo tara ti ni fuun ti ni
laga tara ti na.

¹⁸ Een fo ki tonli wo naa ki yaritara nda ti yen
fyongwo woro, ti yaa ka tege ti ye Yawe Yenjele li
kan. Pe se kari gbogolo ti ye na, pe se si kari tege
naa. Mbele pe yen na tunngo piin Yawe Yenjele
li yege sogowo, ti yaa ka pye poro woro, janngo
paa yaakara taa paa tinni, konaa paa yariporo
tiyonro taa paa nii.

24

Yenjele li yaa ka tara ti tongo

¹ Wele, Yawe Yenjele li yaa ka tara ti tongo mberi
yaga waga;

li yaa kari gbom mberi piri mbe leele pe jaraga.

² Nga ki yaa pye leele sanmbala pe na, ko nungba
ko ki yaa pye saraga wofenne pe na,
nga ki yaa pye kulonana wi na, ko nungba ko ki
yaa pye wi tafu wi na,

nga ki yaa pye kulojo wi na, ko nungba ko ki yaa
 pye wi tafɔ jɛɛ wi na,
 nga ki yaa pye pɛrɛfɔ wi na, ko nungba ko ki yaa
 pye lofɔ wi na,
 nga ki yaa pye leele jinfɔ wi na, ko nungba ko ki
 yaa pye ɲa wi saa jin wi na,
 nga ki yaa pye fɔgɔ kɔnfɔ wi na, ko nungba ko
 ki yaa pye fɔgɔ tagafɔ wi na.

³ Tara ti yaa ka tɔngɔ pew mbe koro waga;
 katugu Yawe Yɛnɲɛɛ lo ligi sɛnrɛ nda ti yo.

⁴ Tara ti yɛn na kunwɔ gbelege gbele, ti fannga
 kɪ kɔ,

tara woolo pe yɛn tege na, pe yɛn na cogo,
 dunruya legboolo pe yɛn na cogo.

⁵ Tara woolo pɛ tara ti tɛgɛ fyɔngɔ ni,
 katugu pɛ Yɛnɲɛɛ li lasiri wi jɔgɔ,
 mali kondɛgɛɲgɛɛ ke kannga,
 mali yɔn finliwɛ mbakɔɔ pɪ jɔgɔ.

⁶ Ki kala na danɲa tara ti yigi nari jogo,
 tara woolo pe kajɔgɔrɔ ti go kala li to pe na.
 Ki kala na tara woolo pe yɛn na koo na kee,
 leele jɛnri pɛ koro ko cɛ.

⁷ Duvɛn fɔnɲɔ wɪ kɔ pew,
 ɛrɛzɛn tiire tɪ waga;
 leele mbele fuun paa pye nayinmɛ na, pe yɛn na
 jɛɛn.

⁸ Pimbigile gbɔngɔ yɔgɔrimɔ pɪ kɔ,
 leele pe yɔgɔrimɔ tinmɛ pɪ yere,
 ɲgɔni magala tanla li kɔ.

⁹ Lere woro na duvɛn woo na yuuro koo naa;
 sinmɛ wɛɛwɛ pɪ sori wa pɪ wɔfɛnnɛ pe yɔn.

10 Ca kì ya ma koro waga;
yinre ti ni fuun ti yen ma ton,
lere kpe woro na yiin wa ti ni naa.

11 Leele pe yen na gbele wa ca nawa kongolo ke
ni,

katugu duven wì jerege.

Yogorimo pì kò pew,
nayinme pì kò laga tara ti ni.

12 Ca ki ni fuun kì tongo ma koro waga,
ca ki yeyonro koro ti kaari ma jogo.

13 Nga ki yaa ka pye laga tara ti ni, konaa cengele
ke sogowo,

ki yaa ka pye paa yege nga na pe ma kaa oliviye
tige ki yangara mbege pire ti wo we,
konaa paa yege nga na ezen pire ti kongolo, pe
ma kaa ezen kere ti san we.

*Yenjele li woolo pe yen na yogori,
na yogorimo wagati wi fa gbon*

14 Eɛn fo mbele pè sho, pè pe magangala ke yirige
na nayinme kongolo waa;

pe yen na yogorimo kongolo waa, na Yawe
Yenjele li gbogo, ma yiri wa yonlo tosaga
kee yeri.

15 Ki kala na, yaa Yawe Yenjele li gbogo wa yonlo
yirisaga kee tara ti ni;

yaa Yawe Yenjele, Izirayeli woolo Yenjele li
mege ki gbogo wa logo furo tara nda wa
kogoje wi ni ti ni.

16 We yen na yuuro shogo nuru na yinrigi wa
dunruya wi kosaga ki na, na yuun fo:

«Gbogowo yen Yenjele na li yen sinne li woo!»

Ɛɛn ƒɔ, a m̀i sho ƒɔ: «E, na wogo k̀i jɔgɔ! Na wogo
k̀i jɔgɔ!

Jɔlɔgɔ yɛn na wogo!»

Java pyɛfɛnnɛ pɛ yɛn na java wi piin! Java wo
wi!

Java pyɛfɛnnɛ pɛ yɛn na java wi piin!

¹⁷ Sunndo kɔngɔ, naa wetijugo konaa mɛrɛ ti ni,
to ti yɛn wa ye yɛgɛ, yoro tara woolo wele.

¹⁸ Lere ɲa kaa fee sunndo kɔngɔ kagala ke yɛgɛ,
wo yaa sa to wa wetijugo ki ni,
lere ɲa ka yiri wa wetijugo ki ni,
mɛrɛ ti yaa wo yigi;

katugu naayeri wegele k̀ɛ yɛngɛ,
tara ti nɔgona cɛnyaara ti yɛn na yɛgɛyɛgɛ.

¹⁹ Tara t̀i jɛɛnri na lagala,
tara t̀i yaari ƒɔ na pagala,
tara ti yɛn na yɛgɛyɛgɛ ƒɔ jɛɲgɛ.

²⁰ Tara ti yɛn na fingi paa sinndire ƒɔ yɛn;
ti yɛn na yɛgɛ paa segbaga yɛn.
Ti kapere ti yɛn ma nugu ti go na;
ti yaa to, ti se ya yiri naa.

*Yawe Yɛɲɲɛ li li yaa ka pye
wunluwɔ wa Zheruzalɛmu ca*

²¹ Ko pilige ko ni, Yawe Yɛɲɲɛ li yaa ka
naayeri fanɲga yaara ti ƒɔgɔ tɔn ti na, mbe tara
na wunlumbolo pɛ kapere ti ƒɔgɔ tɔn pɛ na.

²² Pe yaa ka pɛ gbogolo pɛ yɛɛ na paa kasopiile
yɛn wege ka ni. Pe yaa ka kaso go ki yɔn tɔn pɛ
na; na wagati titɔnlɔwɔ wa ka ka toro, pɛ yaa ka
pɛ le jɔlɔgɔ.

²³ Yɛɲgɛ ki yaa ka go sogo,
yɔnlɔ ki yaa ka ƒɛrɛ sho;

katugu Yawe Yenḡele na yawa pi ni fuun fɔ li yaa
 ka cɛn wunluwɔ pi na wa Siyon yanwiga
 ki na konaa wa Zheruzalemu ca.
 Li gbɔgɔwɔ yanwa pi yaa kaa yengɛle li tara
 lelele pe yege sɔgɔwɔ.

25

*Yenḡele li woolo pe daga
 mbaa li sɔnni*

- ¹ Yawe Yenḡele, mboro ma yen na Yenḡele le.
 Mi yaa loon sɔnni mbaa ma gbogo,
 katugu mà kagbɔgɔlɔ pye.
 Nga mà kɔn ma tɛge, maga le wa wagati
 titɔnlɔwɔ ni, ki yaa koro wa ki yɔnlɔ li ni,
 ki se kanḡa.
- ² Mà ca ki tongɔ maga pye kataga,
 ko nga malaga sigeca, màga jɔgɔ maga pye
 sinndeere gbogolosaga,
 ko nga nambanmbala pe wunluwɔ go gbɔgɔ ye,
 màga ya, pe se kaga kan naa.
- ³ Ki kala na, cɛngɛle ḡgele ke yen fanḡa ni ke
 yen nɔɔ gbogo;
 cɛngɛle woolo mbele pe yen lewɛlimbele pe cara
 ti yen na fyɛ ma yege.
- ⁴ Mboro ma yen fanḡa fenne pe larasaga ye,
 mboro ma yen fyɔnwɔ fenne pe larasaga pe
 jorowo sanga ni,
 mboro ma yen pe larasaga ye tisagbɔgɔ wagati
 ni,
 mboro ma yen paa pe yinme yen kafugo sanga
 ni,

katugu lewelimbele pe nangbanwa pi yen paa
tisagbogo ma kaa na paan na mbogo gboon
we;

⁵ nakoma paa yege nga na yonlo tufunwo pi ma
tawara ti weri we.

Mboro ma ma cengele ke yege gbogowo tinme pi
ko;

yege nga na kambaara ti ma yonlo ki ton mbege
tufunwo pi yerege,

mboro fun pa ma ma lewelimbele pe yurukogo
ki ko ma.

*Yenhele li yen
na liwen gbog gbegele
cengele ke ni fuun ke kan*

⁶ Yawe Yenhele na yawa pi ni fuun fo li yen na
liwen gbog gbegele cengele ke ni fuun ke
kan,

wa Siyon yanwiga ki na.

Yanlaga kara naa duven taan yen wa pi ni,
naa kara nda ti sogolo li yon konaa ti sinme pi
ni,

konaa duven taan na pe fyenli tiyongo!

⁷ Wa ki yanwiga nungba ki na, yesanga
mbogbogo nga ki yen ma tara na leele pe
ni fuun pe yege ki ton, li yaa kaga walagi;
paritonngo nga ki yen ma cengele ke ni fuun ke
yege ki ton, li yaa kaga walagi[†].

⁸ Li yaa ka kunwo pi fannga ki ko pew,
we Fo, Yawe Yenhele li yaa ka yentunwo pi tulu
wa pe ni fuun pe yere ti na[†].

[†] 25:7 25.7: 1 Wunlu 19.13; Eza 29.10-12; 2 Koren 3.13-18   [†] 25:8
25.8: 1 Koren 15.54; Naga 7.17; 21.4

Tifagawa mba pìla pye li woolo pe na, li yaa pi
 kò mboo laga pe na tara ti lagapyew ki ni.
 Yawe Yenn̄ɛɛ lo li yo ma.

*Izirayeli woolo pe yaa yeyin̄nge ta,
 Mowabu tara woolo
 poro yaa jòlɔɔ ta*

⁹ Ko pilige ko ni, pe yaa ka yo fɔ:

«We Yenn̄ɛɛ loli na yeen,
 wè we jigi wi taga lo na,
 lo li we shɔ.

Lo li yen Yawe Yenn̄ɛɛ na wè we jigi wi taga li
 na;

ye ti waa yɔgɔri we yin nayinmɛ ni,
 katugu li we shɔ.

¹⁰ Yawe Yenn̄ɛɛ li yaa li kɛɛ ki taga ki yanwiga
 nga ki na mbaa ki go singi.»

Ɛɛn fɔ pe yaa ka Mowabu tara ti tangala mberi
 tɔngɔlɔ yɔnlɔ nungba,
 paa yɛɛɛ nga na pe ma kaa yan waga kaari
 mbege le titɛɛɛ mbege fɔngɔ mbege pye
 fyɔngɔ.

¹¹ Mbe pe ta wa ki titɛɛɛ ki ni, pe yaa kaa keyen
 yi yinrigi mbaa yi fingi,
 paa yɛɛɛ nga na lɔɔ gbɔnfɔ maa wi keyen yi
 yinrigi na lɔɔ gbɔɔn we;
 ɛɛn fɔ Yawe Yenn̄ɛɛ li yaa ka pe yɛɛ gbɔɔɔwɔ pi
 kɔ
 konaa pe fan̄nga kagala ke ni.

¹² Yoro Mowabu tara fenn̄ɛ, ye malaga sigemboro
 nda tì yagara ma pye fan̄nga ni,
 Yawe Yenn̄ɛɛ li yaa kari yaari mberi jaanri,

mberi sinᅅge tara wa taambuᅅo ki ni.

26

*Cagbᅅᅅo ᅅga ki yen fanᅅga ni
ki cew tawa yurugo*

¹ Ko pilige ko ni, pe yaa kaga yurugo ᅅga ki sho
wa Zhuda tara mbe yo fo:

«Malaga sigeca yen we yeri;
Yawe Yenᅅeᅅe lo jate li nawa mboro naa punᅅo
mboro wa maga maga,
janᅅo mbe we sho.

² Ye ca ki yeyᅅnrᅅ ti yengᅅeᅅe,
ye cenᅅe na li woolo pe yen ma sin pe yaga pe ye,
ki cenᅅe na li woolo pe yen tagawa ni we.

³ Lere ᅅa wi jatere wi yen ma cen wi na laga
nunᅅba,

ma ma yeyinᅅge jᅅᅅge kan wi yeri,
katugu wᅅu jigi wi taga ma na.

⁴ Ye ye jigi wi taga Yawe Yenᅅeᅅe li na fo sanga
pyew,

katugu Yawe Yenᅅeᅅe li yen paa walaga yen na
we go singi wagati wi ni fuun.

⁵ Leele mbele paa pye ma cen wa yanwira ti go
na yᅅᅅ gbᅅᅅᅅᅅo ni, li pe tirige,

li cagbᅅᅅo ᅅga kila pye fanᅅga ni ki jan tara,
maga jan maga sinᅅge wa taambuᅅo ki ni.

⁶ Leele pe yen naga tangala tᅅᅅᅅo ni,
fyᅅnwᅅo fenᅅe pe yen naga tangala,
mbele pe yen tege na, pe yen naga tangala.»

Yenᅅeᅅe jafenne pe Yenᅅeᅅe yenᅅewe

⁷ Lesinᅅe wi konᅅ li yen sinᅅe;

we Fɔ, mboro ɲa ma yen sinɲɛ, ma ma lesinɲɛ
wi konɔ li yɔn yala wi kan.

8 Kaselege ko na, Yawe Yenɲɛɛ, ma
kakɔndɛgɛɲɲɛ ke yen na konɔ na
nari, we yaa koro wa li ni;

we yen na wele mboro yeri.

We nandanwa kala lo yen mbaa ma mɛgɛ ki yinri
konaa mbaa ma gbogo.

9 Yembine ma wogo ki ma pye wa na jatere wi
na;

mi maa ma lagajaa na kotogo ki ni fuun ki ni.

Na ma kiti kɔnkala li ka to dunruya woolo pe na
sanga ɲa ni,

ko sɛnwee piile pe maa kasinɲɛ konɔ li lagajaa.

10 Ali na pe ka lepee wi yinriwɛ ta,

wila kasinɲɛ konɔ li lagaja.

Wi ma koro na kapege ki piin wa lesinmbele pe
tara ti ni;

wila la Yawe Yenɲɛɛ li gbɔgɔwɔ pi jate.

11 Yawe Yenɲɛɛ, mɔɔ kɛɛ ki yirige lepee pe na,
ɛɛn fɔ pe woro naga yaan.

ɲga ma yaa pye ma woolo pe kan ma ndanlawa
gbɔɔ pi fanɲga na,

pe yaa ki yan fɔ mbe fɛɛ shɔ.

Kason ɲga ki gbɛgɛɛ ma juguye pe mɛgɛ ni, ko
ki yaa ka lepee pe sogo pew.

12 Yawe Yenɲɛɛ, ma maa yeyinɲɛ kaan we yeri;
katugu kala o kala we ka li nɔgɔ lɛ, mboro ma
mali pye mbeli yɔn fili.

13 Yawe Yenɲɛɛ, we Yenɲɛɛ, tafenne pɛle yɛgɛ
cɛn we go na, mbele pe yen pe yɛ mboro
ni,

εεν ƒo, ma fannga na, mboro nungba pe, mboro
mege ko we yen na gbogo.

14 Mbele pè ku makɔ, pe se ka yiri mbaa pe
yinwege ki piin naa;

kuulo pe se ka yiri naa.

Kì pye ma, mà yiri pe kɔrɔɔ ma pe tongo,
ma pe mege ki kɔ maga wɔ wa leele pe jatere wi
ni.

15 Yawe Yenɲele, we cenle woolo pe pye pe lege,
we cenle li pye li lege, mɔɔ gbɔɔwɔ pi naga;
ma we tara ti kɔngɔlɔ ke kannga ma ka taga we
tara ti gbeme pi na.

16 Yawe Yenɲele, sanga ɲa ni wàa pye wa jɔlɔɔ
ki ni, wàa ma lagaja;
sanga ɲa ni màa we le jɔlɔɔ, wàa ma yenri jɛɲɛ
ma yo ma we saga.

17 Yawe Yenɲele, wàa pye ma yege sɔɔwɔ paa
yege ɲga na jele selara ma kaa yiri wi ni,
ɲa wi yen na gbele na nagala lara yama pi kee.

18 Wàa kugbo le, ma selara yama pi jen,

εεν ƒo tifelege wàa kaa se.

Wee ya mbe kala la pye mbe tara woolo pe sho,
wee ya mbe piile se mbe taga wa dunruya woolo
pe na.

*Kuulo pe yaa ka yen
mbe yiri wa kunwɔ pi ni*

19 Na woolo, ye woolo mbele pè ku pe yaa ka yen
mbe pye yinwege na,

ye kuulo pe yaa ka yen mbe yiri wa kunwɔ pi ni.
Yoro mbele ye yen ma sinle wa tara ti nɔɔna,
ye yen ye yiri wa kunwɔ pi ni, yaa jɔrɔgi nayinme
ni;

katugu Yenḡeḡe li yaa li fɔngɔ ŋga ki maa yanwa
 kaan ki tirige tara ti na,
 pa kona tara ti yaa ti leele mbele pè ku pe
 songɔɔ pe yen pe yiri.

²⁰ Na woolo, ye kari ye sa ye wa ye yinre ti ni,
 ye kɔɔɔ ti tɔn ye ye na,
 ye lara wa wagati jenri ni,
 sanni we Fɔ wi nanḡbanwa wagati wi sa kɔ.

²¹ Katugu, ye wele, Yawe Yenḡeḡe li yen na yinrigi
 wa li censaga ki ni,
 janḡo mbe tara na woolo pe kapere ti fɔḡɔ tɔn
 pe na.
 Leele mbele pè gbo, tara ti yaa ka pe kasanwa pi
 yirige funwa na;
 leele mbele pè gbo, ti se ka pe lara naa.

27

*Pè cew ta
 yarifeḡeḡe Leviyatan ki na*

¹ Ko pilige ko ni, Yawe Yenḡeḡe li yaa ka li
 tokobi pee, ŋa wi yen gbegbenḡe, ma pye fanḡga
 ni wi le yarifeḡeḡe Leviyatan ki na, mbege le
 jɔḡḡo; ko ŋga ki yen wɔḡḡo ŋga ki yen na fee
 we; yarifeḡeḡe Leviyatan, ko ŋga ki yen wɔḡḡo
 ŋga ki kuuro kuuro we! Li yaa ka ki yarifeḡeḡe
 ŋga wa kɔḡḡe wi ni ki gbo.

Yawe Yenḡeḡe li erezen kere kala

² Ko pilige ko ni, ye yurugo sho
 ye erezen kere nda ti maa duven taan kaan ti
 son!

³ Mi Yawe Yenḡeḡe, muwi mi yen ti welefo;

mi yaa lari suguru tɔnmɔ ni sanga pyew.
Mi yaa lari go singi sɔnlɔ naa yembinɛ,
janɔo yaraga kpɛ ka ka pan mberi jɔɔɔ.

⁴ Nanɔbanwa kpɛ woro na ni naa;
ɛɛn fɔ, na mi ka wuuro naa yantiire wuuro yan
wa ti ni,
kona mi yaa yiri ti kɔrɔɔ mbe malaga gbɔn ti
ni,
mbe ti ni fuun ti pinlɛ mberi sogo.

⁵ Kaawɔ panla pye pe larasaga,
pe yeyinɔge le mi naa poro sɔɔwɔ,
ee, pe yeyinɔge le mi naa poro sɔɔwɔ.

*Izirayeli woolo pe kapere
ti yaa ka kala yaga pe na*

⁶ Wagati wa yen wa na paan, Zhakɔbu setirige
piile pe yaa ka ndire kan,
poro Izirayeli woolo pe yaa ka njere fɔnndɔ
yirige, mbe fyɛnwɛ,
fɔ mbe dunruya wi yin pe pire ti ni.

⁷ Naga yen ma, Yawe Yenɔɔlɛ lɛ pe gbɔn paa yɛɛɛ
nɔga na lɛa pe gbɔnfɛnnɛ pe gbɔn wi le?
Naga yen ma, lɛa pe gbo paa yɛɛɛ nɔga lɛa pe
gbofɛnnɛ pe gbo wi le?

⁸ Ayoo, lɛ pe kiti wi kɔn maa yala:
Lɛ pe purɔ ma kari pe ni kulowo ni tara ta yɛɛɛ
ni;
lɛ pe fɛ li yɔn tifeleɛɛ nɔgbanga ki ni ma kari pe
ni,
paa yɔnlɔ yirisaga tifeleɛɛnɔɔɔ ki yiripilige ka
yɛn.

⁹ Ki pyewe pi na ma, pa Zhakɔbu setirige piile pe
kajɔɔɔɔ ti kasulugo ki yaa ka pye yɛn,

pe kapere ti ka kala yaga pe na ki punjo kala lo
li na:

Pe yaa ka pe yarisunndo saara wosara sinndεεε
ti ni fuun ti yaari mberi pye muwe
paa pe ma kaa supugu purugu maa pye muwe
we.

Yarisunngo jεεε Ashera ki tiyagala ngele pe ma
kan naga gbogo konaa wusuna nuwo taan
saara wosara ta se ka pye wa naa.

¹⁰ Ee, malaga sigeca gbogo k̄i pye kataga;
leele pe ni fuun p̄e kari maga yaga waga, a k̄i pye
paa gbinri yen.

Napire to ti maa nii na sinlele wa,
na tipire ti wεε ti kaa.

¹¹ Na ti njere tiga ka waga, pe mari kaari kaari,
jεεε pe ma saa ti le mbe sa kason gberi ti ni.
Ki cenle woolo pe yen tijinliwe fu fenne,
ki kala na, pe daf̄o wi sila pe yinriwe ta,
na wila pe fanri pe yun̄gboḡo woro wi na.

*Izirayeli woolo mbele paa yigi
malaga kasopiile
pe yaa ka sonḡo mbe pan*

¹² Ko pilige ko ni, Yawe Yen̄εle li yaa yarilire
tiire ti yangara,
mbege le Efirati gbaan wi na fo saga wa Ezhipiti
tara lafogo ki na.

En̄ fo yoro Izirayeli woolo wele, li yaa ka ye
wulowulo nun̄gba nun̄gba.

¹³ Ko pilige ko ni, pe yaa ka mbanlaga gbegebege
ki win;
kona mbele paa punjo wa Asiri tara ti ni,

mbele pàa purɔ ma kari pe ni wa Ezhipiti tara,
 pe yaa ka songɔɔ mbe pan.
 Pe yaa ka pan mbaa fɔli Yawe Yenɲele li yege
     sɔgɔwɔ, mbaa li gbogo,
 wa li yanwiga kpoyi ki na wa Zheruzalemu ca.

28

Efrayimu tara ti yaa ka tɔngɔ

¹ Jɔlɔgɔ yen Samari† ca ki wogo,
 ki ca ɲga ki yen paa wunluwɔ njala yen,
 ko ɲga ki yen ma cen wa gbunlundɛge tara tanra
     ti sɔgɔwɔ.

Ko Efrayimu tara sinwɔɔɔ pe maa pe yeɛ gbogo
     ki kala na.

Pe fereyaara ti yen yarifyeɛnɛ nda tì fanla ko cɛ
     wa pe sinwɔɔɔ pe go na.

² Ye wele, naɲa wà yiri wa we Fɔ wi yeri,
 naɲa ɲa wi yen fanɲga ni ma pye kotogofɔ†;
 wi yen na paan paa sinndɛere tisaga yen,
 paa tisaga tifeliɲgbɔgɔ ɲga ki maa jɔgɔwɔ piin
     ki yen,

paa tisagbɔgɔ yen, ɲga ki ma pan ma lɔrɔ ti fo.
 Wi lewelewe kapyere ti yaa yaraga pyew ki jan
     tara.

³ Ki wunluwɔ njala na l̀ ti a Efrayimu tara
     sinwɔɔɔ pe nɛɛ pe yeɛ gbogo,
 leele pe yaa kalì tangala tɔɔrɔ ni.

⁴ Ki yarifyeɛnɛ nda tì fanla, a pèri pye pe
     fereyaara,

---

† **28:1 28.1:** Samari ca ko kila pye Izirayeli wunluwɔ tara nda wa yonloparawa kameɲge keɛ yeri ti cagbɔgɔ ye. † **28:2 28.2:** Naɲa ɲa wi yen fanɲga ni ma pye kotogofɔ wo wi yen Asiri tara wunlunaɲa we.

to nda ti yɛn wa pe gbunlundɛgɛ tara tanra ti go
na,
ti yaa ka pye paa figiye pige yɛn,
ɲga kɪ keli ma pe sannda ti na ti cɔsanga wi yɛgɛ.
Lere ɲa kaga yan, wi maga cɔ,
mbe sigi ka le teere.

⁵ Ko pilige ko ni, Yawe Yɛnɲɛlɛ na yawa pi ni
fuun fɔ, li woolo sanmbala mbele pɛ koro go na,
li yaa ka pye paa pe wunluwɔ njala gbɔgɔwɔ
wolo yɛn, konaa mbe pye paa pe fereyaraga
tiyɔngɔ yɛn.

⁶ Mbele pe yaa ka cɛn mbaa kiti wi kɔɔn, li
yaa ka kasinɲge jatere kan pe yeri; mbele pe ma
malaga kɪ gbɔn juguye pe ni, mbe pe wɔnrɔgɔ fɔ
wa ca ki yeyɔngɔ ki na, li yaa kotogo le pe ni.

Sinwɔɔlɔ pe yɛn na tɛgɛ

Yɛnɲɛlɛ yɔn sɛnrɛ yɔfɛnnɛ pe na

⁷ Zhuda tara woolo poro fun pe yɛn na gbali
duvɛn wi kala na,

sinmɛ wɛlɛwɛ pɪ pe pɔngɔ.

Saraga wɔfɛnnɛ poro naa Yɛnɲɛlɛ yɔn sɛnrɛ
yɔfɛnnɛ pe yɛn na gbali sinmɛ wɛlɛwɛ pi
kala na,

pɛ tin duvɛn wi ni;

sinmɛ wɛlɛwɛ pɪ pe pɔngɔ,

pe kaa pe yariyanra ti sɛnrɛ yuun pe maa gbali,
pe maa fingi nɛɛ kiti wi kɔɔn.

⁸ Pe tabaliye pe ni fuun pe yɛn ma yin pe tuguro
naa pe fyɔngɔ yaara ti ni,
laga ka si koro naa kpoyi wa tabaliye pe na.

9 Pe yen na yuun fɔ: «Ambɔ Ezayi wila jaa mbaa nari kajenme ni okɛ?

Wila jaa mbaa kagala kɔrɔ jɛnme kaan ambɔ yeri yɛɛ?

Wi yen naga sɔnri ndɛɛ piile mbele pɛ laga yinne na fɔnɔgɔ poro pele wɛɛ woro wi le?

Piile mbele pɛ wɔ yinne ni fɔɔnfɔɔn ŋga, we yen poro pele wi le?

10 Katugu wi yen na yuun fɔ: <Ye toro lagame, ye ye lagame,

yege pye yɛɛn, ye kari yɛɛn,

ye jɛnri pye lagame, ye jɛnri pye wamɛ†.> »

11 Ki kala na, pe woro na leele mbele sɛnrɛ nuru, to nda ti yen cɛnlɛ la yɛgɛ woolo sɛnrɛ, ko sɛnrɛ to Yawe Yɛnɛɛɛ li yaa ka tɛgɛ mbaa para pe ni.

12 Lɛa ki yo pe kan fɔ: «Lagame wi yen wogosaga ye,

ye leele mbele pɛ te pe yaga pe cɛn pe wogo.

Wogosaga koyi yɛɛn.»

ɛɛn fɔ pe sila yenlɛ mbe logo na yeri†.

13 Ki kala na, poro wo yeri, Yawe Yɛnɛɛɛ li sɛnrɛ ti yaa pye fɔ:

«Ye toro lagame, ye ye lagame,

yege pye yɛɛn, ye kari yɛɛn,

ye jɛnri pye lagame, ye jɛnri pye wamɛ.»

† 28:10 28:10: Ki sɛnrɛ cɛnlɛ nda leele pɛa pye nari yuun mbege naga fɔ pe woro piile mbele pe yen na kara poro pele, jango mbaa tɛgɛ kɔnaa mbaa ki lakoo Yɛnɛɛɛ yɔn sɛnrɛ yofɔ wi na.

† 28:12 28:12: Ki sɛnrɛ nda ti yo wa 1 Koren 14.21laga ki ni.

Kona, pe yaa gbali mbe to mbe jali pe sennε li
na, mbeli kon,
pe yaa ka ye penε ni, li pe yigi.

Go yenle sinndελεγε

14 Ki kala na, yoro mbele ye maa kala lakoo leele
na,

ma pye ma cen Zheruzalemu ca woolo pe go na,
ye Yawe Yenηελε li senre ti logo!

15 Ye maa yuun fo: «Wε yon finliwε le kunwo pi
ni,

ma yon folo le kuulo tara ti yeri.

Ali na jologo jogowo pyewogo ka pan, ki se gbon
we na;

katugu wε nambara wi pye we larasaga,
ma yagbolo li tεge na we yeε tonni.»

16 Ki kala na, pa we Fo, Yawe Yenηελε li yo yeεn
fo:

«Ye wele, mi yen na sinndελεγε ka teri mbege pye
gonogo lege sinndελεγε wa Siyon ca;

Ki yen sinndελεγε jεnge,

go yenle sinndελεγε kongbanna yi, sinndελεγε
sonngbanga wogo yi, go nogo lege
sinndελεγε jεnge yi.

Lere ηa kaga pye wi keε ndagaserege, wi se ka
fye mbe fe†.

17 Mi yaa kaselege ki pye na taanlamana,
mbe kasinnye ki pye na mbogo sinmana.

Ye larasaga ηga ki yen yagbogowo we, sinndεεre
tisaga ki yaa ki pe mbege wo wa;

---

† 28:16 28.16 Ki senre nda ti yo wa Yuuro 118.22-23; Oromu 9.33;
10.11; 1 Pye 2.6.

tɔnɔŋbɔɔ pa yaa pan mbe ye yagbogowo mba pi
yɛn ye larasaga pi kɔ mboo wɔ wa.»

18 Kona, yɔn finliwɛ mba yɛ le kunwɔ pi ni, pi
yaa ka jɔgɔ mbe wɔ wa,
yɔn folo na yɛ kɔn kuulo tara ti yeri, li se ka koro
wa naa.

Jɔlogɔ ŋga ki maa jɔgɔwɔ piin, na ka ka pan,
ki yaa ka ye purugu mbe toro.

19 Na jɔlogɔ ki kaa toro sanga o sanga, ki yaa gbɔn
ye na;

katugu ki yaa kaa tooro pinliwɛ pyew, naa yɔnlɔ
pyew konaa yembine pyew;
ki sɛnrɛ ti logowo po cɛ ko yaa sunndo kɔngɔ wa
ye na.

20 Sinleyaraga ki yaa ka pye mbe were, fɔ lere se
ka ya mbe sinlɛ ki na mbe sanga,
paritɔnɔŋgɔ ki yaa ka pye mbe kologo, fɔ lere se
ka ya mboo yɛɛ tɔn ki ni†.

*Nga Yɛnɔɛlɛ li yaa ka pye
lepeepe pe na*

21 Yawe Yɛnɔɛlɛ li yaa ka yiri paa yɛgɛ ŋga na
lɔa yiri wa Perazimu yanwiga ki na we†;
li yaa ka nawa ŋgbɔn paa yɛgɛ ŋga na lɔa nawa
ŋgbɔn wa Gabawɔn† ca gbunlundɛgɛ ki ni
we.

Li yaa ka li kapyege ki pye, kapyege ŋga ki cɛnlɛ
la fa pye;

---

† **28:20 28:20:** Sinleyaraga naa paritɔnɔŋgɔ ŋga ki sɛnrɛ ti yo, to
yɛn ma taanla sɛnwee piile pe yaara nda ki mbatagambala pɛ pe
jigi wi taga ti na to sɛnrɛ na. Yɛnɔɛlɛ yɔn sɛnrɛ yɔfo wi yɛn na
tɛgɛ ko yaara to na. † **28:21 28:21:** 2 Sami 5.20 † **28:21 28:21:**
Zhozu 10.10-11; 1 Kuro 14.16

li yaa kali tunngo ki pye, kafonno tunngo nga ki cenle la fa pye.

22 Ki kala na koni, yaga ka koro mbaa kala lakoo leele na,

janjo ye pomangala kaga ka ye sere mbe ngban ye na;

katugu migi logo we Fɔ, Yawe Yenɲele na yawa pi ni fuun fɔ li yeri fɔ tara ti ni fuun ti tongokala li kon ma tege.

Kere falifo wi tijinliwe

konaa Yenɲele li kajenme kala

23 Koni ye nungbolo jan ye logo na yeri, yanla senre ti logo ye wali ti na.

24 Naga yen ma, lere na kaa laga fali mbe yaruluguro lugu, wi ma koro na fali suyi wi le?

Naga yen ma, wi ma koro na palaye wari, nakoma na tara ti yon yala sanga pyew wi le†?

25 Na wi ka laga ki yon yala mbe ko, ko punjo na, wi mee jen ma sere yaara nda pe yinri nizheli ti pire ta yanragi wa, konaa mbe nda pe yinri kume ti pire ta lugu wa; ko punjo na, wi mee jen ma bile wi lugu koloyo,

mbe si orizhi wi lugu kere ti laga ka yegge ni, mbe si jen mbe shogolo ke lugu mbe kere ti maga.

26 Ma si yala, Yenɲele lo luu naga ki pyelomo pi ni,

ma ki nagawa pi kan wi yeri.

† 28:24 28:24: Yegge nga na falifo wila koro mbaa fali suyi, ki pyelomo nungba pi na fun Yenɲele li kiti konsanga wi yen ma tege wa wagati wi ni.

27 Paa yarilire sunkanngaga pɔ nɛgɛ na mbaa sɛrɛ yaara nizhɛli ti suun mbaa ti pire ti woo;

paa lugu sɛrɛ yaara kumɛ ti na wotoro ngerege ni mbaa ti pire ti woo.

Ɛɛn fɔ pe ma nizhɛli wi sun simbinɛ ni mboo pire ti wɔ,

mbe kumɛ wi gbɔn kanngagala ni mboo pire ti wɔ.

28 Pe ma bile wi sun mboo muwɛ wɔ mboo pye buru,

ɛɛn fɔ paa koro mbaa wi suun mbaa wi pyɔ wi woo.

Pe ma lugu yarilire ti na wotoro ngeere naa nɛrɛ ni, nari tangala nari pire ti woo,

ɛɛn fɔ paa ti tangala mberi purugu†.

29 Ko wogo nɔa fun pa ko yiri wa Yawe Yɛnɔɛɛ na yawa pi ni fuun fɔ li yeri,

kagala ngele li kɔn ma tɛgɛ mbe pye ke yɛn kafɔnnɔ wogolo,

li kajɛnmɛ pì gbɔgɔ.

29

Jɔlɔgɔ yɛn Zheruzalɛmu ca ki wogo

1 Jɔlɔgɔ yɛn Ariyeli† laga ki wogo, jɔlɔgɔ yɛn Ariyeli laga ki wogo!

Davidi wila saa malingbɔɔnlɔ cɛnsaga kan ma ca nɔa yɔn tɔn we.

† **28:28 28.28:** Yɛgɛ nɔa na paa yarilire pire ti tangala mberi purugu, ki pyɛlɔmɔ nunɔba pi na fun, pe se ka Yɛnɔɛɛ li woolo pe tɔngɔ mbe pe kɔ pew. † **29:1 29.1:** Maga logo lagame Ariyeli, Zheruzalɛmu ca ko pe yɛn na piin. Ariyeli mɛgɛ ki kɔrɔ wowi nɔa fɔ saraga wɔsaga ki gbɔngɔlɔ; ko laga koyi paa pye na saara yaayoro ti sori wa ki na; 2 Sami 5.6-7.

- Yelɛ o yelɛ, ye maa ye sherege fetiye pe piin.
² Konnaa ki ni fuun, mi yaa Ariyeli laga ki jori;
 gbeere naa yentunwo pi yaa ka pye wa.
 Mi yaa ka ca ki tege paa saara sogoworo ti maa
 woo saraga wosaga nga na ki yen.
- ³ Mi yaa ka malingboonlo censaga kan mbe ye
 yon ton kee ki ni fuun na;
 mi yaa malingboonlo ngbeleye tegetege mbe ye
 maga,
 mi yaa lugusara gbegele ca ki mbogo ki na mberi
 yagara ye mege ni.
- ⁴ Ye yaa ka to bugu bugu bugu,
 ye senpaara ti yaa kaa yinrigi ndee ye yen tara;
 ye senyoro ti yaa kaa tigi ndee ti yen na yinrigi
 wa taambugo ki ni;
 ye magala li yaa kaa yinrigi wa tara ti nogona
 paa gboo yinne wolo yen,
 ye senyoro ti yaa kaa yinrigi wa tara ti nogona
 paa kalegere senre yen.
- ⁵ Ye juguye janwa wi yaa ka pye paa gbanngban
 yen;
 ki lewelimbele janwa wi yaa ka pye paa yan
 waga yen, nga tifelege ki maga le.
 Ki kagala ke yaa ka fo mbe pye yonlo nungba li
 ni†.
- ⁶ Yawe Yenhele na yawa pi ni fuun fo li yaa ka
 ye saga;
 li yaa ka yenhele gbaanra pye, naa tara tigileme
 ni, naa tinme gboo ni,

---

† 29:5 29.5: Ki laga nga ki yen na para Asiri tara fenne poro
 senre na, pe yaa ka pan mbe malingboonlo censaga kan mbe
 Zheruzalemu ca ki yon ton.

naa tisagbɔgɔ konaa tifeɓɓɔgɔ ni, konaa kason
yinne ni, na li yen na sorogi.

⁷ Cengele woolo legere mbele paa pye na malaga
gboon Ariyeli laga woolo pe ni,
poro mbele fuun paa yiri ma to pe na,
ma to poro naa pe malaga sigeyinre ti na ma pe
jori,
pe yaa ka ko mbe wo wa paa woonro yen, paa
yariyanra yen yembinet†.

⁸ Ki yaa ka pye paa fungo fo wa yen, na wi yen
na woonro wonlo maga yan ndee wi yen
na nii,
een fo na wi ka ka yen, wi mee ki yan fo wi lara
ti yen waga.
Nakoma ki yaa ka pye paa lere wa yen, na wogo
wi yigi, a wi nee woonro wonlo maga yan
ndee wi yen na woo,
een fo na wi ka ka yen, wi mee wi yee yan wi yen
ma te wogo ki kee, yagbolo li waga wi na.
Ki pyelomɔ nunɓa pi na fun, cengele woolo
legere mbele pe yen na malaga gboon
Siyon yanwiga ki ni,
pa pe yaa ka pye ma.

*Yenɓele woolo
pe kagala korɔ mbajenme*

⁹ Yaa kawa, ki to ye yon na;
ye pye fyoonlo, yaga kaa yaan.
Pe yere tila kanngi pe na, ma si yala duven ma
pe wo;

---

† 29:7 29.6-7: Eza 36-37

pe yen na tanri na gbali, ma si yala sinme welewe
ma pe wo.

10 Katugu Yawe Yenhele li ye jatere wi ton ye na;
li yoro Yenhele yon senre yofenne ye yengele ke
ton ye na,

li yoro yariyanra yanfenne ye yere ti ton paraga
ni.

11 Koni, kagala ngele fuun ke naga ye na, ke
yen ye yeri paa selege sewe wa nawa senre yen,
nda pe selege sewe wi migili ti na, maa yon ton
maa mara tegere ni. Na ma kaa kan sewe jenfo
wa yeri mbe yo wuu kara, wi yaa ma yon sogo
mbe yo fo: «Mi se ya mboo kara, katugu wi yon
ki yen ma ton, ma mara tegere ni.»

12 Nakoma, na pe ka ki selege sewe wi kan sewe
mbajeen wa yeri mbe yo fo: «Ki yaga maga sewe
na wi kara.» Wi yaa ki fo wi yon sogo mbe yo fo:
«Mi si sewe jen.»

13 We Fo wi yo fo: «Ki leele mbele pe maa fulo
na tanla nala gbogo pe yon ko ni win,
pe maa na gbogo pe yon senre to ni win,
een fo wa pe nawa jatere wo ni, pe yen ma lali
na ni.

Na yegε fyere nda ti yen pe ni, to ti yen
ngasegele ngele pe ma forogo ma jen
senwee piile pe yeri koro ce†.

14 Ki kala na, ye wele, mi yaa koro mbaa
kafonngolo naa kagbogolo piin,
mbe ti kaa tuun ki leele mbele pe yon na;
kajenmbele pe kajenme pi yaa ko,
tijnliwe fenne pe tijnliwe pi yaa yiri waga†.»

† 29:13 29:13: Mati 15.8-9; Maki 7.6-7 † 29:14 29:14: 1 Koren
1.19

15 Jolɔgɔ yɛn pe wogo,
 leele mbele pe maa pe kagala ngele pè kɔn ma
 tɛgɛ mbe pye ke lara fɔ lege Yawe Yɛnnɛlɛ
 li na,
 poro mbele pe maa pe kapyegele ke piin wa diwi
 wi ni,
 na yuun fɔ: «Ambo wi yɛn na we yaan? Ambo
 wi we jɛn?»

16 Ye ta ma pye kagala pirifennɛ!
 Naga yɛn ma, ki daga paa cɔgɔ fanrifɔ wi jate
 paa joro ti yɛn wi le?
 Naga yɛn ma, yaraga nɔga pè gbegele, ki
 daga mbege gbegelefɔ wi pye mbe yo fɔ:
 «Mboro ma mala gbegele wi le?»
 Nakoma cɔgɔ ki daga mbege yo ki gbegelefɔ wi
 kan mbe yo fɔ: «Tijinliwɛ woro ma ni wi
 le*?»

*Yɛnnɛlɛ li yaa ka li woolo pe jatere
 wi kanɔga pe na*

17 Naga yɛn ma, ye sigi jɛn wi le?
 Sanni wagati jɛnri ni, Liban tara ti yaa kanɔga
 mbe pye tire kɛrɛ,
 ki tire kɛrɛ ti yaa kanɔga mbe pye kɔlɔgɔ.
 18 Ko pilige ko ni, nunɔgbojiile pe yaa kaa sɛwɛ
 wi sɛnrɛ ti nuru.
 Fyɔɔnɔlɔ pe yaa ka yiri wa wɔwɔ pi ni, wa diwi
 wɔlɔ li ni; pe yaa kaa yaan pe yɛngele ke
 ni.
 19 Mbele pè pe yɛɛ tirige, ka yaa ka koro mbaa
 tari pe yɔgɔrimɔ pi na Yawe Yɛnnɛlɛ li
 fanɔga na;

---

† 29:16 29:16: Eza 45.9

senwee piile pe sɔgɔwɔ, mbele pe yen fyɔnwɔ
fenne ma we, pe yaa kaa nayinme nii
Izirayeli woolo Yenɲele kpoyi li kala na.

²⁰ Katugu lewɛlimbele se ka pye wa naa,
mbele pe maa tɛge Yenɲele na pe yaa ka kɔ;
mbele paa pye na leele pe pɛele mbe kapege pye
pe na, pe yaa ka kɔ mbe wɔ wa;

²¹ poro mbele paa pye na бага leele pe na ma yo
pɛ kapege pye wa kiti konsaga,
na pɛɲgele nii ca ki kiti kɔnfenne pe na, na pe
punɲgu wa ca ki mbogo yeyɔngɔ ki na,
na lesinmbele pe tanga ki shoo pe yeri go fu.

²² Ki kala na, Yawe Yenɲele na lɔa Abirahamu wi
go sho,
pa li yo yɛɛn Zhakɔbu setirige woolo pe kan fɔ:
«Koni, Zhakɔbu setirige piile pe se ka fɛrɛ sho
naa,
pe se ka go sogo naa.»

²³ Katugu na pe piile paga kanla kɛɛ yɔnlɔ
tunɲgo ki yan wa pe yɛɛ sɔgɔwɔ sanga ɲa
ni,
pa pe yaa lanla mɛge ki jate fɔ ki yen kpoyi,
mi ɲa Zhakɔbu Yenɲele na li yen kpoyi pe yaa
lanla jate,
mbaa mi ɲa Izirayeli woolo Yenɲele na gbogo.

²⁴ Mbele pe jatere wila pye na pe punɲgu, pe yaa
tjinliwɛ ta;
mbele paa pye na kɔngɔri, pe yaa nagawa ta.

30

*Ezhipiti tara sagawa
pi se yaraga ka yɔn*

¹ Yawe Yenḡeḡe li yo fɔ:

«Piile mbele pè yiri ma je, jɔlɔgɔ yen pe wogo,
pe ma pe kagala ke kɔn ma ke tegɛ, ma si yala
kee yiri mi yeri.

Pe ma saa yɔn finliwɛ le, mba pi woro na
nandanwa kala,
ma koro na kapere ta tari kapere ta na.

² Pe ma kono li lɛ ma kari wa Ezhipiti tara,

ma si yala paa na yewe,

pe ma saa pe yɛɛ karafa wa Farawɔn wi fanḡa
ki nɔgɔ,

mbe sa larasaga ja wa Ezhipiti tara yinmɛ pi ni.

³ Ye larasaga wa Farawɔn wi yeri, ki yaa ka
songɔrɔ mbe pye fɛrɛ kala ye yeri;

ye larasaga wa Ezhipiti tara, ki yaa ka songɔrɔ
mbe pye go sogowo kala ye yeri.

⁴ Ye yɛkeele pè ye wa Zowan ca makɔ,

ye pitunmbolo gbɔɔlɔ pè gbɔn wa Hanɛsi ca
makɔ.

⁵ Ɛɛn fɔ pe ni fuun pe yaa ka fɛrɛ shɔ Ezhipiti
tara woolo pe wogo na,

katugu pe yen cɛnlɛ woolo mbele pe se ya yaraga
ka yɔn lere kan,

pe se ka ya mbe pe saga,

nakoma mbe pe wogo ki yɔn;

ɛɛn fɔ Ezhipiti tara woolo pe kala li yaa ka pye
pe yeri fɛrɛ naa tifagawa kala.»

⁶ Senrɛ nda ti yo Negevu tara yaayoro ti wogo na
ti nda fɔ:

«Tara nda jɔlɔgɔ naa lawɔrɔ yen wa ti ni,
jara nɛɛlɛ naa jara penɛ pe yen wa ti ni,

mεερε naa woogo pege nga ki maa yinrigi sire
na ti yen wa ti ni,

pe ma pe yarijende tuguro ti taga sofilele pe na,
ma pe yarijende sonngbanga woro ti taga
yongomeye pe na, ma ki tara ti kon ma yiri,
mbe sa ki yarijende ti kan cenle la yege yeri,
cenle na li se ya yaraga ka yon pe kan.

⁷ Ezhipiti tara sagawa pi yen wagafe, pi se ya
yaraga ka yon.

Ki kala na, mi yen naga yuun ki tara ti wogo na
fo:

«Tinme gboo yirigefo, mba pi se ya yaraga ka
pye.» »

Yennele li woolo pe yiri ma je

⁸ Koni, yiri ma sa ki kagala ke yonlogo pe yege na
sinndelege paparapa ka na;

ma ke yonlogo selege sewe na pe ma migi wa na,
janngo ke koro wa wagati na wila paan wa yege
wi kala na,

mbe pye paa serefo yen sanga pyew fo tetete.

⁹ Katugu pe yen cenle na li yiri ma je,

pe yen piile mbele pe maa yagbogolo finlele,

pe yen piile mbele pe woro na jaa mbaa Yawe
Yennele li lasiri senre ti nuru.

¹⁰ Pe maa ki yuun Yennele yon senre yofenne pe
kan fo:

«Yaga kaa Yennele yon senre yuun naa.»

Pe maa ki yuun yariyanra yanfenne pe kan fo:

«Yaga kaa yariyanra kaselege woro yuun we
kan!

Yaa sentanra to ce yuun we kan,

yaa lefanlaga senre yuun we kan.

¹¹ Ye kee wo wa konɔ jene li ni,

ye ke ye kozinne li wa!
 Yaga kaa Izirayeli woolo Yenhele kpoyi li senre
 yuun we yege sogowo naa.»

12 Ki kala na, pa Izirayeli woolo Yenhele kpoyi li
 yo yeen fo:

«Ki kaa pye ye je ki senre nda ti na,
 ma ye jigi wi taga lewelewe kapyere naa nam-
 bara wo na,

mari pye ye keendagaserege,

13 ki kala na, ki kambasinnde ti yaa pye ye yeri
 paa jenwsaga ma kaa pye mbogo nga ki yaraga
 ki na, ma yeri we,

ki mbogo ki ma kaa fo ma to yonlo nungba.

14 Ki yaa ka to mbe yaari paa yege nga na joro
 cogo ma to ma yaari we,

mbe yaari wongowongo fo yaraga se koro wa ki
 ni,

tisege se ta wa ki ni nga pe mbe ya tēge mbaa
 kason woo ki ni,

nakoma mbaa tonmo kori ki ni tonmo wege ni.»

Ye koro yew ye taga Yenhele li na

15 Kona, a we Fo, Yawe Yenhele, Izirayeli woolo
 Yenhele kpoyi li sho fo:

«Na yaga songoro mbe pan mi na Yenhele na
 korogo, mbe ye jatere wi tēge laga nungba,
 pa ye yaa sho.

Na yaga yege to, mbe ye jigi wi taga na na, pa ye
 yaa fannga ta.

Een fo yee si yenle ki na.

16 A ye sho fo: <Ayoo, we yaa lugu shonye na mbe
 fe!>

Een koni, yaa fee fasi!

A yè sho fɔ: «We yaa lugu shɔnye na, mbele pè wege!»

Ki kala na, mbele pe yaa taga ye na mbaa ye puro, pe yaa wege mbe we ye na.

¹⁷ Ye ni, nambala wagakele (1 000) yaa ka fe ye juguye nunḡba yeḡe;
ye juguye kanḡurugo yaa ti ye ni fuun ye fe,
fɔ mbe ti ye sanmbala ye koro nunḡba nunḡba
paa pe ma kaa tiyala kan yanwira go na,
paa dirapoye yen tinndi wa go na.»

Yenḡele li yinriwe taga ki gbɔḡo

¹⁸ Konaa ki ni fuun, Yawe Yenḡele li yen na jaa
mbe ye yinriwe ta,
ye yunḡbɔḡɔɔ yen na jaa mbe pye li na,
katugu Yawe Yenḡele li yen Yenḡele na li yen ma
sin.

Mbele fuun pe maa wele li yeri, ferewe yen pe woo.

¹⁹ Yoro Siyɔn ca fenne, yoro mbele ye yen ma cen
wa Zheruzalemu ca,
ye se kaa gbele naa.

Na yaga ka gbele mbe Yenḡele li yeri, a ligi logo,
li yaa ye yinriwe ta.

Na liga ka ye gbelege ki logo, li yaa ye yɔn sogo.

²⁰ We Fɔ wi yaa yaakara kan ye yeri ye jorisanga
wi ni,

mbe ye kan tɔnmɔ ni ye jɔlɔḡo sanga wi ni.

Ye nagafenne pe se ka lara ye na naa;

ɛen fɔ ye yaa kaa pe yaan gbɔḡoyi.

²¹ Na ye kaa kee kalige kee yeri, nakoma
kameḡe kee yeri,

ye yaa kaa ki senre nda ti nuru ye punḡo na fɔ:
«Konɔ li na, yaa tanri li na!»

22 Kona, warifuwe ɲa yè maramara ye yaara
yanlere nda yè te ti na,
koonaa te ɲa yè gbɔn ma mara ye yarisunndo nda
yè gbegele tuguron ni ti na,
ye daga mbaa ti jate fyongo ni.

Ye yaa ka ki yaara ti koli mbe sari wa paa fyongo
yaara yen,
mbe sigi yo ti kan fo: «Ye kari ye wo laga!»

23 Pa ko na, yariluguro nda yè lugu wa tara ti ni,
Yenɲele li yaa tisaga ki yaga ki pan ti na.
Yarilire nda ti yaa ka yiri wa tara ti ni, ti yaa pye
mbe yon, mbaa fanɲga nii lere ni.

Ko wagati wo ni, ye yaayoro kasara ti yaa ka pye
mbe yon mbe tugbolo.

24 Nere to naa sofilele mbele pe maa fali wa kere
ti ni,

pe yaakara ti yaa ka pye ko ni, mbe tanla;
yan ɲa pe maa kaa, pe yaa kaga fe mbege conri
yarilire fekanɲaga naa teli ni.

25 Ye juguye pe gbopilige ki na,
ki pilige ɲa sanɲazoye titonlombolo pe yaa ka
toori,

tonmo yaa kaa fuun legere mbaa yinrigi wa
yanwira nda ti yagara ti ni fuun na ti go
na,

koonaa tinndiye mbele fuun pe yagara pe go na.

26 Yawe Yenɲele li ka kaa li woolo pe sagbanra ti
foo pilige ɲa ni,

mbaa pe welegesara ti sagala pilige ɲa ni,
pa yenɲe ki yanwa pi yaa ka gbogo paa yonlo ki
yanwa pi yen.

Yonlo ko yanwa po yaa ka gbogo gbogotsaga
koloshyen,

mbe pye paa piliye koloshyen yonlo yanwa yen,
mba pi gbogolo pi yee na.

Yennεε li yaa malaga gbɔn
Asiri tara fenne pe ni

²⁷ Ye wele, Yawe Yennεε lo yere jate li yiri taleere
ta ni na paan,
li nanɔbanwa pi yen na sorogi ma weli paa kason
yen.

Li yen na paan paa kambaaga wɔgɔ gbenɔge yen;
li senpaara ti yen na fyere gbɔrɔ waa,
li yon senre ti yen paa kason yen, nga ki yen na
sorogi.

²⁸ Li yon tifelegε ki yen paa lafogo yen nga ki yin
ma jaraga,
nga ki tonmo pi ma lere yigi fo wa wi yɔlogɔ;
li yaa ka cengεε ke jεε mbe ke yuguyugu wa li
jɔgɔwɔ pye kenme wi ni.

Li yaa ka karafe le wa cengεε woolo pe yonro ti
na, mbe kari pe ni wa laga nga pe woro
na jaa.

²⁹ Yoro Zheruzalemu ca woolo, yoro wo na, ye
yaa kaa yuuro koo, paa yege nga na ye maa ki
piin yembine ye fetiye piliye yi na we. Ye nawa
pi yaa ka yinngi, paa yege nga na pe ma kaa
na wegele wiin leele mbele kan, pe yen na tanri
na kee wa Yawe Yennεε li yanwiga ki na, wa
Izirayeli woolo pe go sigefo na wi yen paa walaga
yen wi yeri.

³⁰ Yawe Yennεε li yaa li wunluwo magala li
yirige mbe para,

leele pe yaa kali fannga kee ki yan ki yen
 na tinrigi pe na, mbe pe gbɔn wa li
 nanɔbanwa gbɔɔ pi ni,
 naa li kason yinne na li yen na sorogi li ni,
 naa tisagbɔgɔ ni, naa tisaga tifelege ni, konaa
 sinndeere tisaga ni.

³¹ Kona, na Asiri tara fenne paga ka Yawe
 Yenjele li magala li logo, pa pe yaa la seri
 fyere ti kala na;

li yaa ka pe gbɔn li gbegɛ ki ni.

³² Gbegɛ gbɔnsaga nunɔba nunɔba nga fuun
 Yawe Yenjele li yaa pe gbɔn mbe pe koro, pe yaa
 pimbigile naa ngɔni magala logo li woolo pe yeri.
 Yawe Yenjele lo jate li yaa ka malaga ki gbɔn pe
 ni li fannga kee ki ni.

³³ Maga le wa wagati titɔnlɔwɔ ni, kason gbɔgɔ
 ka yen ma gbegɛle mako,
 ki yen ma gbegɛle Asiri tara wunlunana wo mege
 ni.

Ki yen ma jugo, ma pyeele,

kason gbɔlo li, naa kanngire legerɛ ni;

Yawe Yenjele li yɔn tifelege ko ki yaa ki mu
 mbege pye paa kiribi kason yinne gbɔlo
 yen.

31

Mbele pè pe jigi wi taga
Ezhipiti tara ti na,
jɔlɔgɔ yen pe wogo

¹ Leele mbele pe yen na kee wa Ezhipiti tara, mbe
 sa sagawa lagaja wa, jɔlɔgɔ yen pe wogo!
 Poro mbele pe ma pe kee ki kan ma sere Ezhipiti
 tara shonye pe na,

ma pe jigi wi taga malaga gbɔnwotoroye pe
 legewɛ pi na,
 konaa ma pe jigi wi taga shɔn lugufenne pe
 fanŋga ki na;

ɛɛn fɔ paa la wele Izirayeli woolo Yɛnɲɛle kpoyi
 lo yeri,

paa sila Yawe Yɛnɲɛle li lagajaa.

² Ma si yala lo fun, li yɛn ma jilige,

li ma jɔlɔgɔ wa lere na,

laa li yɔn sɛnrɛ ti kanŋga.

Li ma yiri lepeepele pe gbogolomɔ pi kɔrɔgɔ,

li ma kambasinnde pyefenne pe sagawa pi jɔgɔ.

³ Ezhipiti tara fenne pe yɛn sɛnwee piile, pe woro
 Yɛnɲɛle;

pe shɔnye pe yɛn yaayoro ko cɛ, pe woro Yɛnɲɛle
 yinne.

Na Yawe Yɛnɲɛle li kali kɛɛ ki yirige,

ɲa wila sagawa piin, wi yaa kurugo,

ɲa pe yɛn na sari wi yaa to.

Pe ni fuun shyɛn pe yaa pinle mbe tɔngɔ mbe kɔ
 ja.

*Yɛnɲɛle lo nunɠba li yɛn
 Zheruzalemɛ ca ki shɔfɔ*

⁴ Yawe Yɛnɲɛle ligi yo na kan fɔ:

«Jara nakoma jara yirifɔnɲɔ wi maa kuunru wi
 kagboro ti go na yɛgɛ ɲga na,

ali na paga yaayoro kɔnrifenne legere yeri wi na,
 pe tinmɛ pila fyɛrɛ wa wi na,

pe legewɛ pila wi sunndo wi kɔn wi na,

ki pyelomɔ nunɠba pi na fun, Yawe Yɛnɲɛle na
 yawa pi ni fuun fɔ, li yaa ka tigi

mbe pan mbe malaga gbɔn wa Siyon yanwiga ki na, konna wa ki tinndi wi na.

⁵ Yɛgɛ ŋga na sannjɛɛ li ma li kanwira ti sanga mari jaraga mali piile pe tɔn,

ki pyelomɔ nunɓa pi na fun, Yawe Yɛnɛɛ na yawa pi ni fuun fɔ li yaa kaa Zheruzalemu ca ki go singi mbege shɔ,

li yaa kaga go yirige mbege wɔ kala.»

⁶ Koni, yoro Izirayeli woolo wele, Yɛnɛɛ na yɛ yiri ma je li na pew, ye songɔɔ ye pan li korɔɔ.

⁷ Ko pilige ko ni, ye warifuwe yarisunndo, naa ye tɛ yarisunndo nda yɛ gbegɛle ye kapere keyɛn yi ni, ye ni fuun nunɓa nunɓa ye yaa kari wa.

⁸ «Tokobi wa yaa ka Asiri tara fenne pe gbo, ŋa wi woro lere woo;

tokobi ŋa wi woro senwee pyɔ woo, wo wi yaa ka pe tɔngɔ.

Pe yaa ka fe ki tokobi wi yɛgɛ mbe ta mbe shɔ.

Pe juguye pe yaa ka pe lefɔnmbɔlɔ pe yigi mbe kari pe ni kulowo tunndo ni.

⁹ Ŋa wi yɛn pe lenaŋa fanŋga fɔ jɛnɛ, wi yaa ka fe fyɛɛ ti kala na;

pe malingbɔɔnɔ teeɛ pe yaa ka fyɛ mbe fe mbe pe dirapo wi yaga.»

Yawe Yɛnɛɛ lo li yo ma,

lo na li kasɔn ki yɛn na yiin wa Siyon ca,

lo na li kasɔn gbɔɔ ki yɛn wa Zheruzalemu ca.

32

Wunlunaja ŋa wi yɛn ma sin wi kala

1 Ye wele, wunlunaṅa wa yaa ka cɛn mbaa wi
wunluwo pi piin kasiṅṅe ni†;
wi tara teele pe yaa kaa tara ti yege sinni kaselege
ni.

2 Pe ni fuun nunḡba nunḡba pe yaa ka pye paa
larasaga yeṅ, mbaa lere go singi tifelege ki
na,
mbe pye paa go yeṅ, ṅga ki ma lere go ton tisaga
tifelege ki na,
mbe pye paa lafogo yeṅ, ṅga ki yeṅ na fuun wa
lawaga ki ni,
paa waliṅḡṅo gbenḡe ka yeṅ, ṅga ki yeṅ na
yinme waa lawaga tara ta na.

3 Leele mbele pe yeṅ na yaan, pe yengele ke se
ka wo pe na;
mbele pe yeṅ na nuru, pe yaa ka nunḡbolo jan
jeṅḡe.

4 Leele mbele jatere woro pe ni, pe yaa ka
tjinliwe ta mbaa kagala korɔ jenni;
mbele pe yeṅ dagbara fenne, pe yaa kaa para pe
senre ti laga.

5 Pe se ka lembige ki tege meḡbogo na,
nakoma mbe nambara fo wi pye legboɔ.

6 Lembige ki maa lembigewe senre yuun,
kapege ko wi maa sonri wa wi kotogo na mbe
pye;
wi maa Yawe Yenḡele li tifaga,
na para nali mege jogo.

---

† 32:1 32.1: Wunlunaṅa wa yaa ka cɛn mbaa wi wunluwo pi piin
kasiṅṅe ni: Ki yaa pye ki wunlunaṅa wo wila pye Ezekiyasi we.

Wi ma lere ɲa funɲo yen wi na, wi yaga lawara
ni,

mbe lere ɲa wɔɔɔ yen wi na, wi kun tɔnmɔ pi ni.

⁷ Nambara fɔ wi kapyere ti ma pye ma tisaw;

wi ma kapege ki gbegɛɛ wa wi nawa,

janɲo mbaa mbele pe yen tege na pe jɔlo wi
yagbogowo sɛnrɛ ti ni,

ali mbege ta fyɔnwɔ fɔ wi yen wi tanga na wa
ɲga wila yuun ki ni.

⁸ Ɛɛn fɔ lejɛɲɛ we, kajɛɲɛ ko wi maa sɔnri,

wi ma koro na kajɛɲɛ piin.

Yɛrɛwɛ mba pɪla kan

Zheruzalemu ca jɛɛɛ pe yeri

⁹ Yoro jɛɛɛ mbele ye yen na ye yinwege ki piin
yeyinɲɛ na,

ye yiri ye logo na yeri!

Yoro sumbonɔ mbele ye yen ma taga ye yɛɛ na,

ye nunɲbolo jan yanla sɛnrɛ ti logo!

¹⁰ Na yɛɛ nunɲba naa piliye jɛnri ka toro mbe
kɔ,

yoro mbele ye yen ma taga ye yɛɛ na, ye yaa kaa
seri;

katugu ɛrɛzɛn pire se ka ta mbe cɔ,

yarilire kɔngɔ se ka pye wa naa.

¹¹ Yoro jɛɛɛ mbele ye yen na ye yinwege ki piin
yeyinɲɛ na, ye sunndo wi yaa kaa kɔɔn
ye na!

Yoro mbele ye yen ma taga ye yɛɛ na, yaa seri
fyɛrɛ ti kala na!

Ye ye yaripɔrɔ ti wɔ ye yɛɛ na, ye koro waga,

ye jatere piriwen yaripɔrɔ le ye yɛɛ na.

¹² Yaa ye kotoro ti gbɔɔn kayanɲa ki kala na,

yaa gbele ye kɛɛrɛ tiyonro ti kala na,
 konaa ye ɛrɛzɛn kɛɛrɛ nda ti maa seni jɛngɛ ti
 jogowo pi kala na.

13 Yaa gbele na woolo pe tara ti kala na,
 to nda wuuro naa yantiire wuuro yiri wa ti ni
 mari ton,
 ali ma yiri fun wa pe yinre ti ni fuun ti ni, to nda
 nayinme la pye wa ti ni
 konaa ma yiri wa ki ca nga kila pye ma yin
 yogorimo ni ki ni.

14 Katugu wunluwo go ki koro waga,
 ca nga kila pye na tinme gbɔɔ yinrigi pɛge yaga
 waga.

Ofeli laga tinndi wo naa malaga sigesanngazo
 titonlowo wi ni, ti yaa ka pye kataga fo
 sanga pyew;
 ti yaa ka pye yan sofilele pe yanrisaga konaa mbe
 pye yaayoro ti kasaga.

*Kasinnye ki tonli
 wi yaa pye yeyinnye*

15 Ki yaa pye ma fo sa gbɔn pilige nga ni Yenɲele
 li yinne li yaa ka yiri wa naayeri mbe tigi
 we na;

kona gbinri wi yaa ka kannga mbe pye tire kere,
 mbe tire kere ti kannga mberi pye kologo.

16 Ko sanga wo ni, pe yaa kaa tanri kasinnye na
 wa gbinri wi ni,

kasinnye yaa ka pye wa tire kere ti yen tara nda
 ni ti ni.

17 Kasinnye ki tonli wi yaa ka pye yeyinnye,
 kasinnye ki pungo kala li yaa ka pye mbe koro
 ma yee kan

konaa mbe pye yeyinnye na pow fo sanga pyew.

18 Na woolo pe yaa ka pye mbe cen yeyinngge laga na,

wa yinre nda kan gbanga se ya gbɔn pe na we,
wa wogosara nda ti yen pow.

19 Sinndɛɛɛ tisaga ki yaa ka kɔlɔgɔ tire ti tɔngɔ,
mbe ca ki ya pew.

20 Ɛɛn fɔ yoro wo na, fɛrɛwɛ yen ye woo,
yoro mbele ye maa yariluguro nuru lɔrɔ yɔnrɔ
ti lagapyew ki na,
mbe ye nɛrɛ naa ye sofilele pe sanga mbe pe wa
paa yanri pe ye.

33

Jɔgɔwɔ pyefɔ wi jɔlɔgɔ kala

1 Mboro ɲa ma yen na jɔgɔwɔ pi piin, mbe sigi
ta pe fɔɔn jɔgɔ gbɛn,
mboro ɲa ma yen na java wi piin, mbe sigi ta pe
fɔɔn java gbɛn,
jɔlɔgɔ yen ma wogo!

Na maga ka jɔgɔwɔ pi pye mbe kɔ sanga ɲa ni,
pe yaa kɔɔn jɔgɔ fun;
na maga ka java wi pye mbe sa kɔ sanga ɲa ni,
pe yaa kɔɔn java fun.

2 E, Yawe Yenɲɛɛ, we yinriwe ta,
we jigi wi yen mboro na.

Ki yaga maa fanɲga kaan we yeri pilige pyew,
konaa maa we shoo we jɔlɔgɔ sanga ni.

3 Na ma ka tinmɛ gbɔɔ yirige, leele pe maa fee;
na ma ka yiri mbe yere, cɛngɛɛ ke ma gbɔn ma
jaraga.

⁴ Juguye pe yen na pe kee yaara ti koli pe yeri
     paa yege nga na gbato ma kaa yarilire ka
     we,
 pe yen na gbinri ti na paa kambere legere yen.

⁵ Yawe Yenjele li yen yaraga pyew ki go na,
 katugu li yen ma cen wa naayeri,
 li kaselege konaa kasinje ki ni ti lenge wa
 Siyon ca lagapyew ki ni.

⁶ Yoro mbele ye yen we Fo wi woolo, ye yinwege
 piliye yi ni fuun yi ni, wi yaa la ye go singi;
 tijinliwe po naa kaje nme pi ni, ti yen yarijende
 nda ti ma showo kan lere yeri;
 mbaa fyε Yawe Yenjele li yege ko ki yen ye
 yarijende sonjibanga woro re.

*Yawe Yenjele li yaa li woolo
 pe saga*

⁷ Ye wele, nambala kotogofenne pe yen na jorogi
     wa ca nawa konjolo ke ni,
 pitunmbolo mbele paà kari sa yeyinje ki lagaja
 pe yen na paan na gbele njibanga†.

⁸ Konjboro ti koro waga,
 lere kpe woro na toro wa konjolo ke ni naa.
 Jogowo pyefo wi yon finliwe pi jogo,
 wi serafenne pe tifaga,
 wii lere wo wa kpe jate.

⁹ Kunwo kayanga to wa tara ti ni, ti tongo.
 Liban tara ti fere sho, tire ti yen na waga,
 Saron tara ti pye paa gbinri yen,
 Bazan tara tire naa Karimeli yanwira tire ti ni ti
 yangara ma wo.

† 33:7 33.7: 2 Wunlu 18.13-37

10 Yawe Yenɲele li yo fɔ: «Koni mi yaa yiri mbe
kala la pye,
koni mi yaa yiri mbe yere,
ee, koni mi yaa na gbɔgɔwɔ pi naga.

11 Kagala ɲgele yè kɔn ma tɛgɛ mbe pye, ke yen
paa yan waga yen,
na kaga ka pye sanga ɲa ni, ke yaa pye paa yan
sigire yen;
ye yɔn tifɛlɛgɛ ki yaa pye paa kason yen mbe ye
sogo.

12 Cɛngɛle woolo pe yaa ka sogo, mbe pye paa
cɔnrɔ fire yen,
nakoma paa wuuro yen nda pè kɔn ma wa kason,
ti yen na sori.»

13 Yoro mbele ye yen wa lege, ye nuɲgbolo jan
ye kapyegele ɲgele mi pye ke sɛnrɛ logo,
yoro mbele ye yen na tɔɔn, yawa mba pi yen na
ni ye daga mboo jɛn.

14 Kapere pyefɛnrɛ pe sunndo wi yen na kɔɔn pe
na wa Siyɔn ca,
mbele pe woro na fyɛ Yenɲele li yɛgɛ pe yen na
seri fyɛrɛ ti kala na.

Pe yen na pe yɛɛ piin fɔ: «We ni, ambɔ wi mbe
ya koro le ki kason ɲgbanli ɲga ki se figi
ki tanla?»

15 Lere ɲa wi maa tanri kasinɲge ki na,
lere ɲa wi maa kaselege sɛnrɛ yuun,
lere ɲa wi ma je tɔnli pee na,
lere ɲa wi ma je yarikanra nda pe ma shɔ mbe
tɔn kaselege ki na ti na,
lere ɲa wi maa nuɲgbogolo ke tɔn, janɲo wiga
ka ta mbaa legbogo sɛnrɛ nuru,

lere ña wi maa yengele ke tɔn, jango wiga ka ta
 mbaa kapege pyewe pi yaan yenle ni,
 16 ko lerefo wo wi yaa ka cen wa naayeri lara ti
 ni,
 waara lara nda ti yen fannga ni, to ti yaa pye wi
 larasaga ye;
 yaakara ti yaa la kaan wi yeri,
 tɔnmɔ fun pi se kɔ wi yeri.

Zheruzalemu ca ki yaa ka shɔ

17 Ye yaa ka wunlunaña wo naa wi tiyɔnwɔ pi
 yan yengele ni,
 ye yaa ka tara ti yan naa ti gbeme pi ni fuun pi
 ni.

18 Ye yaa ka nawa to ye fyere kagala ñgele kè
 toro faa ke na.
 Ye yaa kaa yewe mbaa yuun fo: «Sewe yɔnlɔgɔfo
 ña wi maa nizara penjara ti jinri wi yen se
 yeri?

Nizara shɔfo wi yen se yeri?
 Sanngazoye titɔnlɔmbɔlɔ kɔrɔsifo wi yen se
 yeri?»

19 Ye se ka ki leele mbele pe yen yee nagawa ni
 pe yan naa;
 ki leele mbele pe senre ti logowo pi yen ma
 ngban, ye se ya mberi jen;
 ki leele mbele pe senre ti yen ma piri, ye se ya
 mberi logo mbe wali ti na.

20 Ye Siyɔn ca ki wele, we maa we sherege fetiye
 pe piin ca ñga ni koyi;
 ye yaa ka Zheruzalemu ca ki yan, ki ca ñga ki
 yen pɔw we;

ki paara yinre ti se ka kologi mbe wo wa ti
 yongolo ke ni,
 paara yinre ti kankanngagala ke se ka kologi
 naa,
 ti pomanda ti se ka koonlo naa.

²¹ Pa Yawe Yenḡele li yaa li gbogowo pi naga we
 na wa ki laga ki na;

ki yaa pye laga nga gbaanla tugbombolo yen wa
 konaa laforo tugbooro ni.

Malingboonlo tonmokoro se kaa tooro wa,
 tonmokoro tugbooro ti se kaa tooro wa fun.

²² Katugu Yawe Yenḡele lo li yen we yege sinvo
 we,

Yawe Yenḡele lo li yen we yekelewe we,

Yawe Yenḡele lo li yen we wunluwo we,

lo li yaa we sho.

²³ Yoro Asiri tara fenne wele, ye tonmokoro
 gbenge ki manda ti yogoro,

tonmokoro ki parigbogo ki ma po tiyala titoonlo
 na na, manda ti woro ma po ma ngban li
 na,

tii ya mbaa tonmokoro ki parigbogo ki tile naa,
 mbege kan ki yenge tifelege ki na.

Ki pye ma, pe yaa ka pe kee yaara ti legere koli
 mberi yele pe yee na;

ali jejogolo fenne pe yaa ka sa yaara ta koli fun.

²⁴ Zheruzalemu ca woolo wa kpe se ka yo fo: «Mi
 woro ngbaan.»

Leele mbele pe yen ma cen wa Zheruzalemu ca,
 pe kambasinnde ti yaa ka kala yaga pe na.

34

*Yenɲele li yaa ka kiti kɔn
Edomu tara woolo pe na*

¹ Cengele woolo ye fulo laga ye logo!
Tara nunɓa nunɓa pyew woolo, ye nunɓolo
jan ye logo!

Tara to naa ti nawa yaara ti ni fuun, yaa nuru,
konaa dunruya wo naa wi nawa yaara ti ni fuun
ti ni.

² Katugu Yawe Yenɲele li nawa ɲɓan cengele ke
ni fuun ke ni,
li kɔnrɔ tendorogo ki yen ke malingboonlo
ɲɓele ye yi ni fuun yi ni.

Li yaa ke tongo mbe ke wo wa,
li yaa ke kan pe ke gbogbolo gbo.

³ Pe woolo mbele pe gbo, pe yaa ka pe wa wa
tara ti na,
gboolo pe yaa kaa lugo, pe kasanwa pi yaa kaa
fuun wa yanwira ti na.

⁴ Yaara nda fuun ti yen wa yenɲele na, ti yaa ka
yan,
naayeri wi yaa ka migili paa yege ɲga na pe ma
selege sewe migili we;
naayeri yaara ti ni fuun ti yaa ka toori
paa yege ɲga na ezezen tirige were ma kaa fanla
ma kaanla ma toori,
paa yege ɲga na figiye tige were ma kaa fanla
ma kaanla ma toori we†.

⁵ Yenɲele li yo fo: Na tokobi wi tin kasanwa pi ni
wa naayeri, fo a wi yege kila kanɲgi;
koni wi yen na tinrigi Edomu cenle woolo pe na,

† 34:4 34.4: Naga 6.13-14

ki leele mbele m̀igi k̀n maga t̀ge mbe pe tongo
mbe pe k̀ pew we.

⁶ Yawe Yenn̄ele li tokobi wi yen ma fa kasanwa
pi ni lagapyew,

yanlaga ki yen ma fa wi na.

To ti yen simbapiile naa sikapene kasanwa we,
naa simpapene pe jin̄gele yanlaga ki ni;

katugu pe yaa saraga ka w̄o Yawe Yenn̄ele li yeri
wa Bozira† ca,

pe yaa leele pe gbogbolo gbo wa Edomu tara.

⁷ Ki wagati nun̄gba wi ni, yannere ti yaa ka toori,
naa napene konna nan̄ele pe ni;

pe tara ti yaa ka kasanwa pi w̄o mbe tin,
taambugo ki yaa kaa yanni yanlaga ki ni†.

⁸ Katugu ki pilige ki yen kayanga w̄opilige Yawe
Yenn̄ele li yeri,

konna ma pye kapere ti foḡo t̄n yele, mbe Siyon
ca ki kayanga w̄o.

⁹ Edomu tara laforo t̄nm̄o pi yaa ka kan̄ga mbe
pye nguro w̄oro t̄nm̄o;

ti taambugo ki yaa kan̄ga mbe pye paa kiribi
yen,

tara ti yaa ka pye paa nguro w̄oro t̄nm̄o yen,
mba pi yen na sori.

---

† **34:6 34.6:** Bozira ca kila pye Edomu tara ca ko ka, nga yaayoro korowo pila pye ma gbogo wa ki ni. Kila pye wa Koḡoje kuwo wi yonlo yirisaga kee ki na mbe kari yonloparawa kamēnge kee yeri; ti soḡowo pi mbaa culo nafa ma yiri ke ma yiri kan̄gurugo yon ko tin. † **34:7 34.5-7:** Eza 63.2-6; Zhere 49.7-22; Eze 25.12-14; 35.1-15; Am̄o 1.11-12; Abi 1-14; Mala 1.2-5

10 Ki kason ki se figi yonlo na, ki se si figi yembinε;

ki wirige ki yaa la yinrigi sanga pyew.

Edomu tara ti yaa ka koro kataga sanga pyew fo tetete,

lere kpe se ka toro wa ti ni naa fyew.

11 Logo simbaala naa njuguniye poro pe yaa kari sho mberi ta;

gbinngbiinle naa kaankaanye poro pe yaa kari pye pe censaga.

Yenɲele li yaa ka jogowo pyemana tege mbe tara ti taanla mberi tongo,

mbe mbogo sinmana tege mberi taanla mberi jogo.

12 Legboolo se ka pye wa pe ni mbe wunluwo wa yege tege,

tara teele pe yaa ka ko mbe wo wa.

13 Wuuro yuguyugu wi yaa ka fi wa pe wunluwo yinre ti ni,

yanpege naa wurufire yaa ka fi wa pe malaga sigeyinre ti ni.

Ti yaa ka pye kombokara ti censara

konaa konrosogoloye pe larasaga.

14 Cenre to naa komboolo pe ni, pe yaa kaa pe yeε finli wa;

likatoloye pe yaa kaa pe yeε yinri wa,

gbinngbiinle† pe yaa kari pye pe censaga,

katugu pe yaa ka wogosaga ta wa ti ni.

15 Woggo ki yaa titege kon wa mbege jenrewe pi se wa,

---

† 34:14 34:14: Nga ki yo fo *Gbinngbiinle*: Eburuye senre ti ni pege yo ma yo fo Liliti. Pele yen naga sonri ma yo fo wa Babiloni tara fenne pe yeri, ki mege kila pye gbosho no wo wa mege.

mboo tɔn fɔ pi sa jiri, mbe sigi pire ti gbogolo wa
ki yɛɛ nɔgɔ.

Pɛtɛɛɛ pe yaa kaa pe yɛɛ gbogolo wa,
pe ni fuun nunɓa nunɓa naa pe pinleyɛnɛ.

¹⁶ Ye Yawe Yennɛɛ li sɛnrɛ sɛwɛ wi sɛgɛsɛgɛ, yoo
kara, ye yaa ki yan wa fɔ:

Ki yanyaara nda ka kpɛ se la wa ti ni,
ka kpɛ se kaga pinleyɛnɛ wi la;

katugu Yawe Yennɛɛ lo jate ligi yo wa li yɔn ki
ni,

li yinne lo li ki yaara ti gbogolo.

¹⁷ Yennɛɛ lo jate li pɛtɛ gbɔn ma ti ni fuun
nunɓa nunɓa ti tasaga kan ti yeri,
lo jate lo li tara ti taanla mana ni mari yɛɛɛ ti
na.

Ti yaa ka pye ti woro fɔ sanga pyew,

ti yaa ka cɛn wa ti ni sanga pyew fɔ tetete.

35

*Yennɛɛ woolo pe sɔngɔɔkala
ma yiri wa kulowo pi ni*

¹ Gbinri wo naa tara nda ti waga ti ni, ti yaa kaa
yɔgɔri,

funwa laga falafala tara nda ti waga ti yaa kaa
yɔgɔrimɔ kɔɔgɔɔ waa,

tire yaa fi wa mbe yarifyɛnɛ yirige mbe yɔn,
paa wasege yan yɛn.

² Funwa laga falafala ki yaa ka yarifyɛnɛ yirige
lagapyew,

lagapyew ki yaa kaa nayinmɛ nii, mbaa
yɔgɔrimɔ yuuro koo.

Liban tara yanwira ti gbogowo po cenle li yaa
 kan ti yeri,
 Karimeli yanwira to naa Saron laga falafala ki ni,
 ti tiyonwo po cenle li yaa kan ki yeri.
 Leele pe yaa ka Yawe Yenjele li gbogowo yanwa
 pi yan,
 pe yaa kali tiyonwo pi yan.

³ Leele mbele pe te, a pe keyen yi fanla pe na, ye
 fannga le pe ni;
 mbele pe kannguuro tila seri pe na, ye fannga le
 pe ni.

⁴ Mbele pe sunndo wila koon pe na, yege yo pe
 kan fo:
 «Ye kotogo le ye yee ni, yaga ka fye.
 Ye wele, ye Yenjele li na li yen na paan mbe ye
 kayanga ki wo ye kan,
 mbe kapege nga ye juguye pe pye ye na ki fogo
 ton pe na ye kan.
 Yenjele lo jate li yaa pan mbe ye sho.»

⁵ Ko wagati wo ni, fyoonlo pe yaa kaa yaan,
 nunjbojiile pe yaa kaa nuru.

⁶ Jejogolo fenne pe yaa kaa yeni mbaa kanni paa
 wolowo yen,
 bomboolo pe yaa kaa yogorimo yuuro koo wa pe
 yon.
 Katugu tonmo yaa ka janri mbe yiri wa gbinri wi
 ni mbaa fuun,
 laforo yaa kaa fuun wa lawaga tara ti ni[†].

⁷ Lawaga tara nda ti maa sorogi, ti yaa ka kannga
 mbe pye lambaaga,

[†] 35:6 35.6: Mati 11.5; Luki 7.22

tara nda tɔnmɔ woro wa ti yaa kannga mbe pye puluyo ni.

Kombokara tɪla pye na sinlele lara nda na, gbagara naa logɔ yɔn yan yaa ka fi wa ti ni.

⁸ Konɔ la yaa ka pye wa ki laga ki ni, pe yaa kaa li yinri Konɔ kpoyi.

Lere na wi yen fyongɔ ni wa kpe se ka toro wa li ni,

kaawɔ Yenjele li woolo poro ce pe yaa ka toro wa li ni,

ali mbele pe yen lembire wa se sa pungo wa li ni.

⁹ Jara se ka pye wa ki konɔ li ni,

cenge nga ki pe ka se ka yan wa ki konɔ li ni; pe se ka fili ki cenre nda ka kpe ni wa ki konɔ li ni.

Yenjele li leele mbele go sho, poro pe yaa kaa tanri wa li ni.

¹⁰ Ki pyewe pi na ma, leele mbele Yawe Yenjele li pe go sho,

pe yaa ka songoro mbe pan,

mbe pan mbe ye wa Siyon ca ki ni yogorimo yuuro ni paa koo.

Nayinme mba pi yen kosagafu, pa yaa ka pye wa pe go ki na paa wunlunjala yen.

Nayinme naa yogorimo yaa ka pye pe yeri,

yesanga konaa mbaa jeen, ti yaa ka ko mbe wo wa.

36

*Asiri tara wunlunana wila pan
mbe to Zheruzalemu ca ki na
(2 Wunlu 18.13,17-37)*

¹ Wunlunaṅa Ezekiyasi wi wunluwo pi yeḷe ke ma yiri tijere wolo li ni, a Asiri tara wunlunaṅa Senakeribu wi si pan ma to Zhuda tara cara nda fuun pè malaga sigemboro kan mari maga ti na mari sho.

² Kona, a Asiri tara wunlunaṅa wi suu laga korosifenne to wi tun wa wunlunaṅa Ezekiyasi wi yeri wa Zheruzalemu ca, ma yiri wa Lakishi ca, ma malingboonlo legere pinle wi ni. A laga korosifenne to wi si saa yere wa tonmo wege nga wa gona kee yeri ki lafonologo ki tanla, wa Jogofenne kere ngonɔ li ni†.

³ Kona, a Hilikiya pinambyo Eliyakimu ṅa wila pye wunluwo go ki kagala yegewofo wi si yiri ma kari wa wi tanla, wo naa sewe yonlogofo Shebina wi ni, konaa Asafu pinambyo Yowa ṅa wila pye seweere tegewo wi ni.

⁴ A Asiri tara wunlunaṅa wi laga korosifenne to wi si pe pye fo: «Ye saga senre nda ti yo Ezekiyasi wi kan fo wunlunaṅa gbɔɔ, Asiri tara wunlunaṅa we, pa wi yo yeen fo: «Moo jigi wi taga yingi na ma?»

⁵ Mi yen naga yuun ma kan fo, na kaa pye ma yen naga yuun ma yo fo malaga gbongɔ tijinliwe, naa malaga gbongɔ fannga yen ma ni, to yen go fun senre. Koni moo jigi wi taga yingi na ma, mee yiri ma je na na?

⁶ Wele, moo jigi wi taga Ezhipiti tara to na, to nda ti yen paa gbagara kanngaga yen, nga ki kaw we. Lere ṅa fuun wi maa jigi wi taga ki na ma juige ki na, ki maa kee ki sun maga furu. Pa Ezhipiti tara wunlunaṅa Farawon wi yen ma.

† 36:2 36.2: Eza 7.3; 2 Wunlu 18.17

Leele mbele fuun pe ma pe jigi wi taga wi na, pa wi yen ma pe kanngolo.>

⁷ «Kana ma yaa na pye mbe yo fo ye ye jigi wi taga Yawe Yenḡele, ye Yenḡele lo na. Eɛn fo, mi yo ko Yenḡele lo Ezekiyasi wila li gbogɔsara nda wa tinndiye pe na to naa li saara wɔsara ti ko mari wo wa tara ti ni, mɛɛ ki yo Zhuda tara woolo naa Zheruzalemu ca woolo pe kan ma yo fo saraga wɔsaga nga wa Zheruzalemu ca, pe pan paa foli ki yege sɔgɔwo paa li gbogo wa!

⁸ Koni, yɔn kan na tafɔ wi yeri, Asiri tara wunlunaja we. Ki ka pye ma, pa mi yaa shonye waga shyen (2 000) kan ma yeri, na kaa pye ma mbe shɔn lugufenne pele ta paa nuru pe na we.

⁹ Ma yaa ki pye mele mbe si ya mbanla tafɔ wi malingboɔnlo teele wa nunḡba kan wi fe, ali na kaa pye wo wi yen pe pe ni fuun jɛɛ we? Moɔ jigi wi taga Ezhipiti tara to na, ma yo fo pe yaa malaga gbɔnwotoroye naa shɔn lugufenne kan ma yeri.

¹⁰ Koni maa ki jate ndɛɛ ki pye Yawe Yenḡele li nandanwa kala lo ja ma, mbe ja ya pan mbe to ki tara nda ti na mberi tongɔ wi le? Yawe Yenḡele lo lilan pye fo: <Yiri ma sa to ki tara nda ti na, mari tongɔ.> »

¹¹ Kona, a Hilikiya pinambyɔ Eliyakimu, naa Shebina konaa Yowa wi ni, pe sigi yo Asiri tara wunlunaja wi laga korɔsifenne to wi kan fo: «Ki yaga maa para we ni Aramuye senre ni, katugu we maa ti nuru. Maga kaa para we ni Eburuye senre ni, mbe ti leele mbele pe yen ma cen wa ca ki mbogo ki na, paa nuru we yeri.»

¹² A Asiri tara wunlunana wi laga korosifenne to wi si pe yon sogo ma yo fo: «Yaa ki jate nde na tafa wilan tun mbe pan mbege senre nda ti yo mboro naa ma tafa wi ni, yoro ce kan wi le? Ki senre nda ti yen ki leele mbele fuun pe yen ma cen wa ca ki mbogo ki na pe woro, poro mbele pe yaa ka jori mbaa pe kongaraga ki kaa konaa mbaa pe finriwe pi woo mbe pinle ye ni we.»

¹³ Kona, a Asiri tara wunlunana wi laga korosifenne to wi si yiri ma yere, me para ngbanga wi fanga ki ni fuun ni Eburuye senre ni, ma yo fo: «Ye wunlunana gboc wi senyoro ti logo, Asiri tara wunlunana we.

¹⁴ Pa wunlunana wi yo yen fo: «Yaga ka ye yee yaga Ezekiyasi wi ye fanla, katugu wi se ya mbe ye sho.

¹⁵ Yaga ka ye yee yaga Ezekiyasi wi ye pungo mbe ye kan ye ye jigi wi taga Yawe Yenjele li na, mbe yo fo: Kaselege ko na, Yawe Yenjele li yaa we sho, ki ca nga ki se le Asiri tara wunlunana wi kee.

¹⁶ Yaga ka logo Ezekiyasi wi yeri, katugu pa Asiri tara wunlunana wi yo yen fo: Ye yeyingge le na ni, ye ye yee kan na yeri, kona ye ni fuun nungba nungba ye yaa la ye ezen naa ye figiye tire pire ti kaa konaa mbaa ye koloye tonmo pi woo;

¹⁷ fo mbe ka sa pan mbe ye le mbe kari ye ni tara ta ni, paa ye woro ti yen, tara nda bile naa duven yen wa ti ni, tara nda yaakara naa ezen keere yen wa ti ni.

¹⁸ Ki kala na, yaga ka ti Ezekiyasi wi ye pungo, mbe yo fo: Yawe Yenjele li yaa we

sho. Cengele sanngala ke yarisunndo ti ni fuun nungba nungba ti ya ma ke sho Asiri tara wunlunana wi kee le?

¹⁹ Hamati ca naa Aripadi ca yarisunndo ti ya ma yingi pye? Sefarivayimu ca yarisunndo tila koro se yeri? Ki yarisunndo tila ya ma Samari ca ki sho na kee le?

²⁰ Ki tara nda ti yarisunndo ti ni fuun ti ni, kikiin kila ya ma ki tara woolo pe sho na kee? Ko Yawe Yenhele lo yaa ka Zheruzalemu ca ko sho na kee!> »

²¹ A leele pe si pyeri dinw, pe sila wi yon sogo senpyo nungba ni, katugu wunlunana Ezekiyasi wila konon kan ma yo paga kaa yon sogo.

²² Ko pungo na, Hilikiya pinambyo Eliyakimu na wila pye wunluwo go ki kagala yege wofa, naa sewe yonlogofa Shebina konaa Asafu pinambyo Yowa na wila pye seweere tegefo wi ni, pe si songoro ma kari wa wunlunana Ezekiyasi wi tanla. Paa pe yeera yariporo ti walagi jatere piriwen pi kala na. Asiri tara wunlunana wi laga korosifenne to wila senre nda yo, a pe siri yo Ezekiyasi wi kan.

37

*Ezekiyasi wila saa Yenhele
yon senre yofa Ezayi wi yewe
wi tijinliwe kan wi yeri
(2 Wunlu 19.1-7)*

¹ Naa wunlunana Ezekiyasi wila kaa ki senre ti logo sanga na ni, a wi suu yeera yariporo ti walagi ma jatere piriwen yariporo le ma le, mee

yiri ma kari wa Yawe Yenḡele li sherigo gbogo ki ni.

² Ko punḡo na, a wì si Eliyakimu ḡa wìla pye wunluwo go ki kagala yeḡe wofo, naa sewe yonlogofa Shebina konaa saraga wofenne læle pe tun wa Amazi pinambya Ezayi ḡa wìla pye Yenḡele yon senre yofa wi yeri. Jatere piriwen yariporo tila pye pe ni fuun pe na.

³ Paa Ezayi wi pye fa: «Ezekiyasi wì yo wege yo ma kan fa: <Ki nala pilige ḡa ki yen jatere pirindorogo, naa jologo konaa fere pilige. We yen paa kugboro fenne yen, mbele pe selara yiri pe ni, een fa fanḡa woro pe ni pe ya pe se.

⁴ Asiri tara wunlunana wuu laga korosifenne to wi tun, a wì pan ma wi tafu wunlunana wi senre nda yo ma Yenḡele na yinwege wolo li teḡele, kana Yawe Yenḡele, ma Yenḡele li yaa ki teḡele senre ti logo mberi foga ton wi na. Ki kala na, woro mbele we koro yinwege na, ma Yenḡele yenri we kan.> »

⁵ Kona, a wunlunana Ezekiyasi wi tunmbyeele pe si saa gbõn wa Ezayi wi na.

⁶ A Ezayi wì si pe yon sogo ma yo fa: «Ye saga yo ye tafu wi kan fa pa Yawe Yenḡele li yo yen fa: <Senre nda ma logo, Asiri tara wunlunana wi tunmbyeele lefonmbolo pe pan mala teḡele senre nda ni we, maga ka fyẽ ti yeḡe.

⁷ Wele, wi yaa ka senre ta logo. Ti logongolo mi yaa wi jatere wi kanḡa, mbe ti wi songoro wa wi tara. Pa kona mi yaa ti poo gbo tokobi ni wa wi tara.> »

Senakeribu wìla sewe wa torogo

*Ezekiyasi wi kan**(2 Wunlu 19.8-13)*

⁸ Kona, a Asiri tara wunlunaṅa wi laga kōrōsifenne to wì sigi logo ma yo fō wunlunaṅa wì yiri wa Lakishi ca ma saa to Libina ca ki na. Kì pye ma, a wì si songoro ma kari wi kōrogo wa.

⁹ A Asiri tara wunlunaṅa wì si kaa senre ta logo Etiyopi tara wunlunaṅa Tiraka wi kanṅolo, ma yo fō wi yen na paan mbe to wi na malaga ni. Naa wila kaa ki senre ti logo, a wì si pitunmbolo torogo wa Ezekiyasi wi yeri, maa pye fō:

¹⁰ «Ye saga yo Zhuda tara wunlunaṅa Ezekiyasi wi kan fō: «Mòo jigi wi taga Yenṅele na na, maga koon yee yaga loon fanla mbe yo fō Asiri tara wunlunaṅa wi se ya mbe Zheruzalemu ca ki sho.

¹¹ Asiri tara wunlumbolo pè nga pye tara sannda pyew ti na, mboro jate maga logo. Pèri tongo pew, a mboro nee ki jate ndee ma yaa sho na yeri?

¹² Na teleye paa cengele ngele tongo, ke yarisunndo tila ya ma ke sho le? Koro ngele kaa pye wa Gozan ca, naa Haran ca, naa Erezefu ca konaa Eden setirige piile mbele paa pye ma cen wa Telesari ca ki ni we.

¹³ Hamati ca, naa Aripadi ca, naa Sefarivayimu ca, naa Hena ca konaa Iva ca ki ni, ti wunlumbolo pe pye mele?» »

*Ezekiyasi wi Yenṅele yenrewē**(2 Wunlu 19.14-19)*

¹⁴ Kona, a Ezekiyasi wì si sewe wi sho Asiri tara pitunmbolo pe yeri maa kara. Ko pungo na, a wì

si kari wa Yawe Yennεε li sherigo gbogɔ ki ni, ma saa wi yenge Yawe Yennεε li yege sɔgɔwɔ.

¹⁵ A Ezekiyasi wì si Yawe Yennεε li yenri ma yo fɔ:

¹⁶ «Yawe Yennεε na yawa pi ni fuun fɔ, Izirayeli woolo Yennεε, mboro ɲa ma yen ma cɛn wa Sherubenye pe go na, mboro nunɓba ma yen Yennεε dunruya wunluwɔ pi ni fuun pi go na. Mboro mà naayeri wo naa tara ti da†.

¹⁷ Yawe Yennεε, nunɓbolo jan ma logo! Yawe Yennεε, ma yengele ke yenge ma wele! Senakeribu wi senyoro ti ni fuun ti logo, wo ɲa wì lere torogo, a wì pan ma mboro ɲa Yennεε na yinwege wolo ma tɛgele we.

¹⁸ Ee, Yawe Yennεε, ki yen kaselege fɔ Asiri tara wunlumbolo pè cengele sangala ke ni fuun koro naa ke tara ti tɔngɔ,

¹⁹ ma ke yarisunndo ti wa wa kason mari sogo. Eɛn fɔ ko yarisunndo to sila pye Yennεε jenne le. Senwee keɛ tunndo lari, nda pàa tire naa sinndεere tɛge mari gbegele. Ki kala na, pàa ya mari jɔgɔ.

²⁰ Koni, Yawe Yennεε, we Yennεε, we sho Senakeribu wi keɛ, janɔo tara na wunluwɔ pi ni fuun pigi jen fɔ mboro nunɓba mboro ma yen Yawe Yennεε le.»

*Yawe Yennεε làa Ezekiyasi
wi yenrɛwe pi logo*

²¹ Kona, a Amɔzi pinambyɔ Ezayi wì si leele tun ma yo pe saga yo Ezekiyasi wi kan fɔ: «Yawe Yennεε, Izirayeli woolo Yennεε le, lo na màli

---

† 37:16 37:16: Eki 25.22

yenri Asiri tara wunlunaᅇa Senakeribu wi wogo na, pa li yo yeen.

²² Senre nda Yawe Yenᅇe le li yo ma wa wi na ti nda fo:

«Siyon ca ᅇga ki yen paa sumboro naᅇa mbajeen yen, ki yen noo tifaga, ki yen na tege ma na;

Zheruzalemu ca ᅇga ki yen paa sumboro yen, ki yen na go yangara na tege ma kala na.

²³ Ambᅇ ma tegele ma?

Ambᅇ ma senjagara yo wi na ma?

Muwi ma soro na para na ni ma?

Mi ᅇa Izirayeli woolo Yenᅇe le kpoyi le, muwi ma yege le na ni na para ma?

²⁴ Ma pitunmbolo ma pe tun, a pe pan ma mi ᅇa ye Fo na tegele.

A ma sho fo: Mi Senakeribu, na malaga gbᅇnwotoroye pe lege we pi kala na,

mi yaa lugu wa yanwira ti go na,

mbe sa gbᅇn fo wa Liban tara ti nandogomo,

mbe sa Liban tara sediri tire nda ti tonlonlonlo ma we ti ni fuun na ti koonlo

naa sipiresi tire nda ti yon ma we ti ni fuun na ti ni.

Mi yaa sa gbᅇn wa yanwiga pungo wogo ki go na fun,

mbe sa gbᅇn wa ki kowogᅇ ki nawa.»

²⁵ A ma yo fo ma koloye wo tara ta yege ni, ma ki tara woolo pe tonmo pi wo,

fo ma yaa Ezhipiti tara Nili gbaan njege tonmo pi ni fuun pi waga ma tondanra ti ni.»

²⁶ Een fo Senakeribu, ma faga logo fo muwi migi kagala ᅇgele ke gbegele maga le wa faa,

fɔ m̀igi kagala ke kɔn ma ke tɛgɛ maga lɛ wa
wagati ŋa wì toro wi ni?

Koni ŋa k̀i kɔn ma tɛgɛ, ko mi yɛn na piin na
yɔn finli.

Mila ki kɔn maga tɛgɛ fɔ cagbɔrɔ nda malaga
sigemboro yɛn mari maga, mboro ma yaa
kari tɔngɔ mberi pye katara.

²⁷ Ki cara ti woolo pe fanŋga k̀i kɔ pe ni,
paa fyɛ, fɛrɛ pe yigi.

Pe yɛn paa kɛrɛ yan yɛn, paa yanmɔli yɛn,
paa yan ŋa ki ma fi wa go ki gona ki yɛn,
ko ŋa ki ma waga na ki fa tinne wɔ.

²⁸ Eɛn fɔ m̀ɔɔ cɛnsanga wi jɛn,
naa ma yirisanga wi ni, naa ma yesanga wi ni,
konnaa ma ma yiri na kɔrɔgɔ sanga ŋa ni wi ni.

²⁹ Ee, mà yiri na kɔrɔgɔ,
ma yɛɛ gbɔgɔwɔ sɛnrɛ nda mà yo, m̀iri logo.
Ki kala na, mi yaa ma numala li furu mbe
kannjine le wa,
mbanla karafe wi le wa ma yɔn, mbe ta mbaa
ma yɛgɛ sinni,
mbɔɔn pye ma songɔrɔ ma toro wa konɔ na mà
lɛ ma pan li ni.

³⁰ «Ezekiyasi, mboro wo na, kacɛn ŋa wi yaa
ki naga fɔ na sɛnrɛ ti yɛn kaselege wi ŋa:
<Yariluguro nda t̀i to ma fi ti yɛ, ko yarilire to ye
yaa ka yɛlɛ na.

Yelapanna nda ti yaa ka fi ti yɛ, to ye yaa ka ka.
Eɛn fɔ yɛlɛ taanri wolo lo ni,
yoro jate ye ye yariluguro ti lugu, ye kari kɔn yaa
ti kaa.

Ye ye ɛrɛzɛn tiire ti sanri, ye kaa ti pire ti kaa.>

31 Na ki ka pye ma, Zhuda cɛnɛ woolo mbele pe
yaa ka koro go na, pe yaa ka pye paa tige
yɛn,

ɲga ki yɛn na ninde fɔnndɔ kanni na yiin wa
tara, ma sɛ wa naayeri.

32 Ee, leele pele yɛɛ yaa ka yiri bere wa
Zheruzalɛmu ca;

leele pele yaa ka shɔ mbe koro wa Siyɔn yanwiga
ki na.

Yawe Yɛnɲɛɛ na yawa pi ni fuun fɔ, kala na li
yaa ka pye ye kan mbe yiri wa li ndanlawa
gbɔɔ pi ni, loli yɛɛn.

33 «Ki kala na, sɛnrɛ nda Yawe Yɛnɲɛɛ li yo
Asiri tara wunlunaɲa wi wogo na ti nda:

«Asiri tara wunlunaɲa wi se ye wa ca ki ni.

Wi se ka lere wɔn wanla ni wa ca ki ni,

wi se ka tugurɔn sigeyaraga ɛ mbe to ca ki na,

wi se ka lugusaga gbegɛle ca ki mɛɛ ni, mbe ye
wa ki ni, mbe to ki na.

34 Konɔ na wì ɛ ma pan, lo wi yaa ka ɛ mbe
songɔrɔ,

wi se ka ye laga ki ca ɲga ki ni.»

Mi ɲa Yawe Yɛnɲɛɛ, muwi m̀ yo ma.

35 «Mi yaa la ki ca ɲga ki go singi, mbege shɔ wi
kɛɛ,

na yɛɛra mɛɛ ki gbɔgɔwɔ pi kala na konaa na
tunmbyee Davidi wi kala na.» »

Yawe Yɛnɲɛɛ

l̀a Zhuda tara woolo pe shɔ

(2 Wunlu 19.35-37)

36 Kì pye ma, a Yawe Yɛnɲɛɛ li mɛɛɛ wì si
pan wa Asiri tara fenne pe malingbɔonlɔ censaga
ki ni, ma lere waga cɛnɛ naa nafa tijɛɛ ma

yiri kanḡurugo (185 000) wo gbo pe ni. Ki goto pinliwε pi ni, naa pàa kaa yiri, pe mbe wele, mεε pe ni fuun pe yan pe pye gboolo.

³⁷ Kì pye ma, a Asiri tara wunlunaḡa Senakeribu wì suu malingbɔɔnlɔ cεnsaga ki yirige, mεε songoro ma kari ma saa cεn wa Ninive ca.

³⁸ Pilige ka, maa ta wa wi yarisunḡo Nisirɔki ki gbɔgɔgo ki ni wila ki gbogo, a wi pinambiile shyen, Adiramelεki naa Sarezeri pε suu gbɔn maa gbo tokobi ni, mεε fe ma kari wa Ararati tara. A wi pinambyɔ Azari Hadɔn wì si cεn wunluwɔ pi na wa wi yɔnlɔ.

38

*Ezekiyasi wi yama
naa wi sagalama senre
(2 Wunlu 20.1-11)*

¹ Ki wagati wi ni, a Ezekiyasi wì si to na yaa fɔ na kee mbe ku. A Amɔzi pinambyɔ Ezayi ḡa wila pye Yenḡεle yɔn senre yofɔ, wì si pan wa wi yeri ma suu pye fɔ: «Pa Yawe Yenḡεle li yo yεen fɔ: <Senre nda ma yaa yo ma go woolo pe kan, ti yo pe kan, katugu ma yaa ku, ma se yiri ki yama mba pi na.> »

² Kona, a Ezekiyasi wì si kanḡa ma yeḡe wa mbogo ki yeri, ma Yawe Yenḡεle li yenri.

³ Wila pye na yuun fɔ: «E, Yawe Yenḡεle, ki yaga ma nawa to ki na fɔ mì tanga ma yeḡe sɔgɔwɔ tagawa ni konaa na kotogo ki ni fuun ni. Kala na lɔɔn ndanla, lo mì pye.» Kona, a Ezekiyasi wì si gbele fɔ jεḡε.

4 Kona, a Yawe Yenɲele li si para Amozi pinambyo Ezayi wi ni, ma yo fɔ:

5 «Kari ma saga yo Ezekiyasi wi kan fɔ Yawe Yenɲele le, wi tele Davidi wi Yenɲele le, pa li yo yeen fɔ: <Mòɔ yenrewe pi logo, mòɔ yentunwo pi yan. Wele, mi yaa yeɛ ke ma yiri kanɲurugo taga wa ma yinwege ki na.

6 Mi yaa mboro naa ki ca nga ki ni ye sho Asiri tara wunlunaɲa wi kee. Mi yaa la ki ca nga ki go singi.

7 Kacen ɲa Yawe Yenɲele li yaa ka pye ma kan, mbege naga fɔ li yaa li senyoro ti tanga mberi yon fili, wi ɲa.

8 Wele, Ahazi go yeyongo lugusaga ɲa yonlo ki pye ki na, yinme mba pi tigi ki na, mi yaa ti pi songoro punɲo na, mbe sa gbɔn fɔ tooro tagasaga ke na.> » Ki pye ma, yinme pila pye yeyongo lugusaga ɲa na, a yonlo ki si songoro ki na naa, ma saa gbɔn fɔ tooro tagasaga ke na.

*Ezekiyasi wi Yenɲele gbɔgɔyurugo
wi sagalama pi punɲo na*

9 Zhuda tara wunlunaɲa Ezekiyasi wila yurugo ɲa yonlogo wi yama po naa wi sagalama pi wogo na koyi ɲa fɔ:

10 «Mila pye nala yeɛ piin fɔ, mbanla ta mila na yinwege ki piin yeyinɲe na, mi daga mbe ku mako mbe kari wa kuulo tara, mbe sanla yinwege sanɲa ki pye wama.

11 Mila pye na yuun fɔ mi se ka Yawe Yenɲele li yan naa,

mi se ka Yawe Yenñele li yan senwee piile mbele
pe yen yinwege na laga dunruya wi ni pe
soḡowo naa,

mi se ka senwee pyo kpe yan laga dunruya woolo
pe soḡowo naa.

¹² Mila yo fo na yinwege ki wo na ni, ma kari
lege, ma lali na ni,

paa yege nga na simbaala konrifo wi paraga go
ki ma pye ma lali wi ni we.

Mila yo fo na yinwege ki kon, paa yege nga
na gberε tifo ma kaa pariyeεεε miḡi
banḡoloma na, mbe si jen mbege kon jese
piile pe na.

Mila yo fo sanni yonlo ki sa ko mbe sa gbon
yembinε li na, Yawe Yenñele, ma yaa ko
na ni!

¹³ Milan jologo ki kun na yeε ni ma saa gbon
lalaaga ki na.

Yenñele laa na kajeere ti yaari na na paa jara
yen.

Mila yo fo sanni yonlo ki sa ko mbe sa gbon
yembinε li na, Yawe Yenñele, ma yaa ko
na ni.

¹⁴ Mila pye na gbele paa yege nga na ndinε maa
gbele na toro wa naayeri we;

mila pye na jen paa jendetuwa yen.

Mila pye na wele wa naayeri, fo a na yengεle ke
saa wo binriw.

E, we Fo, mi yen na jolo; pan mala saga!

¹⁵ «Yingi mbe ya yo koni?

Lilan yon sogo, lo jate lo ligi kagala ke pye.

Mi yaa la tanri go sogowo ni[†] na yinwege piliye
yi ni fuun yi ni na nawa mba pì tanga na
na pi kala na.

16 E, we Fɔ, senwee wi ma yinwege ta ma kajenje
kagala koro fannga na,
koro kala na mi yen yinwege na bere;
ma yen nala sagala, na yinwege kaan na yeri.

17 Wele, na nandangawa pì kannga ma pye
yeyinje;
mboro wo na, ma ndanlawa pi kala na, màla tile
mala wɔ wa wegbɔgo tijugo ki ni,
màla kapere ti wa wa ma yɛɛ punjo na.

18 Katugu kuulo tara fenne poro ma pe yaa kaa
ma shari mbaa ma gbogo,
kuulo poro ma pe yaa kaa ma sɔnni;
ma yen senre nungba yofɔ yɛge nga na,
mbele pè tigi wa kuulo tara, pe jigi wi woro ki
na naa.

19 Leele mbele pe yen yinwege na, poro cɛ pe maa
ma shari nɔɔ gbogo,
paa yɛge nga na mi yen naga piin nala we.
Ma yen senre nungba yofɔ yɛge nga na,
teele pe ma pe piile pe kara, pe ta pege jɛn.

20 Yawe Yenɲele lilan sho!

We yaa la sɔnmɔ yuuro koo li kan we yarigbɔnrɔ
ti ni we yinwege piliye yi ni fuun ni,
wa li sherigo gbɔgo ki ni.»

21 Kona, a Ezayi wì sho fɔ pe pan figiye tige
pire shashaga nungba ni, peri tire peri taga wa
nanɲbanga ki na, pa Ezekiyasi wi yaa sagala.

[†] 38:15 38:15: Nga ki yo fɔ: Mi yaa la tanri go sogowo ni, Yenɲele
senre seweele pele ni ki yen ma yɔnlɔgo ma yo fɔ: Mi se ya mbe
wɔnlɔ.

22 A Ezekiyasi wì si Ezayi wi yewe ma yo fò: «Kacɛn wiwiin wi yaa ki naga na na fò mi yaa ka kari wa Yawe Yenɲele li sherigo gbɔgo kɪ ni naa?»

39

Babiloni tara pitunmbolo pèle la pan wa Ezekiyasi wi yeri (2 Wunlu 20.12-19)

1 Ki wagati nunɲba wi ni, Baladan pinambyɔ Berodaki Baladan ŋa wila pye Babiloni tara wunlunaŋa, wì si pitunmbolo torogo sɛwɛ naa yarikanra ni wa Ezekiyasi wi yeri, katugu wila Ezekiyasi wi yama naa wi sagalama wogo ki logo.

2 A kɪ si tanla Ezekiyasi wi ni fò jɛnɲɛ. Kɪ pye ma, yaara nda fuun tila pye wa wi yarijendɛ sɔnɲɲbanga woro ti tɛgesaga ki ni, a wì siri naga pitunmbolo pe na: Warifuwe, naa tɛ, naa nuwɔ taanyaara, naa sinme sɔnɲɲbanga woo, naa wi malingbɔnyaara konaa yaara nda fuun tila pye wa wi yarijendɛ tɛgesaga ki ni ti ni. Yaraga ko ka sila koro, ŋga Ezekiyasi wi sila naga pe na wa wi wunluwɔ go kɪ ni konaa wa wi wunluwɔ tara ti ni.

3 Kona, a Yenɲele yɔn sɛnrɛ yofɔEzayi wì si kari wa wunlunaŋa Ezekiyasi wi yeri, ma saa yewe ma yo fò: «Ki leele mbele pè pan ma yo mɛle ma kan? Pè yiri se ma pan laga ma yeri?»

A Ezekiyasi wì suu yɔn sogo ma yo fò: «Pè yiri taleere ta ni, fò wa Babiloni tara, ma pan mbanla yan.»

4 Kona, a Ezayi wì sho naa fò: «Yiŋgi naa yiŋgi pè yan laga ma go?»

A Ezekiyasi wì suu yɔn sogo ma yo fɔ: «Yaraga o yaraga ki yen laga na go, pège yan. Yaraga ko ka si koro wa na yarijendɛ tɛgesaga ki ni, na mi si n̄ga naga pe na.»

⁵ Kona, a Ezayi wì si Ezekiyasi wi pye fɔ: «Yawe Yɛn̄ɛlɛ na yawa pi ni fuun fɔ li senyoro ti logo!

⁶ Wele, piliye ya wa na paan, yaara nda fuun ti yen laga ma go konaa yaara nda fuun ma tɛleye pàa tɛge wa, fɔ ma pan ma gbɔn nala, pe yaa kari koli mbe kari ti ni wa Babiloni tara. Ka kpɛ se ka koro wa. Yawe Yɛn̄ɛlɛ lo lì yo ma.

⁷ Pe yaa kɔɔn setirige piile pele koli, mboro jate piseele, mbe kari pe ni, mbe sa pe san mbe pe pye Babiloni tara wunlunaŋa wi tunmbyeele wa wunluwɔ go ki ni.»

⁸ A Ezekiyasi wì si Ezayi wi yɔn sogo ma yo fɔ: «Yawe Yɛn̄ɛlɛ li senrɛ nda mà yo na kan ti yen senjendɛ.» A wì sigi senrɛ nda ti taga wa naa fɔ: «Ɛɛn fɔ mbanla ta go na, mì yo yeyin̄ge ki yaa pye laga tara ti ni, konaa we yaa pye mbe cɛn pɔw!»

SEWE WI KONSAGA SHYEN WOGO

40

40-55

*Yɛn̄ɛlɛ làa Zheruzalɛmu ca woolo
pe kotogo ki sogo pe na*

¹ Ye pe kotogo ki sogo pe na, yanla woolo pe kotogo ki sogo pe na,
ye Yɛn̄ɛlɛ lo lì yo ma.

² Ye para Zheruzalemu ca ki ni, yege kotogo ki sogo ki na,
yege yari ki kan fo pe jologo tunngbanra ti ko,
fo pe kajogoro ti kala yaga pe na,
fo Yawe Yenɲele li ki kapere ti ni fuun ti fogo ki ton ki na fo tonsaga shyen.

³ Lere wa magala yen na yinrigi na yuun fo:
«Ye konɔ li gbegele Yawe Yenɲele li kan wa gbinri wi ni,
ye kongbogo wo, yege yala we Yenɲele li kan wa ki tara nda ti waga ti ni†.

⁴ Ye yanwira gbunlunderɛ ti ni fuun ti yinyin,
ye yanwira to naa tinndiye pe ni ti yaari yeri yon yala,
ye mbogolo ke jaraga ye ke pye falafala,
ye tigiwen lara nda ti tijanga ti yon yala.

⁵ Kona, Yawe Yenɲele li gbogowo yanwa pi yaa pi yeɛ naga,
senwee pyo pyew wi yaa kaa yan;
katugu Yawe Yenɲele lo li yo ma†.»

⁶ Magala la yen na yuun fo: «Ta jorogi!»
A mi sho fo: «Mi yaa la jorogi mbaa yuun mɛle?»
A magala li sho fo: «Senwee pyo pyew wi yen paa yan yen,
pe tiyonwo pi yen paa yanfyɛɛnre yen wa wasege.

⁷ Na Yawe Yenɲele li yon tifelegɛ ki ka yan ki fe,
ki ma waga, ki fyɛɛnre ti ma fanla.
Kaselege ko na, senwee piile pe yen paa yan yen.

---

† 40:3 40.3: Mati 3.3; Maki 1.3; Zhan 1.23 † 40:5 40.5: Luki 3.4-6

8 Yan ki ma waga, ki fyεnre ti ma fanla,
εen fo we Yenņeεe li senre ti yaa koro wa ti yonlo
fo sanga pyew†.»

Sentanra nda ti daga mbe yari

9 Mboro Siyon ca, lugu yanwiga titonlogo ka go
na,
mboro ca nņa ma maa sentanra ti yari we.
Mboro Zheruzalemu ca, ma magala li yirige
nņbanga,
mboro ca nņa ma maa sentanra ti yari we.
Maga ka fyε, maga yo Zhuda tara cara ti kan fo:
«Ye Yenņeεe li na!»

10 Wele, we Fo, Yawe Yenņeεe li yen na paan
fanņga gbogo ni,
li yen nali tegere ti piin li fanņga keε ki ni.
Li yen na paan li sara wi ni li keε,
li tunņgo tonli wi keli li yege†.

11 Li yaa kaa li woolo pe korosi paa simbaala
konrifo yen;
wi yaa ka simbapiile pe gbogolo wi keε ki ni,
mbe pe ε mbe pe taga kotogo na.
Li yaa kaa simbanεεe mbele piile na wonri pe
na pe konri yoro†.

Yenņeεe li gbogowo

po naa li tijinliwe gboo

12 Ambō wila kogōje tonmō pi taanla wi kendala
li ni?

---

† 40:8 40.6-8: Zhaki 1.10-11; 1 Pye 1.24-25 † 40:10 40.10: Nga
ki yo fo li sara naa li tunņgo tonli, ki mbe ya mbe pye Izirayeli
tara woolo poro, poro mbele Yenņeεe laa pe yirige ma pe wo wa
Babiloni tara fanņga ki nogo, ma songoro pe ni wa pe tara ti ni.

† 40:11 40.11: Yuuro 23.1; 80.2; Zhan 10.11

Ambɔ wila naayeri wi taanla wi kendala gbeme
pi ni?

Ambɔ wila tara ti gbanngban wi ni fuun wi le
tiwiyaraga ni maa taanla?

Ambɔ wila yanwira to naa tinndiye pe nuguwo
pi taanla culo na?

¹³ Ambɔ wi Yawe Yenɲele li nawa jatere gbeme
pi jen?

Ambɔ wi yen li yerifo mali naga†?

¹⁴ Laa yerewe pi lagaja ambɔ yeri, jango mbe
kagala koro jenme pi ta?

Ambɔ wi kasinɲge konɔ tangala li naga wi na?

Ambɔ wili naga jenme pi ni,
ma kajenme konɔ li naga li na?

¹⁵ Wele, cengele ke yen li yege na paa tonmo
solɔsaga nunɲba yen, ma yiri kponɲbo ni,
ke yen paa tambyɔ nunɲba yen culo na;
logofuro tara ti yen li yege na paa gbanngban
yen wa naayeri.

¹⁶ Liban tara tire ti ni fuun ti se ya mbeli saraga
sogowo kanɲgire ti bo,
ti yaayoro ti se ka bo mbe pye li saara sogoworo.

¹⁷ Cengele ke ni fuun ke woro yaraga ka li yege
na,
li yen na ke jate kayongo fu yaara, ma pye
wagafe.

Yenɲele li yongo woro wa

¹⁸ Ye yen na jaa mbe Yenɲele li taanla yinɲi
yaraga ni?

---

† **40:13 40:13:** Oromu 11.34; 1 Koren 2.16

Yaraga yanlɛgɛ kikiin ye mbe gbegele ki yiri li
kɔrɔgɔ?

19 Kapyɔ jɛnfɔ wi ma tugurɔn ti yan ma yaraga
yanlɛgɛ ka gbegele,
tɛ gbɔnfɔ wi ma tɛ wi yan mboo wo ki na,
mbe si warifuwe yɔngɔwɔ yangala kele tɛgɛ
mbege fere.

20 Lere ɲa ka pye fyɔnwɔ fɔ mbe sa toro, mbe
pye wi se ya ko wogo ɲga ko ka ta,
ko fɔ wo ma saa tige ka lagaja, ɲga kambuguwo
se ya mbege jɔgɔ.

Wi mɛɛ saa kapyɔ jɛnfɔ wa lagaja,
wo mbe yaraga yanlɛgɛ ka gbegele yarisunɲgo,
ɲga wi mbe ya yerege, ki yere tiyɔngɔ.

21 Ye sigi jɛn wi le? Ye faga logo wi le?
Pe faga yo ye kan maga lɛ wa fafafa wi le?
Pe tara ti nɔgɔ ki tenge yege ɲga na, ye sigi wogo
ki jɛn mbe wali ki na wi le?

22 Yawe Yɛnɲɛlɛ lo li yɛn ma cɛn wa tara ti go na,
to nda ti yɛn kiiri,
tara na woolo pe yɛn li yege na paa kambɛɛɛɛ
yɛn.

Lo li naayeri wi jaraga paa parigbɔgɔ fɛgɛfɛgɛ
yɛn,
ma naayeri wi pye paa paraga go yɛn, mbe cɛn
wa ki nawa.

23 Li ma tara ti fanɲga fɛnnɛ pe pye yarijagara,
mbe dunruya kiti kɔnfɛnnɛ pe pye leele mbele
pe woro yaraga ka.

24 Na pɛ pe tɛgɛ, pa paa cɛɛn,
pe yɛɛ fa ta mbe ndire kan wa tara,

a Yenñele li si pe fe li yon tifelege ki ni, a pe si waga.

A tisaga tifelege ki si pe le paa yan waga yen.

²⁵ Yenñele na kpoyi li yo fo:

«Ye yen na jaa mbanla taanla ambo fo ni?

Mi naa ambo we yala?»

²⁶ Ye ye yere ti yirige ye wele wa naayeri!

Ambo wigi yaara nda ti da?

Wo wi yen na wi ma wonngolo ke yirige ma ke tanli ke yee na paa malingboonlo yen, wi maa ke ni fuun nungba nungba ke yinri ke mere ti na.

Wi fannga gbogo ko naa wi yawa gboo pi kala na, ali nungba lo na la wa ke ni.

Yenñele li yaa ka fannga fonngo le fannga fu fenne pe ni

²⁷ Yoro Zhakobu setirige piile, yingi na, a ye nee ki senre nda ti yuun?

Yoro Izirayeli woolo wele, yingi na, a ye nee ki senre nda ti yuun nari tagala ti yee na fo:

«We yinwege kala li yen ma lara Yawe Yenñele li na,

we daga mbe tanga ta laga nga na, li woro naga jate.»

²⁸ Ye sigi jen wi le?

Ye faga logo wi le?

Yawe Yenñele lo li yen Yenñele na li yen kosaga fu,

lo li tara ti da ma gbom fo wa ti kosaga ki na.

Li fannga ki se ko, li se te,

li tijinliwe pi se ya jen mbe ko.

²⁹ Li ma fannga kan na wi te wi yeri,

mbe fanṅga le ṅa wi fanṅga k̀i k̀o wi ni.

³⁰ Lefṅnmbolo yirifṅnmbolo pe ma te, pe fanṅga
ki ma k̀o pe ni;

ali lefṅnmbolo tugbṅmbolo pe ma kurugo ma to.

³¹ Ξεṅ fṅ mbele pe maa wele Yawe Yεṅṅεε li yeri,
pe maa fanṅga taa.

Pe maa yinrigi sire na paa yṅn yεṅ,

pe maa fee, paa te,

pe maa tanri, pe fanṅga kila k̀o.

41

Shṅfṅ ṅa Yawe Yεṅṅεε li torogo

¹ Yoro lṅṅo furo tara woolo, ye pyeri ye logo na
yeri!

Cεṅṅεε woolo, ye fanṅga le ye yεε ni;

ye fulo laga na tanla ye para,

ye pan we pinle we sa we kiti kṅnkala li yεṅε wṅ.

² Ambṅ ẁigi cew tafṅ ṅa wi yeri ma yiri wa yṅnlo
yirisaga kεε yeri,

wo ṅa ẁi kasinṅe ki le naga piin lagapyew?

Ambṅ wi cεṅṅεε ke le wi kεε,

ma wunlumbolo pe go sogo wi nṅṅo?

Wi tokobi wi yaa ka pe tṅṅṅo, mbe pe tεṅε paa
taambugṅ yεṅ,

wi wangala ke yaa ka pe gbɔn mbe pe jaraga,
paa yege nga na tifelege ma kaa yan waga
jaraga we†.

³ Wi ma taga pe na ma pe purɔ, ma toro na kee,
yaraga naa ta,

wa konɔ na wi fa yɔnlɔ kan wa li ni faa.

⁴ Ambɔ wigi kagala ngele ke pye ma ke yɔn fili?
Na wì wagati wi ni fuun woolo pe yeri maga le
wa fafafa, wowi.

Mi na Yawe Yenjele, mi na mi yen kongbanna
konaa mi na mi yen punɔfo, muwi.

⁵ Logo furo tara woolo paa ki wogo ki yan ma fye
fo jenge;

mbele pe yen wa tara ti kosaga ki na, pe yen na
seri fyere ti kala na,

pe yen na fulo na paan.

⁶ Pe yen na pe yee sari,

pe ni fuun nunɔba nunɔba pe yen naga yuun pe
yee kan fo: «Ye kotogo le ye yee ni.»

⁷ Kapyɔ jenfɔ wi maa kotogo nii te gbɔnfɔ wi ni,
na wi ma tugurɔn ti wɔlogo marito wi ni, wi maa
kotogo nii na wi maa tunɔgo piin feenle
sinndelege na wi ni;

wi ma yo fo: «Tugurɔn ti maralomɔ pì yɔn!»

---

† **41:2 41.2:** Yenjele yen senre yofɔ wi yen na para lere na senre
na wo wi yen Perisi tara wunlunana Sirusi we. Wo wi mbaa ka
malaga gbɔn Babiloni tara fenne pe ni mbe pe fannga ki sho pe
yeri. Wo wila Izirayeli woolo pe yaga, a pè songoro wa pe tara,
ma pan ma Zheruzalemu ca ko naa sherigo gbogo ki ni ti le nari
kanni (Esidi 1.2; Eza 41.25; 44.28; 45.1).

Pe ma yarisunngo ki gbegele, mbege kan
pɔndiile ni, mbege yerege, jaŋgo ki ka kaa
yεgεyεgε.

Yaga kaa fyε koni

⁸ Eεn fɔ yoro Izirayeli woolo, yoro mbele na
tunmbyeele,

yoro Zhakɔbu setirige piile, yoro mbele m̀ wɔ,
yoro Abirahamu setirige piile mbele na wεnnε,

⁹ yoro mbele m̀ saa yigi kεε na ma yiri ye ni fɔ
wa tara ti kɔsaga ki na,

m̀ saa ye yeri ma yiri fɔ wa tara ti lologonɔgolo
ke ni.

M̀gi yo ye kan, ma yo fɔ yoro ye yεn na
tunmbyeele wele,

m̀ ye wɔ, mi se je ye na.

¹⁰ Yaga kaa fyε, katugu mi yεn ye ni,

ye jatere wiga ka piri ye na, katugu muwi mi yεn
ye Yεnɲεle le.

Mi yaa fanɲga le ye ni mbe ye saga,

mi yaa la ye tɔgolo na yawa gbɔɔ mba pi ma cew
ta pi ni.

¹¹ Ye wele, mbele fuun p̀aa nawa nɲban ye ni,

pe yaa ka fεrε shɔ mbe go sogo;

mbele pe yεn na wiin ye ni,

pe yaa ka tɔngɔ mbe wɔ wa pew.

¹² Mbele p̀e yiri ye kɔrɔgɔ,

ye yaa ka pe lagaja, εεn fɔ ye se ka pe yan naa;

mbele pe yεn na malaga gbɔɔn ye ni,

pe yaa ka kɔ mbe wɔ wa.

¹³ Katugu muwi mi yεn Yawe Yεnɲεle, ye Yεnɲεle
le;

muwi m̀i ye yigi kɛɛ na, mɛɛ ye pye ma yo fɔ:
«Yaga ka fyɛ, mi yaa ye saga.»

14 Yaga ka fyɛ, yoro Zhakɔbu setirige piile wele,
fanŋga fu fɛnnɛ paa fyɛngɛ yɛn,
yoro Izirayeli woolo mbele fanŋgɔgɔ fɛnnɛ,
mi jate mi yaa ye saga.

Yawe Yɛnɲɛlɛ, ye go shɔfɔ we, Izirayeli woolo
Yɛnɲɛlɛ kpoyi le, lo li yo ma.

15 Ye wele, mi yɛn na ye piin paa yarilire
sunkanŋgaga yɛn, ŋga ki maa yarilire ti
suun nari pire ti woo,

ŋga ki yɛn fɔnŋgɔ, ma pye ŋgangala ni, ŋgele
ke yɔnrɔ ti yɛn ma tanla.

Ye yaa ka yanwira ti walagi mberi yaari,
mbe tinndiye pe jaraga mbe pe pye paa yan waga
yɛn†.

16 Ye yaa kari fɛ paa yarilire yɛn, tifeɛɛge ki yaa
kari lɛ mbe kari ti ni,

tisaga tifeɛɛge ki yaa kari jaraga.

Ɛɛn fɔ yoro wo na, ye yaa ka yɔgɔrimɔ ta Yawe
Yɛnɲɛlɛ li yeri,

ye yaa kaa ye yɛɛ gbogo Izirayeli woolo Yɛnɲɛlɛ
kpoyi li fanŋga na.

*Yɛnɲɛlɛ li yaa ka gbinri
ŋa ẁi waga ẁi kanŋga
mboo pye tɔnmɔ tara*

17 Fyɔnwɔ fɛnnɛ poro naa fanŋgɔgɔ fɛnnɛ pe yɛn
na tɔnmɔ lagajaa,

---

† 41:15 41:15: Yɛge ŋga na yarilire sunkanŋgaga ma yarilire
sun mari pire ti wo, pa Izirayeli woolo pe yaa ka pe juguye pe
tɔngɔlɔ ma; Eza 28.27.

ɛɛn fɔ pe woro na tɔnmɔ taa,
 pe yagbogolo kɛ waga pe na wɔgɔ ki kala na.
 Mi ɲa Yawe Yɛnɲɛɛ, mi yaa ka pe yɔn sogo,
 mi ɲa Izirayeli woolo Yɛnɲɛɛ le, mi se je pe na.
 18 Yanwira nda tire woro wa ti go na, mi yaa ti
     gbaanla mbe janri mbe yiri wa ti go na
     mbaa fuun,
 mbe ti puluyo yila fuun wa yanwira gbunlundɛɛ
     ti ni;
 mi yaa gbinri wi kanɲga mboo pye lambaaga,
 mbe tara nda tì waga ti pye tɔnmɔ mbaa fuun
     wa ti ni.
 19 Mi yaa ti sɛdiri tire mbe fi wa gbinri wi ni,
     naa akasiya tire ni, naa miriti tire ni konaa
     oliviye tire ni,
 mi yaa ti sipiresi tire mbe fi wa tara nda tì waga
     ti ni, naa pɛn tire ni konaa buyisi tire ni, ti
     ni fuun ti yaa fi wa ja;
 20 janɲgo leele pege yan pege jɛn,
 pe jatere pye ki na, pege kɔrɔ jɛn,
 fɔ Yawe Yɛnɲɛɛ li kɛɛ ko kigi kagala ɲgele ke
     pye,
 fɔ Izirayeli woolo Yɛnɲɛɛ kpoyi lo liri da.

Yarisunndo ti se ya yaraga ka yɔn

21 Yawe Yɛnɲɛɛ lo lì yo ma fɔ: «Yoro yarisunndo
     re, ye pan ye ye yɛɛ go sɛnrɛ ti yo!»
 Zhakɔbu setirige piile pe wunlunaɲa wo wì yo
     ma fɔ: «Ŋga ki yɛn ye yeri, yege yo!»
 22 Kala na li yɛn na paan wa yɛgɛ, ye pan yeli
     yɛgɛ yo we kan.
 Kagala ɲgele kɛ pye ma toro faa, ye ke naga we
     na;

pa kona we yaa jatere pye ke na, mbe nga ki yaa
 pye pungo na ki jen,
 nakosima kagala ngele ke yen na paan goto, ye
 ke yo we kan.

²³ Kagala ngele ke yen na paan wa pungo na, ye
 ke yari we kan,
 pa kona we yaa ki jen mbe yo fo kaselege ko na,
 ye yen yengengele kele.
 Ye kajenge nakoma kapege ka pye,
 jango wege yan, ki ta ki to we yon na.

²⁴ Ye wele, ye woro yaraga ka.
 Ye kapyegele ke yen wagafe!
 Ki yen katijaanga lere wa mbe ye wo paa wi
 yennele yen.

²⁵ Mi lere wa yirige wa yonloparawa kamenge
 kee yeri,
 wi pan ma yiri wa yonlo yirisaga kee yeri;
 na mege ko wi yen na yinri.
 Wi yen na tara teele pe tangala tooro ni paa joro
 yen,
 paa yege nga na coro fanrifo wi maa joro ti
 tangala we.

²⁶ Amba wigi kagala ke yan ma ke yo maga le wa
 faa, jango we ke jen?
 Amba wila keli ma ke senre yo we kan, jango we
 yo fo kaselege yi?

Lere kpe sila ki wogo ki yo, lere kpe sila ki yari,
 lere kpe sila yaraga ka logo ye yeri ki wogo na.

²⁷ Een fo muwi mi pye kongbanna maga yo Siyon
 ca ki kan fo:

«Wele, pe mbele paa paan!»

Mi sentanra yofa wa torogo wa Zheruzalemu.

28 Ma si yala, na mi ka wele, mila lere kpe yan;
yerifo kpe woro wa ki yarisunndo ti sogowo.
Na mi ka yewe, ka woro wa mbe ya mbanla yon
sogo.

29 Ye wele, ti ti ni fuun ti woro yaraga ka,
ti kapyegele ke yen wagafe.
Pe tuguron yarisunndo ti yen tifelege ma pye
yarijagara.

42

Yenhele li tunmbyee wi kala

Yurugo kongbannga

1 We Fo wi yo fo: «Na tunmbyee wi na,
wo na mi yen ma togo we;
wo wi yen na mi wo,
wi kala li yen mala ndanla fo jenge.
Milan yinne li le wi ni,
wi yaa kaa kasinnye ki nari cengele woolo pe na.
2 Wi se ka jorogo, wi se kaa magala li yirige
ngbanga;
pe se kaa yogo logo wa ca nawa kongolo ke ni.
3 Wi se ka gbagara kannjala na li kunnu li kaari,
wi se ka fitanla na wi yen na finri wi figi;
wi yaa kaa kiti wi koon mbaa yala kaselege ki ni.
4 Wi fannga ki se ka ko wi ni, wi wire ti se ka
fanla wi na,
fo wi ka sa kasinnye ki kan ki yeresaga ta laga
tara ti na.
Loro furo tara fenne pe yaa ka pe jigi wi taga wi
lasiri wi na†.»

† 42:4 42.4: Mati 12.18-21

*Yanwa mba pì yiri
cɛngɛɛ woolo pe kan*

⁵ Yɛnɛɛ le, Yawe Yɛnɛɛ le, lo lì naayeri wi da
maa sanga ma kari,
ma tara ti jaraga lagapyew, ma yaara nda ti ma
fi ti yirige wa ti na,
ma yinwege kan tara woolo pe yeri,
ma yinwege wɔnwɔn pi le mbele pe maa yanri
tara ti na pe ni†; lì yo fɔ:

⁶ «Mi Yawe Yɛnɛɛ, muwi m̀ɔ yeri, ma ta maa
kasinɛge ki nari;

mi yaa kɔɔn yigi kɛɛ na, mbaa wele ma na.
Mi yaa kɔɔn tege mbɔɔn pye na yɔn finliwɛ pi
lefɔ mi naa leele pe sɔgɔwɔ,

mbɔɔn pye paa yanwa yɛn cɛngɛɛ ke kan†,

⁷ jango mbe fyɔɔnlɔ pe yɛngɛɛ ke yɛngɛ,
mbe kasopiile pe wɔ wa kaso wi ni,
mbe mbele pe yɛn ma tɔn wa diwi ni pe tile mbe
pe wɔ wa wi ni†.

⁸ «Muwi mi yɛn Yawe Yɛnɛɛ le, ko ki yɛn na
mɛge ye;

mi se na gbɔgɔwɔ pi kan wa yɛge yeri,
sɔnmɔ mba pi daga paa na sɔnni, mi se ti poo
kan yarisunndo tige woro yeri.

⁹ Ye wele, kagala ngele kàa keli ma yo faa, kè pye
ma yɔn fili;

koni mi yɛn na kagala fɔnɛgɔlɔ yɛge yuun ye
kan,

sanni ke sa pye, mi yaa ti yege jɛn.»

† 42:5 42.5: Kapye 17.24-25 † 42:6 42.6: Eza 49.6; Luki 2.32;
Kapye 13.47; 26.25 † 42:7 42.7: Luki 4.18

*Dunruya woolo pe ni fuun
pe yaa kaa Yenḡeḡe li cew tawa
pi sɔnni*

¹⁰ Ye yurugo fɔnḡḡo sho ye Yawe Yenḡeḡe li
gbogo,
yaa li sɔnni fɔ wa tara ti kɔsaga ki na,
yoro mbele ye maa tangangala piin tɔnmokɔɔɔ
ti ni wa kɔḡḡe wi na,
naa kɔḡḡe nawa yaara ti ni fuun,
naa logo furo tara to naa ti nawa fenne pe ni.

¹¹ Gbinri wo naa cara nda wa gbinri wi ni tiri
magangala ke yirige mbeli sɔn,
konaa Kedari cenḡe woolo pe kapire ti ni.
Yoro Sela waara lara woolo yaa yɔḡɔrimo yuuro
koo;
ye koro wa yanwira ti go na yaa yɔḡɔrimo
kɔḡḡo waa.

¹² Yaa Yawe Yenḡeḡe li gbogo,
yoro logo furo tara woolo yaa li sɔnni.

¹³ Yawe Yenḡeḡe li yen na yinrigi paa malingbɔɔn
kotogofɔ yen,
li yen nali kayanga ki yinrigi li yeɛ ni paa
malingbɔɔn yen;
li yen na malaga kɔḡḡo waa, na magangbɔɔ
yinrigi,
li yen na cew taa li juguye pe na.

*Yawe Yenḡeḡe li yaa kali tunḡo
ki yɔn fili*

¹⁴ We Fɔ wì yo fɔ: «Mila pyeri ma mɔ;
mi sila para, mila na yeɛ yingiwɛ jɛn.

Ɛɛn fɔ koni, mi yɛn na jɛɛn paa kugbofɔ selara
 ma kaa yiri wi ni we,
 ŋa wi wɔnwɔn pì gbɔn ma piri wi na, a wila
 wɔɔn na kologi.

15 Mi yaa ka yanwira naa tinndiye pe tɔngɔ,
 mbe yan tipirige naa tige tipirige pyew ki waga;
 mi yaa ka gbaanla pe kanŋga mbe pe pye lawaga
 tara,
 mbe lambaara ti waga.

16 Mi yaa ka ti fyɔɔnlɔ paa tanri konɔ la ni,
 konɔ na pee jɛn;
 konɔ na pee jɛn, pa mi yaa pe yɛgɛ le wa li ni.
 Mi yaa ka diwi wi kanŋga mboo pye yanwa wa
 pe yɛgɛ,
 mbe lara nda tì yagara yagara ti yɔn yala.
 Ko kagala ŋgele koro mi yaa pye;
 mi se ka ke yaga mbapyewe.

17 «Mbele pe ma pe jigi wi taga yarisunndo
 yanlɛɛ nda pè tɛ ti na,
 pe yaa ka songɔɔ pɔngɔ ni, mbe fɛɛ shɔ fɔ
 jɛŋgɛ;
 poro mbele pe maa ki yuun tugurɔn yarisunndo
 ti kan fɔ:
 <Yoro ye yɛn we yarisunndo re!> »

*Izirayeli woolo pe yɛn nunɔbojiile
 naa fyɔɔnlɔ*

18 Yɛnŋɛɛ lì yo fɔ: «Yoro nunɔbojiile, yaa nuru!
 Yoro fyɔɔnlɔ, yaa wele, yaa yaan!

19 Ambo wi yɛn fyɔɔn wo, na na tunmbyee wo
 ma?
 Ambo wi yɛn nunɔbojili wo paa na yɛɛra
 pitunŋɔ ŋa m̀ tun wi yɛn?

Ambó wi yɛn fyɔɔn wo paa ŋa wì yeyinŋge ta wi yɛn?

Ambó wi yɛn fyɔɔn wo paa Yawe Yɛnŋɛɛ li tunmbyee wi yɛn?

²⁰ Yè yarilɛgɛɛ yan, ɛɛn fɔ ye siri jate; ye nuŋgbogolo ke yɛn ma yɛngɛ ye na, ɛɛn fɔ yee yaraga ko ka logo.»

²¹ Yawe Yɛnŋɛɛ li yɛn ma sin, ki kala na, làa pye na jaa mbe gbɔgɔwɔ kan li lasiri wi yeri, mboo tiyɔnwɔ pi naga.

²² ɛɛn fɔ Izirayeli woolo pe mbele, leele pèle pan ma to pe na, ma pe kɛɛ yaara ti koli, ma pe san mari sho pe yeri.

Pe ni fuun pè toori wegɔgɔ ka ni, a kì pye pɛnɛ ma pe yigi;

pàa pe yigi ma pe tɔn kaso.

Pàa pe kɛɛ yaara ti koli, lere kpɛ sila ta mbe pe sho.

Pàa pe san ma pe yarijɛndɛ ti sho pe yeri, ɛɛn fɔ lere kpɛ sila ta mbe yo fɔ yeri songɔɔ pe na.

²³ ɛɛn fɔ ye ni, ambó wi yaa nuŋgbolo jan ki kagala ke yeri, mbe ke tɛgɛ wi nawa?

Ambó wi yaa nuŋgbolo jan, mbe kagala ŋgele ke yɛn na paan wa yɛgɛ ke logo?

²⁴ Naga yɛn ma, ambó wi Zhakɔbu setirige piile pe kɛɛ yaara ti le mbele pè pe san mari sho pe yeri pe kɛɛ?

Ambó wi pe yarijɛndɛ ti le mbele pèri koli pe kɛɛ?

Naga yɛn ma, Yawe Yɛnŋɛɛ lo ma wi le? Lo na wè kapege pye li na we.

Wee yenle mbe tanga li kono li na,
wee yenle mbeli lasiri senre ti logo.

²⁵ Ki kala na, nangbanwa gboo yen li ni Izirayeli
woolo pe ni,

a li malaga wa pe na fo tipege.

Ki malaga kason kila pye na sori kee ki ni fuun
ki na, een fo pe sila kala la koro jen;

ki kason kila pe sogo, een fo pe sila ki kala li yigi
kala.

43

Yawe Yenhele lo nungba li yen

Izirayeli woolo pe shofa we

¹ Koni, Zhakobu setirige piile, Yawe Yenhele na li
ye da,

lo na li ye gbegele yoro Izirayeli woolo wele,
pa li yo yeen fo: «Yaga ka fyε, katugu mi ye go
sho;

muwi mi ye yeri ye mege ki na, ye yen na woolo.

² Ali na ye kaa tonngboo koon mbe yiri, mi yaa
pye ye ni,

ali na yaga gbaan wi pari mboo kon mbe yiri, wi
se ye li;

ali na ye kaa tanri wa kason ki nandogomo, ki se
ye sogo,

kason yinne li se ye sogo.

³ «Katugu muwi mi yen Yawe Yenhele, ye
Yenhele le;

muwi mi yen yoro Izirayeli woolo Yenhele kpoyi
le, ye shofa we.

Mi yaa Ezhipiti tara ti kan, ti pye ye go shogo
sara,

mbe Etiyopi tara naa Seba tara ti kan ye yɔnlɔ,
mbe ye sho.

⁴ Ki kaa pye ye kala li yen ma nɔɔban na ni,
ye kala li yen ma gbɔɔ na yeri, ye si yen mala
ndanla,

ki kala na, leele pele yeɛɛ mi yaa kan ye yɔnlɔ,
mbe cɛngɛɛ kele yeɛɛ kan mbe ye go sho.

⁵ «Ki kala na, yaga ka fyɛ, katugu mi yen ye ni.
Mi yaa ka ye setirige piile pe yirige wa yɔnlɔ
yirisaga kɛɛ yeri, mbe pan pe ni,
mbe ye yirige wa yɔnlɔ tosaga kɛɛ yeri, mbe pan
mbe ye gbogolo.

⁶ Mi yaa kaga yo yɔnlɔparawa kamɛnɔɔ kɛɛ tara
ti kan fo: <Ye pe kan na yeri,>

mbege yo yɔnlɔparawa kalige kɛɛ tara ti kan fo:
<Yaga ka pe yaga wa ye yeɛ yeri naa.>

Yanla pinambiile pe yirige wa taleere ti ni, pe
pan,

yanla sumborombiile pe yirige fo wa tara ti
kɔsaga ki na, pe pan.

⁷ Poro mbele fuun na mɛɛɛ ki yen na yinri pe na,
poro mbele fuun mi da paa na gbogo,
poro mbele fuun mi fanri ma pe gbegele we.»

*Izirayeli woolo poro pe yen
Yɛnɔɔɛ li sɛɛfɛnɛ wele*

⁸ Ye ki leele mbele pe yaga paa paan,
poro mbele pe woro na yaan, ma si yala yeɛngɛɛ
yen pe na;

poro mbele pe woro na nuru, ma si yala
nunɔɔgbogolo yen pe na.

⁹ Cɛngɛɛ ke ni fuun ke daga mbe gbogolo,

leele pe ni fuun pe daga mbe pile pe yε na.
 Pe ni ambo wila ki kagala ke yan ma ke yo?
 Ambo wila kagala ngele kè pye ma toro faa ke
 senre yo we kan?
 Pe pan pe serefenne pe ni, pege naga fo tanga
 yen pe yeri;
 ki serefenne pe logo pe yeri, pege yo pege filige
 fo: «Kaselege yi.»

10 Yawe Yenhele lo li yo ma fo: Yoro Izirayeli
 woolo, yoro ye yen na serefenne wele;
 yoro ye yen na tunmbyeele mbele mi wo,
 jango yege jen; ye taga na na,
 ki filige ye kan fo muwi mi yen Yenhele le.
 Yenhele la yεge sila pye wa na yεge,
 la yεge se si pan mi pungo na.

11 Muwi mi yen Yawe Yenhele le,
 mbe wo mi wo ni, shofa wa yεge woro wa naa.

12 Muwi mila ki kagala ke yo, muwi mi ye sho,
 muwi mila ke yo ma ke naga;
 yarisunndo nambannda nda wa ye sogowo ko ka
 ma.

Yoro ye yen na serefenne wele,
 Yawe Yenhele lo li yo ma.
 Muwi mi yen Yenhele le.

13 Mi yen Yenhele wagati wi ni fuun ni,
 lere se ya yaraga ka sho na keε.
 Mi ka kala na pye, ambo wi mbe ya mbeli
 kannga?

*Yawe Yenhele li yaa sagafu
 torogo Izirayeli woolo pe yeri*

14 Yawe Yennεε na li yen ye go shɔfɔ we, Izirayeli
 woolo Yennεε kpoyi le, pa li yo yεen fɔ:
 «Yoro kala na, mi yaa lere wa torogo wa Babiloni
 tara malaga ni,

wi sa Babiloni tara fenne pe tirige wi pe jan;
 pe yaa ka ye wa pe tɔnmɔkɔɔɔ ti ni mbe fe,
 to nda paa pye na jɔrɔgi wa ti ni nayinmε ni.

15 Muwi mi yen Yawe Yennεε, ye Yennεε kpoyi
 le,
 yoro Izirayeli woolo dafo we, ye wunlunana we.»

16 Faa Yawe Yennεε lo lãa kologo wɔ wa kɔgɔje
 wi ni,
 ma torosaga wɔ wa tɔnɔgbɔɔ mba pi yen fanɔga
 ni pi ni.

17 Lo lãa malaga gbɔnwotoroye poro naa shɔnye
 pe yirige, ma pe torogo malaga ki na,
 konaa malingbɔɔnlɔ ɔgbelege naa
 malingbɔɔnlɔ kotogofenne pe ni.
 Pɛ toori ma sinle sinle, pe se ka yiri naa,
 pɛ figi paa fitanla manɔa yɛn†.

18 Pa li yo yεen fɔ: «Yaga kaa nawa tuun kagala
 ɔgele kɛ pye ma toro faa ke na naa,
 yaga kaa jatere piin faa kagala ke na naa.

19 Ye wele, mi yaa kala fɔnnɔ la pye,
 li yere le na piin makɔ, ye woro na li yaan wi le?
 Mi yaa konɔ wɔ wa gbinri wi ni,
 mbe ti gbaanla mbaa fuun wa lawaga tara ti ni.

20 Yan wonɔgaala pe yaa kaa na gbogo,

† 43:17 43:17: Ki laga ɔga ki yen na nandowo kaan Moyisi
 sanga wo na, paa yege ɔga na Yennεε lãa Izirayeli woolo pe
 sho Farawɔn wi keε, ma ti a pɛ Kɔgɔje yεen wi kon ma yiri we
 (Eki 14.1-31).

poro pe yen dabaala poro naa kɔnrɔsogolo ye wele;

katugu mi yaa ka tɔnmɔ yirige wa gbinri wi ni, mbe ti gbaanla mbaa fuun wa lawaga tara ti ni, mbe ta mbe tɔnmɔ kan na woolo pe yeri poo wɔ, poro mbele m̀ wɔ we.

21 Leele mbele m̀ gbegɛɛ na yɛɛ kan, pe yaa kaa na gbɔgɔwɔ wogo ki yari.»

*Yawe Yenɲɛɛ li yen
na li woolo pe jɛrɛgi*

22 «Kona ki ni fuun, yoro Zhakɔbu setirige piile, ye sila na mɛgɛ ki yeri mbanla gbɔgɔ, yoro Izirayɛli woolo yè te na ni.

23 Ye sila ye simbapiile pe wɔ na yeri saraga sogowogo, ye sila pye na ye saara ti woo mbaa mi gbogo; mi sila ye ɲgbanga mbe yo fɔ yaa yarikanra kaan na yeri, nakoma mbe ye te wusuna nuwɔ taan saara wɔgɔ ni.

24 Ye sila penjara wɔ mbe gbagara kanɲgire nuwɔ taan woro lɔ na kan, ye sila na nawa pi yinɲgi ye yaayoro saara yanlaga lara ti ni; ɛɛn fɔ yàa ye kapere tuguro ti taga na go na, yàa na te ye kambasinnde ti ni.

25 Kona ki ni fuun, mi jate, muwi mi yen na ye kapere ti kala yari ye na, na yɛɛra gbɔgɔwɔ pi kala na; mi se jatere pye ye kapere ti na naa.

26 «Yanla nawa to nga m̀ pye ki na, we yo we yan we yεε yeri;

yoro jate ye para yege naga fɔ ye tanga ta.

27 Ye tεε koŋbanna wila kapege pye, a ye sɛnrɛ yofennɛ pè yiri ma je na na.

28 Ki kala na, m̀la shɛrigo gbɔgo kpoyi ki yεkeele pe tifaga, ma Zhakɔbu setirige piile pe tɔngo, ma poro Izirayeli woolo pe kan paa tεge pe na.»

44

*Yɛnɛɛ lo nunɔba li yɛn Yɛnɛɛ
na li yaa li woolo pe saga*

1 Koni, yoro Zhakɔbu† setirige piile, yoro mbele na tunmbyeele,

yoro Izirayeli woolo, yoro mbele m̀ wɔ, yaa nuru!

2 Yawe Yɛnɛɛ na li ye da, lo na li ye gbegele wa ye nɔ wi lara sannɪ ye sa se,

lo na li yɛn ye sagafɔ we, pa li yo yɛɛn fɔ:

«Yaga kaa fyɛ, Zhakɔbu setirige piile yoro mbele na tunmbyeele,

yoro Yeshuruni† woolo, yoro mbele m̀ wɔ we.

3 Mi yaa tɔnmɔ yirige pila fuun wa tara nda tɔnmɔ woro wa ti ni,

mbe laforo yirige tila fuun wa lawaga tara ti ni.

Mi yaa kanla yinnɛ li tirige ye setirige piile pe na, mbe duwaw ye piile pe na.

---

† **44:1 44.1:** Zhakɔbu mɛgɛ ki kɔrɔ wowi ɲa fɔ lere ɲa wi maa leele fanla; Zhɛnɛ 27.36; Eza 41.8; 42.23. † **44:2 44.2:** Izirayeli woolo poro pe maa yinri fun Yeshuruni. Ki mɛgɛ ki kɔrɔ wowi ɲa fɔ mbe pye mbe sin, mbe pye tagawa ni; Dete 32.15; 33.5,26.

4 Pe yaa ka yiri mbe jiti paa logɔ yɔn yan yen,
paa laforo yɔn sɔli tire yen.

5 Lere wa yaa ka yo fɔ: «Mi yen Yawe Yenɲele li
wool!»

Wa yaa ka yo fɔ mi yen Zhakɔbu setirige pyɔ.
Wa yege yaa kaga yɔnlogɔ wa wi kee ki na mbe
yo fɔ: «Mi yen Yawe Yenɲele li wool!»

Pe yaa kaa pe yee gbogo Izirayeli mege ki kala
na.»

*Yenɲele la yege woro wa
Yawe Yenɲele lo pungo na*

6 Yawe Yenɲele, Izirayeli woolo wunlunaɲa we,
lo na li yen na pe go shoo,

Yawe Yenɲele na yawa pi ni fuun fɔ, pa li yo yeen
fɔ:

«Muwi mi yen konɲbanna, muwi mi yen
punɲofɔ,

mbe wɔ mi wo ni, Yenɲele la yege woro wa†.

7 Ambɔ wi yen paa na yen, ki fɔ wi yiri wigi yo!

Ki fɔ wi para wigi filige, wigi yege naga na na,
kagala ngele kè pye maga le na woolo m̀ pe tege
wa fafafa;

kagala ngele ke yen na paan konaa ngele ke yaa
ka pye koro punɲo na, wi ke yo!

8 «Yoro mbele na woolo, yaga ka fyɛ, yaga kaa
seri fyɛɛ ti kala na;

naga yen ma, mi sila ki kagala ke yo ma ke naga
ye na maga le wa faa wi le?

Yoro ye yen na sɛɛfennɛ wele:

† 44:6 44.6: Eza 48.12; Naga 1.17; 22.13

Naga yen ma, Yenḡeḡe la yeḡe yen wa mi punḡo na le?

Walaga ka yeḡe woro wa, mi si ka yeḡe jen†.»

Yarisunndo gbegeḡeḡeḡe pe kala

⁹ Leele mbele pe maa yaara yanḡeḡe ti gbegele yarisunndo, pe woro yaraga ka; pe yarisunndo nda pè gbegele, wa ti ni, ḡa ki yon ma wɛ ti ni fuun na, ki yen wagafe.

Mbele pe yen ki yarisunndo ti sɛɛḡeḡeḡeḡe woro na yaan, pee yaraga ko ka jen, ki kala na, pe yaa ka fɛɛ shɔ.

¹⁰ Mbe yarisunḡo gbegele ma yeɛ kan nakoma mbe tugurɔn yan mbe yaraga yanḡeḡeḡe ka gbegele, ko yaa yinḡi yon lere kan, mbe sigi ta tɔnli woro ki ni?

¹¹ Wele, mbele fuun pe maa ki yarisunndo ti gbogo, pe yaa ka fɛɛ shɔ; yarisunndo gbegeḡeḡeḡe pe yen sɛnwee piile ko ɛɛ.

Ki daga pe ni fuun pe pan pe gbogolo, pe ni fuun pe pan pe yere lagame!

Pe ni fuun pe sunndo wi yaa ka kɔn pe na, pe yaa fɛɛ shɔ.

¹² Fɛnḡeḡeḡeḡe wi ma tugurɔn ti kɔn mberi le wa kason ki ni, mbe siri gbɔn marito ni, mbe yarisunḡo gbegele.

Wi maa ki tunḡo ki piin wi keɛ fanḡa ki ni fuun ki ni.

ɛɛn fɔ na funḡo kaa yigi wi fanḡa ki ma kɔ,

† 44:8 44.8: Eza 17.10

na wii tɔnmɔ ta mbe wɔ, wi ma te.

13 Tire tɛfɔ wi ma mana li sanga mbe tige ki taanla,
mbe sigi tuuro ti kerikeri nanɔnganga ni,
ko punɔgo na, wi mɛɛ kotɛnɛ li lɛ mbege tɛ,
wi maa ki taanla taanlayaraga ki ni, naga tɛni
naga yɔn yala.

Wi maga tɛ maga pye paa lere yɛn,
mbege pye ki ma yiri sɛnwee kɔrɔɔ, ma yɔn,
mbe saga yerege go ka ni.

14 Wi ma sɛdiri tire ta kɔn,
nakoma wi ma sipiresi tire naa shɛni tire ta
cɔnri, mbe to yaga ti tugbɔlɔ wa kɔlɔɔ tire
ti sɔɔwɔ;

nakosima wi ma pɛn tire ta sanri wi yɛ,
tisara ti mɛɛ pan ti na mberi lɛ.

15 Ko tire nunɔba to tari sɛnwee wi ma pye
kanɔgire mbaa gberi,
wi ma ta le wa kasɔn ki ni mbaa ki waga,
mbe ta lɛ mbe kasɔn gberi, mbe yaakara ti sɔɔ
ki na.

Wi ma ka gbegele mbege pye yɛnɔlɛ, mbaa ki
gbogo,
mbe ka gbegele yarisunɔgo, mbaa fɔli ki yɛɛ
sɔɔwɔ mbaa ki gbogo.

16 Wi ma tige ki walaga pye kanɔgire, mberi le
kasɔn, mbe kara sɔɔ ki na;

wi ma kara ta fɔ ki na mbe ka mbe tin.
Wi maa ki kasɔn ki waga fun mbe sho fɔ:

«E, mi yɛn na waga jɛnɔ, kasɔn yinne li wele!»

17 Wi mɛɛ tige walaga sanŋga ki lɛ mbege gbegele
 yɛnɲɛlɛ la, mbege pye wi yarisunŋo;
 wi maa fɔli ki yɛgɛ sɔgɔwɔ, naga gbogo.
 Wi maa ki yɛnri na yuun fɔ:
 «Na shɔ, katugu mboro ma yɛn na yɛnɲɛlɛ le!»

18 Ki leele pee kala jɛn, pee kala kɔrɔ jɛn;
 pe yɛngɛlɛ ke yɛn ma tɔn pe na, janɔo paga kaa
 yaan,
 pe jatere wi yɛn ma tɔn pe na, janɔo paga kaa
 kagala kɔrɔ jɛnni.

19 Lere kpɛ woro na jatere piin wa wi nawa,
 nakoma mbe kajɛnmɛ ta, nakoma mbe tijinliwɛ
 ta mbe yo fɔ:
 «Mì tige ki walaga pye kanɲgɪrɛ mari le wa
 kasɔn,
 ma yaakara sɔgɔ ki nanɲanra ti na,
 ma kara fɔ mari ka.
 Yiŋgi na mi nɛɛ yarisunŋo tijaanga gbegele ki
 tige sanŋga ki ni?
 Yiŋgi na mbe sila fɔli ki tikɔngɔ ki yɛgɛ sɔgɔwɔ
 mbaa ki gbogo?»

20 Lere ŋa wi maa ki piin, wi yɛn paa lere ŋa wi
 maa fee cɔnrɔ pɔŋgo na,
 wi jatere ŋa wì jɔgɔ wi na, wi maa pɔŋgo.
 Wi se ya mboo yɛɛ shɔ, wi se suu yɛɛ pye fɔ:
 «Yaraga ŋga ki yɛn na kɛɛ, ki yɛn lere fanla-
 yaraga.»

*Yɛnɲɛlɛ lo li yɛn Izirayɛli woolo
 pe go shɔfɔ we*

21 Yoro Zhakɔbu setirige piile, yaa nawa tuun ki
 na;

yoro Izirayeli woolo, yoro ye yen na tunmbyeele wele.

Muwi mì ye gbegele, jango ye pye na tunmbyeele;

yoro Izirayeli woolo, mi se fεge ye na.

²² Mì ye kapere ti jogo mari wɔ wa, paa yege nga na kambaaga wɔgɔ ma kaa kɔ ma wɔ wa, mì ye kajɔgɔrɔ ti jogo mari wɔ wa, paa yege nga na kambaaga ma kaa kari ma wɔ wa.

Ye songɔrɔ ye pan na kɔrɔgɔ,

katugu mì ye go shɔ.

²³ Mboro naayeri, ta yɔgɔri maa jɔrɔgi,

katugu Yawe Yennεle lo lìgi kala na li pye!

Tara ti nɔgɔna latijuro, yaa nayinme yuuro koo!

Yoro yanwira, yaa yɔgɔrimɔ kɔngɔlɔ waa,

Yoro fun kɔlɔyɔ konaa tire ti ni fuun, yaa yɔgɔrimɔ kɔngɔlɔ waa,

katugu Yawe Yennεle lì Zhakɔbu setirige piile pe go shɔ,

mali gbɔgɔwɔ pi naga poro Izirayeli woolo pe na.

²⁴ Yawe Yennεle na li yen ye go shɔfɔ,

lo na làa ye gbegele wa ye nɔ wi lara sanni ye sa se, li yo fɔ:

«Mi Yawe Yennεle, muwi mi yen na ki kagala ηgele ke ni fuun ke piin;

mi nunɔgba muwi mì naayeri wi sanga maa jaraga,

mì nunɔgba muwi mì tara ti jaraga lagapyew.

²⁵ Mi ma Yennεle yɔn senre yofenne yagboyoolo pe kacɛn kagala ke jɔgɔ,

mbe yara senyogo le jεlefenne pe yɔn;

mi ma kajenmbele pe songoro punjo na,
mbe pe kajenme pi kannga lembigewe.

²⁶ Ἐν ἴσθμῳ ἡ ἕρημος ἡ ἕρημος ἡ ἕρημος, ἡ ἕρημος ἡ ἕρημος ἡ ἕρημος,
ἡ ἕρημος ἡ ἕρημος ἡ ἕρημος ἡ ἕρημος ἡ ἕρημος.

Mi yen nala yon senre yofenne pe Yenhele yon
senyoro ti piin nari yon finli.

Mi yen naga yuun Zheruzalemu ca ki wogo na
fo: <Leele yaa ka cen wa ki ni naa,>

naga yuun Zhuda tara woolo pe cara ti wogo na
fo:

<Pe yaa kari kan naa fonngo,

mi yaa ka pe katara ti kan mberi yirige naa
fonngo.>

²⁷ Ἐν ἕρημῳ ἡ ἕρημος ἡ ἕρημος ἡ ἕρημος ἡ ἕρημος ἡ ἕρημος,
ἡ ἕρημος ἡ ἕρημος ἡ ἕρημος ἡ ἕρημος ἡ ἕρημος!

²⁸ Ἐν ἕρημῳ ἡ ἕρημος ἡ ἕρημος ἡ ἕρημος ἡ ἕρημος ἡ ἕρημος,
ἡ ἕρημος ἡ ἕρημος ἡ ἕρημος ἡ ἕρημος ἡ ἕρημος.

Wi yaa kanla nandanwa kagala ke ni fuun ke
pye.

Wi yaa ka yo fo pe Zheruzalemu ca ki kan naa
fonngo,

mbe yo fo pe sherigo gbogo ki nogo le naa
fonngo[†].> »

45

*Yawe Yenhele laa Sirusi wi wo
ma tunngo kan wi yeri*

¹ Πα ἡ ἕρημος ἡ ἕρημος ἡ ἕρημος ἡ ἕρημος ἡ ἕρημος,
ἡ ἕρημος ἡ ἕρημος ἡ ἕρημος ἡ ἕρημος ἡ ἕρημος;

wo na li yigi kee na ma fannga le wi ni,

[†] 44:28 44:28: 2 Kuro 36.23; Esidi 1.2; Eza 41.2

janngo mbe cengele sanngala ke go sogo wi
fannga ki nogo,

mbe wunlumbolo pe fannga ki sho pe yeri,
mbe cara ti koro ti yengele wi kan,

tiga ka ya mbe ton naa†. Li yo fo:

² «Mi jate mi yaa keli ma yegε mbaa tanri,
mbe tinndiye pe yon yala mbe pe pye falafala,
mbe tuguyenre koro ti kaari,
mbe tuguron sogoyaara ti kaari kaari.

³ Mi yaa ka yarijende nda ti yen ma lara ti kan
ma yeri,

mbe yarijende sonngbanga woro nda ti yen wa
larasaga ti kan ma yeri,

janngo maga jen fo mi Yawe Yenhele, muwi mo
yeri ma mege ki na,

muwi mi yen Izirayeli woolo Yenhele le.

⁴ «Na tunmbyeele, Zhakobu setirige piile pe kala
na,

poro Izirayeli woolo mbele mi wo pe kala na,
mo yeri ma mege ki na,

ma megbogo kan ma yeri, ma sigi ta ma silan jen.

⁵ Muwi mi yen Yawe Yenhele le, Yenhele la yegε
woro wa,

Yenhele la yegε woro wa mi pungo na.

Mi fannga kan ma yeri, ma sigi ta ma silan jen.

⁶ Ko pye ma, janngo mbege le wa yonlo yirisaga
kee ki na mbe saga wa wa yonlo tosaga
kee ki na,

leele pege jen fo mbe wo mi wo ni, Yenhele la
yegε woro wa;

---

† 45:1 45.1: Eza 41.1-4

muwi mi yen Yawe Yenñele le, Yenñele la yege
woro wa mi punjo na.

⁷ Muwi mi ma yanwa pi pye pi ma yiri,
mbe diwi wi pye wi ma ye;
muwi mi ma yeyinñe ki pye ki ma pan,
mbe jolɔgo ki pye ki ma pan.

Mi ña Yawe Yenñele, muwi mi yen na ki kagala
ke ni fuun ke piin.

⁸ «Naayeri wi ti kasinñe ki tigi ki pan paa
foongo yen,

kambaara ti ti kasinñe ki pan paa tisaga yen;
tara tiri yon ki yenge, jango showo pi pan fun,
kasinñe ki fi ki pan.

Mi ña Yawe Yenñele, muwi mi yen na ki kagala
ke ni fuun ke piin.»

Yaara nda ti da to naa ti dafɔ

⁹ Lere ña wi maa kendige woo wi dafɔ wi ni,
danga yen wi wogo,

ma sigi ta mboro jate ma yen joro cogo wa coro
sannda ti sogowo.

Naga yen ma, joro ti mbe ya mbege yo cogo
fanrifɔ wi kan fo: «Yinñi maa piin yeen?»

Nakoma «Ma tunñgo kii pye mbe yon†.»

¹⁰ Lere ña wi maga yo wi to wi kan fo: «Yinñi na
ma sanla se?»

Nakoma mbege yo wi no wi kan fo: «Yinñi pyo
ma se?»

Jolɔgo yen wi wogo.

¹¹ Yawe Yenñele, Izirayeli woolo Yenñele kpoyi
le, lo na li yen pe dafɔ li yo fo:

---

† 45:9 45.9: Oromu 9.20

«Naga yɛn ma, na piile pe yaa ka pye yɛgɛ nɔa na, yoro ye daga mbanla yewe ko ni wi le? Yoro ye daga mbanla kapyegele ke naga na na wi le?»

¹² Muwi m̀ tara ti da, ma sɛnwee piile pe da, ma pe tɛgɛ wa ti ni. Mi jate muwi m̀ naayeri wi sanga maa jaraga na keyɛn yi ni, muwi mi yɛn naayeri wi yanwa yirigeyaara ti go na.»

¹³ Yawe Yɛnɔɛle na yawa pi ni fuun fɔ lo li yo ma fɔ:
«Muwi m̀ Sirusi wi sun maa yirige na kasiɔnɔge pyege ki kala na; mi yaa wi kɔngolo ke ni fuun ke yɔn yala wi kan. Wi yaa kanla Zheruzalemu ca ki kan naa fɔnɔgɔ, mbanla woolo mbele p̀a yigi ma kari pe ni pe yaga, pe sɔngɔɔ pe pan, wi se ka go shɔgɔ sara shɔ pe yeri nakoma yarikanra.»

*Yɛnɔɛle li yɛn
Izirayɛli woolo pe ni*

¹⁴ Pa Yawe Yɛnɔɛle li yo yɛɛn fɔ:
Ezhipiti tara fɛnnɛ pe yaritara, naa Etiyopi tara fɛnnɛ pe tɔnli wi ni, naa Seba tara fɛnnɛ mbele letitɔɔnrɔ pe ni, to ti ni fuun to yaa ka pan wa ye yeri, mbe pye ye woro.
Ki cɛngɛle woolo pe yaa ka taga ye pɔnɔgo na, mbe pye mbe pɔ yɔngɔwɔ ni.
Pe yaa kaa foli ye yɛgɛ sɔgɔwɔ mbaa ye gbogo, mbaa ye yɛnri mbaa yuun fɔ:

«Yenḡele li yen laga yoro cɛ yeri, Yenḡele la yeḡe
woro wa naa.
Yarisunndo ti yen wagafe.»

15 Kaselege ko na, mboro ma yen Yenḡele na li
yen ma lara;
Izirayeli woolo Yenḡele, mboro ma yen shɔfo
Yenḡele le.

16 Yarisunndo gbegefenne pè fere shɔ, a pe go
kì sogo pe na;
pe ni fuun pe yen na songɔɔ na kee fere ti kala
na.

17 Een fo Izirayeli woolo poro na, pè showɔ
mbakɔ ta Yawe Yenḡele lo fanḡa na.
Ye se ka fere shɔ,
ye se ka go sogo fo sanga pyew.

18 Yawe Yenḡele lo li naayeri wi da,
lo nunḡba lo li yen Yenḡele na li tara ti gbegele,
mari gbeḡele, mari kan yeresaga ni.
Li siri da mberi yaga waga,
een fo liri da, janḡo leele mbe cen wa ti ni,
pa li yo yeen fo: «Muwi mi yen Yawe Yenḡele le,
Yenḡele la yeḡe woro wa mi punḡo na.

19 Mi sila para larawa,
mi sila para tara ti diwi laga ka ni,
mi sila ki yo Zhakɔbu setirige piile pe kan fo:
<Yaa na lagajaa wagafe!>
Mi Yawe Yenḡele, ḡa ki yen ma sin ko mi maa
yuun,
ḡa ki yen kaselege ko mi maa yari.»

*Cɛngɛlɛ sannɔgala
ke yaa ka Yɛnnɛlɛ li jɛn*

20 Yoro cɛngɛlɛ sannɔgala nɛgele yɛ koro yinwege
na, ye gbogolo ye pan,
ye pinlɛ ye fulo laga!
Mbele pe ma pe yarisunndo tire woro ti tugo na
yanri ti ni, pee kala la jɛn;
pe maa yɛnri yɛnnɛlɛ la yeri, na li se ya mbe pe
shɔ.

21 Ye ye woyoro ti yo, ye kagala nɛgele ke yɛn ye
yeri ke yɛgɛ naga.
Ye cɛn ye yo ye logo ye yɛɛ yeri!
Ambɔ wigi kagala nɛgele kɛ yo maga lɛ wa wagati
titɔnlɔwɔ ni?
Ambɔ wi ke yɛgɛ yo maga lɛ wa faa?
Naga yɛn ma, mi Yawe Yɛnnɛlɛ mi ma wi le?
Mbe wɔ mi ni, yɛnnɛlɛ la yɛgɛ woro wa naa;
Yɛnnɛlɛ la yɛgɛ woro wa, na li yɛn ma sin, na li
ma lere shɔ;
mbe wɔ mi ni, la yɛgɛ woro wa naa.

22 Ye kanɔga ye yɛgɛ wa na yeri, janɔgo ye ta ye
shɔ,
yoro mbele ye yɛn fɔ wa dunruya wi kɔsaga ki
na;
katugu muwi mi yɛn Yɛnnɛlɛ le,
la yɛgɛ woro wa mi punɔgo na.

23 Mì wugu na yɛɛra mɛgɛ ki na,
sensinnde ti maa yinrigi wa na yɔn,
senrɛ nda ti se ya mbe kanɔga, fɔ:
«Senwee piile pe ni fuun pe yaa ka kanɔnguuro
kan na yɛgɛ sɔgɔwɔ,

leele pe ni fuun pe yaa kaa wungu na meɛe ki na[†].

24 Pe yaa kaa ki yuun na wogo na fo:

«Kasinŋge naa fanŋga ki maa taa Yawe Yenŋele lo nuŋgba yeri.» »

Mbele fuun pàa nawa ŋgban li ni,
pe yaa ka songoro mbe pan li korogo fere ni pe na.

25 Yawe Yenŋele lo fanŋga na, Izirayeli setirige piile pe ni fuun pe yaa ka kasinŋge ta, konnaa mbaa pe yeɛ tanga.

46

Babiloni tara yarisunndo kala to naa Yenŋele jenne li ni

1 Yarisunŋgo Beli kì kanŋguuro kan, yarisunŋgo Nebo[†] ki fanŋga kì kò;

pè ki yaara yanlere ti pò mari taga yaayoro nda ti maa tuguro lee ta na.

Yàa pye na ki yarisunndo ti tungu faa na kee ti ni,

tì pye tuguro nda ti yen ma nugu wa yaayoro ti pògolo ke na, nari tege.

2 Ki yarisunndo ti fanŋga kì kò, tì kanŋguuro kan,

ti se ya mberi yeɛ sho;

pè to jate ti yigi kasopiile na kee ti ni tara ta yege ni.

3 Yoro Zhakobu setirige piile, ye logo na yeri,

[†] 45:23 45:23: Oromu 14.11; Fili 2.10-11 † 46:1 46.1: Beli naa Nebo pàa pye Babiloni tara fenne poro yarisunndo.

yoro Izirayeli woolo sanmbala mbele fuun yè
koro go na, ye logo na yeri.

Yoro mbele m̀i yere ye go kala li ni maga ɛ wa
ye sesanga wi ni,

ma ye kala li ɛ maga ɛ wa ye sepilige ki na.

⁴ Mi yaa koro ma ye ni fɔ sa gbɔn ye lelewe sanga
wi na;

mi yaa la ye sari fɔ ye yinzire ti ka sa filige.

Muwi m̀i yere ye ni, mi yaa si yere ye ni bere;

mi yaa ye go kala li ɛ mbe ye shɔ.

⁵ Ye yɛn na jaa mbanla taanla ambɔ ni,
mbe yo fɔ mi naa ki fɔ wi ni we yɛn ja?

Ye yɛn na jaa mbanla yala ambɔ ni,

mbe yo fɔ mi naa ki fɔ wi ni we yɛn nungba?

⁶ Leele pele ma tɛ ɲa wa pe bɔtɛ pile li ni wi wɔ,

mbe pe warifuwe wi taanla taanlayaraga ni,

pe mɛɛ tɛ gbɔnfɔ wa sara mberi kan wi yeri, mbe
yo wiri gbegele pe kan yarisunɲo,

kona pe mɛɛ la fɔli ki yege sɔgɔwɔ naga gbogo.

⁷ Pe maga ɛ pe pajogo ki na, mbe kari ki ni,

mbe saga tɛge ki tɛgesaga, ki ma koro wa;

kila ya yiri wa ki yɔnlɔ li ni.

Ali na lere wa kaga yeri ɲgbanga, kila ya mbege
shɔ;

kila ya mbe lere shɔ mboo wɔ wa jɔlɔgɔ ki ni.

⁸ Ye ye yeɛ nawa to ki wogo ɲga ki na, ye pye
lenambala!

Yoro mbele yè yiri ma je, ye jatere pye jɛɲge!

⁹ Ye ye yeɛ nawa to kagala ɲgele kè pye ma toro
faa ke na,

katugu muwi mi yen Yenḡeḡe le, Yenḡeḡe la yeḡe
woro wa mi punḡo na;
muwi mi yen Yenḡeḡe le, la yeḡe woro wa paa mi
yen.

¹⁰ Kala na li yaa ka pye, mi mali yo wa li lesaga
kagala ḡeḡe ke fa pye ḡben, mi ke yo maga le
wa fafafa.

Mi yo fɔ: «Kagala ḡeḡe mi kɔn ma tɛḡe mbe
pye, ke yaa yeresaga ta,
mi yaa na nandanwa kala li ni fuun li pye mbeli
yɔn fili.»

¹¹ Mi yaa kara kasannjɛḡɛ† ka yeri mbe yiri wa
yɔnlɔ yirisaga keɛ yeri,
naḡa wa wi, ḡa mi yaa yeri mbe yiri fɔ taleere
ta ni,
wi yaa kagala ḡeḡe mi kɔn ma tɛḡe mbe pye ke
yɔn fili;
ḡga mi yo, mi yaa ti ki pye,
ḡga mi kɔn ma tɛḡe mbe pye, mi yaa ki pye
mbeḡe yɔn fili.

¹² Yoro kotonḡbanga fennɛ, ye logo na yeri,
yoro mbele ye yen ma lali kasinḡḡe ki ni we.

¹³ Mi yen na paan na kasinḡḡe ki ni,
ki laga woro ma lali naa;
mi se mɔ ye showɔ pi ni naa.
Mi yaa Siyɔn ca ki shɔ,

---

† 46:11 46.11: *Kara kasannjɛḡɛ: Yɔn wila pye wunlunaḡa Sirusi wi kacɛn yaraga. Mbe to tara na malaga ni mberi shɔ, Sirusi wila pye ma weḡe ki pyewe pi na paa yeḡe ḡga na yɔn yen ma weḡe (Eza 8.8; Zhere 49.22).*

mbanla gbogowo yanwa pi kan Izirayeli woolo pe yeri.

47

Babiloni ca ki yaa to

¹ We Fɔ wì yo fɔ: «Yoro Babiloni ca woolo, ye tigi ye cɛn wa taambugo ki ni!

Ye tigi ye cɛn tara, katugu wunluwo jongo woro ye yeri naa, yoro Kalide tara fenne† wele.

Lere se kaa ye ca ki yinri naa fɔ: <Ca tiyongo, ca nga ki yen ferewe na!>

² Ye yiri ye tirara shyen le, ye muwe pi tire.

Ye ye gbato wi laga wa ye go ki na, ye ye deritonlogo ki yirige, ye ye saanra ti yirige funwa na, ye gbaan wi kon ye yiri.

³ Pe yaa ka ye witiwaga ki yan, ye fere laga ki yaa ka yiri funwa na.

Mi yaa kanla kayanga ki wo ye ni, lere kpe se kanla yegɛ kon mbege pye†.»

⁴ We go shɔfo pe maa wi yinri Yawe Yenɲele na yawa pi ni fuun fɔ,

Izirayeli woolo Yenɲele kpoyi le.

⁵ «Babiloni ca woolo, ye cɛn ye koro ye pyeri, ye ye wa diwi wi ni ye lara;

pe se kaa ye yinri naa cengele ke wunluwo ca.

⁶ Mila nawa ngban na woolo pe ni fo jɛngɛ, poro mbele pe yen na korogo ye, mila pe tifaga,

---

† 47:1 47.1: Kalide tara fenne poro nungba poro pe yen Babiloni woolo wele. † 47:3 47.3: Tunndo nda Babiloni tara fenne pe yaa la piin konaa tifagawa mba pe yaa ta, ti yaa pye kulolo woro.

ma pe le ye keε.

Εεn fɔ ye sila pe yinriwε ta,
yàa jɔlɔgɔ gbɔgɔ taga leleεle pe na.

⁷ Yàa pye na yuun fɔ: <We ca ki yaa koro
wunluwɔ ca fɔ sanga pyew.>

Ye sila ki kagala ke yigi kala,
ki yaa ka sa kɔ yege ŋga na, ye sila sɔnri ki na.

⁸ «Koni yaa nuru na yeri, yoro mbele katangala
ke yen ma ye ndanla.

Yoro mbele ye yen ma cɛn yeyinŋge na pɔw,
naga yuun wa ye yeε nawa fɔ:

<Woro wo na, we yɔngɔ woro wa!

We se ka pye nanɔnɔjaala fyew,
we se ka we piile pe la fyew!>

⁹ Ki jɔlɔgɔ kagala shyen ke yaa gbɔn ye na yɔnɔ
nɔnɔba ni, pilige nɔnɔba ki ni;

ye yaa ka ye piile pe la, mbe pye nanɔnɔjaala.

Ki kagala ke yaa gbɔn ye na fɔ mbe tijanga,
ye lekara kapyere to naa ki ni fuun ni, konaa ye
dobodobo kapyere legerε to naa ki ni fuun
ni.

¹⁰ «Yàa ye jigi wi taga ye kapere pyege ko na;
yàa pye na yuun fɔ: <Lere kpε woro na we yaan!>

Ye tijinliwε po naa ye kajenmε pì ye punɔ.

Yàa pye na ye yeε piin fɔ: <Woro wo na, we yɔngɔ
woro wa.>

¹¹ Jɔlɔgɔ ka yaa to ye na,
ye se kaga yigilɔmɔ pi jen;

jɔgɔwɔ pa yaa gbɔn ye na,

ye se ka ya sho pi keε.

Kapege ka yaa fɔ mbe to ye na,

sanni ye saga jɛn.

12 «Ye koro yaa ye dobodobo kapyere ti piin san,
konaa lekara kapyere ti ni,
to nda yè ye yɛɛ kan ti tunŋgo ki yeri, maga ɛ
wa ye punwɛ pi ni we.

Kana ye yaa ka tɔnli ta wa ti ni,
kana ti yaa ti paa fyɛ ye yɛɛ.

13 Yè ye yɛɛ te wa jɛɛɛ kapyere ti ni san!

Koni mbele pe naayeri kacɛn kagala ke kɔrɔ
jɛn, mbele pe maa jɛɛɛ piin wɔnŋɔlɔ ke
kacɛn wi ni,

mbele pe maa yevɔnndo kacɛn wi wele na kagala
nɛgele kaa paan wa yɛɛ ke yuun ye kan,
poro mbe yiri pe ye shɔ san!

14 «Wele, pe ni fuun pe yaa ka pye paa yan waga
yɛn,

ŋga kasɔn yaa ki sogo.

Pe se ya mbe pe yɛɛ shɔ ki kasɔn yinne li yeri.

Nanɔanra kasɔn ŋga lere ma yaakara sɔɔ ki na,
ko ka ma,

lere ma cɛn kasɔn ŋga tanla na waga ko ka ma.

15 Ye wele, yàa pye na ye yɛɛ tege mbele kala na,
na kanunɔbanɔga piin pe ni,

poro mbele yàa pye na yewe, maga ɛ wa ye
punwɛ pi ni,

pe yaa ka pye yɛɛ ŋga na, koyi ŋga yɛɛn;

pe ni fuun nunɔba nunɔba pe yaa ka gbɔn mbe
jaraga, mbe kari pe yɛ pe yɛ.

Lere kpɛ se ka ye shɔ.»

48

*We Fɔ wi yen na kagala fɔnɔgɔɔ
kele senre yuun*

¹ Yaa nuru, yoro Zhakobu setirige piile wele,
yoro mbele Izirayeli meɛ ki yen ye na we,
yoro mbele yè yiri wa Zhuda sege ki ni we,
yoro mbele ye maa wungu Yawe Yenɔɛle li meɛ
ki na we,
yoro mbele ye maa Izirayeli woolo Yenɔɛle li
yenri;
ɛn fɔ ye woro naga piin kaselege naa kasinɔge
ni.

² Ma sigi ta ye maa ye yɛɛ gbogo na ye yɛɛ yinri
ca kpoyi ki woolo,
ma ye kɛɛ ki kan Izirayeli woolo Yenɔɛle lo na,
lo na pe maa yinri Yawe Yenɔɛle na yawa pi ni
fuun fɔ.

³ Kagala ngele kè pye ma toro,
mila ke senre yo ma ke naga, maga le wa wagati
titɔnɔwɔ ni.

Ki senre tɔla yiri wa na yɔn, a mɔri yo ye kan.
A mɔ si kaa ki pye le ki yɔngɔɔ nunɔba ke ni,
a kɔ pye ma ki yɛɛ yɔn fili.

⁴ Katugu mɔgi jɛn ma yo yoro Izirayeli woolo, ye
yen nunɔngɔngɔngala fenne,
ye yɔɔgɔ kɔ sheli ye na paa tugurɔn yen,
ye go kɔ liri ye na paa tugurɔn yen.

⁵ Mila ki kagala ke yo ye kan maga le wa faa,
mila ke senre yo ye kan sanni ke sa gbɔn ye na,
janɔgo yaga kaa ki yuun mbe yo fɔ ye yarisunndo
to tigi kagala ke pye,

fɔ ye yaara yanlere tire woro nakoma tuguyenre
woro to tigi kagala ke kon ma ke tege.

⁶ Nda mi yo yeri logo, yoro jate yege yan fɔ ti ni
fuun tiri yee yon fili,
naga yen ma, ye se ki wogo ki yari fun wi le?

Koni mi yaa ti ye kagala fonngolo senre logo,
kagala ngele ke yen ma lara,
ngele ye sila ke jen faa.

⁷ Yingo ko ke yaa pye, ke woro kagala ngele ke
toro wa faa;
fɔ ma pan ma gbɔn yingo, ye fa ke senre logo
gben;

janjo yaga kaa ki yuun mbe yo fɔ ya ke jen faa!

⁸ Ye sila ki kagala ke senre logo, ye sila kala la
jen ke wogo na,
maga le wa wagati titonlowo ni, ye sila yenle mbe
logo.

Migi jen ma yo ye yen leele fanlafenne ko ce,
maga le wa ye sesanga wi na, pe maa ye yinri
leele mbele pe yiri ma je.

⁹ Een fɔ na mege ki kala na, mila nanjbanwa
gbɔɔ pi sogo,
na gbogowo pi kala na, milan yee yigi
janjo mi ka ka ye tongo.

¹⁰ Ye wele, mi ye wa ma wele, ma ye pye fyongo
fu,
een fɔ kii pye paa yege nga na pe ma warifuwe
wi wa maa wele kason ni;
mi ye wa ma wele wa jologo ki kason ki ni.

¹¹ Mi yaa ko pye ma, na mege ko kala na, na yera
mege ko kala na,

katugu mi se yere ki na panla mege ki jogo.
Mi sanla gbogowo pi kan lere wa yegge yeri.

*Yenhele laa tunngo kan
wunlunana Sirusi wi yeri*

¹² Yoro Zhakobu setirige piile, ye logo na yeri,
yoro Izirayeli woolo, yoro mbele mi yeri, ye logo
na yeri!

Muwi mi yen kongbanna, muwi mi yen
punḡofot†.

¹³ Na yera kee ko ki tara ti nogo ki tenge,
na kalige kee ko ki naayeri wi jaraga ma kari
lagapyew;

na mi kari yeri, ti ma pinle ma pan.

¹⁴ Ye ni fuun ye pan ye gbogolo, ye logo na yeri!
Ye ni ambow keli ma ki kagala ke yo?

Lere na wi yen ma Yawe Yenhele li ndanla, wi
yaa li nandanwa kala li pye Babiloni tara
ti na,

wi yaa wi kee ki yirige poro Kalide tara fenne pe
na.

¹⁵ Mi kpaw, muwi mi para, muwi muu yeri;
muwi muu pye wi pan, wi kagala ke yaa si yon.

¹⁶ Ye fulo laga na tanla, yege senre nda ti logo!
Maga le wa ki lesaga ki na, mii para larawa.
Maga le wa ki kagala ke lesaga ki na, mila pye
wa.

Koni we Fo, Yawe Yenhele lilan tun mali yinne li
tirige na na.

† **48:12 48:12:** Eza 41.4; 44.6; Naga 1.17; 2.8; 22.13

17 Yawe Yenɲele na li yen ye go shɔfo, Izirayeli
 woolo Yenɲele kpoyi le, pa li yo yeen fo:
 «Muwi mi yen Yawe Yenɲele, ye Yenɲele le,
 na li yen na ye nari ye tɔnli wo kala na,
 na ye yege sinni wa konɔ na ye daga mbaa tanri
 li ni.

18 Ndeɛ ki pye yaa yenle ma ye jatere wi tege na
 ɲgasegele ke na,
 ye mbe ja yeyinɲe ta ki pye paa gbaan yen
 mbaa fuun,
 kasinɲe ki jɛn na lege ye sɔgowɔ paa kɔgoje
 tɔnmɔ mba pi maa yinrigi na tuun pi yen.

19 Ye setirige piile pe jɛn na lege paa taambugɔ
 ki yen,
 ye piile pe jɛn na lege paa taayenge ki yen.
 Pe mege ki se jɛn na kɔ nakoma mbe tongo mbe
 kɔ mbe wɔ wa na yege sɔgowɔ.»

Yenɲele li woolo pe yaa ka yiri

wa Babilɔni ca

20 Ye yiri wa Babilɔni ca ki ni, ye fe ye yiri wa
 poro Kalide tara fenne pe sɔgowɔ.

Yaa yɔgɔrimɔ kɔɲɔlo waa, yaa ki wogo ɲga ki
 yari, mbe ti lere pyew wigi logo;

yege senre ti jaraga fo wa dunruya wi kɔsaga ki
 na,

yege yo fo Yawe Yenɲele li li tunmbyeele
 Zhakɔbu setirige piile pe go shɔ.

21 Li pe yege sin wa gbinri ɲa wi waga wi ni, wɔgo
 si pe yigi;

li ti tɔnmɔ janri ma yiri wa walaga ki ni,

li walaga ki jɛnw, a tɔnmɔ janri ma yiri wa ki ni†.

† 48:21 48:21: Eki 17.1-7; Nɔmbu 20.1-13

22 Ἐεν fə lepeele pe se yeyinŋge ta fyew.
Yawe Yennɛle lo li yo ma.

49

Yurugo shyen wogo:

Yawe Yennɛle li tunmbyee

¹ Yoro logo furo tara fenne, ye logo na yeri!
Yoro taleere fenne, ye nungbolo jan na yeri!
Yawe Yennɛle lilan yeri mala ta wa na nɔ wi lara,
lāa na meɛ ki taga maga le wa na sesanga wi
ni†.

² Lilan yon ki pye ki tanla, paa tokobi yon tanga
woo yen,

lilan lara wa li kee ki nogo.

Lilan pye paa wanla yen, na peli yon ki wo,
lilan lara wa li sanngbo wi ni.

³ Ligi yo na kan fo: «Mboro Izirayeli tara, mboro
ma yen na tunmbyee we,
mboro mi yaa tege mbanla gbogowo pi naga.»

⁴ Mi wo na, a mi silan yee pye fo: «Milan yee te
jaga,

milan fannga ki ko wagafe, tonli fu kala na.

Ἐεν fo nga ki daga na ni, ki yen Yawe Yennɛle lo
yeri,

na sara wi yen wa Yennɛle lo yeri.»

⁵ Koni, Yawe Yennɛle li para,

lo lilan fanri maga le wa na nɔ wi lara, mala pye
li tunmbyee,

janngo mbe ti Zhakobu setirige piile pe songoro li
korogo,

† 49:1 49.1: Zhere 1.5; Gala 1.15

mbe poro Izirayeli woolo pe gbogolo wa li tanla.
Mì gbogowo ta Yawe Yenḡele li yeri,
na Yenḡele lo li yen na fanḡa ye.

⁶ Làa na pye fɔ: «Mbɔɔn pye na tunmbyee,
mbe ta mbe Zhakɔbu setirige piile pe cɛnle li
yirige,
mbe ta mbe poro Izirayeli woolo sanmbala mbele
pè koro go na pe pye pe songoro pe pan,
ki kɔ wo ma.
Ɛɛn fɔ mi yaa ma pye paa yanwa yen cɛngɛle
sanḡala ke kan,
janḡo na showo kala li gbɔn fɔ wa tara ti kɔsaga
ki na.»

*Yenḡele li yaa ka pan
Izirayeli woolo pe ni*

⁷ Yawe Yenḡele lo li yen Izirayeli woolo pe go
shɔfɔ, ma pye pe Yenḡele kpoyi le;
lere ḡa pe yen na tifaga,
a wì pye yaritijaanga cɛngɛle sanḡala ke yeḡe
na,
ma pye fanḡa fenne pe kulo,
Yawe Yenḡele na Izirayeli woolo pe go shɔfɔ, ma
pye pe Yenḡele kpoyi le,
pa li yo yeɛn wi wogo na fɔ:
«Na wunlumbolo paga kɔɔn yan, pe yaa yiri mbe
yere;
na tara teele paga kɔɔn yan, pe yaa fɔli ma yeḡe
sɔḡowo mbɔɔn gbɔḡo,
Yawe Yenḡele na li yen senre nunḡba yofɔ li kala
na,
lo na li yen Izirayeli woolo Yenḡele kpoyi na lɔɔn
wo we.»

8 Yawe Yenñele li yo fo: «Mòo yenñewe pi logo na
wagati jenñe wi ni,
mεε ma saga showo pilige ki ni.

Mi yaa loon go singi, mboon tεge ma pye yon
finliwe pi lefo mi naa leele pe sogowo,
mbe tara ti yirige naa fonngo,
mbe korogo tara nda ti jogo ma koro waga ti yeεle
pe na naa;

9 mbege yo kasopiile pe kan fo: <Ye yiri wa kaso,>
mbege yo mbele pe yen wa diwi wi ni pe kan fo:
<Ye yiri wa diwi wi ni!>

Pa kona, pe yaa kaa taa mbaa nii kongolo ke yon
na,
mbaa yaakara taa mbaa kaa wa tinndiye pe ni
fuun pe na, paa yaayoro ngbelege yen.

10 Funngo se ka pe yigi naa, wogo se ka pe yigi
naa,
gbinri tifelege tufunwo naa yonlo se ka pe ya naa;
katugu na wi yen na pe yinriwe taa, wi yaa pe
yεge sin,
mbe kari pe ni puluyo tonmo tanla.

11 Mi yaa kongolo wo wa na yanwira ti ni fuun
ti go na,
mbanla kongboro ti yon yala.

12 Na woolo pe mbele paa paan ma yiri fo lege,
pele mbele pe yiri wa yonloparawa kamenge keε
yeri, konaa ma yiri wa yonlo tosaga keε
yeri;

pele mbele pe yen na paan ma yiri wa Sinimu
tara.»

13 Mboro naayeri, ta nayinme kongolo waa!
Mboro tara, ta yogori!
Yoro yanwira, yaa nayinme yuuro koo!

Katugu Yawe Yennɛɛ li yen nali woolo pe kotogo
 ki sogo pe na,
 li yen na li woolo mbele pe yen tege na pe
 yinriwe taa.

Yennɛɛ li se fɛgɛ li woolo pe na

14 Siyon ca woolo pàa pye na yuun fo: «Yawe
 Yennɛɛ li we wa,
 we Fo wi fɛgɛ we na.»

15 Naga yen ma, jɛɛ wi mbe ya mbe fɛgɛ wi pyo
 ŋa wi yen na wɔnri wi na, wi na le?

Naga yen ma, wi soo yɛɛra pisee wi yinriwe ta
 wi le?

Ali na wi ka fɛgɛ wi na, mi wo se fɛgɛ ye na fyew.

16 Wele, mboro Siyon ca, mɔɔ kerikeri wa na
 kɛndala paa tɛgɛɛ yen,
 mbogo ŋa ki yen mɔɔ maga, ki yen na yɛgɛ
 sɔgɔwɔ sanga pyew.

17 Ma piile pe yen na fee na paan,
 ma si yala, mbele pɔɔn tɔngɔ konaa mɔɔ jɔgɔ
 mɔɔ pye kataga, pe yaa kari mbe laga ma
 na.

18 Ma yɛgɛ ki yirige ma wele mɔɔ yɛɛ maga,
 ma piile pe ni fuun pe yen na pe yɛɛ gbogolo na
 paan ma kɔrɔgɔ.

Mbege ta mi yen Yennɛɛ na yinwege wolo,
 mi wugu fo ma yaa ka pe pɔ ma yɛɛ na paa
 fereyaara yen,

mbɔɔn yɛɛ fere pe ni paa piɔ fɔnɔ yen.

Yawe Yennɛɛ lo li yo ma.

19 Ma ca ŋa ki pye kataga, naa ma lara nda ti
 koro waga,

konaa ma tara nda ti jɔgɔ ti ni,
 ti yaa ka kologo ma woolo pe na.

Mbele pàa pye nɔɔ jogo, pe yaa ka fe mbe kari
mbe laga ma na.

20 Maa pye naga sɔnri mà la ma piile mbele ni,
pe yaa kaa ki yuun wa ma nunɓbolo fɔ:
«Laga kɪ kologo we na, laga ka kan we yeri we
ta we cɛn wa ki ni.»

21 Kona, ma yaa kaa ma yɛɛ piin fɔ:
«Ambɔ wigi piile mbele pe se na kan?
Katugu mila pye piile fu, ma pye jambasee.
Pàa na yigi ma kari na ni kasopyɔ,
mala purɔ ma kari na ni tara ta yɛɛ ni.
Naga yɛn ma, ambɔ wigi piile mbele pe gbegele?
Mì koro na yɛ, mbele yɛɛn poro la pye se yeri?»

22 Pa we Fɔ, Yawe Yɛnɲɛɛ lì yo yɛɛn fɔ:
«Mi yaa na kɛɛ ki yirige mbe wa cɛnɲɛɛ
sanɲgala ke yeri,
mbanla dirapo wi yirige tara woolo pe kan.
Kona, pe yaa ma pinambiile pe lɛ keyɛn na, mbe
pan pe ni,
mbɔɔn sumborombiile pe lɛ pajoro na mbe pan
pe ni.

23 Wunlumbolo poro pe yaa ka pye teele mbele
pe yɛn ma piile pe nagafɛnnɛ,
wunlunjaala poro pe yaa ka pye nɛɛɛ mbele pe
yɛn ma piile pe gbegelefɛnnɛ;
pe yaa kaa foli ma yɛɛ sɔɔwɔ, mbaa pe yɛɛ ti
jiile wa tara, mbaa ma gbogo,
mbaa ma tɔɔɔ gbanɲɲban wi laala.
Pa kona, ma yaa ki jɛn mbe yo fɔ muwi mi yɛn
Yawe Yɛnɲɛɛ le,
fɔ mbele pè pe jigi wi taga na na, pe se ka fɛɛ
shɔ.»

24 Naga yen ma, malingboon kotogofɔ wì yaara
nda koli wa malaga,
ti mbe ya shɔ wi yeri le?

Naga yen ma, lewɛlɛwɛ wì lere ɲa yigi kasopyɔ,
wi mbe ya shɔ wi yeri wi le?

25 Ee, Yawe Yɛnɲɛle lo lì yo ma fɔ:

«Malingboon kotogofɔ wì yaara nda koli wa
malaga ki na, ti yaa ka shɔ wi yeri,
lewɛlɛwɛ wì kasopyɔ ɲa yigi wa malaga, wi yaa
ka shɔ wi yeri.

Mi yaa ka malaga gbɔn ma winfenne pe ni,
mboon piile pe shɔ.

26 Mi yaa ka ti mbele pe yen nɔɔ jɔɔ, pe pe yɛɛra
wire kara ti ka;

pe yaa ka pe yɛɛra kasanwa pi wɔ paa duven
fɔnɲɔ yen, fɔ wila pe yɛɛ ki kanɲi.

Pa kona lere pyew wi yaa ki jɛn fɔ muwi mi yen
Yawe Yɛnɲɛle na li yen ma shɔfɔ we,
naa ma go shɔfɔ, konaa Zhakɔbu Yɛnɲɛle na
fanɲga gbɔɔfɔ.»

50

Yɛnɲɛle lii je li woolo pe na

1 Pa Yawe Yɛnɲɛle li yo yɛɛn fɔ:

«Pɔɔɔɔ jɔɔɔɛwɛ ɲa mì kan ye nɔ ɲa wi yen
Zheruzalemu ca ki yeri, ma wi pɔɔɔɔ ki
sa, wi yen se yeri?

Ambo fɔɔ kila pye na na, fɔ a mi ye pɛɛ ki fɔ
wi yeri kulolo mala fɔɔ ki tɔn?

Ɛɛn fɔ yege jɛn ye yo fɔ pè ye pɛɛ ye kajɔɔɔ
to kala na;

ye nɔ wi pɔɔɔɔ kì jɔɔ, naa yè yiri ma je ki kala
na.

² Naa m̀ila pan, yingi na mi sila si lere yan?
 Mila ye yeri, ɛɛn fɔ lere kpɛ sigi shɔ.
 Naga yɛn ma, na kɛɛ ki were ma toro mbe ye shɔ
 wi le?
 Naga yɛn ma, fanɲga woro na ni mbe ya mbe ye
 shɔ wi le?
 Ma si yala, na mi ka gbanla nuɲgba kɔgɔje wi
 na, wi ma waga,
 mi ma gbaanla pe kanɲga ma pe pye lawaga;
 ɲgbanra ti ma fɔngɔ tɔnmɔ lama pi kala na,
 katugu wɔgɔ ki mari gbo.
³ Mi ma diwi wi le wa naayeri maa fo paa paraga
 yɛn,
 mbe naayeri lara ti tɔn paa lere ma kaa jatere
 piriwen yaripɔrɔ le wi yɛɛ na we.»

Yurugo taanri wogo:

Yɛnɲɛle li tunmbyee wi kala

⁴ We Fɔ, Yawe Yɛnɲɛle lilan naga sɛnrɛ yolɔmɔ
 pi ni,
 janɲo lere ɲa wi yɛn tege na, mbe ya mboo saga
 na sɛnyoro ti ni.
 Pinliwɛ nuɲgba nuɲgba pyew li mala yɛn,
 li mala yɛn, janɲo mbe nuɲgbolo jan mbaa nuru
 paa fɔrɔgɔfɛnnɛ yɛn.
⁵ Ee, we Fɔ, Yawe Yɛnɲɛle lilan nuɲgbogolo ke
 yɛngɛ;
 mii yiri mbe je, mii si sɔngɔrɔ punɲo na.
⁶ Mila na pɔgɔlɔ ke kan na gbɔnfɛnnɛ pe yeri,
 mala mbatelege ki jan mbele paa pye nala siyɔ
 wi kologi pe kan;
 mbele paa pye nala tegele konaa na cɛnrɛ ti
 surugun na na,
 mi sila na yɛgɛ ki lara pe na.

7 Ɛɛn fɔ we Fɔ, Yawe Yɛnɲɛlɛ lɪlan saga,
 ki kala na, mi sila go sogo,
 ki kala na, mila na go ki sheli paa sinndɛlɛgɛ yɛn;
 katugu mila ki jɛn ma yo mi se fɛrɛ sho.

8 Ɗa wi yɛn na tanga ki kaan na yeri, wi yɛn na
 tanla tɔɔn;
 ambɔ wila jaa mbe kiti kɔn na na?
 Ki lerefɔ wi pan we kari wa kiti kɔnsaga.
 Ambɔ wi yɛn na winfɔ wo?
 Ki lerefɔ wi yiri wi pan na mɛgɛ ni.

9 Ee, we Fɔ, Yawe Yɛnɲɛlɛ lɪlan saga,
 ambɔ wi mbe ya mbe kiti kɔn mboo jan na na?
 Na winfɛnnɛ pe ni fuun pe yaa kɔn mbe toori
 paa parisankɔnrɔ kɔnrɔ yɛn,
 fyɛnrɛ yaa ka ye pe ni mbe pe ka mbe pe kɔ.

10 Ye ni, ambɔ wi maa fyɛ Yawe Yɛnɲɛlɛ li yɛgɛ
 nali tunmbyee wi sɛnrɛ ti nuru?
 Lere o lere wi yɛn na tanri wa wowɔ pi ni;
 yanwa kpɛ si woro wi yeri wa wi kɔnɔ li ni,
 wo mboo jigi wi taga Yawe Yɛnɲɛlɛ li na,
 wuu kɛɛ ki kan wi Yɛnɲɛlɛ lo na.

11 Ɛɛn fɔ yoro mbele fuun ye yɛn na kason ki
 muni,
 ma ye yɛɛ maga wangala kason wogolo ni,
 yaa kee ye sa ye wa kason ɲga yɛ mu ye yɛ ki ni,
 konaa wa ye wangala kason wogolo ke sɔgɔwɔ.
 Muwi mi yaa ti ki wogo ɲga ki gbɔn ye na,
 ye yaa ka sinlɛ mbe ku wa jɔlɔgɔ ki ni.

51

Yɛnɲɛlɛ li showɔ pi yɛn kɔsaga fu

¹ Yennɛle li yo fo: «Yoro mbele yè taga kasiɲɲe
ki na naga jaa, yoro mbele ye yen na Yawe
Yennɛle li laga jaa,
ye logo na yeri!

Pè ye tɛ ma ye wɔ walaga ɲga ni, yege walaga ki
wele,

pè ye tile ma ye wɔ waliwege ɲga ni, yege wele!

² Ye ye tɛle Abirahamu wi wele

konaa Sara ɲa wì ye se wi ni;

mila Abirahamu wi yeri sanga ɲa ni, kila yala
pyɔ woro wi yeri,

ɛɛn fo, a m̀ si duwaw wi na ma setirige piile kan
wi yeri†.»

³ Yawe Yennɛle li yaa ka Siyon ca woolo pe kotogo
ki sogo pe na,

mbe lara nda ti jɔgɔ ma koro waga ti kotoro ti
sogo ti na.

Li yaa ka gbinri wi kanɲga mboo pye paa Eden
nanɲɔ kologo ki yen.

Nayinmɛ naa yɔgɔrimɔ yaa ka pye wa ki ni,

naa Yennɛle li sɔnmɔ yuuro konaa yuuro shɔgɔ
ni.

⁴ «Yoro mbele na woolo, ye logo na yeri,

yoro mbele cɛnle na li yen na woolo, ye
nɲɲgbolo jan na yeri!

Katugu pa lasiri sɛnrɛ ti yaa yiri laga na yeri mbe
kan ye yeri;

mi yaa kakɔɔndɛgɛɲɲɛle tɛgɛ, mbe ta mbe
yanwa yirige cɛngɛle ke kan.

⁵ Na kasiɲɲe wagati wì yɔngɔ,

na showɔ wagati wì gbɔn makɔ;

† 51:2 51.2: Zhens 12.2; Dete 7.12-14

mi jate mi yaa kiti kɔn cɛngɛɛ sanŋgala ke na,
 logɔ furo tara woolo pe yaa ka pe jigi wi taga na
 na,

mbe pe jigi wi taga na fanŋga ki na.

⁶ Ye ye yɛɛ ti yirige ye naayeri wi wele,
 ye ye yɛɛ ti sogo ye tara ti wele;
 katugu naayeri wi yaa ka kɔ saw paa wirige yɛn,
 tara ti yaa ka ɛ mbe wɔ ti yɛɛ ni paa
 parisankɔnrɔ kɔnrɔ yɛn,
 tara woolo pe yaa ka ku paa tishɔnrɔ yɛn.
 Ɛɛn fɔ shɔwɔ mba mi yɛn na kaan, pi yaa koro
 wa fɔ sanga pyew,
 na kasinŋge ki se kɔ fyew.

⁷ «Yoro mbele ye yɛn ma kasinŋge ki jɛn, ye logo
 na yeri,
 yoro mbele na lasiri sɛnrɛ ti yɛn wa ye kotogo na
 we!

Yaga ka fyɛ sɛnwee piile pe tifagawa sɛnrɛ ti
 yɛgɛ,
 ye sunndo wiga ka kɔn ye na pe tɛgɛɛ li kala na.

⁸ Yaawere yaa ka ye pe ni, mbe pe ka paa paraga
 yɛn,
 fyɛnrɛ yaa ka pe ka paa simbasire yaripɔrɔ yɛn.
 Ɛɛn fɔ na kasinŋge ki yaa koro wa fɔ sanga pyew;
 na shɔwɔ mba mi yɛn na kaan, pi yaa koro wa
 sanga pyew fɔ tetete.»

Yɛnŋɛɛ li woolo pe yɛnrɛwɛ

pì pe saga

⁹ Yɛn ma yiri, Yawe Yɛnŋɛɛ, yɛn ma yiri, mɔɔ
 fanŋga ki le ma yɛɛ ni!
 Yɛn ma yiri paa yɛgɛ ŋga na màa pye naga piin
 fafafa we,

wa wagati ɲa wì toro faa wi ni.
Naga yɛn ma, mboro ma maa yaripege Arahavu
ki tɔngɔ wi le?

Mboro ma maa kɔgɔje yarifɛlɛgɛ ki gbo wi le?

¹⁰ Naga yɛn ma, mboro ma maa kɔgɔje wi waga,
ma latijugo tɔɲɲgɔɔ pi waga wi le?

Naga yɛn ma, mboro ma maa torosaga wɔ wa
kɔgɔje wi nandogomɔ,
ma woolo mbele mà pe go shɔ, ma ti a pe toro
wi le*?

¹¹ Yawe Yɛɲɲɛ li woolo mbele li pe go shɔ, pa
pe yaa ka songɔɔ ma;

pe yaa ka pan mbe ye wa Siyon ca yɔgɔrimɔ
yuuro ni,

nayinmɛ mbakɔɔ yaa ka pye pe yeri paa wun-
luwɔ njala yɛn pe go na.

Yɔgɔrimɔ naa nayinmɛ yaa ka pye pe yeri,
yɛsanga naa jɛngɛ ki ni, ti laga yaa ka lali pe ni.

Yɛɲɲɛ li woolo pe daga mbaa fyɛ

¹² Yɛɲɲɛ li yo fɔ: «Mi we, muwi mi yaa ye
kotogo ki sogo ye na;

yɲɲi na ye sila fyɛ sɛnwee yɛgɛ, wo ɲa wi yɛn
kufɔ we?

Yɲɲi na ye sila fyɛ sɛnwee pyɔ yɛgɛ, wo ɲa wi
yɛn paa yan yɛn we?

¹³ Ye pye mɛlɛ mɛɛ fɛgɛ Yawe Yɛɲɲɛ li na, lo na
li yɛn ye dafɔ we?

Lo li naayeri wi jaraga ma kari, ma tara ti nɔgɔ
ki tɛngɛ.

Ye yɛn na fyɛ suyi ye jɔlɔfɔ wi yɛgɛ pilige pyew,

† 51:10 51:10: ɛki 14.21

fɔ wì gbegɛɛ mbe pan mbe ye tɔngɔ.

Ɛɛn fɔ ye jɔɔfɔ wi nanɔbanwa pi yen se koni?

¹⁴ Sanni jenri, mbele pè pɔ ma le wa kaso, pe yaa
pe wa pe koro pe yɛɛ kan;

pe se koro wa kaso go ki ni mbe ku,

pe se ka pe yɔnsuro ti la fun.

¹⁵ Muwi mi yen Yawe Yɛnɛɛ, ye Yɛnɛɛ le;

muwi mi ma ti kɔgɔje wi maa tinme yinrigi,

mbe ti wi tɔnmɔ mba pi maa yinrigi na tuun, pi
maa kunlu nɔɔɔɔɔɔɔɔ.

Na mɛɛɛ koyi nɔɔ Yawe Yɛnɛɛ na yawa pi ni
fuun fɔ.

¹⁶ Milan sɛnrɛ ti le ma yɔn,

mala kɛɛ yinme pi tɛɛ mɔɔ tɔn.

Muwi m̀ naayeri wì jaraga ma kari lagapyew,
ma tara ti nɔgɔ ki tenje,

maga yo Siyɔn ca fɛnnɛ pe kan fɔ: <Yoro ye yen
na woolo wele.> »

Zheruzalemu ca, yen ma yiri

¹⁷ Yen ma yiri, Zheruzalemu ca, yen ma yiri,
ma yiri ma yere.

Yoro mbele yàa Yawe Yɛnɛɛ li nanɔbanwa
wɔjennɛ li sho li kɛɛ ma li wɔ we.

Yàa li wɔ mali kɔ pew, fɔ ma saa gbɔn sinndɛɛɛ
ti na, fɔ a ye yɛɛ kila kanɔɔɔ.

¹⁸ Pàa piile mbele fuun se,

ali lere nɔngba wo sila ta wa pe ni mbe pe yɛɛ
sin;

pàa piile mbele fuun gbegɛɛ,

ali lere nɔngba wo sila ta wa pe ni mbe pe yigi
kɛɛ na.

¹⁹ Jɔɔgɔ kagala shyɛnzhyɛn gbɔn ye na,

koro ke yen tɔngɔwɔ naa jɔgɔwɔ, naa funjo
konnaa tokobi wi ni.

Ambɔ fɔ wi yaa gbele mbe ye kan?

Ambɔ fɔ wi yaa ye kotogo ki sogo ye na?

²⁰ Ye piile pe fanŋga kɪ kɔ pe ni,

pè toori, ma sinle wa ca nawa koŋgolo ke ni fuun
ke yɔn na,

paa pe ma kaa woŋgoli yigi mɛɛ ni we.

Ko pye ma, Yawe Yenŋɛɛ li nanŋbanwa gbɔɔ
mba pi yen li ni pe ni pi kala na,

konnaa naa Yenŋɛɛ li yiri pe korɔgɔ we.

²¹ Ki kala na, ye logo na yeri, yoro Zheruzalemu
ca woolo mbele yunŋbɔgɔɔ ni,

yoro mbele ye yɛɛ ki yen na kanŋgi, ma si yala
duven ma ye wɔ.

²² Ye Fɔ, Yawe Yenŋɛɛ, ye Yenŋɛɛ le,

lo na li yen ma yere yoro mbele li woolo ye go
kala li ni, pa li yo yɛɛn fɔ:

«Ye wele, wɔjɛnɛ na li yen ye kɛɛ,

lo na li duven wi maa lere yɛɛ kanŋgi,

mi yaa li sho ye yeri.

Na nanŋbanwa wɔjɛnɛ ye se wɔ wa li ni naa.

²³ Mi yaa li le ye jɔlɔfɛnɛ pe kɛɛ;

poro mbele paa pye na ye piin fɔ:

«Ye sinle, we yaa lugu ye na, mbe ye tangala mbe
toro!»

Ko sanga wo ni, yaa ye pɔgɔlɔ ke pye paa tara ti
yen,

paa torokono yen torofɛnɛ pe kan.»

52

*Zheruzalemu ca
ki yaa ka yiri naa fɔnngɔ*

¹ Yɛn ma yiri, yɛn ma yiri!

Siyon ca, yiri ma fannga le ma yɛɛ ni!

Mboro Zheruzalemu ca nga ki yɛn kpoyi, ma
yaripɔrɔ tiyɔnrɔ ti le ma yɛɛ na!

Katugu leele mbele pee kɛnrɛkɛnrɛ konaa leele
mbele pe yɛn fyɔngɔ ni, wo wa kpɛ se ka
ye wa ma ni naa.

² Yiri ma gbanngban wi yangara, maa lagala ma
yɛɛ na,

ma pan ma cɛn wa ma censaga, mboro
Zheruzalemu ca ye!

Kulowo manɔa nga pɛ le wa ma yɔlɔgɔ, ki sanga,
mboro Siyon ca nga paa sumboro yɛn.

³ Katugu pa Yawe Yɛnɛɛ lɛ yo yɛɛn fɔ: «Ki
kaa pye paa ye pɛrɛ sɔnngɔ fu na, penjara se ka
sara fun mbe ye go shɔ.»

⁴ Katugu pa we Fɔ, Yawe Yɛnɛɛ lɛ yo yɛɛn fɔ:
«Maga lɛ wa faa, na woolo paa kari wa Ezhipiti
tara ma saa cɛn wa; ko punɔgɔ na, a Asiri tara
fɛnrɛ pɛ si pan ma baga pe na ma pe jɔlɔ go fu.»

⁵ Yawe Yɛnɛɛ lo lɛ yo ma fɔ: «Koni yingɔ
mi daga mbe pye? Katugu pɔnla woolo pe yigi
ma kari pe ni kulowo ni wagafe. Mbele pɛ cɛn
pe go na fannga, pe yɛn na cew tawa yɔgɔrimɔ
kɔngɔlɔ waa. Pe yɛn nala mɛgɛ ki jogo pilige
pyew. Yawe Yɛnɛɛ lo lɛ yo ma.

⁶ Ki kala na, pilige ka, na woolo pe yaa kanla
mɛgɛ ki jɛn. Ko pilige ko ni, pe yaa kaga jɛn fɔ
muwi mɛ para. Mi kpaw muwi!»

*Yenɲele li yaa songoro
mbe pan wa Zheruzalemu ca*

⁷ Mbele pe yen na paan sentanra ti ni mberi yo,
pe panlomo pi yen ma yon wa yanwira ti na,
poro mbele pe yen na yeyinɲge senre ti yari,
na yarijende sentanra ti yuun,
na showo pi senre ti yari,
naga yuun Siyon ca ki kan fo: «Ye Yenɲele lo li
yen wunluwo we†!»

⁸ Ye ca korosifenne pe maganɲala ke yen na
yinrigi,

pe pinle na cew tawa yogorimo kongolo waa;
katugu poro jate pe yen naga yaan yenle ni
fo Yawe Yenɲele li songoro na paan wa Siyon ca.

⁹ Zheruzalemu katara woolo, ye pinle yaa jorogi
nayinme ni;

katugu Yawe Yenɲele li yen na Zheruzalemu ca
woolo pe kotoro ti sogo pe na,

li yaa Zheruzalemu ca ki go sho.

¹⁰ Yawe Yenɲele lili yawa po naa li yen kpoyi yege
nga na ki naga cengele sanɲala ke yege
na;

leele pe ni fuun pe yaa ka we Yenɲele li showo
pi yan sa gbɔn fo wa tara ti kosaga ki na.

*Yenɲele li yaa kali woolo pe yirige
wa Babiloni tara*

¹¹ Yaa kee, yaa kee ye yiri laga ki laga nga ki ni!
Yaga ka jiri fyongɔ yaraga ka kpe na.

Ye yiri wa Babiloni ca ki ni, ye ye ye pye kpoyi,

† 52:7 52.7: Ki senre nda ti yo wa Oromu 10.15laga ki ni.

yoro mbele ye maa Yawe Yennεε li gbogoyaara
ti lee we†.

¹² Yaga ka yiri wa fyεεε na,
yaga ka fe mbe yiri,
katugu Yawe Yennεε li yaa ka keli ye yeεε,
lo na Izirayeli woolo Yennεε le, li yaa ka pye ye
punjo na.

Yurugo tijere wogo:

Yennεε li tunmbyee wi jɔɔɔ kala

¹³ Yennεε li yo fo: «Wele, na tunmbyee wi kagala
ke yaa kaa yongo mbaa kee yeεε,
wi yɔɔɔ ki yaa ka yiri caw,
wi yaa ka gbogowo ta,
wi yaa ka yiri naayeri fo jεεε.

¹⁴ Wila pye fyere yaraga leεεε yeri,
katugu wi yeεε cenwe pila jɔɔ ma piri, pi sila
yiri senwee woo korɔɔ,
wi cenlomo pi sila senwee pyo woo le.

¹⁵ Ki kala na, wi kala li to cenεεε leεεε yon na
fun,
wunlumbolo pele yaa ka pyeri dinw wi yeεε
sɔɔɔ,
katugu kala na pe fa li yeεε yo pe kan faa, lo pe
yaa yan.

Kala na pe fa logo faa, pe yaa li korɔ jεn.»

53

¹ Senre nda ti yo we kan, ambo wi taga ti na?
Ambo wi Yawe Yennεε li fannga ki jen†?

² Wila yiri ma le Yawe Yennεε li yeεε sɔɔɔ
paa tipile yirifonno yen,

† 52:11 52.11: 2 Wunlu 24.13; 25.13-14 † 53:1 53.1: Zhan 12.38;
Oromu 10.16

paa tige ninḡe yɛn, nḡa k̀i fi ma yiri tawara na.
 Tiyɔnwɔ kpɛ sila pye wi na, wi sila pye sara ni,
 janḡo leelee paa wi wele;
 gbɔḡwɔ kpɛ sila pye wi na mbe ti lere mbaa
 yɛḡɛ yinrigi wi na.

³ Leele p̀aa wi tifaga ma je wi na,
 ẁila pye tege na, ma tara wa jɔlɔḡo ki ni.
 Wila pye lere nḡa lere kpɛ sila pye na jaa mbaa
 wi wele;
 ẁaa wi tifaga, we sila pye naa jate.

⁴ Ma si yala, ẁila we jɔlɔḡo kagala ke le we yɔnlɔ,
 ma we tege ki go tugo.
 A woro nɛɛ ki jate ma yo Yɛnnɛle lo l̀i jɔlɔḡo wa
 wi na,
 maa gbɔn maa tifaga.

⁵ ɛɛn fɔ p̀aa wi furugu we kapere to kala na,
 p̀aa wi gbɔn maa tɔngɔlɔ we kajɔḡɔrɔ to kala na;
 jɔlɔḡo nḡa ki mbaa yeyinḡe ki kan we yeri, k̀i
 tɔ wo na,
 wi weleḡɛsara to fanḡa na ẁe sagala.

⁶ We ni fuun ẁaa punḡo na yanri faa paa
 simbaala yɛn,
 we ni fuun nunḡba nunḡba ẁaa pye na kee we
 yɛɛra konḡolo koro ni;
 ɛɛn fɔ Yawe Yɛnnɛle l̀aa we ni fuun we kajɔḡɔrɔ
 tuguro ti taga wi go na†.

⁷ P̀aa wi jɔlɔ fɔ tipege, a ẁu yɛɛ tirige pe kan,
 wi suu yɔn ki yɛḡɛ.
 Wila pye paa simbapyɔ yɛn, nḡa p̀e yigi na kee wi
 ni wa wi gbosaga,

---

† 53:6 53.6: 1 Pyɛ 2.24-25

paa sumbyo yen, na wì pyeri wi sire konfenne pe
kεε,

wi suu yon ki yenge.

⁸ Paa wi yigi fannga ma kiti kon wi na, maa yigi
ma kari wi ni.

Wi wagati woolo wi kala li sila wa kpe jori,
naa paa wi yinwege ki kon, maa wo laga dunruya
wi ni weele pe sogowo we.

Paa wi gbo na woolo pe kapere to kala na†.

⁹ Paa wi le wa lepeele pe sogowo,
wi kungolo, paa saa wi gboo wi le wa penjagboro
fenne pe gboolo pe lesaga ki ni;
ma si yala, wi sila lewelewe kapyege kpe pye,
lefanlaga senre kpe sila yiri wa wi yon.

¹⁰ Een fo kila Yawe Yenhele li ndanla mbeli
tunmbyee wi jolo, mboo tongolo.

Wuu yee kan ma pye kapere ti kala yagawa
jasaraga.

Wi yaa ka setirige piile ta,
mbe yinwetonlogo ta;

wi yaa ka Yawe Yenhele li nandanwa kala li pye
mbeli yon fili.

¹¹ Wi jologo gbogo ko pungo na, wi yaa yinwe-
tanga ta fo kuu yenle tin.

Naa lelegere yaa kaa jen,

ki kala na, na tunmbyee sinhe wi yaa ka ki leele
pe jate lesinmbele,

wi yaa ka yere pe kapere ti go kala li ni.

¹² Ki kala na, mi yaa ka wi tasaga ki kan wi yeri
wa legbolo pe sogowo,

† 53:8 53.8: Kapye 8.32-33

wo naa megbogo fenne pe ni, pe yaa ka yarijende
 nda ti koli ti yeεε pe yeε na;
 katugu wì yere ki na maa yeε kan ma ku.
 Pòo jate kapere pyefenne wo wa;
 ma si yala, wì leleεere kapere tuguro le,
 ma yenri kajogoro pyefenne pe kan†.

54

Zheruzalemu ca ki yaa ka gbogowo ta naa

¹ «Mboro na jambasee, ta yogori!
 Mboro na ma fa pyo se mbe yan, ta nayinme nii,
 maa yogorimo kongolo waa!
 Katugu jele na pe wa,
 wi piile pe yaa ka lege mbe we jele na wì pori
 nana yeri wi woolo pe na.
 Yawe Yenhele lo li yo ma†.»

² Ka taga ma paraga go ki gbeme pi na,
 ma paraga go ki tonpaara ti sangala jenge maga
 gbo,go,
 maga kaa ki sonngo ko jate.
 Ma ka taga ki pomanda ti titonlowo pi na,
 ma ki kankanngagala ke kan ke yere tiyongo.

³ Katugu ma piile pe yaa ka lege mbe jaraga mbe
 kari keε ki ni fuun ki na.
 Ma setirige piile pe yaa ka cengele sanngala ke
 tara ti sho ke yeri mberi ta,
 mbe cen wa ma cara nda ti koro waga ti ni, mberi
 yin leele pe ni naa.

⁴ Maga ka fyε, katugu ma se ka fere sho naa;

† 53:12 53:12: Maki 15.28; Luki 22.37 † 54:1 54.1: Ki senre nda
 ti yo fun wa Galasi sewe wi ni (Gala 4.27).

ma jatere wiga ka piri ma na, katugu pe se koon
tifaga.

Fere nda tila ma ta ma sumborowo sanga wi ni,
ma yaa ka fege ti na;

tifagawa mba maa ta ma nanngunjagara sanga
wi ni, ma se ka nawa to pi na naa.

⁵ Katugu ma Dafɔ wo wi yaa pye ma namborowo
we;

wi mege koyi nga «Yawe Yenɲele na yawa pi ni
fuun fo.»

Ma go shɔfo wo wi yen Izirayeli woolo Yenɲele
kpoyi le;

li mege koyi nga Tara ti ni fuun Yenɲele.

⁶ Yawe Yenɲele li yen noo yinri naa,

paa jele yen na wi polo wi wa, a wi jatere wi piri
wi na.

Yenɲele li yo fo: «Ma lefonro sanga japorowo ma
mbe ya mboo je mele?»

⁷ Mila ma je wagati jenri ni ko ce;

een fo na yinriwe tawa gbɔɔ pi kala na, mi yaa
ma le naa.

⁸ Wa na nanngbanwa gbɔɔ pi ni ma ni,

mila na yege ki lara ma na wagati jenri ni;

een fo wa na ndanlawa mba pi yen kosaga fu pi
ni,

mi yaa koon yinriwe ta naa.»

Ma go shɔfo, Yawe Yenɲele le, lo li yo ma.

⁹ «Mi yaa ki pye paa yege nga na mila ki pye
Nowe† sanga wi ni.

---

† 54:9 54.9: Zhene 9.8-17

Mila wugu ma yo fɔ tɔnɔgbɔɔ po pa se pan mbe
 tara ti li naa, paa Nowe sanga woo pi yen.
 Ki pyelomɔ nunɔba pi na, mi wugu ki na fɔ mi
 se ka nawa nɔɔban ma ni naa,
 mi se ka yiri ma kɔrɔɔ naa.

¹⁰ Ali na yanwira ti ka yiri wa ti yɔngɔlɔ ke ni,
 ali na tinndiye paga tigile,
 na kagbaraga pyege ma kan ki se wɔ wa ki yɔnlɔ
 li ni;
 na yeyinɔge yɔn finliwɛ mba mi le ma ni, pi se
 kanɔga.
 Yawe Yenɔɔle na li yen nɔɔ yinriwɛ taa lo li yo
 ma.»

*Zheruzalemu ca
 ki yaa ka kanɔga fɔnɔɔ*

¹¹ E, mboro ca nɔga ki yen na jɔlɔ, a tisaga tifeleɔge
 kɔɔn fige mɔɔ jan,
 lere kpe wo sila ta mbɔɔn kotogo ki sogo ma na.
 «Wele, sinndɛere sɔnɔgbanga woro mi yaa tɛge
 mbɔɔn kan,
 mbɔɔn nɔɔɔ ki le safiri sinndɛere ni.

¹² Mi yaa ma naayeri mboro ti wa mberi yirige
 urubisi sinndɛere sɔnɔgbanga woro ni,
 mbe ca ki mbogo yeyɔnrɔ ti gbegele esikaribukili
 sinndɛere sɔnɔgbanga woro ni,
 mbe mboro nda ti ca ki maga maga fili ti wa
 sinndɛere sɔnɔgbanga woro ni†.

¹³ «Yawe Yenɔɔle lo li yaa ka pye ma piile pe ni
 fuun pe nagafɔ,
 ma piile pe yaa ka fɛrɛwɛ gbɔɔ ta.

† 54:12 54.12: Naga 21.18-21

14 Ma yaa ka yeresaga ta yeyinṅge ki fanga na,
 ma yaa ka sho leele pe jologo ki kee;
 ma se kaa fye yaraga ko ka kpe yegε,
 ma yaa ka sho sunndo kongo kagala ke kee,
 sunndo kongo se ka gbɔn ma na naa.

15 Na lere wa ka yiri mbe to ma na malaga ni,
 ko se ka yiri mi yeri;
 lere o lere wi yaa ka yiri mbe yo wi yaa to ma
 na,
 ki fo wi yaa to ma yegε sogowɔ.

16 Wele, fenlenana wi ma nanṅanra kasɔn ki fe
 mbe malinṅbonyaraga ka gbegele kala la mege
 ni,
 muwi mi wo da.

Ɛen fo jogowɔ pyefo na wi ma ki
 malinṅbonyaraga ki jogo, muwi mi wo
 fun wi da.

17 Malinṅbonyaraga nga fuun pe gbegele ma
 mege ni,

ko ka se ka ya yaraga ka kpe yɔn;
 lere o lere ka yiri ma korogo, mbe yo wi yaa kiti
 kon mboo jan ma na kiti konsaga,
 kiti wi yaa to ko fo wo na.»

Ko ki yaa pye Yawe Yenṅele li tunmbyeele pe
 fasaga ye,

pa mi yaa tanga ki kan pe yeri yeen;
 Yawe Yenṅele lo li yo ma.

55

*Yenṅele li ma li kajenṅe ki pye
 we kan waga*

¹ Yoro mbele fuun wogo yen ye na,
 ye pan tonmo pi korogo ye wo!

Ali yoro mbele penjara woro ye yeri,
ye pan ye lo ye ka.

Ye pan ye duven naa nono lo penjara fu, penjara
womo woro wa.

² «Yaraga nga ki se ya mbe ye baro, yingi na, a
ye nεε ye penjara ti nii wa ko ni?

Yaraga nga ki se ya lere tin, yingi na, a ye nεε ye
yεε tege ko kala na?

Yaa nuru na yeri jεngε, pa kona ye yaa la yaakara
jende kaa,

ye yaa la yaakara tanra kaa.

³ Ye nungbolo jan na yeri, ye pan na korogo!

Yaa nuru na yeri, pa ye yaa yinwege ta.

Mi yaa yon finliwe mbakoo le ye ni.

Kajεngε nga mila ki yon folo le mbe pye Davidi
wi kan, mi yaa ki pye ye kan kasinεge ni†.

⁴ Wele, mila wi pye na kapyegele ke serefo wa
cεngεle ke sogowo,

maa pye cεngεle ke yege sinfo konaa ke fannga
fo.

⁵ Wele, cenle na yee jen, ye yaa ka ki cenle woolo
pe yeri pe pan ye korogo;

cenle na lii ye jen, ki cenle woolo pe yaa ka fe
mbe pan ye korogo,

Yawe Yεnεεle, ye Yεnεεle li kala na, Izirayeli
woolo Yεnεεle kpoyi li kala na,

lo na li gbogowo kan ye yeri we.»

*Yεnεεle li ka yon folo na le,
li ma li yon fili*

---

† 55:3 55.3: Kapye 13.34

6 «Yaa Yawe Yennɛɛ li lagajaa, sanga ŋa ni ye
mbe ya mbeli yan we,
yaa li yinri, sanga ŋa ni li yen ma yongo ye ni
we.

7 Lepee wi wo wa wi kombele li ni,
kapege pyefo wuu jatere pere ti yaga;
wi songoro wi pan Yawe Yennɛɛ, we Yennɛɛ li
korogo,
pa li yaa wi yinriwe ta;
katugu li maa kapere ti kala yari legere legere.

8 «Katugu na jatere wi woro paa ye woo wi yen,
na kongolo ke woro paa ye wogolo ke yen.
Yawe Yennɛɛ lo li yo ma.

9 Naayeri wi yen ma lali tara ti ni yege ŋga na,
pa na kongolo ke yen ma lali ye wogolo ke ni ma,
ki pyelomo nungba pi na, pa na jatere wi yen ma
lali ye woo wi ni ma.

10 «Yege ŋga na tisaga konaa nezhi wi ni ti ma
yiri wa naayeri ma pan,
ɛɛn fo tila songoro mbe kari, na tii tara ti yinggi
mberi pe,

mbe ti yaruluguro ti fi ti yiri,
mbe yaruluguro kan kere konfo wi yeri,
konaa mbe ti ti fenne pe ma pe yon suro ti ta,

11 ki pyelomo nungba pi na, senre nda ti ma yiri
wa na yon pa ti yen ma.

Tila songoro mbe pan na korogo wagafe,
na tii ŋga mila jaa ki pye mbege yon fili,
na tii ŋga mila kon ma tege ki pye.

12 «Ee, ye yaa ka yiri wa Babiloni tara yɔgɔrimo ni mbe kari,
 pe yaa ka keli ye yegɛ mbe kari ye ni yeyinɲge na;
 yanwira to naa tinndiye pe ni, ti yaa kaa yɔgɔrimo koɲɔlo waa wa ye yegɛ,
 yan nawa tire ti ni fuun ti yaa kaa kendagala gbɔɔn ye kan[†].
 13 Sipiresi tire tiyɔnrɔ yaa ka fi wa wuuro yuguyugu wi yɔnlo,
 miriti tire wɛtipiire woro yaa ka fi wa yanpege ki yɔnlo;
 ki yaa ka gbɔgɔwo kan Yawe Yɛnɲɛle li yeri,
 mbe pye kacɛn ɲa wi yɛn kosaga fu, ɲa wi se wo wa wi yɔnlo.»

SEWE WI KONSAGA TAANRI WOGO

56

56-66

Yɛnɲɛle li sherigo gbɔgɔ ki yaa ka pye cɛngɛle ke ni fuun wogo

¹ Pa Yawe Yɛnɲɛle li yo yɛɛn fɔ:

«Yaa tanri kaselege ki na,
 ɲga kɪ sin yaa ko piin;
 katugu showo mba mi yaa ye sho pɪ gberɛ pan,
 na kasiɲge ki yaa ki yɛɛ naga wagati ɲa ni wi yɔngo.

² Lere ɲa kaa tanri ɲga mila yuun ki na,

[†] 55:12 55:12: Ko koro wo yɛn fɔ Yɛnɲɛle li woolo pe yaa ka yiri wa Babɔloni tara, to nda ti yɛn pe juguye pe tara re, mbe songoro wa pe yɛɛra tara ti ni. Ki yaa ka pye nayinɛ konaa yɔgɔrimo legɛɛ ni.

senwee pyo ña kaga yigi jenge, mbe koro mbaa
tanri ki na,
mbaa cenpilige ki ceen, wiga kaa ki jogo,
mbe kee wo kapege pyege cenle pyew ki ni,
ferewe yen ki fo wi woo!»

³ Nambanja ña fuun ka mara Yawe Yenjele li
na, wiga kaa ki jate mbe yo fo:
«Ki woro nala koon shyen, Yawe Yenjele li yaa
na laga li woolo pe na!»
Nanja ña pe san wiga ka yo fo: «E, mi wo yen paa
tiwaga yen!»

⁴ Katugu Yawe Yenjele li yo fo:
«Ki nambala mbele pe san, na pe kaa na
cenpilige ki ceen,
mbaa na nandanwa kala li piin,
mbe koro mbe mara na yon finliwe pi na,
⁵ pa mi yaa nadowo yaraga ka gbegele pe mege
ni,
mbe megbogo kan pe yeri wa na sherigo gbogo
ki ni, wa na go ki nawa,
mege ñga ki mboro ma we pinambiile konaa
sumborombiile na.
Mi yaa mege kan pe yeri, ñga ki yen kosaga fu,
mege ñga ki se ka ko mbe wo wa.»

⁶ Nambanmbala mbele pe yaa ka mara Yawe
Yenjele li na,
mbaa tunngo piin li kan, Yawe Yenjele li mege
ki pe ndanla,
mbe pye li tunmbyeele,
mbele fuun pe yaa kaa cenpilige ki ceen, pe se
kaga jogo,
mbe koro mbe mara na yon finliwe pi na,

7 pa mi yaa kari pe ni wa na yanwiga kpoyi ki na,
 mbe yɔgɔrimɔ kan pe yeri wa na yenrigo ki ni.
 Pe saara sogoworo to naa pe yaayoro saara nda
 pe maa woo na yeri wa saraga wɔsaga ki na,
 pa mi yaa yenle ti na;
 katugu na go pe yaa kaa ki yinri cengele ke ni
 fuun ke Yenɲele yenrigo†.

8 We Fɔ, Yawe Yenɲele na li Izirayeli woolo mbele
 paa jaraga pe gbogolo,
 lo li yo ma fɔ: «Na woolo mbele mi gbogolo
 makɔ, mi yaa pele yege gbogolo mbe taga
 wa pe na.»

*Yenɲele laa Izirayeli tara teele
 pe jeregi*

9 Yoro yan wongaala ye ni fuun yaa paan,
 yoro yanyaara nda fuun ti yen wa kɔlogo ki ni,
 yaa paan ye ka!

10 Izirayeli tara kɔrɔsifenne pe ni fuun pè pye
 fyɔɔnlo,
 pee kala la kpe jen;
 pe yen paa pyɔɔnlo bomboolo yen,
 mbele pe se ya mbaa weli.
 Pe ma sinle na wɔnlo, na wɔɔnro wɔnlo;
 wɔnlowɔ po pi yen ma pe ndanla.

11 Pe yen paa pyɔɔnlo yen, mbele pe yen mafe ni,
 paa ka mbe tin;
 pe yen simbaala kɔnrifenne mbele pee kala la
 koro jen.

---

† 56:7 56.7: We Fɔ Zhezu wila ki senre ti yo wa (Mati 21.13; Maki 11.17) konaa (Luki 19.46) lara ti ni.

Pe pe ni fuun pe yen na tanri pe yeera konjolo
koro na,
pe pe ni fuun pe yeera tonli wo pe yen na
lagajaa†.

¹² Pe ma yo fɔ:

«Ye pan we sa duven lagaja we wɔ,
we sinme welewe wɔ we tin, pila we yeɛ ti
kanɲgi;
goto we nuru wege pye ma naa,
katugu pi legere pi yen wa mbe wɔ.»

57

*Yenɲele làa li woolo pe jeregi
yarisunndo ta yege wogo na*

¹ Lesinɲe wi ma ku,

ɛɛn fɔ lere kpe na laga wogo ki jate;

lejɛnɲe wi ma ku ma wɔ wa,

ɛɛn fɔ lere kpe naga kɔrɔ jɛn,

mbe yo fɔ lesinɲe wi ma ku mbe ta mbe sho
jɔlɔgɔ ko keɛ†.

² Yeyinɲge ki yaa ka songɔrɔ mbe pan,

mbele pe yen na tanri wa kozinne li ni,

pe yaa ka sinle mbaa wogo yeyinɲge na.

³ ɛɛn fɔ yoro wo na, ye fulo laga,

yoro lekaajo piile wele,

yoro cenle woolo mbele keɛnre piile konaa
nanjara piile.

---

† **56:11 56.11:** Simbaala konrifenne poro pe yen Izirayeli tara teele wele. † **57:1 57.1:** Nga ki yo fɔ: Lesinɲe wi ma ku mbe ta mbe sho jɔlɔgɔ ko keɛ, Yenɲele senre seweele pele ni ki yen ma yonlɔgɔ wa ma yo fɔ: Lesinɲe wi ma ku lepeepe pe tipewe po kala na.

4 Ye yɛn naga lakoo ambɔ na ma?
 Ye yɛn na tɛgɛ ambɔ na ma, fɔ na ye ŋgayinne li
 yinrigi nali waa?

Naga yɛn ma, ye woro leele mbele pe yiri ma je
 konaa yagboyoolo wi le?

5 Nanjara la ki ma yiri ye ni wa terebenti tire ti
 nɔgɔ

konaa wa tire nda fuun ti yɛn wetipiire ni ti nɔgɔ;
 ye maa ye piile pe kɔnlogi na pe piin saraga,
 wa yanwira laforo ti ni konaa wa waliwere ti ni.

6 Yanwira laforo sinndɛngɛle ŋgele kɛ wɔlogɔ,
 koro ye pye yarisunndo nda ye maa gbogo;
 koro yɛ pye ye yaritara re.

Duven saraga ŋga pe ma wo, pa ye maa ki woo
 ki sinndɛngɛle ke yeri,

na ye yarilire saraga sogoworo ti woo ke yeri.
 Naga yɛn ma, mi ŋa Yɛnŋɛle, mbaa yarisunndo
 ti gbogo ki mbe ya mbanla kotogo ki sogo
 mele na na?

7 Ye ma saa ye sinleyaraga ki gbɛgele yanwiga
 ŋga kɛ yaraga ka go na kalikalawa pi mege
 ni†;

ye ma lugu wa ti go na, ma saa na ye saara ti
 woo wa fun.

8 Ye ma ye yarisunndo nadowo woro ti yanŋa
 wa kɔrɔ ti punɔgo na,
 konaa wa yeyɔnrɔ kɔrɔ tire ti na.

---

† 57:7 57.7: Pe ma saa pe sinleyaraga ki gbɛgele nanjara ti mege
 ni. Kila pye faa, pe kaa yarisunndo ti gbogo, pe maa nanjara
 ti piin wa fun. Mbaa yarisunndo ti gbogo kila pye katijangara
 Yɛnŋɛle li yɛgɛ na konaa ma pye paa nanjara yɛn.

Yè lara na na, ma ye yεε pagala,
 ma lugu wa ye sinleyaraga ki na,
 ma ye yarisinlege ki pyεεε.
 Ye yεn na kεenle jaa ye yεε kan,
 poro mbele ki yεn ma ye ndanla yaa sinlele pe
 ni,
 yaa pe witiwaga ki wele.

⁹ Ye ma tangala tanga ma kari wa wunlungboo†
 wi yeri;
 ye ma saa wi gboɔ sinme nuwo taan ni.
 Yè pitunmbolo torogo fo wa lege,
 yège pye ma, ma tigi ma kari fo wa kuulo tara.

¹⁰ Yè tanga fo ma saa te,
 εen fo ye fa sho fo: «Ki yεn go fu kala.»
 Yè fannga le ye yεε ni naa,
 kì pye ma, ye fannga kii ko.

¹¹ «Kì pye ma, yaa fyε ambo yεge?
 Ambo wila fyere waa ye na, fo a yànla java,
 ma ye jatere wi laga na na,
 mala kala li wo wa ye kotogo na?
 Naga yεn ma, naa m̀ pyeri maga le wa wagati
 titonlowo ni, ko k̀ ti wi le?
 Naga yεn ma, ko k̀ ti ye woro na fyε na yεge wi
 le?

¹² Koni, mi yaa ye kasinngε konaa ye kapyegele
 ke yirige funwa na;
 εen fo ki kagala ke se yaraga ka yon ye kan.

¹³ Na yaga kaa gbele mbaa sagafɔ jaa sanga na
 ni,

---

† 57:9 57.9: Nga k̀ yo fo wunlungboo, ki yaa pye yarisunngo
 Moloki ko paa pye na yinri ma.

kona ye yarisunndo legerε ti yiri ti ye sho!
 Tifeleγε kayi ki yaa ka ti ni fuun ti le mbe kari ti
 ni,
 tifeleγε kayi ki yaa kari pe mbe kari ti ni.
 Εν fo lere ηa kaa γεε karafa na na,
 wo yaa tara ti ta korogo,
 na yanwiga kpoyi ki yaa ka pye wi wogo.»

*Yenηele li yaa kali woolo
 pe yinriwe ta*

¹⁴ We Fo wi yo fo:

«Ye konο li wo, ye konο li wo, yeli yenge,
 ye kurugosara ti ni fuun ti wo wa na woolo pe
 konο li ni.»

¹⁵ Katugu Yenηele na yaara ti ni fuun ti go na,
 lo na li censaga ki yen kosaga fu wogo,
 lo na li mege ki yen kpoyi, li yo fo:

«Mi yen ma cen wa naayeri lara to naa laga kpoyi
 ki ni;

εν fo mi yen mbele pe yen tege na pe ni konaa
 mbele pe pe γεε go sogo pe ni,
 jango mbe mbele pe pe γεε go sogo pe yirige,
 mbe mbele pe yen tege na pe yirige.

¹⁶ Mi se koro mbaa leele pe jerεgi sanga pyew;
 nakoma mbe nawa ηgban pe ni sanga wi ni fuun
 ni;

na ko ka pye, senwee piile mbele mi da,
 pe jen na pe yinwege wonwon pi la, mbe ku mbe
 wo wa na γεε sogowo.

¹⁷ «Izirayeli woolo pe γεε mbatinwe tipewe pi
 kala na,
 mila nawa ηgban pe ni, ma jologo wa pe na;

na nanɗbanwa gbɔɔ pi na, mila na yεε lara pe
na.
Konaa ki ni fuun, pàa koro mbalogombolo, na
kee wa pe yεεra nawa jatere koŋgolo koro
ni.

18 Mì pe tangalɔmɔ pi yan,
εεn fɔ konaa ki ni fuun, mi yaa ka pe sagala;
mi yaa ka keli pe yεε
mbe pe kotogo ki sogo pe na;
mbe pinle pe woolo mbele pe yen yesanga ni pe
ni.

19 Mi yaa ka sɔnmɔ yuuro le wa pe yɔn paa koo.
Yeyinŋe naa yeyinŋe mbe pye ŋa wi yen wa
lege wi wogo, konaa ŋa wi yen tɔɔn wi
wogo!

Mi yaa ka pe sagala.
Yawe Yenŋele lo li yo ma.»

20 Eεn fɔ lepeele poro yen paa kɔɔje tɔnmɔ mba
pi maa yinrigi na tuun pi yen,
mba pi se ya sinle yew.
Pi maa fenrege konaa kayangara ti yinrigi.

21 «Lepeele pe se yeyinŋe ta fyew.»
Na Yenŋele lo li yo ma.

58

Yenŋe lege ŋa
ki yen ma Yenŋele li ndanla

¹ We Fɔ wì yo fɔ: «Ta jɔrɔgi ŋgbanga ma
yagbotirige ki ni fuun ki ni,
maga ka pyeri;
ma magala li yirige paa mbanlaga magala yen,
mala woolo pe kambasinnde ti naga pe na,

ma poro Zhakobu setirige piile pe kapere ti yo pe kan.

² Pe yen nala lagajaa pilige pyew,
 pe yen naga jaa mbanla kongolo ke jen;
 pè pe yee pye paa cenle la yen, na li yen na tanri
 kasinŋe ki na,
 na lii je li Yenŋele li kakonndegele na li yen ma
 sin li na.
 Pe maa jaa mbaa pe kiti wi koon mbaa yala
 kasinŋe ki ni,
 pe maa jaa mi ŋa Yenŋele mbe fulo pe tanla.

³ «Een fo, pe maa yuun fo:
 <We yenŋe lege ki go ko yen kikiin,
 mbege ta ma woro na we yaan we!
 We yee tigiwen pi go ko yen kikiin,
 mbege ta ma woro naga jate we?>
 Kona, a mi si pe yon sogo ma yo fo:
 Ye yenŋe lepilige ki na, ye nandanwa kagala koro
 ye maa piin,
 ye maga ŋgban ye tunmbyeele pe ni fuun pe na.

⁴ Wele, na yaga yenŋe ki le,
 kendige ye maa woo ye yee ni na maara wiin,
 na leele pe gboon ye kenŋungolo ke ni tipewe pi
 kala na;
 yenŋe lege cenle ŋga yaa piin nala, ye woro naga
 piin na yala ki lelomo pi ni,
 jango ye yenrewe pi logo wa yenŋele na.

⁵ Naga yen ma, yenŋe lege cenle ŋga ki yen mala
 ndanla pa ki yen yeen le?
 Senwee wi daga mboo yee tirige yege ŋga na koyi
 yeen wi le?

Na senwee wi kaa go ki sogo paa gbagara
 kannɔgaga yen,
 mbe jatere piriwen yaripɔɔ le wi yeε na,
 mbe sa sinle wa cɔnrɔ ti ni,
 naga yen ma, ko ye maa yinri yenɔge lege wi le?
 Ko pilige ko mbe ya ti ye kala li Yawe Yenɔɔle li
 ndanla mɛle?

6 «Yenɔge lege nɔga ki yen mala ndanla koyi nɔga
 fɔ:
 <Yè yɔngɔwɔ pi le leele mbele na ye tipewe pi
 kala, yoo sangala pe na,
 fanɔga nɔga yè taga leele pe na kila dingi pe na,
 yege laga pe na,
 leele mbele pe yen na jɔlɔ, ye pe wa paa kee,
 ye kulowo cɛnle pyew pi laga leele pe go na.
 7 Funɔgo yen mbele na, ye yaakara kan pe yeri,
 fyɔnwɔ fenne mbele sinlesaga woro pe yeri, ye
 pe lenɔge wa ye yinre ti ni.
 Ye yaripɔɔ le lere nɔa wi yen witiwaga wi na,
 yaga ka punɔgo le ye lewee yenle wi ni†.>

8 «Pa kona ki yaa pye yanwa, mbaa yinrigi ye kan
 paa pinliwe yɔn yɔnlɔ yen,
 pa mi yaa ye yama pi kɔ le ki yɔngɔlɔ nunɔgba ke
 ni;
 ye kasinɔge ki yaa ka pye paa ye yekelewe yen,
 Yawe Yenɔɔle li gbɔgɔwɔ pi yaa pye ye punɔgo
 na, mbaa ye kɔrosi.
 9 Pa kona yaga yeri, Yawe Yenɔɔle li yaa ye yɔn
 sogo,

---

† 58:7 58.7: Mati 25.35

na yaga gbele mbeli yenri sagawa ni, pa li yaa yo
fo: <Mi ŋa!>

«Na yaga jɔlɔɔ ŋga ye yen na tari leele pe na ki
yaga,
na yaga yombeɛ na ye maa nari pe na konaa
mbe senpere nda ye maa yuun pe na ti
yaga.

¹⁰ Na ye kaa ye yeera yaakara ta kaan mbele
funɔo yen pe na pe yeri,
na ye kaa mbele pe yen tege na pe kala li yɔngɔ,
pa kona yanwa yaa yiri ye kan wa diwi wi ni;
ye yembinɛ li yaa kanŋga mbe pye paa yɔnlɔ
funɔbanga yanwa yen.

¹¹ Yawe Yenŋɛɛ li yaa la ye yeɛɛ sinni sanga
pyew,
li yaa la ye kala li yɔngɔ ali wa lawaga tara ti ni,
mbe fanŋga le ye ni.
Ye yaa ka pye paa nanɔo kere yen, nda ti yen
tonmɔ legerɛ laga na,
paa pulugo yen, ŋga ki tonmɔ pila waga fyew.

¹² Pa ye woolo pe yaa ka ye katara lere ti gbegele
mberi kan naa fɔnŋɔ,
yinre lere nda ti nɔɔ kila le maga le wa faa, ye
yaa ka ki mboro ti kan mberi yirige naa.
Pe yaa ka ye meɛɛ taga mbaa ye yinri: <Mbogo
ŋga ki jɛenri ki gbegelefenne>
konaa <konɔolo gbegelefenne janɔo tara ti pye
leele censaga naa.> »

*Cɛnpilige ŋga
ki yen ma Yenŋɛɛ li ndanla*

¹³ «Na ye kaa cɛnpilige ki cɛen ye woro naga jogo,

na ye woro na kee mbe saa ye nandanwa kagala
 piin na pilige kpoyi ki ni,
 na yaga cenpilige ki pye ye nandanwa pilige,
 na yaga gbogowo taga Yawe Yenɲele li cenpilige
 kpoyi ki na,
 na ye kaa ki gbogo mbe ye yeera koɲgolo ke yaga
 wa, ye woro na tanri ye yeera nandanwa
 kagala ke na,
 nakoma mbaa senwara yuun,
¹⁴ pa kona Yawe Yenɲele li wogo ki yaa yogorimo
 kan ye yeri,
 mi yaa ka ye tara ti yirige tara sannda pyew ti go
 na.
 Ye tɛɛ Zhakɔbu wila tara nda ta korogɔ, mi yaa
 ti yeri tanwa pi li.
 Yawe Yenɲele lo li yo ma.»

59

*Leele pe kapere ti fogo le
 poro naa Yenɲele li sogowo pi ni*

¹ Ayoo, Yawe Yenɲele li kee kii were mbege kan
 liga ka ya mbe ye sho;
 li woro nunɲbojili mbege kan liga ka ya mbe logo
 ye yeri.
² Eɛn fo ye kambasinnde to ti fogo le yoro naa ye
 Yenɲele li sogowo pi ni;
 ye kapere to tili yege ki lara ye na,
 maga kan li se yenle mbe logo ye yeri.
³ Leele mbele ye gbo pe kasanwa pi ye keyen yi
 tege fyongɔ ni,
 ye kapere ti ye yombegɛɛ ke tege fyongɔ ni;
 ye maa yagbogolo finlele wa ye yon ki ni,

ye ngayinngēle ke maa sēnrē mbasinnde yuun
kalēgērē ni.

⁴ Lere kpē woro na kiti wi kōon kasiṅṅe ni,
lere kpē woro na kiti kōngō ki piin kaselege ni.
Pe ma kēē kan yagbogowo sērēya na, na go fu
sēnrē yuun;
pe ma tipege ki sōnri wa pe nawa, mēē kapege
ki pye.

⁵ Pe ma sinlē firisho jēnrēwē pi na maa jiri,
mbe mērē wa paa sipee mērē yēn.
Lere ṅa ka ki wōōgō jēnē la ka, wo yaa ku;
lere ṅa ka ki wōōgō jēnē la jiri, mērēgē ki ma yiri
wa li ni.

⁶ Mērē nda pe ma wa paa sipee mērē yēn, pe se
ya mberī ti paraga,
pe se ya mbege tēgē mbe pe yēē tōn ki ni;
pe kapyegele ke yēn kapyegele tipegele,
lēwēlēwē kapyere to cē pe maa piin pe keyēn yi
ni.

⁷ Pe maa fee kapege pyege ki pūṅgo na,
pe maa fyēēē mbe lere ṅa wī yēn jērēgisaga fu
wi gbo.

Pe sōnrīmō po yēn mbaa kapege piin,
jōgōwō naa tōngōwō po pi yēn wa pe torosara ti
ni.

⁸ Pee yeyinngē kōnō li jēn,
kasiṅṅe woro wa pe torosara ti ni;
kōṅgolo ṅgele kē koolo koro pe maa tanri ke na,
lere o lere ka ki kōnō li lē, wo se yeyinngē ki yan
yēnlē ni.

*Yēnṅēlē li woolo pàa pe kapere
ti jēn ma yere ti na*

9 Ko kì ti kasinŋge ki laga yen ma lali we ni,
shòwò pi se gbòn we na.

Wàa pye na yanwa pi singi,
εεν fò diwi wo cε wì ye.

Wàa pye na lalaaga ki singi ki pan,
εεν fò we yen na tanri wa wòwò pi ni.

10 We yen na talitali paa fyoon ma kaa na talitali
na mbogo ka sòlogi na kee;
we yen na talitali paa leele mbele yengεε woro
pe na pe yen.

We yen na kunrugu yonlofunŋbanga na ma
mbe yo fò yembinε wò;

we yen ŋgbaanla, εεν fò konaa ki ni fuun, we
yen paa gboolo yen.

11 We ni fuun we yen na kuunru paa cεnre
urusiye pe yen;

we yen na kongori paa ketengele yen.

Wàa pye naga sɔnri Yenŋεε li yaa pan mbe we
shò, εεν fò lii we shò.

Wàa pye naga sɔnri mbe shòwò pi ta, εεν fò pi
laga lali we ni.

12 Katugu we lasiri jògòwò pì lεge ma yege
sògòwò we Fò,

we kapere ti yen na we jεregi,

we kajògòrò ti yen we na;

wè we kambasinnde ti jεn.

13 Wè pye mbalogombolo ma Yawe Yenŋεε li
fanla,

wè pungo le we Yenŋεε li ni.

We yen na lewelewe kapyere sεnre yuun, ma yiri
ma je li na,

we yen na yagbogowo senre sonri wa we nawa nari yuun.

14 Kì pye ma, nga ki yen ma yala kì punḡo le we ni,

a kasinḡe kì laga lali we ni;

kaselege kii yeresaga ta wa we katoro ti ni,

nga ki yen ma sin kii yeresaga ta wa.

15 Kaselege kì kɔ ma wɔ wa;

lere ḡa kaa yeε laga kapege ki na, pe ma wo keε yaara to koli wi yeri.

Yenḡele li yaa kali woolo pe shɔ

Nga ki yen ma yala ki woro na piin,

kì wogo ki Yawe Yenḡele li mben.

16 Lìḡi wele maga yan, fɔ ali lere kpe wo woro wa,

kì to li yɔn na fɔ lere kpe woro wa na kasulugo piin.

Kì pye ma, a li yeεra keε kì pye li sagawa,

a li kasinḡe kì pye li keεndagasereḡe†.

17 Lì kasinḡe ki le li yeε na paa malaga gbɔnderege yen,

ma shɔwɔ pi pye paa tugurɔn njala yen, mali kan wa li go ki na.

Lì li kayanḡa wɔmɔ pi pye paa derege yen, maga le li yeε na,

ma li lewelewe kapyere ti pye paa derigbɔḡo yen, maga le†.

18 Li yaa ka lere nunḡba nunḡba pyew wi sara mbe yala wi kapyegele ke ni,

mbe pye nanḡbanwa gbɔɔ ni li winfenne pe ni.

† 59:16 59:16: Eza 63.5 † 59:17 59:17: Efe 6.14-17; 1 Tesa 5.8

Li yaa ka li juguye pe sara, mbe yala nga ki daga
pe ni ki ni,
mbe logo fugo tara fenne mbele wa lege pe le
jologo, mbe yala nga ki daga pe ni ki ni.

¹⁹ Ki ka pye ma, mbege le wa yonlo tosaga kee
yeri, pe yaa la fyε Yawe Yenɲele li mege ki
yεge,

mbe sa gbɔn wa yonlo yirisaga kee yeri, pe yaa
la fyε li gbogowo yanwa pi yεge.

Li yaa ka pan paa tonɲgbɔɔ yen, mba pi yen na
fuun nɲbanga,

mba Yawe Yenɲele li yon tifelege kuu wonrogo.

²⁰ Go shɔfo wa yaa pan wa Siyon ca;

Zhakɔbu setirige piile mbele ka pe kapere ti jen
mberi yaga, wi yaa ka poro go shɔ.

Yawe Yenɲele lo li yo ma.

²¹ Yawe Yenɲele li yo fo: «Mi wo na, yon finliwe
mba mi yaa le pe ni, powi mba: <Na yinne li yaa
pye pe ni, na senre nda mi le pe yon, ti se ka shɔ
pe yeri, ti se ka shɔ pe piile pe yeri, ti se ka shɔ pe
piile poro piile pe yeri, mbege le yingɔ fo sanga
pyew†.> Yawe Yenɲele lo li yo ma.»

60

Zheruzalemu ca ki yaa gbogowo ta

¹ «Zheruzalemu ca, yiri maa yengεle, katugu ma
yanwa pi pan.

---

† **59:21 59:21:** Ezayi wi yen na Yenɲele li yon finliwe pi senre yari naa fonɲɔ, paa yεge nga na Zheremi naa Ezekiyeli paà keli maga pye we (Zhere 31.31-34; Eze 36.26-27).

Yawe Yenñele li gbogowo yanwa pi yen na yinrigi ma kan.

² Wele, diwi wɔɔ li ye ma cengele ke yon ton;
 ɛɛn fo mboro wo na, Yawe Yenñele li yaa yanwa yirige ma kan,
 li gbogowo yanwa pi yaa la yinrigi ma kan.

³ Cengele kele yege yaa kaa tanri mbaa paan ma yanwa pi na,
 yanwa mba pila yinrigi ma kan, wunlumbolo pele yaa kaa tanri, mbaa paan wa pi na.

⁴ «Ma yege ki yirige ma wele moɔ yeɛ maga; pe pe ni fuun pe yen na pe yeɛ gbogolo, mbe pan ma korogo.

Ma pinambiile pe yiri fo lege na paan, pɔɔn sumborombiile pe le pajoro na na paan pe ni.

⁵ Na maga ka pe yan, ma nawa pi yaa yinngi, ma yaa la yogori fo sa toro ki da wi na; katugu pe yaa ka pan kogje wi nawa yarijende ti ni ma korogo,
 cengele sanngala ke yarijende ti yaa ka pan ma korogo.

⁶ «Yongomeye legerɛ yaa ka pan mboon tara ti yin,

Madiyan tara naa Efa tara yongomeye wele. Pe ni fuun pe yaa ka yiri wa Saba tara mbe pan; pe yaa ka pan te naa wusuna nuwo taan ni, pe yaa kaa Yawe Yenñele li sonmo kagala ke yari yuuro ni.

7 Kedari tara yaayoro ngbeleye yi ni fuun yi yaa
ka yi yεε gbogolo wa ma tanla,
Nebayoti cenle woolo pe simbapene pe yaa ka
pye ma keε na.

Pe yaa ka pye saraga sogoworo wa na saraga
wosaga ki na, saraga nga ki yen mala
ndanla.

Mi yaa na gbogowo yanwa pi tεge mbe gbogowo
taga na sherigo gbogo ki na†.

8 «Ambene pe yiri na toro wa naayeri paa
kambaara yen,
paa jendetuwaye yen, mbele pe yen na kee pe
sinlesaga?

9 Logo furo tara fenne mbele wa kogoje wi pungo
na, pe jigi wi yen mi na,
Tarisisi tara tonmokoro tugboro to ti yaa keli
yεge,
ti yaa koon piile pe le fo wa taleere ti ni, mbe pan
pe ni;
ti yaa pan pe warifuwe naa pe te wi ni,
pe yaa pan mbe gbogowo taga Yawe Yenjele, ma
Yenjele li mege ki na,
Izirayeli woolo Yenjele kpoyi na li gbogowo kan
ma yeri we.

10 «Cenle la yεge woolo yaa ka pan mboon ca
mboro ti kan,
pe wunlumbolo pe yaa kaa tunngo piin ma kan;
na nangbanwa pi kala na mila ma gbɔn,

---

† 60:7 60.6-7: Cara nda fuun ti mere ti yeri laga ki laga ki ni, tila
pye Larabu tara cara to ta.

εεν fɔ koni, na kajɛŋɛ pyege ki kala na, mi yaa
ma yinriwɛ ta.

11 Ma ca mboro yeyɔnrɔ ti yaa koro yelendɛ
sanga pyew,

ti se ka tɔn yɔnlɔ na, ti se si ka tɔn yembine,
janɔo cɛngɛɛ sanɔgala ke yarijendɛ ti pan ti ye
laga ma ni,

pe wunlumbolo fun pe tanli pe yɛɛ na, pe pan pe
ye laga ma ni.

12 «Katugu cɛnlɛ nakoma wunluwɔ tara nda ti
woolo pee yenlɛ mbaa tunɔgo piin ma
kan, poro yaa kɔ mbe wɔ wa,

ki cɛngɛɛ ke yaa tɔngɔ pew.

13 «Liban tara gbɔgɔwɔ pi yaa ka pan mbe pye
ma woo,

mi yaa ti sipiresi tire, naa pen tire konaa buyisi
tire mbe pan wa ma ni,

janɔo mberi tɛgɛ mbanla laga kpoyi ki gbegele
mbege fere ti ni,

mbe gbɔgɔwɔ kan na cɛnsaga ki yeri.

14 Ma jɔlofenne pe pinambiile pe yaa ka pan,
mbaa pe yɛɛ tinrigi ma yɛgɛ sɔgɔwɔ;

mbele paa pye nɔɔ tifaga pe yaa ka pan, mbaa
foli ma jegele.

Pe yaa kaa ma yinri fɔ: <Yawe Yenɔɔɛ li ca>,

konaa <Izirayeli woolo Yenɔɔɛ kpoyi li ca Siyɔn.>

15 «Leele paa je ma na, mɔɔ panra,

lere kpɛ sila pye na paan wa ma yeri naa;

εεν fɔ mi yaa ma yɔlɔgɔ ki yirige caw fɔ sanga
pyew,

mbe ti setirige piile mbele fuun pe yaa ka yiri
punḡo na, paa yḡḡori ma kala na.

16 Ma yaa kaa cengele sanḡgala ke nḡḡo wi woo,
wunlumbolo pe yaa kaa ma yḡḡn suro ti woo, paa
yegε nḡa na jεle maa pyḡ kaan wi maa
wḡnri we.

Pa kona ma yaa ki jεn mbe yo fḡ muwi mi yεn
Yawe Yεnḡεle, ma shḡfḡ we,
konna ma go shḡfḡ, Zhakḡbu Yεnḡεle na fanḡga
gbḡḡfḡ we.

17 «Mi yaa ka pan tε ni ma kan tuguyεnre ti yḡḡlo,
mbe pan warifuwe ni ma kan tugurḡn ti yḡḡlo,
mbe pan tuguyεnre ni ma kan tire ti yḡḡlo,
mbe pan tugurḡn ni ma kan sinndeεere ti yḡḡlo.
Mi yaa ka yeyinḡge ki kan kila ye go singi,
mbe kasinḡge ki pye ye kagala yegε wḡfḡ.

18 Pe se kaa benḡanri kapyere sεnre nuru wa ma
tara naa,
jḡḡwḡ nakoma tḡḡwḡ sεnre se ka logo fḡ sa
gbḡn wa ma tara kḡḡḡlo ke na.
εεn fḡ ma yaa kḡḡn ca mboro ti mεge taga mbaa
ti yinri Showḡ,
mbe yeyḡnḡo ti mεge taga mbaa ti yinri Yεnḡεle
li Sḡnmḡ.

19 «Yḡḡlo na, yḡḡlo ko ma ki yaa kaa yanwa
yinrigi ma kan,
yεmbinε, yεḡge ko ma ki yaa kaa yanwa yinrigi
ma kan;
εεn fḡ Yawe Yεnḡεle lo li yaa ka pye yanwa ma
kan fḡ sanga pyew,

ma Yenḡeḡe lo li yaa ka pye ma gbogowɔ yanwa we†.

20 Ma yonlo ki se ka to naa,
ma yenḡe ki se ka ye diwi naa;
katugu Yawe Yenḡeḡe lo li yaa pye ma yanwa fɔ
sanga pyew,
ma kunwɔ gbelege ki yaa ka kɔ.

21 «Ma woolo pe ni fuun pe yaa ka pye lesinm-
bele,
pe yaa ka tara ti ta ti pye pe woro fɔ sanga pyew;
katugu pe yen paa tige vige yen, nga mi sanri na
yɛ,
na keyen yo yigi tunḡo ki pye, janḡo mbe
gbogowɔ taga na yɛɛ na.

22 Ma woolo pe ni, sege nga kɔ kologo, poro yaa
ka lɛḡe mbe pye lere waga kele (1 000),
cenle na li kologo ma wɛ ke ni fuun na, lo yaa ka
pye cenle gbenɛ fanḡa wolo.

Mi ḡa Yawe Yenḡeḡe, mi yaa fyɛɛle mbe ki kagala
ke pye mbe ke yon fili ke wagati wi na.»

61

*Yawe Yenḡeḡe li pitunḡo
wi tunḡo konaa wi senyoro*

1 We Fɔ, Yawe Yenḡeḡe li yinne li yen na ni,
katugu li sinme kpoyi wo na na mala wɔ.
Lilan tun mbe saa sentanra ti yuun fyɔnwɔ fenne
pe kan,
mbaa jigi kaan mbele pe jigi wi kon pe na pe yeri,
mbaa ki yari mbele pe yigi kulolo pe kan fɔ pe
yaa ka koro pe yɛɛ kan,

† 60:19 60:19: Naga 21.23; 22.5

mbaa ki yari kasopiile pe kan fɔ pe yaa ka pe wa,
² mbaa Yawe Yennɛɛ li kajɛɛɛ pyeyɛɛ li wogo
 ki yari,

we Yennɛɛ li yaa ka li kayanɔa ki wɔ li juguye
 pe ni pilige nɔa ni, mbaa ki wogo ki yari
 fun.

Lilan tun mbaa mbele fuun kunwɔ kayanɔa
 gbɔn pe na pe kotogo ki sogo pe na[†].

³ Siyɔn ca woolo mbele kunwɔ kayanɔa gbɔn pe
 na, lilan tun mbe pe pye pe pyeri,

mbe wunluwɔ njala kan pe yeri cɔnrɔ ti yɔnlɔ[†],
 mbe nayinmɛ sinmɛ nuwɔ taan wo pe yinrɛ ti na
 kunwɔ gbelege ki yɔnlɔ,

mbe sɔnmɔ yaripɔrɔ le pe kan yesanga ki yɔnlɔ.
 Pa kona leele pe yaa kaa pe yinri kasinɔge ki
 terebenti tire,

ki tire nda Yawe Yennɛɛ li sanri mbaa li gbɔgɔwɔ
 pi nari.

⁴ Pe yaa ka katara lɛrɛ ti kan mberi yirige naa
 fɔnɔɔ;

yinrɛ nda tila toori maga le wa faa, pe yaa kari
 kan naa fɔnɔɔ,

cara nda tila tɔngɔ ma koro waga maga le wa
 wagati titɔnlɔwɔ ni,

pe yaa kari kan naa fɔnɔɔ.

⁵ Nambanmbala pele yaa ka pan mbaa ye sim-
 baala naa sikaala pe kɔnri,

[†] **61:2 61.1-2:** Eza 63.4; Luki 4.18-19   [†] **61:3 61.3:** Kila pye faa,
 na jɔlɔgɔ gbɔgɔ nakoma yesanga kala ka gbɔn lere wa na, wi ma
 cɔnrɔ wo wa wi yɛera go ki na mbege naga fɔ yesanga gbɔn wi
 na.

cɛngɛlɛ kele yɛgɛ woolo pe yaa ka pan mbaa ye
 kɛɛrɛ ti koon ye kan konaa mbaa ye ɛrɛzɛn
 tiire kɛɛrɛ ti fali ye kan.

⁶ Ɛɛn fɔ yoro wo na, pe yaa kaa ye yinri: «Yawe
 Yɛnɛlɛ li saraga wɔfɛnnɛ,»

leele pe yaa kaa ye yinri: «We Yɛnɛlɛ li
 tunmbyeele.»

Ye yaa kaa cɛngɛlɛ sanɲgala ke yarijɛndɛ ti
 tanwa pi nii,
 mbe pe gbɔgɔwɔ pi lɛ, mbe ye yɛɛ fere pi ni.

⁷ Ye yaa gbɔgɔwɔ shyɛn ta fɛrɛ nda tɪla ye ta ti
 yɔnlɔ;

ye yaa yɔgɔrimɔ ta tɪfagawa mba pɪla gbɔn ye na
 pi yɔnlɔ.

Ye yaa ka ye tara ti gbɛmɛ pi yɔngɔ shyɛnzhyɛn
 ta wa pe tara ti ni;

ye nayinmɛ pi se ka kɔ fyew.

⁸ «Katugu mi ɲa Yawe Yɛnɛlɛ, kaselege ko ki
 yɛn mala ndanla,

ɛɛn fɔ bɛɲganri kapyere to naa nambara wi ni ti
 yɛn mala mben;

mi yaa ka pe kajɛɲgɛ ki sara wi kan pe yeri, mbe
 yala mi yɛn sɛnrɛ nunɲba yofɔ yɛgɛ ɲga
 na ki ni,

mi yaa ka yɔn finliwɛ mbakɔɔ le pe ni.»

⁹ Pe yaa ka ye setirige piile pe jɛn mbe pe wɔ pe
 yɛ wa cɛngɛlɛ sanɲgala ke sɔgɔwɔ,

mbe ye piile pe jɛn mbe pe wɔ pe yɛ wa tara
 sannda ti ni.

Leele mbele fuun ka ka pe yan,

pe yaa ki jɛn mbe yo fɔ Yawe Yɛnɛlɛ li duwaw
 cɛnlɛ na na lo li.

*Zheruzalemu ca woolo
pe yaa ka Yenhele li shari
yurugo ni*

¹⁰ Zheruzalemu ca ki yo fo:

«Mi yaa la nayinme nii jenge Yawe Yenhele li
kala na,
mi yaa la yogori wa na nawa na Yenhele li kala
na;
katugu li showo pi le na na paa yariporo yen,
ma kasinenge ki le na na paa derigbogo yen,
paa yege nga na japolo ma kaa noromiri wi migi
wa wi yee go na, maa yee fere we,
paa yege nga na pijo ma kaa wi fereyaara le wi
yee na we†.»

¹¹ Tara ti ma ti yariluguro ti ma fi ma yiri yege
nga na,
nanjo kere ti ma ti sege yaara ti ma fi ma yiri
yege nga na,
pa we Fo, Yawe Yenhele li yaa ka kasinenge konaa
li sonmo pi ni ti pye mberi yirige cengele
ke ni fuun ke yege na ma.

62

*Yenhele li yaa ka Zheruzalemu ca
ki sho*

¹ Siyon ca ki yen mala ndanla yege nga na ki kala
na, mi se ya mbe pyeri;
Zheruzalemu ca nga kilan ndanla ki kala na, mi
se wogosaga kan na yee yeri,
fo Yenhele li ka sa pe kasinenge ki naga paa
pinliwe yonlo yanwa yen,

---

† 61:10 61.10: Naga 21.2

mbe pe showo kala li filige paa yangambolo
kason yanwa yen.

² Pa kona cengele ke yaa ma kasinnye ki yan,
wunlumbolo pe ni fuun pe yaa ma gbogowo pi
yan.

Pe yaa ka mege fonnye taga ma na,
Yawe Yennele lo jate li yaa kaga mege ki yeri wa
li yon.

³ Ma yaa ka pye paa wunluwo njala gbogowo
wolo yen wa Yawe Yennele li kee,
mbe pye paa gbogowo njala yen wa ma Yennele
li kee.

⁴ Pe se kaa ma yinri naa fo: «Ca nga pe fe ma
yaga.»

Pe se kaa ma tara ti yinri naa fo: «Tara nda ti
koro waga.»

Een fo pe yaa kaa ma yiri fo: «Yawe Yennele li
nandanwa laga,»

katugu ma kala li yaa ka Yawe Yennele li ndanla,
li yaa koon tara ti le mberi pye li woro.

⁵ Lefonnye ma sumboro nana mbajeen pori yege
nga na,

pa ma piile pe yaa koon le mboon tege ma;
pijo wi ma japolo wi nawa pi yinnye yege nga na,
pa ma yaa koon Yennele li nawa pi yinnye ma.

⁶ Zheruzalemu ca, mi korosiri pyefenne tege wa
mbogo nga koon maga ki go na;

pe se ka pyeri yonlo naa yembin.

Yoro mbele ye maa Yawe Yennele li mege ki yinri,
nali nawa tuun Zheruzalemu ca ki wogo
na,

yaga ka wogosaga kan ye yee yeri.

7 Yaga ka wogosaga yaga li kan, fɔ li sa
Zheruzalemu ca ki kan naa fɔnŋɔ,
mbe ti dunruya woolo pe ni fuun paa ki gbogo.

8 Yawe Yenŋele lili kalige kee ki yirige,
lili fanŋga kee ki yirige ma wugu ma yo fɔ:
«Mi se kɔɔn bile wi kan ma juguye pe yeri
yaakara naa,
tara ta yege woolo se kɔɔn ezezen pire tɔnmɔ pa
wɔ naa,
po mba mà te pi tunŋgo ki na we.

9 Eɛn fɔ mbele pe yaa ka yarilire ti lugu mbe kari
kɔn,
poro pe yaa kaa ti kaa mbaa Yawe Yenŋele li
sonni;
mbele pe yaa ka ezezen tiire sanri mbe kari pire
ti cɔ,
poro pe yaa kaa ti tɔnmɔ pi woo wa na laga kpoyi
ki laga nawa pi ni.»

10 Zheruzalemu ca woolo, ye yiri, ye yiri fyaw wa
ca ki mbogo yeyɔnrɔ ti ni!
Ye kɔnɔ yenge na woolo mbele paa songɔrɔ na
paan pe kan!
Ye kɔnɔ wɔ, ye kɔnɔ wɔ yeli yɔn yala!
Ye sinndɛɛɛ ti wɔ wa kɔnɔ li ni!
Ye kacɛn yaraga ka yirige wa naayeri cengele ke
kan!

11 Yawe Yenŋele li magala li yen na yinrigi na
gbɔɔn wa dunruya wi kɔsaga ki na, na
yuun fɔ:
«Ye saga yo Siyɔn ca woolo pe kan fɔ:
‹Ye Shɔfɔ wi yen na paan;

wi yen na paan wi sara wi ni wi kee,
wi yen na paan wi tunngo tonli wi ni wi yege†.»

»
12 Pe yaa kaa ki leele pe yinri «Cenle na li yen
kpoyi,
leele mbele Yawe Yenhele li pe go sho.»
Mboro Zheruzalemu ca, mboro wo na, pe yaa kaa
ma yinri fo:
«Ca nga ki mege ki tanla, ca nga kii koro waga.»

63

*Yenhele li yaa kali woolo
pe kayanga ki wo*

1 Amba fo wi yiri wa Edomu tara na paan yeen?
Amba fo wi yiri wa ti cagbogo Bozira ki ni
yariporo yenre ni wi na?
Amba fo wi yariporo gbogowo woro le,
na tanri na paan wi yologo ki ni caw, wi fannga
ki ni fuun ki ni?

«Mi Yawe Yenhele muwi, mi na mi yen na para
na yala kasinje ki ni,
mi na ki fannga yen na yeri mbanla woolo pe
sho!»

2 Yingi na, a ma deere ti si yanlaga,
a ma yariporo ti cen paa lere na wi yen na ezen
pire tangala wa ezen pire tonmo wosaga
wi woro ti yen?

3 «Ee, mi nungba mi ezen pire ti tangala wa
ezen pire tonmo wosaga ki ni;
cengele ke ni, lere wa kpe sila pye wa na ni.

† 62:11 62.11: Eza 40.10; Naga 22.12

Wa na nanɓbanwa pi ni, mɪla leele pe tangala,
wa na kɔnrɔ tadorogo ki ni, mɪla pe tɔngolo;
pe kasanwa pɪla janri ma wo na yaripɔrɔ ti na,
mala deere ti ni fuun ti tɔngitɔngi†.

⁴ Katugu mɪla ki kɔn maga tɛgɛ wa na kotogo na,
mbanla kayanɓa ki wɔ nala;

mi yaa na woolo pe go sho yeɛ na ni lo lɪ gbɔn.

⁵ Mɪla welewele, ɛɛn fɔ mi sila sagafɔ yan;

kɪla to na yɔn na maga yan fɔ lere sila pye wa
mbe saga na na.

Ki pye ma, a na yeera keɛ kɪ silan saga,
a na nanɓbanwa gbɔɔ pɪ tɔgɔ na ni†.

⁶ Wa na nanɓbanwa pi ni, mɪla leele pele tangala;
wa na kɔnrɔ tadorogo ki ni, mɪla pe kan pɛ wɔ,
fɔ a pe yeɛgɛ kɪla kanɓgi,
mɪla pe kasanwa pi wo tara, fɔ a pɪla fuun†.»

*Yenɓele li kajenɓe pyege
li woolo pe kan*

⁷ Mila jaa mbaa Yawe Yenɓele li kajenɓe pyege
ki yari,

konaa li kapyegele ngele ke daga sɔnmɔ ni ke ni,
mbe yala kajenɓe nɓa fuun Yawe Yenɓele li pye
we kan ki ni,

naa kajenɓe gbɔgɔ nɓa lɪ pye woro Izirayeli
woolo we kan ki ni,

ligi pye ma yala li yinriwe tawa
konaa li kagbaraga pyege ki ni.

† 63:3 63.3: Naga 14.20; 19.13,15 † 63:5 63.5: Eza 59.16 † 63:6
63.1-6: Eza 34.5-17; Zhere 49.7-22; Eze 25.12-14; 35.1-15; Amɔ
1.11-12; Abi 1.1-14; Mala 1.2-5

8 Làa ki yo Izirayeli woolo pe wogo na ma yo fò:
 «Kaselege ko na, pe yen na woolo,
 pe yen na piile mbele pe se kanla fanla.»
 Kì pye ma, a lî si pye pe shofò.

9 Wa pe jorowo sanga wi ni fuun wi ni, jorowo la
 gbòn lo jate lî na.

Li mērege ña wi yen le li tanla, wo wila pe sho;
 lo yere làa pe go sho li ndanlawa po naa li
 yinriwe tawa pi kala na;

làa pe kala li le ma yere pe go kala li ni, wagati
 ña wì toro maga le wa faa wi ni fuun wi
 ni.

10 Een fò pàa yiri ma je,
 ma yesanga wa Yenñele li yinne kpoyi li na;
 a Yenñele lî kannga ma pye pe jugu,
 a lo jate li yen na malaga gbòon pe ni.

11 Kona, a li woolo pè si nawa to fafafa wagati ña
 wì toro wi na,
 wagati ña ni Moyisi wila pye pe ni we.

A pè sho fò: «Yenñele na làa ti, a li woolo pè
 kogoje wi kòn ma yiri,
 ma ti a simbaala kōnrifenne poro naa sim-
 banḡbelege ki ni pòo kòn ma yiri, li yen
 se yeri?

Yenñele na làa li yinne kpoyi li tirige wa pe
 sòḡwò li yen se yeri?

12 Yenñele làa pye Moyisi wi tanla,
 naa sari li fannga kee ñga ki yen gbòḡwò ni ki
 ni;
 làa kogoje wi kòn shyen wa pe yege,

ma megbogo kan li yee yeri, nga ki yen kosaga fu†.

13 Laa toro pe ni wa tonngboo pi latijugo ki ni, paa yee nga na shon ma kaa gbinri kon ma yiri we, pe sila kurugo mbe to.

14 Yawe Yenhele li yinne laa kari pe ni wogosaga na, paa yee nga na simbangebelege maa nii ma tigi gbunlundegge ni we.»

Pa maa keli ma woolo pe yee yeen we, ma gbogowo gbembe kan ma yera mege ki yeri.

Yenhele li woolo pe yenrewa

15 Yawe Yenhele, mboon ta wa yenhele na, wa ma censaga kpoyi nga ki yen gbogowo ni ki ni, ma yee ki sogo ma wele!

Ma ndanlawa gboo po naa ma yawa gboo pi kari se yeri?

Ma yinrindawa gboo po naa ma yungbogoro tawa gboo pi ni, ti ti yee laga lali we ni.

16 Konaa ki ni fuun, mboro ma yen we to we, Abirahamu wi sila we jen, Izirayeli wi jatere wi sila pye we na. Yawe Yenhele, mboro ma yen we to we; maga le wa fafafa mboro we maa yinri we go shofa.

17 E, Yawe Yenhele, yingi na, a ma si we yaga we pungo ma lali ma kongolo ke ni?

Yingi na, a ma si ti we koto ti ngban we na, we woro na fyee ma yee?

Ma yee yaga, ma songoro ma pan woro mbele ma tunmbyeele we kala na,

† 63:12 63.12: Eki 14.21

ma tara woolo pe kala na.

¹⁸ Woro mbele ma woolo kpoyi, tara tìla koro we
kεε na wagati jεnri ni;
ko punḡo na, a we juguye pè si pan mɔɔ laga
kpoyi ki tangala.

¹⁹ Maga lε wa wagati titɔnlowɔ ni, wè pye paa
leele mbele ma woro pe go na,
paa leele mbele ma mεε ki woro na yinri pe na.

E, ndεε kì pye ma mbe ja yenlε mbe naayeri wi
jεnw mbe tigi,
yanwira ti jεn na tigile ma yege sɔḡɔwɔ.

64

¹ Kason ki ma yimbiwara ti sogo yege nga na,
kason ki ma ti tɔnmɔ mba pè taga pi maa kanni
yege nga na,

pa ma juguye pe yaa ma mεε ki jεn ma,
mbe ti cεngelε kaa fyε fɔ mbaa seri ma yege.

² Sanga ḡa ni màa kagbɔḡɔlɔ fyere wogolo ke pye
ma we fo,
naa màa tigi, a yanwira tì si yegeyege.

³ Lere kpε faga logo,
lere kpε nuḡbɔlo faga logo,
lere faga yan yenlε ni,
mbe yo fɔ yarisunḡo ka yege yen wa,
kaawɔ Yenḡelε mboro ḡa ma maa kagbɔḡɔlɔ piin
mbele pe maa wele ma yeri pe kan,
mboro nuḡba ko cε.

⁴ Leele mbele pe maa kasinḡe ki piin nayinme
ni,

mbele pe maa tanri ma kongolo ke na, na jatere
piin ma wogo ki na,

ma ma poro fili.

Ξen fɔ màa nawa ηgban we ni,

katugu wàa kapege pye.

We yaa shɔ, na we kaa tanri ki faa kongolo ke
na we.

⁵ We ni fuun we yen leele mbele pe yen fyongɔ
ni;

we kasinnye nga fuun wè pye, kì kannga ma pye
paa yaripɔɔ yen, nda ti yen fyongɔ ni.

We ni fuun wè pye paa wɛɛ yen nda tì fanla,
we kambasinnde ti yaa kari we ni paa tifelegɛ
yen.

⁶ Lere kpe woro nɔɔ mege ki yinri naa,

lere kpe si yiri mbe yere, mbe mara ma na;

katugu mòɔ yege ki lara we na,

mà we yaga, a pè we tɔngɔ we kajɔgɔɔ ti kala
na.

⁷ Konaa ki ni fuun, Yawe Yenɲele, mboro ma yen
we To we;

woro we yen joro re, mboro ma yen we fanrifɔ
we.

We ni fuun we yen mboro keɛ yɔnlɔ tunngo.

⁸ E, Yawe Yenɲele, maga ka nawa ηgban we ni
mbe sa toro,

maga ka ma jatere wi tege we kajɔgɔɔ ti na fɔ
sanga pyew;

ki yaga maa wele we na, we ni fuun we yen ma
woolo.

⁹ Ma cara kpoyi tì koro waga;

Siyon ca kì kannga ma pye gbinri,

Zheruzalemu ca kî kannga ma pye kataga.

¹⁰ We sherigo gbogo kpoyi nga kila pye gbogowo ni,

ko nga we tɛɛye pàa pye nɔɔ sɔnni wa ki ni,
kason yinngɛle kè ki sogo.

Ki laga nga fuun kila pye kagbogo yon we yeri,
ki ni fuun kî kannga ma pye kataga.

¹¹ E, Yawe Yɛnɛɛɛ, ki kagala ngele koro ke ni
fuun punɔgo na,

ma yaa pyeri ma se kala la pye we kan wi le?

Ma yaa pyeri mbe we yaga wa jɔɔɔgo ki ni,
fo sa toro ki da wi na wi le?

65

Kiti kɔngɔ nga ki yɛn na paan

¹ Yawe Yɛnɛɛɛ li yo fo:

Leele mbele pe sila pye na yaraga ka yewe na
wogo na,

mila na yɛɛ naga pe na.

Leele mbele pe sila pye nala lagajaa, mila ti a
pòro na yan.

Cɛnɛ na li sila pye nala mɛgɛ ki yinri,

mila ki yo li kan ma yo fo: «Mi ɛa, mi ɛa
lagame!»

² Mila na keyɛn yi sanga pilige lombongo ki ni
cɛnɛ la woolo kan, mbele pè yiri ma je,

mbele pe yɛn na tanri kombele na,

mbele pe yɛn na tanri na yala pe yɛɛra nawa
jatere wo ni†.

³ Pe yɛn cɛnɛ na lìgi siligi nala nanɔnɔnɔ
kagala ke piin na yɛgɛ sɔgɔwɔ suyi;

† 65:2 65.1-2: Ɔɔmu 10.20-21

pe ma saa na saara woo wa pe nanḡo tire koloyo
 yi nawa,
 na wusuna nuwo taan wi sori sinndeere tofa wi
 na.

⁴ Pe ma saa na cɛɛn wa fanra ti sogowo,
 ma saa na wonlo wa waliwere ti ni.
 Pe maa cele kara ti kaa;
 yaakara nda ti yen fyongɔ ni, to ti yen ma pe
 leyaara ti yinyin.

⁵ Pe maa sanmbala pe piin fo: «Ye fulo wa, yaga
 ka yongɔ we ni, mbe jiri we na,
 nakoma we yen kpoyi yege nga na, ki yaa ye
 gbo!»

Mi ka ki kagala ke yan, ke mala nawa pi ngban,
 ma pye paa wirige yen na yiin wa na
 numawegele ke ni,
 ma pye paa kason yen, nga ki yen na sori suyi.

⁶ Ye wele, ye kapyegele ke ni fuun ke yen ma
 yonlogɔ na yege sogowo;
 mi se pyeri mbege yaga ma, fo mbege fogɔ ki ton
 ye na.

Kaselege ko na, mi yaa pe kapere ti sara wi kan
 pe yeri mboo yon fili.

⁷ Yawe Yenhele lo li yo ma fo:
 «Mi yaa pe kajogoro to naa pe teleye pe kajogoro
 ti fogɔ ton pe na,
 katugu paa pye na wusuna nuwo taan sori
 yarisunndo kan wa yanwira ti na,
 paa pye nala tifaga wa tinndiye pe na.
 Pe kapyere nda pe pye maga le wa faa, mi yaa ti
 fogɔ ton pe na,
 mbege yon fili.»

8 Pa Yawe Yenñele li yo yeen fɔ:
 Na lere wa ka eɾezen shashaga ka yan ki pire ti
 yen tonmɔ ni wa eɾezen tirige ki na,
 wi ma yo fɔ: «Yaga kaga jɔgɔ, katugu duven
 tiyɔɔn yaa yiri wa ki ni.»

Ko nungba ko mi yaa pye na tunmbyeele pe
 wogo na,
 jango mi ka ka pe ni fuun pe tongo.

9 Mi yaa ka setirige piile kan Zhakobu wi yeri,
 mbe piile yirige wa Zhuda cenle li ni, mbele pe
 yaa kanla yanwira ti ta ti pye pe woro;
 leele mbele mi wɔ ti yaa ka pye pe woro,
 poro mbele na tunmbyeele, pe yaa ka cen wa ti
 na.

10 Sarɔn laga falafala ki yaa ka pye simbaala naa
 sikaala pe kasaga,
 Akɔri gbunlundegɛ ki yaa ka pye nɛɛ ti
 sinlesaga,
 na woolo mbele paa na lagajaa, poro pe yaa kaga
 laga ki ta†.

11 Eɛn fɔ yoro mbele ye je mi ŋa Yawe Yenñele
 na na,
 ma fege na yanwiga kpoyi ki na,
 ma saa na yaakara kaan yarisunngo Gadi ki yeri
 saraga,
 na duven ŋa pe pinle wi ye ni wi kaan saraga
 yarisunngo Meni† ki yeri,

12 mi yaa ti tokobi mbe ye gbo.

---

† 65:10 65:10: Zhouzhu 7.24-26 † 65:11 65:11: Faa wa Izirayeli
 tara keɛ yeri, leele paa pye naga jate ma yo, yarisunngo Gadi
 kila pye na yerijegɛ kaan leele pe yeri, yarisunngo Meni ko ma
 yeresaga kan senwee wi yinwege kala li yeri.

Ye ni fuun ye yaa ka kannguuuro kan pe ye
 kɔnlogi;
 katugu mila ye yeri, ɛɛn fɔ yee na yɔn sogo,
 mila para ye ni, ɛɛn fɔ ye sila logo na yeri.
 Nga ki yɛn mala mbɛn, ko pàa pye,
 nga ki woro mala ndanla, ko pàa wele ma wɔ na
 piin.

13 Ki kala na, we Fɔ, Yawe Yɛnnɛɛ pa li yo yɛɛn
 fɔ:
 «Ye wele, na tunmbyeele pe yaa ka yaakara ta
 mbe ka,
 ɛɛn fɔ yoro wo na, funɔgo yaa ka pye ye na.
 Ye wele, na tunmbyeele pe yaa ka tɔnmɔ ta mbe
 wɔ,
 ɛɛn fɔ yoro wo na, wɔgɔ yaa ka pye ye na.
 Ye wele, na tunmbyeele pe yaa kaa yɔgɔri,
 ɛɛn fɔ yoro wo na, ye yaa ka fɛrɛ shɔ.

14 Ye wele, na tunmbyeele pe yaa kaa jɔrɔgi
 yɔgɔrimɔ ni, mbe pye nayinmɛ ni wa pe
 kotogo na,
 ɛɛn fɔ yoro wo na, ye yaa kaa gbele nandangawa
 ni,
 ye yaa kaa jɔrɔgi yesanga ki kala na.

15 Na woolo mbele m̀ wɔ, pe yaa kaa ye mɛgɛ ki
 yinri mbaa leele dangi ki ni,
 mbaa yuun fɔ: <We Fɔ, Yawe Yɛnnɛɛ li ti ye ku
 paa lere tisilan wi yɛn!> »
 ɛɛn fɔ na tunmbyeele poro na, mɛgɛ fɔnɔgo ki
 yaa ka taga poro na.

16 Lere o lere kaa jaa mbe duwaw pye lere wa
 kan laga tara ti na,

ki fɔ wi yaa ka ki duwaw wi pye Yennɛle na li
 yen kaselege wolo li meɛe ko na.
 Lere o lere kaa jaa mbe wugu laga tara ti ni,
 ki fɔ wi yaa ka wugu Yennɛle na li yen kaselege
 wolo li meɛe ko na;
 katugu jɔlɔgɔ nga kɪ pan ma toro faa, pe yaa ka
 feɛe ki na,
 ki kagala ke yaa ka kɔ mbe wɔ wa na yeɛe
 sɔgɔwɔ.

Naayeri fɔnɔ naa tara fɔnɔ

17 Ye wele, mi yaa naayeri fɔnɔ naa tara fɔnɔ
 da;

lere se ka nawa to kagala ngele kè pye ma toro
 faa ke na,

lere jatere se ka pye ke na naa†.

18 Ki daga yaa yɔgɔri, yaa nayinme nii sanga
 pyew,

yaara nda mi yaa da ti kala na;

katugu mi yaa ka Zheruzalemu ca ki kan naa
 fɔnɔgɔ, mbege kan yɔgɔrimɔ ni,

mbe ca woolo pe pye pe yin nayinme ni.

19 Mi yaa kaa yɔgɔri Zheruzalemu ca ki kala na,
 mbaa nayinme nii na woolo pe kala na;
 pe se kaa gbelege nakoma kɔngɔlɔ nuru wa ki ni
 naa†.

20 Piyenle se ka pye wa, na li yaa piliye jenri pye
 mbe si ku;

leleɛ se ka pye wa, na wi suu yinwege piliye yi
 pye mbeyi yɔn fili;

---

† 65:17 65:17: Eza 66:22; 2 Pye 3:13; Naga 21.1 † 65:19 65:19:
 Naga 21.4

katugu lere ṅa ka ka ku mbege ta wì ta yeḗ
cɛnme, pe yaa ka yo fɔ wì ku wa wi punwe
pi ni.

Kapege pyefɔ ṅa ka ku mbege ta wi fa yeḗ cɛnme
ta, pe yaa la ko fɔ wo jate wì danja.

21 Pe yaa ka yinre kan mbe cɛn wa ti ni,
mbe ɛɛzen kɛre kɔn mbaa ti pire ti kaa.

22 Pe se ka yinre kan, lere wa yege mbe cɛn wa
ti ni,

pe se ka ɛɛzen tiire kɛre kɔn, lere wa yege mbe
kaa ki pire ti kaa;

katugu na woolo pe yaa ka yinwetɔnlɔɔ ta paa
tige yen;

poro mbele mì wɔ, pe yaa kaa pe tunṅo tɔnli
wi nii.

23 Pe se kaa tege jaga naa,

pe se kaa piile siin mbaa pe yaan paa kuun;

katugu pe yaa ka pye cɛnle na li woolo pe yen
Yawe Yenṅele li duwaw piile,

poro naa pe setirige piile pe ni.

24 Kona, sanni pe sanla yenri, pa mi yaa pe yɔn
sogo,

sanni pe sa yo pe para mako, pa mi yaa logo pe
yeri.

25 Kombokaga konaa simbapyɔ wi ni, pe yaa ka
pinle mbaa kaa,

jara wi yaa kaa yan kaa paa nege yen;

wɔɔɔ ko na, gbanṅban wo wi yaa pye ki
yaakara re.

Kapege kpe nakoma jɔɔwɔ kpe se ka pye wa na
yanwiga kpoyi ki laga ka kpe ni.

Yawe Yenḡele lo li yo ma†.

66

*Yenḡele li woolo pè kanḡa
ma pye fɔnmbɔlɔ*

Yenḡele li gbɔgɔlɔmɔ jembe

¹ Pa Yawe Yenḡele li yo yeen fɔ:

«Naayeri wi yen na wunluwɔ jɔngɔ,

tara ti yen na tɔɔrɔ tɛgesaga;

Yiḡi go ye mbe ya kan na kan naa?

Laga kikiin ki yen wa mbe pye na wogosaga†.

² Ki yaara nda ti ni fuun, m̀iri gbegele na kee ki
ni,

ki yaara ti yen wa mi fanḡa na.

Yawe Yenḡele lo li yo ma.

Wele, lere ḡa wi kala li yen ma gbɔgɔ na yeri,

wo wi yen fyɔnwɔ fɔ ḡa ẁu yee go sogo, wi

nawa pi yen ma tanga wi na,

ḡa wi maa fye na senre ti yege†.

³ «Lere ḡa wi ma nege wɔ saraga,

wo nunḡba wo wi ma lere gbo fun.

Lere ḡa wi ma sumbyɔ wɔ saraga,

wo nunḡba wo wi ma pyɔn wi go ki ya.

Lere ḡa wi ma muwe saraga ki wɔ,

wo nunḡba wo wi ma cele gbo mboo kasanwa pi
wɔ saraga.

Lere ḡa wi ma wusuna nuwɔ taan wi sogo
saraga,

wo nunḡba wo wi maa yarisunndo ti sunnu.

† 65:25 65.25: Eza 11.6-9 † 66:1 66.1: Mati 5.34-35; 23.22

† 66:2 66.2: Kapye 7.49-50

Ki leele mbele pe ni fuun pe yeera nandanwa
 kongolo koro wele pe wele ma wo,
 pe katijangara to ti yen ma pe ndanla.

⁴ Ki kala na, mi fun ki yaa na ndanla mbe jologo
 wa pe na,
 jologo kagala ngele ke yen na fyere waa pe na,
 koro mi yaa wa pe na;
 katugu mi pe yeri, een fo lere kpe si sho na yeri,
 mi para pe ni, een fo pee logo na yeri.
 Een fo nga kilan mben, ko pe pye,
 nga ki woro mala ndanla, ko pe wele ma wo.»

Yenhele li yaa kali woolo pe saga

⁵ Yoro mbele ye maa fyere na seri Yawe Yenhele li
 senre ti yege,
 yeli senre ti logo.

Ye sefenne mbele pe ye panra,
 poro mbele pe je ye na na mege ki kala na,
 pe yen naga yuun ye kanngolo fo: «Yawe
 Yenhele lili gbogowo pi naga,
 jango we ye yogorimo pi yan ye!»
 Een fo poro yere jate fere yaa ka pe yigi.

⁶ Tinme gbog pa yen na yinrigi wa ca nawa,
 magala gbolo la yen na yinrigi wa sherigo gbog
 ki ni.
 Yawe Yenhele li magala loli,
 li yen nali juguye pe kapere ti fogo ki tonni pe
 na.

*Pe yaa ka Zheruzalemu ca ki tege
 wa ki yonlo li ni*

⁷ Sanni Siyon ca ki selara ti sa yiri ki ni, a ki si
 se!

Sanni selara yama pi sa yiri ki ni, a k̀i si
pinambyo se!

⁸ Ambɔ wila ki wogo cenle nga ka logo?

Ambɔ wila ki wogo cenle nga ka yan?

Naga yen ma, pe mbe ya mbe tara lombondo se
pilige nungba ki ni le?

Naga yen ma, pe mbe ya mbe cenle nungba se
yonlo nungba ni le?

Ma si yala, pa selara ti yen na yinrigi Siyon ca ki
ni,

le ki yongolo nungba ke ni, a k̀i si piile se.

⁹ Mi na mi ma ti jele wi kugbo ki ma gbɔn ki
sesanga wi na,

naga yen ma, muwi mi yaa ki yege kon mbe yo
wiga ka se le?

Yawe Yenɲele lo li yo ma.

Mi na mi ma ti lere mee pyo se,

naga yen ma, muwi mi yaa sege ki yege kon le?

Ma Yenɲele lo li yo ma.

¹⁰ Yoro mbele fuun Zheruzalemu ca ki yen ma ye
ndanla,

yaa nayinme nii ki kala na,

yege pye ye yogorimo pi go.

Yoro mbele fuun yaa pye na gbele Zheruzalemu
ca ki kala na,

yaa yogori.

¹¹ Katugu ki yaa ka kotogo sogowo kan ye yeri,
mbe ye yenle tin

paa yege nga na piyenle ma yinne wonri ma tin
we,

janngo ki gbogowo mba pi yen wa pi pi yee yon
fili,

yoo tanwa pi jɛn ye wali pi na.

12 Katugu pa Yawe Yennɛle li yo yɛɛn fɔ:
 «Mi yaa yeyinɛge kan Zheruzalemu ca ki yeri
 paa gbaan tɔnmɔ yɛn,
 mbe cɛngɛle ke yarijɛnde ti kan ki yeri lɛgɛrɛ paa
 yɛgɛ nɔga na lafogo ma kaa yin ma jaraga.
 Pa kona pe yaa ka ye lɛ mbaa yinriwɛ kaan ye
 yeri,
 mbe ye taga tɔɔrɔ na mbaa ye talitali.

13 Pyɔ nɔ wi ma wi pyɔ wi kotogo ki sogo wi na
 yɛgɛ nɔga na,
 pa mi yaa ka ye kotogo ki sogo ye na ma fun;
 mi yaa ka ye kotogo ki sogo ye na wa
 Zheruzalemu ca.

14 Ye yaa kaga yan, ye nawa pi yaa yinɛgi ye na;
 ye wire ti yaa ka pagala paa yan tipirige yɛn.
 Yawe Yennɛle li yaa kali fanɛga ki naga li
 tunmbyeele pe na,
 ɛɛn fɔ li yaa ka pye nanɔbanwa ni li juguye pe
 ni.»

Yennɛle li kiti kɔnkala

15 Wele, Yawe Yennɛle li yɛn na paan wa kason
 ki nandogomɔ,
 li malaga gbɔnwotoroye mbele shɔnye maa titele
 pɛ wege paa tifelinjolo yɛn.
 Li yɛn na paan mbeli juguye pe sara wa li
 nanɔbanwa gbɔɔ pi ni,
 mbe leele pe kambasinnde ti fɔgɔ tɔn pe na
 kason yinɛgele ni.

16 Yawe Yennɛle li yaa ka kiti kɔn leele pe ni fuun
 pe na kason ni;

li yaa ka kiti kɔn sɛnwɛɛ piile pe ni fuun pe na tokobi ni.

Yawe Yɛnnɛɛ li yaa ka mbele gbo, pe yaa ka lɛgɛ.

¹⁷ Yawe Yɛnnɛɛ li yo fɔ:

«Mbele pe ma pe yɛɛ pye fyɔngɔ fu konaa
mbe pe yɛɛ pye kpoyi mbe kari wa nanɔɔ
kɔlogɔ ki ni mbe saa sunnu,

pe ma tagala pe yɛɛ na, ma saa yereyere ma lere
nunɔɔba wa nandogomɔ;

pe ma saa na cɛɛ kara ti kaa, naa yaritijangara
to naa sacuulo pe ni.

Ki leele pe ni fuun pe yaa ka tongɔ.»

*Yɛnnɛɛ li yaa kali yɛɛ naga
cɛngɛɛ woolo pe na*

¹⁸ Yawe Yɛnnɛɛ li yo fɔ: «Mi pe kapyegele
koro naa pe nawa jatere wi jɛn. Wagati wi gbon
mi yaa cɛngɛɛ ke ni fuun ke gbogolo naa, naa
sɛnrɛ pyew ti woolo pe ni. Pe yaa ka pan mbanla
gbogɔwɔ pi yan.

¹⁹ Mi yaa ka kacɛn wa pye wa pe sɔɔɔwɔ. Pe
woolo mbele pe yaa ka shɔ na kiti kɔngɔ ki kɛɛ
mbe koro go na, mi yaa ka poro pele tun cɛngɛɛ
ke yeri wa Tarisisi tara, naa wa Puli konaa Ludi
tara. Ko leele poro pe sandiga wɔnmɔ pi jɛn
jɛngɛ. Mi yaa ka pele tun wa Tubali tara naa
Yavan tara konaa wa logɔ fugo tara nda wa lege
ti ni, poro mbele pe fanla sɛnrɛ ti logo faa fyew,

pe fa silan gbogowo pi yan yenle ni. Pe yaa kaa na gbogowo pi senre yuun ki cengele ke kan†.

²⁰ Pe yaa ka ye sefenne pe ni fuun pe le wa cengele ke ni fuun ke sogowo, mbe pan pe ni Yawe Yenñele li kan paa saraga yen. Pe yaa ka pele le shonye na, mbe pele le wotoroye mbele shonye maa tilele pele na, mbe pele le mere ni, mbe pele le sofilele worosoye na, mbe pele le yongomeye na, mbe pan pe ni wa na yanwiga kpoyi ki na, wa Zheruzalemu ca. Yawe Yenñele lo li yo ma. Pe yaa ka pan paa yege nga na Izirayeli woolo pe maa paan yarikanra ni, leyaara nda ti yen fyongo fu ta ni, wa Yawe Yenñele li sherigo gbogo ki ni we.

²¹ Mi yaa ka pele wo wa ki leele pe ni, mbe poro pye saraga wofenne naa Levi setirige piile. Yawe Yenñele lo li yo ma.»

²² Yawe Yenñele lo li yo ma fo:

«Naayeri fonjo naa tara fonndo nda mi yaa ka da,
ti yaa koro mbe mo na yege sogowo yege nga na,
pa ye setirige piile konaa ye mege ki ni, ti yaa koro mbe mo na yege sogowo ma fun†.»

²³ Yawe Yenñele li yo fo:

«Yevonngo o yevonngo, naa cenpilige o cenpilige,

---

† **66:19 66:19:** Tarisisi tara pa ti mbaa pye wa Esipayin tara ti yonloparawa kalige kee yeri; Puli tara naa Ludi tara to yen Lewoolo tara lara to ta, ma mara wa Somali tara naa Libi tara ti na; Tubali tara to yen nala pilige Turiki tara laga ko ka; Yavan tara to ti yen Giresi tara naa ti logo furo tara re. † **66:22 66:22:** Eza 65.17; 2 Pye 3.13; Naga 21.1

senwee piile pe ni fuun pe yaa kaa paan mbaa
foli na yege sogowo mbaa na gbogo.

24 Na leele paga ka yiri wa ca ki ni,
pe yaa leele mbele paa yiri ma je na na pe gboolo
pe yan.

Fyenre nda ti yaa kaa pe kaa, ti se ka ku fyew;
kason nga ki yaa kaa pe sori, ki se ka figi.

Pe yaa ka pye yaritjaanga leele pe ni fuun pe
yeri†.»

---

† 66:24 66.24: Maki 9.48

cclxiv

**Bibulu Jinmiire ni
Sénoufo, Djimini: Bibulu Jinmiire ni Bible**

copyright © 2014 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Djimini Senoufo

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source
files dated 29 Jan 2022

a4863791-1c91-5f31-9a8f-034a18a2f8d8